

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

Provincie Noord-Holland
T.a.v. [REDACTED]
Postbus 3007
2001 DA Haarlem

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

[REDACTED]
[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl

Onze referentie
B-2015-70

Datum 1 december 2015
Betreft Overeenkomst pilot onderwater archeologie rondom Texel

Geachte [REDACTED]

De provincie Noord-Holland heeft net als de gemeente Texel de wens uitgesproken te willen onderzoeken of een samenwerking aangegaan kan worden met de sportduikers van Texel. Deze samenwerking heeft tot doel de sportduikers een actieve rol te geven in de omgang met en een goed beheer van de archeologische vindplaatsen in de wateren rondom Texel. De afgelopen maanden is door de gemeente Texel, de provincie Noord-Holland en het ministerie van OCW gewerkt aan een pilot, in het bijzonder een protocol betreffende de samenwerking tussen genoemde partners, museum Kaap Skil en Duikclub Texel.

Met deze brief willen wij de gemaakte afspraken ten aanzien van de pilot bevestigen.

1. De sportduikers zijn in de huidige en toekomstige situatie vrij om waarnemingen te doen zonder hierbij de bodem te verstoren of materialen te verzamelen.
2. Indien uit een dergelijke waarneming blijkt dat vervolgmaatregelen noodzakelijk zijn vanwege voortgaande erosieve omstandigheden ter plaatse, zal de gemeente een beslissing nemen over de noodzakelijke maatregelen. De mogelijke maatregelen zijn beschreven in het protocol '*Protocol onderwaterarcheologie Texel. Behoud van archeologische vindplaatsen rond Texel: omgang met vrijspoelende scheepswrakken en hun lading*', dat is vastgesteld en door alle partijen ondertekend op 20 november 2015.
3. Eén van de maatregelen in het protocol betreft de situatie waarin de gemeente toestemming verleent aan de sportduikers tot het doen van een aanvullende waarneming op een specifieke locatie en tijd. Hierbij kunnen, bij uitzondering, vondsten en monsters verzameld worden.
4. Deze werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Deze toestemming geldt slechts indien gewerkt wordt conform het genoemde protocol.
5. De mogelijkheid om activiteiten te verrichten onder de opgravingsvergunning van de RCE eindigt uiterlijk op 31 december 2016, maar eerder wanneer de opgravingsvergunning van de RCE ten gevolge van de inwerkingtreding van de Erfgoedwet voor deze datum wordt

omgezet in een certificaat. Als deze situatie zich voordoet, zal de RCE u hiervan op de hoogte stellen.

6. De individuele meldingen worden door de betrokken sportduikers gedaan aan de gemeente Texel. Daartoe stelt de gemeente een digitaal meldingsformulier op.
7. Binnenkomende meldingen worden rechtstreeks doorgezet naar de provincie en de RCE, zodat inhoudelijke afstemming plaats kan vinden.
8. De veiliggestelde materialen en monsters zullen, vergezeld van een door de duikers op te stellen rapportage inclusief beeldmateriaal, overgedragen worden aan de provincie Noord-Holland, via museum Kaap Skil.
9. De provincie Noord-Holland heeft voor de duur van de pilot onderzoeks-, restauratie- en presentatiebudget gereserveerd voor de eerste opvang van deze materialen en eventueel noodzakelijke conservering.
10. Het doel is dat eventuele vondsten vervolgens via een bruikleenovereenkomst tentoongesteld zullen worden in museum Kaap Skil.
11. De provincie Noord-Holland heeft bovendien budget gereserveerd voor in het protocol beschreven situaties, waarin professioneel onderzoek noodzakelijk is, tot een maximum bedrag van € 270.000,-.

Verder kwamen wij overeen dat met ingang van 1 december 2015 een overdrachtsperiode ingaat. In deze overdrachtsperiode worden de sportduikers door de gemeente Texel en de provincie aangespoord de tot nu toe gedane vondsten te melden en over te dragen aan de provincie Noord-Holland. Overeengekomen wordt dat de provincie Noord-Holland zorg zal dragen voor de praktische benodigheden aangaande overdracht, registratie en conservering van de te ontvangen materialen. Het doel is dat eventuele vondsten vervolgens via een bruikleenovereenkomst tentoongesteld zullen worden in museum Kaap Skil. De overdrachtsperiode eindigt op 1 april 2016. Hierna zal in onderling overleg een bijeenkomst georganiseerd worden om de resultaten van de overdrachtsperiode te presenteren.

Wij zullen de handhavende instanties informeren over bovenstaande afspraken. Wij vertrouwen er op dat de gemeente Texel zorg zal dragen voor communicatie hieromtrent richting de Texelse sportduikers.

Overeengekomen is voorts dat:

- De resultaten van de pilot tussentijds en na afloop door de partijen gezamenlijk geëvalueerd zullen worden;
- De pilot tussentijds opgezegd kan worden, echter niet zonder overleg hieromtrent met de betrokken partijen;
- De resultaten van de pilot ingezet zullen worden om het gemeentelijk beleid ten aanzien van de omgang met archeologische resten in de wateren rondom Texel verder in te vullen en te concretiseren in een bestemmingsplan of beheersverordening;
- Het Rijk de resultaten uit de pilot zal betrekken bij verdere beleidsvorming ten aanzien van de positie van sportduikers binnen de archeologische monumentenzorg onderwater;

- Communicatie rondom de pilot plaats zal vinden in onderlinge overeenstemming tussen gemeente, provincie en Rijk.

Graag vraag ik u schriftelijk te bevestigen dat in deze brief een correcte weergave is gegeven van de gemaakte afspraken.

Wij kijken uit naar een prettige en vruchtbare samenwerking.

Hoogachtend,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Susan Lammers
Directeur Kennis en Advies

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

Gemeente Texel
College van B&W
T.a.v. [REDACTED]
Postbus 200
1790 AE Den Burg

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

[REDACTED]
[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl

Onze referentie
B-2015-71

Datum 1 december 2015
Betreft Overeenkomst pilot onderwater archeologie rondom Texel

Geachte [REDACTED],

De gemeente Texel heeft de wens uitgesproken te willen onderzoeken of een samenwerking aangegaan kan worden met de sportduikers van Texel. Deze samenwerking heeft tot doel de sportduikers een actieve rol te geven in de omgang met en een goed beheer van de archeologische vindplaatsen in de wateren rondom Texel. De afgelopen maanden is door de gemeente Texel, de provincie Noord-Holland en het ministerie van OCW gewerkt aan een pilot, in het bijzonder een protocol betreffende de samenwerking tussen genoemde partners, museum Kaap Skil en Duikclub Texel.

Met deze brief willen wij de gemaakte afspraken ten aanzien van de pilot bevestigen.

1. De sportduikers zijn in de huidige en toekomstige situatie vrij om waarnemingen te doen zonder hierbij de bodem te verstoren of materialen te verzamelen.
2. Indien uit een dergelijke waarneming blijkt dat vervolgmaatregelen noodzakelijk zijn vanwege voortgaande erosieve omstandigheden ter plaatse, zal de gemeente een beslissing nemen over de noodzakelijke maatregelen. De mogelijke maatregelen zijn beschreven in het protocol '*Protocol onderwaterarcheologie Texel. Behoud van archeologische vindplaatsen rond Texel: omgang met vrijspoelende scheepswrakken en hun lading*', dat is vastgesteld en door alle partijen ondertekend op 20 november 2015.
3. Eén van de maatregelen in het protocol betreft de situatie waarin de gemeente toestemming verleent aan de sportduikers tot het doen van een aanvullende waarneming op een specifieke locatie en tijd. Hierbij kunnen, bij uitzondering, vondsten en monsters verzameld worden.
4. Deze werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Deze toestemming geldt slechts indien gewerkt wordt conform het genoemde protocol.
5. De mogelijkheid om activiteiten te verrichten onder de opgravingsvergunning van de RCE eindigt uiterlijk op 31 december 2016, maar eerder wanneer de opgravingsvergunning van de RCE ten gevolge van de inwerkingtreding van de Erfgoedwet voor deze datum wordt

omgezet in een certificaat. Als deze situatie zich voordoet, zal de RCE u hiervan op de hoogte stellen.

6. De individuele meldingen worden door de betrokken sportduikers gedaan aan de gemeente Texel. Daartoe stelt de gemeente een digitaal meldingsformulier op.
7. Binnenkomende meldingen worden rechtstreeks doorgezet naar de provincie en de RCE, zodat inhoudelijke afstemming plaats kan vinden.
8. De veiliggestelde materialen en monsters zullen, vergezeld van een door de duikers op te stellen rapportage inclusief beeldmateriaal, overgedragen worden aan de provincie Noord-Holland, via museum Kaap Skil.
9. De provincie Noord-Holland heeft voor de duur van de pilot onderzoeks-, restauratie- en presentatiebudget gereserveerd voor de eerste opvang van deze materialen en eventueel noodzakelijke conservering.
10. Het doel is dat eventuele vondsten vervolgens via een bruikleenovereenkomst tentoongesteld zullen worden in museum Kaap Skil.
11. De provincie Noord-Holland heeft bovendien budget gereserveerd voor in het protocol beschreven situaties, waarin professioneel onderzoek noodzakelijk is, tot een maximum bedrag van € 270.000,-.

Verder kwamen wij overeen dat met ingang van 1 december 2015 een overdrachtsperiode ingaat. In deze overdrachtsperiode worden de sportduikers door de gemeente Texel en de provincie aangespoord de tot nu toe gedane vondsten te melden en over te dragen aan de provincie Noord-Holland. Overeengekomen wordt dat de provincie Noord-Holland zorg zal dragen voor de praktische benodigheden aangaande overdracht, registratie en conservering van de te ontvangen materialen. Het doel is dat eventuele vondsten vervolgens via een bruikleenovereenkomst tentoongesteld zullen worden in museum Kaap Skil. De overdrachtsperiode eindigt op 1 april 2016. Hierna zal in onderling overleg een bijeenkomst georganiseerd worden om de resultaten van de overdrachtsperiode te presenteren.

Wij zullen de handhavende instanties informeren over bovenstaande afspraken. Wij vertrouwen er op dat u als gemeente Texel zorg zult dragen voor communicatie hieromtrent richting de Texelse sportduikers.

Overeengekomen is voorts dat:

- De resultaten van de pilot tussentijds en na afloop door de partijen gezamenlijk geëvalueerd zullen worden;
- De pilot tussentijds opgezegd kan worden, echter niet zonder overleg hieromtrent met de betrokken partijen;
- De resultaten van de pilot ingezet zullen worden om het gemeentelijk beleid ten aanzien van de omgang met archeologische resten in de wateren rondom Texel verder in te vullen en te concretiseren in een bestemmingsplan of beheersverordening;
- Het Rijk de resultaten uit de pilot zal betrekken bij verdere beleidsvorming ten aanzien van de positie van sportduikers binnen de archeologische monumentenzorg onderwater;

Onze referentie

B-2015-71

- Communicatie rondom de pilot plaats zal vinden in onderlinge overeenstemming tussen gemeente, provincie en Rijk.

Graag vraag ik u schriftelijk te bevestigen dat in deze brief een correcte weergave is gegeven van de gemaakte afspraken.

Wij kijken uit naar een prettige en vruchtbare samenwerking.

Hoogachtend,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Susan Lammers
Directeur Kennis en Advies

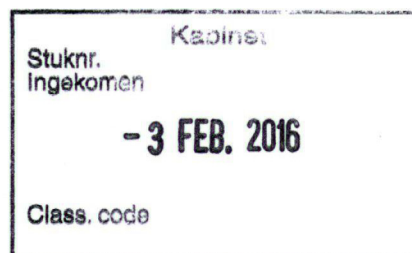

Aan: Provincie Noord-Holland

t.a.v. de Commissaris van de Koning, [REDACTED]

Postbus 3007

2001 DA Haarlem

Texel, 29-01-2016

Betreft: Overdracht eigendom Texelse Onderwater-archeologie

Geachte [REDACTED]

Op vrijdag 20 november 2015 is in het museum Kaap Skil op Texel door diverse partijen, waaronder de provincie Noord-Holland het 'Protocol Onderwater-archeologie' ondertekend, aangaande een samenwerkingspilot op het deel van de Waddenzee dat tot het grondgebied van de gemeente Texel hoort (de 'Rede van Texel'). Door erosie van de bodem van de Waddenzee gaan daar in hoog tempo én op grote schaal scheepwrakken en hun ladingen verloren. Alle ondertekenaars van het protocol onderkennen dat een andere aanpak dan uitsluitend 'behoud in situ' is nodig om te redden wat te redden valt.

Vervolgens zijn de afspraken door de minister van OCW per brief vastgelegd en verzonden naar alle betrokkenen, waaronder de provincie Noord-Holland. De provincie Noord-Holland steunt de eerder genoemde 'pilot' onder meer met een 'investeringsprogramma' van in totaal € 270.000,=, op basis van hetgeen over 'Onderwater-archeologie' is neergelegd in het Coalitieakkoord. De gelden zijn bedoeld voor wetenschappelijke bestudering, conservering en/of restauratie en presentatie van vondsten die zijn of nog worden gedaan. Ook de gemeente Texel heeft een bedrag van € 50.000,- gereserveerd om gedurende de pilot archeologische kennis te kunnen inzetten.

Als duikclub Texel zijn we ons zeer wel bewust dat de vondsten op de zeebodem zo bijzonder en uniek zijn. Al jarenlang dragen we onze vondsten daarom over aan het museum Kaap Skil op Texel. Ons antwoord op de vraag of we de eerder gedane vondsten willen overdragen is dat we dit feitelijk

altijd al doen en daar dus in beginsel toe bereid zijn met de onderstaande toelichting en de daaronder genoemde voorwaarde.

De archeologie van de Rede van Texel is dermate rijk en bijzonder dat wij van mening zijn dat dit bij de overheid veel te weinig aandacht krijgt en dat er ook veel te weinig middelen voor beschikbaar zijn. Het is onbegrijpelijk dat het erfgoed van de VOC en de Gouden Eeuw (een periode van ongekende rijkdom en glorie voor Holland), dat zo enorm populair is bij haast alle Nederlanders en met name ook bepalend is voor het internationale imago van ons land, op deze wijze ongezien en ongekend verloren gaat. Onze hoop is nu dat de betrokkenheid van de provincie Noord-Holland bij de pilot hier verandering in gaat brengen. In het verlengde hiervan zijn wij van mening dat op de Rede van Texel, in tegenstelling tot vrijwel alle andere gebieden in Nederland (en elders in Europa), behoud van archeologie 'in situ' (op de plaats) een illusie is.

De bodem van de Waddenzee is te grillig en te onvoorspelbaar; hiervoor is inmiddels keihard wetenschappelijk bewijs. Schepen en hun lading die 400 jaar intact is gebleven, kunnen binnen enkele stormen door zeestromingen in luttele jaren van culturele schatkamers worden tot volledig aan stukken geslagen splinters hout en ander materiaal, waarvan vaak haast niets meer terug te vinden is. Ongezien gaan jaarlijks vele archeologisch vondsten verloren. Dit wordt nog versterkt door de plaatsing van de MZI's (Mossel Zaadvang Installaties) tegen de belangrijkste vindplaats Het Burgzand, die voor een nog sterkere bodemverstoring zorgen.

Vrijwel de enigen die soms met eigen middelen en expertise 'redden wat er te redden valt' zijn wij. De aanpak van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (sommige schepen afdekken, wrakken én in kaart brengen en extensief monitoren), volstaat in het geheel niet. Met de stellingname in uw Coalitieakkoord dat het Rijk moet worden gewezen op zijn verantwoordelijkheid kunnen we dan ook niet goed uit de voeten. Het Rijk legt namelijk de bal bij de gemeente; maar ook die kan natuurlijk tegen het geweld van de zee weinig doen. Uniek Noord-Hollands erfgoed van internationale allure gaat in rap tempo en voor altijd ongezien en niet-bestudeerd verloren.

De beste getuigen van deze uiteenzetting zijn de unieke en buitengewoon bijzondere vondsten die te zien zijn in Kaap Skil en de vondsten die we met deze brief aan de provincie overdragen. De kwaliteit, gaafheid en culturele betekenis ervan maken de vondsten tot de aller-waardevolste van Nederland, ja zelfs internationaal gezien kennen deze vondsten hun gelijken niet of nauwelijks.

Duikclub Texel wil graag de eerder gedane vondsten en komende vondsten onderbrengen in het provinciaal depot. We vinden echter dat de vondsten gedaan bij Texel ook hier te zien moeten zijn en dat het museum Kaap Skil in Oudeschild het kan blijven beschouwen als haar collectie. Samen met onder andere gemeente Texel, Kaap Skil en provincie zijn we de pilot gestart om de geschiedenis van de Rede van Texel te waarborgen en te vertellen op de plek waar het allemaal gebeurde. De archeologische vondsten zijn daar het tastbare bewijs van.

Daarom zijn de betrokken partijen overeengekomen dat het museum het vrij staat te beschikken over deze collectie wanneer zij dat nodig acht en een leidende rol heeft in de bestudering en presentatie van deze collectie. Het provinciaal depot is de aangewezen plek om de objecten goed te bewaren en te conserveren. Het museum is de uitgelezen plek om de objecten te tonen en het verhaal te vertellen.

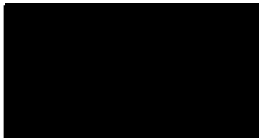
We hebben goede hoop dat met de betrokkenheid van de provincie Noord-Holland bij de pilot er aandacht en middelen komen voor de archeologie onder water rond Texel.

In de bijlage treft u een lijst aan met vondsten die in eigendom worden overgedragen aan de provincie Noord-Holland.

Hoogachtend namens Duikclub Texel,

 (voorzitter Duikclub Texel)

Tel.

Email:

Bijlage lijst met vondsten die in eigendom worden overgedragen aan de provincie Noord-Holland.

1. Houten lampen + fragmenten
2. Houten hoosvat
3. Houten graanschep
4. Houten schalen
5. Houten triptiek
6. Zijde jurk (compleet)
7. Div. Kleding fragmenten
8. Klein jurkje met knopen
9. Zijde sokken (als nieuw)
10. Zijkant van een kistje met versiering van parelmoer en schildpad schild
11. Palm houten stammen (buxus)
12. Leren boek kaften
13. Kan (verguld zilver) met versiering
14. Div. Aardewerk
15. Jacobs staf met i scriptie HI 1636
16. Tasje (zilverdraad) met luizenkam
17. Houten kruid kokertjes
18. Koperen boek sluitingen
19. Blokken (tuigage)
20. Hars / wierrook

INTERN verslag Overleg 7 maart 2016 Pilot Onderwater archeologie (Rede van Texel)

Aanwezig: [REDACTED] en [REDACTED] (PNH), [REDACTED] en [REDACTED]
 (RCE)
 Verslag: [REDACTED]

Brief duikclub Texel

Naar aanleiding van de ondertekening van het protocol Onderwater-Archeologie heeft de duikclub Texel een brief gestuurd naar de provincie (aan de CvK [REDACTED]). Eén van de afspraken van het protocol houdt in dat de sportduikers eerder gedane vondsten overdragen aan het museum Kaap Skil te Texel. Zij willen dat wel doen echter wel met een toelichting en een voorwaarde. In de brief vermeldt de duikclub onder meer dat het behoud in situ beleid in de Waddenzee (afdekken van wrakken) volstrekt geen zin heeft. Door stormen en zeestromingen komen wrakken toch steeds bloot komen te liggen en zullen deze vergaan. Deze stelling wordt ook door andere deskundigen ondersteunt. De duikers van de sportclub werpen zich op als redders van het maritieme erfgoed, door zoveel mogelijk te bergen. Het rijks in situ beleid schiet te kort en het rijk neemt onvoldoende haar verantwoording. Tot zover de toelichting.

De voorwaarde van de duikers luidt dat de vondsten die zijn gedaan bij Texel ook op eiland te zien dienen te zijn en dat het museum Kaap Skil het in feite kan beschouwen als haar collectie. Het provinciaal depot is de aangewezen plek om de objecten goed te bewaren en te conserveren maar het museum de juiste plek om de objecten te tonen en het verhaal te vertellen.

De provincie dient nog een reactie te formuleren. Zij vinden het lastig om de stelling van de duikclub op juiste waarde te schatten. Tijdens het gesprek krijg ik de indruk dat zij wel willen voldoen aan de voorwaarde.

Uit monitoronderzoek van RWS en RCE blijkt dat het afdekken wel degelijk zin heeft. Weliswaar is er sprake van maatwerk en is onderhoud noodzakelijk, echter het afdekken van wrakken werpt zeker haar vruchten af. Wel is op het wrak BZN17 erosie opgetreden [REDACTED]

De brief is vergezeld met een lijst van vondsten die de duikclub wilt overdragen aan het museum. [REDACTED]

Actie: [REDACTED] stuurt het Rapport Westelijk Waddengebied naar [REDACTED], daarin staan de bovenstaande bevindingen betreffen nut van het afdekken van wrakken.

PNH zal voor het beantwoorden van de brief de RCE betrekken, d.w.z. Zo nodig vragen om advies en het concept toezenden.

In situ behoud BZN17

Uit het wrak zijn zeer waardevolle en unieke vondsten opgedoken. Het wrak ligt momenteel gedeeltelijk bloot. De RCE wil graag dit wrak weer bedekken maar beschikt voor 2016 slechts over een gehalveerd budget waardoor het onzeker is of deze behoudsactie kan worden uitgevoerd. Gezien het grote belang en de bewering van de duikclub (zie boven) is het essentieel dat dit wel wordt uitgevoerd. Op korte termijn dient duidelijk te worden of de RCE inderdaad de gewenste beschermingsmaatregelen gaat uitvoeren.

Actie: ?

Provinciaal beleid

De provincie wil graag haar verantwoordelijkheid ten aanzien van archeologie waterbodems vorm geven. Mede naar aanleiding van de opgedoken vondsten van de BNZ17 is hier ook veel politieke animo voor en maakt dit een onderdeel uit van het coalitieakkoord. De provincie heeft hier €600.000,- voor beschikbaar gesteld. Bij een succesvolle invulling hiervan wil de provincie nogmaals hetzelfde bedrag hieraan besteden. De provincie zoekt naar een wijze hoe hieraan invulling te geven. Wellicht is het een mogelijk dat de PNH een bijdrage levert aan het afdekken van het BZN17wrak.

Presentatie vondsten Kaap Skil

Op 14 april zal een presentatie plaatsvinden in de Kaap Skil te Texel van de bijzondere vondsten die door amateurduikers zijn geborgen van (onder meer) het wrak BZN17 dat deel uitmaakt van het rijksmonument Burgzand (Rede van Texel).

Het is belangrijk dat tijdens de presentatie alle partijen hetzelfde verhaal laten horen. Ook de sportduikers zullen zeker de dag benutten om aandacht te vragen voor het onderwater erfgoed. De organisatie ligt in handen van het museum. Zij willen onder andere de minister vragen om bij de presentatie aanwezig te zijn. Het door hun opgestelde verzoek en communicatieplan zijn echter onvoldoende.

De provincie, die een coördinerende rol op zich heeft genomen, heeft binnenkort gesprekken met alle betrokken partijen ook met de duikclub. [REDACTED] heeft aangeboden om het OCW standpunt nogmaals uit te leggen. Hierin zien we (aanwezige tijdens dit overleg) echter weinig brood. De relatie tussen de sportduikers en de RCE is enigszins gespannen.

Wel kunnen we aangeven dat we graag willen verkennen hoe alle partijen elkaar kunnen aanvullen. De RCE heeft ook de kennis van de sportduikers nodig. Als zij constateren dat sommige wrakken (mogelijk ondanks bepaalde maatregelen) toch bedreigd worden dan vernemen we dit graag. Zij kunnen een rol gaan spelen als de oren en ogen onder water.

Ook wil de RCE wel nagaan in welke mate de nieuwe Erfgoedwet ruimte biedt om sportduikers toch een rol te laten vervullen in het "veldwerk". Zo zouden zij bijvoorbeeld ook een rol kunnen vervullen bij de uitvoering van het afdekken van wrakken.

Het is echter wegens de Arbowetgeving lastig om sportduikers in te zetten bij commerciële activiteiten. Ook een officiële opdracht van de overheid aan sportduikers bijvoorbeeld voor het afdekken van scheepswrakken is om deze redenen moeilijk. De overheid kan natuurlijk wel haar kennis aanbieden mocht de duikclub het voornemen hebben om een wrak in situ te willen behouden.

Actie: [REDACTED] en [REDACTED] zullen met [REDACTED] en andere nagaan in hoeverre sportduikers een rol kunnen vervullen bij uitvoering veldwerkzaamheden.

Vondsten Lelystad van Rede van Texel

De provincie is officieel eigenaar van de geborgen vondsten die zijn gedaan bij de Rede van Texel en thans in het depot van Lelystad liggen. De provincie wilt graag een beeld van welke vondsten daar bevinden en dit eventueel tentoonstellen in het museum Kaap Skil in combinatie met ander opgedoken materiaal van de Rede van Texel. RvE heeft wel contact gehad met het depot maar krijgt voorsnog geen beeld wat zich hier bevindt en wat er mee gaat gebeuren gezien de ontwikkelingen rondom Lelystad.

Actie: [REDACTED] zal navragen wat de plannen zijn met de vondsten in het depot Lelystad als dit samen gaat met de Bataviawerf.

Plenair overleg onderwaterarcheologie

1 april 2016

Aanwezig:

Duikclub Texel: [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: [REDACTED] [REDACTED]

Gemeente Texel: [REDACTED]

Kaap Skil/Texelse Musea: [REDACTED]

Provincie Noord-Holland: [REDACTED]

Opening/mededelingen

Dit is de tweede bijeenkomst van de Plenaire werkgroep inzake de onderwaterarcheologie op de Rede van Texel. De provincie coördineert, met instemming van alle betrokkenen, vanuit de politieke 'zorg' rond dit erfgoed en het beschikbare budget, het werk van een aantal werkgroepen. Een structuur is in februari rondgezonden. Dit wordt vanwege het wisselen van enkele betrokkenen herhaald.

- [REDACTED] meldt dat de gemeente Texel een samenwerking aangaat met de Archeologische dienst West-Friesland ([REDACTED]).
- [REDACTED] is sinds kort betrokken bij de pilot, hij volgt [REDACTED] op. [REDACTED] houdt zich binnen de RCE bezig met meerdere plekken waar sprake is van natuurlijke degradatie, en was ook betrokken bij de evaluatie van de Malta-wetgeving.
- [REDACTED] meldt dat er binnen de RCE budget is gevonden om de BZN17 te kunnen afdekken. [REDACTED] geeft aan dat de Duikclub vindt dat bestaande afdekkingen eerst zouden moeten onderhouden voordat er nieuwe afdekkingen worden aangebracht. [REDACTED] wijst erop dat als er door archeologen waargenomen vondsten op het schip liggen, die formeel gezien van de provincie zijn en dat er dus ten aanzien van de omgang met het wrak (behoud in situ, of deels ex situ) ten minste overleg moet zijn tussen RCE en provincie.

Stand van zaken uitwerking protocol

[REDACTED] vraagt naar de stand van zaken in de uitwerking van het protocol. [REDACTED]

[REDACTED] geeft aan dat zij het protocol in een stroomschema heeft uitgewerkt, zij vraagt alle betrokkenen om op het voorstel te reageren. Binnenkort (na 14 april) volgt een vervolgoverleg.

[REDACTED] geeft aan dat de pilot is afgesproken voor het gebied buiten het Rijksmonument. Hij vraagt wat de verwachting van de duikers is. Zijn er bij hen wrakken bekend die in het komende duikseizoen dreigen vrij te spoelen? [REDACTED] noemt o.a. het leerwrak en het gele stenenwrak.

[REDACTED] geeft aan dat de pilot inderdaad alleen voor het gebied buiten het Rijksmonument geldt: alleen in dat gebied mogen in het kader van de pilot vondsten worden gedaan als deze vrijspoelen. De Rijksdienst beschouwt de duikers wel als de ogen en oren in het gebied, dus ook in het Rijksmonument kan aan monitoring (visuele inspectie) worden gedaan.

[REDACTED] vraagt wat dit vervolgens betekent, mochten de duikers binnen het Rijksmonument constateren dat zaken vrijspoelen.

[REDACTED] stelt voor dit in de werkgroep die zich met de uitvoering van de pilot bezighoudt te bespreken. Er kunnen echter geen vondsten worden gedaan binnen het Rijksmonument.

_____ geeft aan dat het van belang is dat het onderzoek van de Rijksdienst naar de BZN17 op korte termijn wordt gepubliceerd. Zij heeft hier intern al navraag naar gedaan.

_____ geeft aan dat de duikers op de BZN17 een soort 'rode koek' hebben waargenomen, waarschijnlijk textiel dat vergaan is, en korrels die naar anijs ruiken.

_____ geeft aan dat vanuit het belang van het erfgoed op de dag van de presentatie van de vondst de zorgen die er zijn over de erosie en het 'zomaar' vrij kunnen komen van zulke bijzondere vondsten best mag klinken.

Afgesproken wordt dat de werkgroep BZN17 op korte termijn bijeenkomt. De RCE neemt het initiatief om deze afspraak te plannen.

Vormgeving evaluatie protocol

_____ geeft aan dat de pilot bedoeld is om meer zicht te krijgen op wat de bescherming van het erfgoed van de Rede van Texel vraagt.

De nieuwe Erfgoedwet is strenger dan voorheen. De resultaten van de pilot kunnen leiden tot een wijziging in het beleid, bijvoorbeeld dat er meer ruimte komt voor de inzet van vrijwilligers en dat er anders wordt omgegaan met natuurlijke degradatie. Om tot dergelijke aanpassingen in het beleid te komen is het van belang dat de pilot succesvol is. De pilot moet resultaten opleveren, dat zijn de argumenten om tot beleidswijziging te kunnen komen. Daarom is een goede evaluatie van de pilot van belang, de resultaten uit de pilot moeten stevigheid krijgen. Dit is ook van belang in acties vanuit de RCE/OCW naar andere departementen, zoals EZ (bijv. als het gaat om de MZI's). De werkgroep beleid moet uitstippelen hoe de evaluatie wordt vormgegeven.

Stand van zaken overdracht en conservering oudere vondsten

Als datum voor overdracht van vondsten in het kader van de overdrachtsperiode wordt 8 april a.s. afgesproken. _____ geeft aan dat het akkoord is om in deze zin de datum van 1 april wat ruimer te nemen.

_____ vraagt om ondersteuning bij het inpakken van de vondsten (en daarbij een vorm van identificatie/registratie) voor transport naar Castricum. De provincie zal ondersteuning regelen, mogelijk kan _____ een rol spelen en daarnaast een medewerker van het provinciaal archeologisch depot.

_____ geeft aan dat het in het kader van de pilot, dus voor de komende periode, van belang is dat er afspraken worden gemaakt over de registratie van vondsten. Het is dus goed dat de medewerkers van het provinciaal archeologisch depot de duikers helpen bij de registratie van de oudere vondsten die nu aan de provincie worden overgedragen.

_____ vraagt wat de conditie is van de vondsten die worden overgedragen en van de vondsten die tentoongesteld worden.

_____ geeft aan enige zorg te hebben over de boekenkaften, deze lijken uit te drogen. De duikers hebben de boekenkaften behandeld met PEG die ze hebben gekregen van de RCE.

_____ geeft aan dat als er eventueel technische vragen zijn over de conservering van de vondsten, er contact kan worden opgenomen met _____.

Presentatie 14 april: communicatie en programma

_____ loopt het programma van de presentatie op 14 april door.

Aandachtspunt voor [ ] is dat het inhoudelijke deel van het programma buiten zou moeten plaatsvinden. Het zou gewenst zijn om beelden te kunnen tonen, zoals kaarten van het gebied of detailopnamen van vondsten.

[ ] meldt dat er een korte film ('trailer') in de maak is. [ ] geeft aan dat de duikers filmbeelden onder water hebben gemaakt, deze kunnen evt in de trailer worden gebruikt. [ ] geeft aan dat hij de RCE zal vertegenwoordigen bij de presentatie op 14 april. Mocht het de bedoeling zijn om iets over het beleid of de pilot te zeggen bij de presentatie dan kan [ ] dat voor zijn rekening nemen. [ ] kan een inhoudelijke bijdrage leveren aan het programma. Onderzocht wordt of er een mogelijkheid is om beelden te presenteren in de zaal, m.b.v. een beamer, zodat wetenschappers ook (informeel) nog dingen kunnen presenteren.

[ ] geeft aan dat het voor de presentatie op 14 april belangrijk is dat er één verhaal over het wrak komt. [ ] gaat achter het rapport over de BZN17 aan. [ ] kan, samen met collega's van de RCE in Amersfoort, een goede rol spelen in het opstellen van het verhaal.

Mosselzaadwin-installaties

[ ] heeft uitgezocht hoe de procedure voor het plaatsen van de MZI's is verlopen. Er is geen omgevingsvergunning aangevraagd omdat er geen sprake zou zijn van een bouwactiviteit, [ ] is van mening dat dit wel had gemoeten.

[ ] geeft aan dat zij van [ ] heeft begrepen dat er een monitoringsafpraak is gemaakt. Er lijkt echter op de verkeerde momenten te worden gemonitord, waardoor er geen effect zichtbaar is.

De duikers geven aan dat er duidelijk ontzanding waarneembaar is. [ ] geeft aan dat om dit hard te kunnen maken richting EZ, er foto's nodig zijn met GPS-data. Hij vraagt de duikers om hun waarnemingen vast te leggen.

[ ] heeft uit de vergunning opgemaakt dat de MZI's naar een andere locatie zullen worden verplaatst. De locatie wordt aangeduid als 'Burgzand'. [ ] stelt voor hier goed nader naar te kijken, in combinatie met de wrakkenkaarten van de RCE. Afgesproken wordt in werkgroepverband verder naar de problematiek van de MZI's te kijken.

[ ] vraagt of er prospectie is gedaan.

[ ] geeft aan dat tijdens de procedure gewisseld is van methode voor de MZI's. Aanvankelijk zou gewerkt worden met ankers, dit is gewijzigd in palen. Dit zou de reden zijn dat er geen prospectie is gedaan en geen omgevingsvergunning is aangevraagd. Er wordt gewerkt aan nieuw beleid voor de Waddenzee (Rijksstructuurvisie), belangrijk is dat het belang van het erfgoed hier goed in komt.

Afspraken

De werkgroep beleid komt op korte termijn (na 14 april) bijeen. De provincie trekt deze groep en plant deze afspraak.

De werkgroep beleid buigt zich in algemene zin over de bescherming van het erfgoed op drie onderdelen: ruimtelijke bescherming, bescherming tegen erosie en bescherming tegen schatgraverij. Op de agenda staan in ieder geval:

- vooruitblik evaluatie (de Rijksdienst doet hiervoor een voorzet)
- MZI's.

█ geeft aan welke gegevens de RCE nodig heeft om actie te kunnen ondernemen.

De werkgroep uitvoering pilot komt op korte termijn (na 14 april) bijeen. De gemeente trekt deze groep en plant deze afspraak.

De duikers maken een overzicht van de wrakken buiten het Rijksmonument die op dit moment dreigen vrij te spoelen.

De werkgroep BZN17 komt op korte termijn bijeen. De RCE trekt deze groep en plant deze afspraak. In deze werkgroep wordt besproken hoe er wordt omgegaan met dit specifieke wrak.

Afgesproken wordt om het wetenschappelijk onderzoek naar de vondsten ook op te nemen in de beschrijving van de werkgroepenstructuur.

MUSEUM
KAAP SKIL

Garde Robe

Opgedoken schat uit
de Gouden Eeuw

15 APRIL T/M
16 MEI 2016

CATALOGUS

VOORWOORD

Eeuwenoude scheepswrakken met schatten op de bodem van de Texelse Waddenzee. Dat klinkt spannend. En dat is het ook. Af en toe duiken bijzondere objecten uit het verleden op. De vondsten die onlangs zijn gedaan, spannen echter de kroon. Tal van gebruiksvoorwerpen én bijzondere kledingstukken uit de zeventiende eeuw kwamen boven water. Topstuk en mijn persoonlijke favoriet is een prachtige japon. Zo rijk bewerkt en versierd, dat het bijna zeker is dat hij voor een hoog adellijke, mogelijk zelfs Koninklijke dame was bestemd. Experts vermoeden dat nog nergens ter wereld zulke mooie kleding uit deze tijd aan de oppervlakte is gekomen. Ook de staat waarin het textiel verkeert, na ruim 350 jaar onderwater te zijn geweest, is verbluffend. Nu is het zaak de vondsten zorgvuldig te laten onderzoeken en bewaren.

Voor de kust van Texel liggen honderden scheepswrakken verborgen onder het zand. Restanten uit onder andere **de Gouden Eeuw**; *de periode waarin de Reede van Texel bij Oudeschild een van de belangrijkste ankerplaatsen ter wereld was*. De wrakken zou je kunnen zien als tijdscapsules. Ze verbergen gebruiksvoorwerpen, materialen en handelswaar die ons inzicht geven in hoe het leven toen was. Historisch onderzoek van de vondsten is dus van groot belang.

*Welk schip was dit en waar ging het naar toe?
Voor wie was de japon bedoeld?*

Vragen waarop nu nog geen antwoorden zijn, maar die helpen een stukje van de puzzel van onze wereldgeschiedenis compleet te maken.

Om u in de gelegenheid te stellen de unieke vondst met eigen ogen te aanschouwen, bieden we tot en met 16 mei een sneak preview in de tentoonstelling *Garde Robe* in Kaap Skil. Vervolgens gaan de objecten voor verder onderzoek naar het depot van Huis van Hilde, het archeologiecentrum van Noord-Holland. Aan het onderzoek werken onder andere experts van de Universiteit van Amsterdam en het Rijksmuseum mee. Daarna komen de objecten terug naar Texel, naar Kaap Skil, waar ze in een vaste tentoonstelling te zien zullen zijn.

*Wij wensen u veel kijkplezier. Bewonder wat u ziet
en besef hoe bijzonder de geschiedenis van
de Reede van Texel is.*

De Engelse schilder William Larkin portretteerde gravin Catherine Howard rond 1615 in een japon die qua model grote overeenkomsten vertoont met de japon in de tentoonstelling.

OBJECT:

JAPON (DETAIL)

Handgeweven zijden japon uit begin 17^e eeuw. De stof is geweven in damast, waardoor een bloemmotief ontstaat. Het is niet duidelijk welke kleur de stof oorspronkelijk had, hoogstwaarschijnlijk was het een effen japon. Door het ruime gebruik van zijde en het model hebben experts geconcludeerd dat deze japon aan een dame uit de hogere kringen heeft toebehoord. Omdat er geen goud- of zilverdraad is gevonden, was dit kledingstuk mogelijk voor dagelijks gebruik. Sommige van de aangetroffen beschadigingen lijken er op te wijzen dat de japon daadwerkelijk gedragen is. Op het oog zijn alle kledingstukken in de vondst van dezelfde maat. De eerste indruk is dat de dame in kwestie een vrij fors postuur had.

OBJECT:
GEBORDUURDE LAP

Een rechthoekig kledingstuk van zijden satijn, oranje-achtig van kleur, geborduurd met garen en metaaldraad. Mogelijk was het kledingstuk voorzien van applicaties.

OBJECT:
ONDERDEEL VAN EEN
RODE CAPE MET LANGE POOL

Deel van een cirkelvormige cape die in zeven onderdelen is gevonden. De cape werd als een poncho gedragen. Meest opvallend is de felrode kleur en de lange pool van de stof.

OBJECT:
ETUI

Rood fluwelen etui, druk bewerkt met geborduurd zilvergaren. Met knoop en lus kon de etui worden gesloten. In de etui zat een kammetje opgeborgen.

OBJECT:
GEBREIDE KOUSEN

Twee identieke lange zijden kousen in verbazingwekkend goede staat. Met ingebreide motieven.

OBJECT:
TWE E SCHENKKANNEN
ITALIAANS MAJOLICA

Geglazuurde kannetjes. Op de ene is een gezicht te zien in een ronde gele achtergrond. De ander heeft rondom geschilderde bloem-motieven. De gele cirkelvorm op deze kan is ingevuld met horizontale lijnen.

OBJECT:
GRAPE

Laatmiddeleeuwse kookpot van rood aardewerk met kleine schenklip. Het bijbehorende deksel ontbreekt. De binnenkant en de voorzijde van de pot zijn geglazuurd.

OBJECT:
DIEP BORD
EN SCHAAL

Roodbakken aardewerken bord en schaal. De gemarmerde versieringen in wit en rood werden met vloeibare klei gemaakt. Oorspronkelijk kwam dit soort aardewerk uit Pisa, Noord Italië.

OBJECT:
GEELKOPEREN
SCHEERBEKKEN

Bekken met een holle bak en een vrijwel rechte rand met een ronde uitsparing. Bij het scheeren werd de uitsparing tegen de hals geplaatst. De chirurgijn aan boord gebruikte het ook voor aderlatingen. Men liet het bloed in de schaal lopen. Aan het oog aan de rand werd het scheerbeekken opgehangen.

OBJECT:
PLANKJE
VAN KISTJE MET
OPGELEGD PARELMOER

Dit plankje vormde waarschijnlijk de voorkant van een kistje. Het was versierd met goudkleurig en wit parelmoer, wat er nu los bij ligt.

OBJECT:
POMANDERS

Prachtig bewerkte bolvormige geurknopen, die om de hals werden gedragen. Er werden geurdragers als kruiden of bloemen in gedaan. Hierdoor rook degene die het om had lekker en had hij of zij bovendien minder last van vieze geuren in de omgeving.

OBJECT:
BOEKSLUITING

Koperen sluiting van een boek. Bestaat ook uit twee delen waartussen bovenaan nog een stuk van het leer te zien is. De buitenkant is bewerkt met allerlei motieven, waaronder leliemotieven.

OBJECT:
BOEKKAFT

De boekkaften, gevonden in het wrak, zijn alle van leer en in goede staat. Op deze boekomslag staat voor- en achterop het wapen van de Engelse Koning Karel I (1600-1649). Dit doet vermoeden dat een deel van de lading van de Engelse koninklijke familie, de Stuarts, was.

OBJECT:
(GELEGENHEIDS)BOKAAL
VAN VERGULD ZILVER

Er zijn drie delen van een gelegenheidsbokaal gevonden: *beker, deksel* en *voet*.
Of er nog een stuk ontbreekt, is niet duidelijk. Mogelijk zat er nog iets tussen de gevonden voet en de beker van de bokaal. De beker is rijk versierd met gedreven bloemen en drie verschillende gezichten. De bovenrand en onderrand zijn glad, de dekselrand is bewerkt. Op het deksel staat een Romeinse soldaat met een speer in de hand en een helm op het hoofd. De rijk versierde voet is hol van binnen.

De zeventiende-eeuwse schilder Willem Claesz Heda heeft in 1635 op een stilleven een vergelijkbare bokaal afgebeeld.

OBJECT:

KAM

Kam gemaakt van koehoorn met twee verschillende kam-breedtes. Voor het verwijderen van luizen uit het haar.

OBJECT:

TWEE STUKKEN VAN EEN JAKOBSSTAF

Jacobsstaf waarin het jaartal 1636 is gegraveerd met daar- onder de letters HI. De staf heeft vier gradenreeksen, op elke zijde één.

Bij storm en ontij zijn vele schepen vergaan voor de kust van Texel. Honderden scheepswrakken liggen al eeuwen onder het zand van de zeebodem, maar worden voortdurend bedreigd door bodemerosie, paalworm en menselijke activiteit. Daarmee verdwijnt ons cultureel erfgoed voorgoed. De Provincie Noord-Holland, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Duikclub Texel, Gemeente Texel en museum Kaap Skil zijn een unieke samenwerking aangegaan om te onderzoeken hoe dit erfgoed veilig te stellen.

PARTNERS:

HET MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP, RIJKSDIENST VOOR HET CULTUREEL ERFGOED, PROVINCIE NOORD-HOLLAND, MUSEUM KAAP SKIL, DUIKCLUB TEXEL EN GEMEENTE TEXEL.

BIJDRAGE:

STUDIO AZIZ BEKKAOUI

MOGELIJK GEMAAKT DANKZIJ:

PROVINCIE NOORD-HOLLAND, PRINS BERNHARD CULTUURFONDS, TEXELFONDS, UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM, STICHTING TEXELS MUSEUM EN IEDEREEN DIE ONS MET RAAD EN DAAD BIJSTAAT.

Heemskerckstraat 9, Oudeschild Texel

WWW.KAAPSKIL.NL

N.a.v . bespreking 1 April 2016**Organisatie pilot onderwaterarcheologie**

Naast de overleggen in onderstaande werkgroepen vindt drie keer per jaar plenair afstemmingsoverleg plaats, waarin sturing wordt gegeven aan de uitvoering van de pilot.

Daarbij zijn aanwezig: Provincie (vz, [REDACTED]), gemeente Texel, OCW, RCE, Erfgoedinspectie, Duikclub Texel, Kaap Skil.

1. Werkgroep beleid (doorontwikkeling in-situbeleid en behoud vindplaatsen)

Taak: Herbezien behoud in situbeleid en voorstellen voor nieuw beleid maken.

Leden werkgroep: provincie (vz, [REDACTED]), gemeente Texel, RCE, Duikclub Texel.

2. Werkgroep BZN17

Taak: Bespreken gewenste (korte termijn-)acties ten aanzien van de BZN17.

Leden werkgroep: RCE (vz), provincie, Duikclub Texel, gemeente Texel.

3. Werkgroep uitvoering pilot (technisch overleg)

Taak: Zorgen dat meldingen van vondsten en besluiten over bergingen goed worden gedaan

Leden werkgroep: gemeente Texel (vz, [REDACTED]), RCE, Duikclub Texel, Kaap Skil, provincie.

4. Werkgroep overdracht vondsten

Taak: Zorgen dat de overdracht van de vondsten aan de provincie goed verloopt, dat de vondsten geconserveerd en gerestaureerd worden en goed en verantwoord worden tentoongesteld.

Leden werkgroep: provincie (vz), Duikclub Texel, Kaap Skil.

5. Werkgroep communicatie

Taak: Zorgen voor gemeenschappelijke communicatieboodschappen over pilot, beleid, behoud vindplaatsen, topvondsten.

Leden werkgroep: Provincie (vz, [REDACTED]), gemeente Texel, RCE, Kaap Skil, Duikclub Texel.

6. Wetenschappelijk onderzoek vondsten BZN17

(Beoogd) opdrachtnemer en voorzitter commissie: [REDACTED] (UvA)

Betrokken partijen: UvA, Rijksmuseum, RCE

Scope van het onderzoek: alle bekende vondsten van de BZN17, niet alleen onderzoek naar textiel (materiaaltechnisch en kostuumhistorisch onderzoek) maar ook naar andere vondsten, ook historisch onderzoek. Daarnaast advies over conservering, restauratie en tentoonstellen vondsten.

Opdrachtgever: Provincie Noord-Holland

Auteurs: [REDACTED] &
Datum: 8 april 2016

Doel

Deze notitie heeft tot doel om de eindresultaten en opbrengsten van het symposium op 13 november 2015 te verzamelen en over te dragen aan de lijnorganisatie van de RCE. De vervolg activiteiten en doelstellingen zullen vanuit de lijn verder opgepakt en uitgewerkt worden in een projectplan en planning.

Aanleiding voor deze memo

De Erfgoedinspectie heeft in 2011 een verkennend onderzoek uitgevoerd naar onwenselijke handelingen op het gebied van archeologie en archieven. De resultaten van dat onderzoek staan omschreven in het EGI-rapport "Grenzen overschreden" (oktober 2012). In 2014 is een discussiedag over regelgeving archeologische vondsten georganiseerd¹. Op deze discussiedag is de problematiek ten aanzien van waterbodems niet meegenomen en bewust gekozen voor een later moment om het gesprek voor de maritieme archeologie te organiseren. Een meer directe aanleiding om dit project te starten en een impuls te geven aan de samenwerking met vrijwilligers vormde de nieuwe Erfgoedwet (2016), waarbij de wetgeving strenger is geworden voor duikende vrijwilligers in de onderwater archeologie. De nieuwe erfgoedwet - samen met de Arbo die in andere wetgeving geregeld zijn - maken de participatie van betrokken vrijwilligers niet altijd makkelijk. Dit alles, gecombineerd met het doel vanuit het Maritiem Programma om de samenwerking tussen vrijwilligers en professionals structureel te verbeteren en daar in 2015 op te focussen, heeft geleid tot een concrete aanpak. Begin 2015 is een concreet initiatief genomen om een stap te zetten in het onderzoeken, bespreken en zichtbaar maken van de rol van de vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, na jarenlang al wel impliciet amateurarcheologen te hebben ondersteund in hun hobby.

Hoe hebben we het aangepakt?

In aanloop naar deze bijeenkomst hebben wij [REDACTED] (Maritime Research & Consultancy) gevraagd een onafhankelijk onderzoek uit laten voeren om te bepalen hoe de relatie tussen vrijwilligers en professionals in de onderwater archeologie is. Afgelopen zomer (2015) heeft [REDACTED] met 60 wrakduikers en (amateur)maritiem archeologen gesprekken gevoerd.

- *Bijlage: Het volledige rapport is in de bijlage I toegevoegd.*

Op vrijdag 13 november 2015 heeft het Maritiem programma een symposium georganiseerd over de betekenis van vrijwilligers in de onderwaterarcheologie. De implicaties van de nieuwe Erfgoedwet zijn tijdens het symposium op 13 november 2016 besproken. Onder leiding van [REDACTED] van het Ministerie van verkeer en waterstaat [REDACTED] van ontwerpbureau Avec Pleysier zijn we het gesprek aangegaan met de vrijwilligers, archeologische bedrijven en lokale overheden tot toezichthouders en beheerders.

- *Bijlage: Het volledige projectplan voor het symposium en de communicatie strategie zijn in bijlage II toegevoegd.*
- *De beeldende verslag van het Ministerie van verkeer en waterstaat is in bijlage III toegevoegd.*

---

¹ In reactie op de conclusies van dit rapport heeft de toenmalige staatssecretaris aangegeven dat deze zich kan vinden in de aanbeveling van de inspectie om een discussie binnen de archeologische sector te organiseren om de omvang en de ernst van deze illegale handelingen te bepalen. Deze discussie dag over regelgeving archeologische vondsten heeft op 20 juni 2014 plaatsgevonden.

Conclusies van dit project

Conclusie van het project is dat het niet altijd makkelijk is om met elkaar samen te werken, zeker wanneer we niet goed elkaars drijfveren kennen. Het is dus goed om met elkaar in gesprek te blijven, goed te luisteren naar elkaar en te respecteren. Er zijn veel concrete ideeën en acties zijn om samen aan te werken.

Er is in het afgelopen jaar veel besproken, ook pijnlijke zaken zijn aangeroerd. Dit heeft ook tot een paar escalaties geleid. Echter wij zijn er van overtuigd dat dit uiteindelijk tot verbetering in de relatie kan leiden. Wel is het van belang dat wat besproken is niet alleen maar bij mooie woorden blijft, maar dat er ook actie wordt ondernomen om de samenwerking te verbeteren. Dit zal wederzijds moeten zijn. De RCE faciliteert bij het structureel vormgeven van de samenwerking tussen professionals en vrijwilligers. Vertrouwen is essentieel in dit proces en wordt van alle partijen die met dit onderwerp bezig zijn gevraagd.

Opgeleverde producten

- Een speciale editie van ons eMagazine waarin we terugblikken op een geslaagde dag en een eerste stap in een vernieuwde samenwerking en wordt er gezamenlijk vooruitgekeken naar de toekomst. (zie: <http://nl.magazine.maritiemprogramma.nl/emagazine-mp05-nl/>)
- Het beschikbaar stellen van een crowdfundingplatform Making Waves, waar vrijwilligers in de onderwater archeologie donateurs kunnen werven voor hun projecten. Het Maritiem programma matched de laatste 25% van de totale projectkosten. (zie: <http://projects.maritiemprogramma.nl/en/projects/>)
- Documenteren en beschikbaar stellen van de onderwater vondsten van [REDACTED] (virtueel museum via het platform Digitale Collectie: museum, monumenten en archeologie).
- Pilot Texel: Op de zeebodem rondom Texel liggen unieke archeologische vindplaatsen. Om beheer van dit waardevolle erfgoed in de toekomst te garanderen startten de gemeente Texel, het Rijk, Kaap Skil museum van jutters & zeelui (Stichting Texels Museum), de Duikclub Texel en de provincie Noord-Holland een pilot. Bij de pilot hoort een protocol dat door alle partijen is ondertekend. Onderzocht wordt welke mogelijkheden er zijn om binnen bestaand beleid en met het oog op toekomstige regelgeving met sportduikers van de Duikclub Texel samen te werken aan het beheer en behoud van onderwatererfgoed. Onderzocht wordt of deze pilot ook op andere locaties in het land opgezet kan worden. (zie: <http://nl.magazine.maritiemprogramma.nl/emagazine-mp05-nl/#!/pilot-van-start-voor-behoud-archeologisch-erfgoed-texelse-zeebodem>)

Gemaakte afspraken

Een eerste concrete afspraak hebben we al bevestigd: jaarlijks zal de Rijksdienst een dag als deze organiseren en de datum daar voor ligt al vast. **Vrijdag 18 november 2016** in Amersfoort.

De onderwerpen die in 2016 opgepakt gaan worden zijn hieronder omschreven:

- Onderzoeken naar de mogelijkheden van een Track & Trace systeem voor het registreren van vondsten
- Onderzoeken naar de mogelijkheden voor het openstellen van een Virtueel Museum, waar vondsten digitaal beschikbaar komen (zie pilot met [REDACTED], hier boven genoemd).

- Vanuit het MP wordt gewerkt aan een digitaal platform voor Maritieme Archeologie. In samenwerking met anderen creëren we één plek online waar kennis gedeeld kan worden nieuwe initiatieven een plek krijgen.
- Andere thema's waar we met elkaar aan willen werken zijn; zoals Erfgoedwet en ARBO wetgeving, kennisuitwisseling en opleidingen. Dit zal uitgewerkt worden in concrete projecten.
- Cursusboek basiscursus maritieme archeologie ism de LWAOW
- Het concretiseren van samenwerkingsverbanden met organisaties en verenigingen als Landelijk Overleg Scheepswrakken, STIMON, LWAOW, AWN, Rijkswaterstaat en I&M.

Op dit moment worden vanuit de vrijwilligers de volgende projecten opgepakt:

- Digitaliseren van de collecties van [REDACTED], maar ook laatst in Zeeland (ben even zijn naam kwijt...)
- Crowdfunding projecten in Making Waves door Serenity Diving en [REDACTED]
- Pilot Texel, de verkenning van een samenwerking tussen Duikclub Texel, Gemeente Texel, Provincie Noord-Holland, Kaap Skil en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/EenK.
- Daarnaast zijn er in 2015 64 meldingen gedaan door verschillende 11 vrijwilligersgroepen.

Communicatie en monitoring voortgang

Van essentieel belang is dat positieve ontwikkeling verder doorgezet wordt en dat wij ons houden aan 'the part of the deal'. Dit betekent dat er tijd en capaciteit vrijgemaakt moet worden om dit op te pakken en verder in te vullen in samenwerking met de belangrijkste stakeholders; I&M, Rijkswaterstaat, LWAOW, AWN, STIMON en gemeenten.

Als het gaat om interne afstemming moet het vervolgproject afgestemd worden met de afdeling Archeologie en de afdeling Strategie & Internationaal van de RCE en de verantwoordelijken bij EenK. Ook zal het opdrachtgeverschap verschoven moeten worden van het programma naar de lijnorganisatie.

Voor het vervolgtraject wordt hieronder een advies gegeven voor de communicatiestrategie.

Communicatiestrategie

Tijdens het symposium op 13 november zijn we gestart met het vernieuwen van de samenwerking met amateurs: van persoonlijk advies en contact werken we nu toe naar generiek en gestructureerd. Daar passen nieuwe vormen van samenwerking bij. We zijn die nu aan het opstarten en in de praktijk aan het onderzoeken wat wel en niet werkt (pilot Texel, Making Waves, herzien LOS, virtueel museum). Deze samenwerkingsvormen vragen om een communicatiestrategie. In het algemeen kun je zeggen dat we in de samenwerking met amateurs nu open, toegankelijk maar ook transparant en consequent willen zijn. Echter, de verschillende samenwerkingsvormen vragen ook om maatwerk: een communicatiestrategie die past bij de samenwerkingsvorm en voor onszelf helder maakt welke communicatie inzet nodig is, en om zo ook de verwachtingen te managen. Op basis daarvan kunnen we heldere en goed onderbouwde afspraken met de amateurs over communicatie.

Uitgangspunt blijven de communicatiedoelen zoals deze voorafgaand aan het symposium zijn opgesteld. Als er vanuit de lijn gewerkt gaat worden zullen deze doelen, zoals hierboven weergegeven, gaan gelden voor de (vernieuwde) samenwerkingsvormen en overlegstructuur.

Algemeen uitgangspunt samenwerking met vrijwilligers

Binnen EenK en RCE is er geen algemeen vrijwilligersbeleid uitgewerkt. Als aanbeveling zouden we willen meegeven om in ieder geval de omgang met vrijwilligers met de afdeling archeologie te bespreken om zo toe te werken naar één gezamenlijk RCE kader voor zowel de maritieme archeologie als de landarcheologie. Vragen die daarin aan de orde zouden moeten komen zijn: Wat wil de RCE met vrijwilligers en waarom?, Wat willen we uiteindelijk bereiken, Wat zijn de kaders waar we vanuit werken en waar kunnen we niet overheen?

Het is goed om vanuit de inhoud die samenwerkingsvormen verder te beschrijven zodat we daar de communicatie op af kunnen stemmen. Bij de pilot Texel zijn we partner, is er sprake van een politiek risico, wettelijke taken en betrokkenheid minister: dus strakke regie op communicatie. Bij Making Waves zetten we in op een faciliterende en ondersteunende rol, maar hebben we er ook een belang bij om het platform als instrument succesvol te laten zijn. We willen dus de initiatiefnemers graag ondersteunen, maar niet de regierol pakken. De projectleider/initiatiefnemer is zelf verantwoordelijk voor de organisatie van de communicatie, maar we helpen bij de start van het project met de inbedding ervan en lezen waar nodig mee. Bovendien kunnen we onze middelen inzetten voor endorsement.

Onderstaand communicatiekader is een handvat om de samenwerkingsvormen te toetsen en de communicatie vorm te geven.

Vorm van samenwerking	Doelstelling	Voor wie/met wie	Strategie	Afspraak (wie doet wat?), rol
Geformaliseerd	Regie op de communicatie	Projectleider RCE intern, stakeholders	Altijd in afstemming met samenwerkende partners/stakeholders Afspraken vastleggen in protocol of procedure	Regisserend
Making Waves platform	Inbedding van de communicatie en ondersteuning bij opstarten van de communicatie	Projectleider, RCE	Inzetten netwerk RCE, contacten leggen, infrastructuur	Faciliterend
	Samen een communicatiekader maken	Projectleider, gemeente, RCE		
	Eenduidige communicatie (boodschap, verhaal)		Incidenteel advies/meelezen teksten	
	Bereik vergroten		Endorsement	
Verbinding	Samenwerking op structurele basis Draagvlak voor maritieme archeologie vergroten	Koepelorganisaties Verenigingen	Voorlichting Structureel overleg Presentaties geven Meewerken aan trainingen	Co-creatie
Projectmatig	Incidentele samenwerking	Duikgroepen NOB Divers	Afhankelijk van doel en vraag	Co-creatie

NAAM PROJECT Duiken op Wrakken. Vrijwilligers in de Onderwater Archeologie		Datum:
		17-09-2015
Programma	Maritiem Programma	
Projectleider	[REDACTED]	
Projectmedewerkers	[REDACTED]	
Adviseurs	[REDACTED]	
Projectnaam	Duiken op Wrakken. Vrijwilligers in de Onderwater Archeologie	

1 Project definitie

1.1 Aanleiding

De belangrijkste aanleiding voor het project vormt de nieuwe Erfgoedwet (2016), waarbij de wetgeving strenger is geworden voor de duikende amateurarcheologen. De implicaties van deze nieuwe erfgoedwet willen we tijdens deze dag bespreken. Hiermee willen we draagvlakvergroting en bewustwording bereiken ten aanzien van de nieuwe erfgoedwet.

De Erfgoedinspectie heeft in 2011 een verkennend onderzoek uitgevoerd naar onwenselijke handelingen op het gebied van archeologie en archieven. Bij onwenselijke handelingen valt te denken aan diefstal, opgraven zonder vergunning, het zonder vergunning zoeken naar en opgraven van metaalvondsten met behulp van een metaaldetector, of het niet melden van archeologische vondsten. De resultaten van dat onderzoek staan omschreven in het EGI-rapport "Grenzen overschreden" (oktober 2012). In reactie op de conclusies van dit rapport heeft de toenmalige staatssecretaris aangegeven dat deze zich kan vinden in de aanbeveling van de inspectie om een discussie binnen de archeologische sector te organiseren om de omvang en de ernst van deze illegale handelingen te bepalen. Deze discussie dag over regelgeving archeologische vondsten heeft op 20 juni 2014 plaatsgevonden.

Waterbodems

In de discussie die op 20 juni 2014 met de sector is gevoerd, is de problematiek ten aanzien van waterbodems niet meegenomen. Hiervoor is gekozen omdat hierbij (deels) een andere doelgroep betrokken is en de problematiek net weer anders is. De discussie heeft zich gericht op metaaldetectie op het land. Alles met betrekking tot waterbodems is niet meegenomen en zal nog apart bediscussieerd moeten worden.

Vanuit het Maritiem Programma is bewust het initiatief genomen om in 2015 een stap te zetten in het onderzoeken, bespreken en zichtbaar maken van de rol van de vrijwilliger in de onderwaterarcheologie. De inschatting is dat de relatie professional – amateur in de maritieme archeologie over het algemeen slecht is en dat dit een negatieve uitwerking heeft op de samenwerking, en uiteindelijk dus ook op de mogelijkheden om gezamenlijk te zorgen voor (beter) beheer van maritiem erfgoed. Om te bepalen hoe de situatie nu werkelijk is, is een mapping onderzoek in gang gezet om dit in kaart te brengen en feiten te kunnen presenteren. Tijdens het symposium komen groepen bij elkaar, een belangrijk moment waarna vanuit het MP de wens is dat er een (nieuw) gezamenlijk beeld ontstaat over de relatie en de samenwerking professional – amateur, en de mogelijkheden ter verbetering voor de toekomst.

Het Maritiem Programma organiseert om die reden op vrijdag 13 november 2015 een symposium over de betekenis van vrijwilligers in de onderwaterarcheologie.

1.2 De uitdaging

De uitdaging is dat door het uitvoeren van het project en het implementeren van de resultaten draagvlak wordt gecreëerd voor een zorgvuldige omgang met het archeologisch erfgoed, waardoor tevens meer harmonie ontstaat in het brede archeologisch veld. Uiteindelijk willen we naar een wet- en regelgeving die niet te ver van de gewenste praktijk af staat, met handhaafbare normen. Het projectresultaat moet dus materiaal opleveren dat daaraan kan bijdragen. Dit hoeft overigens niet per definitie een aanpassing van de regelgeving te betekenen, maar kan ook worden gerealiseerd door bijvoorbeeld publieksvoorlichting, bewustwordingsactiviteiten en het vergemakkelijken van de melding van vondsten.

1.3 Doelen

Het doel is de balans tussen wetgeving en praktijk te herstellen, zodat op een verantwoorde manier met het maritieme archeologisch erfgoed wordt omgegaan.

Dit doen we door:

- De volgende vragen te beantwoorden:
  - Wat zijn de diverse stakeholders de normen inzake zoeken en vinden (mapping ██████████)?;
  - Wat zijn wettelijke normen, gedeelde normen, en ongedeelde normen?;
  - Wat is schadelijk voor het erfgoed en wat is toelaatbaar, wat is illegaal en wat niet? Het gaat vooral om het behoud van de context van de archeologie.
- Dialoog tussen verschillende partijen nieuw leven inblazen en structureren;
- Helderheid te scheppen over waar vondsten te melden; zodat zij goed worden geregistreerd;
- Hervinden vertrouwen tussen zoekers en de professionele wereld;

Verderop in dit plan worden de projectresultaten uitgewerkt en gekoppeld aan de communicatiemiddelen.

1.4 De resultaten

Het project levert vier resultaten op, die elkaar in tijd opvolgen:

1. 'Weergave' van de discussie in de vorm van twee verslagen: een uitgebreide versie voor intern gebruik en een compacte, geanonimiseerde voor publicatie op de website en E-magazine special Amateurs. Het compacte verslag wordt vlak na de bijeenkomst gepubliceerd, het uitgebreide verslag vormt input voor de wijze waarop in de toekomst omgegaan wordt met de amateur archeologen en welke rol RCE daarin inneemt.
2. Adviesnota
Deze nota bevat:
  - Een aantal aanbevelingen/scenario's met consequenties voor het vervolg;
  - Een advies van de projectgroep, waarin onder andere wordt ingegaan op de vraag of er regelgeving met betrekking tot onderzoek door amateurarcheologen in de AMvB bij de erfgoedwet moet worden opgenomen/aangepast.
1. Afspraken vervolgstappen en verantwoordelijkheden van stakeholders
3. E-magazine special Amateurs in de onderwater archeologie
4. Input voor pilot Texel

1.5 De effecten

In principe positieve effecten:

- Er ontstaat discussie;
- Er ontstaat helderheid;
- Er ontstaat publiciteit;
- Er ontstaat draagvlak en vertrouwen tussen professionals en amateurs;
- De meldingsbereidheid neemt toe;
- Er wordt een podium gegeven om mee te praten.

Effecten die mogelijk negatief kunnen uitpakken:

- Er ontstaat consternatie;
- Tegenstellingen kunnen worden vergroot (tussen stakeholders en onderling);
- Er ontstaan verwachtingen die we niet waar kunnen maken;

1.6 Gebruikers

De doelgroep voor het project zijn de stakeholders (zowel sportduikers en amateurarcheologen als professionals) in het maritieme erfgoedveld.

Doelgroepenmatrix

Stakeholders	Rol	Concrete bijdrage
EGI	Controlerend, toezichhoudend	Handhavende kaders
AWN/LWAOW	Tussenpersoon amateurs	Rol vrijwilligers en wensen
Ministerie van Defensie	Ethiek	Bewustwording
Rijkswaterstaat	Intermediair, Beheer	Werkafpraak, protocol
Gemeente Texel	Beleidsuitvoerder	Praktijk situatie
STIMON	Vertegenwoordiger amateurs	Rol vrijwilligers en wensen
Ministerie van OCW	Beleidsmaker	Wettelijke kaders, vertegenwoordiging professionals
Archeologisch bedrijven	Maritieme Markt	Vertegenwoordigers van professionals
MIK	Handhaving	Handhavende kaders
Convent van Gemeente archeologen	Adviserend aan Beleidsuitvoerder	Praktijk situatie
NOB	Praktijk duiken	Rol vrijwilligers en wensen
Douane	Controlerend, toezichhoudend	Handhavende kaders

1.7 De afbakening

De nieuwe erfgoedwet vormt de basis van de bijeenkomst, het verkennen van mogelijkheden tot samenwerking binnen deze nieuwe wetgeving.

Wat doen we niet:

- We brengen geen wetsvoorstellen of andere bindende voorstellen, maar geven wel een advies in scenario's.
- We gaan geen voorlichtingsbrochure schrijven en uitgeven
- We gaan geen enquête houden
- We gaan geen meldpunt inrichten
- We gaan geen blijvend overlegplatform/vraagbaak organiseren
- Geen handhavingsbeleid opleveren (is mogelijk vervolgtak voor EGI)
- Geen internationale afstemming (wel vergelijking met internationale oplossing t.b.v. input in discussie);

1.8 De randvoorwaarden

- Oplevering 31 december 2015;
- 300 uur RCE (■■■■ 100, ■■■■, 100, ■■■■, 50, ■■■■, 50);
- Budget nodig voor organisatie;
- Inhuur externe verslaglegger;
- Inhuur discussieleider;
- Betrokkenheid EGI (■■■■?) in projectgroep, afstemming met directeur EGI noodzakelijk;
- Directie Erfgoed en Kunsten (E&K) geregeld op de hoogte houden van het proces, concepten voorleggen

1.9 De omgeving van het project

Het project heeft een relatie met de volgende programma's en projecten:

- Project Erfgoedwet
- Project Discussie regelgeving archeologische vondsten (2014)
- Project Erfgoedmonitor o.l.v. ■■■■, v.w.b. aanname beleid van depots (o.a. vondsten van amateurs);
- Archis 3
- Mapping Sportduikers en amateurarcheologen in het onderwater cultureel erfgoed veld
- CommonSites Digitaal Platform Maritiem Erfgoed
- Pilot project Texel

2 Projectbeheersing

2.1 Fasering/activiteitenplan/Planning (tijd)

Fasering

Fase 1: gereed eind oktober

- Bureaustudie Mapping ■■■■
- Making Waves, Sharing Maritiem Heritage Projects Online
- Voorbereiden en organiseren bijeenkomst
- Initiëren discussie op internetfora en Facebook
- Voorbereiden belangrijkste discussiepartners
- Organiseren discussie dag

Fase 2: 13 november

- Bijeenkomst Duiken op wrakken. Vrijwilligers in de onderwaterarcheologie

Fase 3: gereed eind december

- Analyseren oogst discussies
- Opstellen nota

Fase 4: begin februari

- Presenteren resultaten
- Verwerken resultaten in handboek

Planning

Zie bijlage *Planning Project bijeenkomst Duiken op wrakken, vrijwilligers in de onderwaterarcheologie, versie 2.0.*

2.2 Projectbegroting

Kosten

Bijeenkomst 13 november

Catering 13 november (inclusief lunch en borrel)	€1500,-
Dagvoorzitter	€1000,-
Spreekers	€500,-
Verslaglegging	€1500,-
Publicatie eindrapportage	€500,-
Communicatiemiddelen (informatiemap, folder e.d.)	€1000,-

Baten

Mogelijkheden tot projectsubsidie / financiering	
Budget	P/10517 Training en kennisuitwisseling amateurs P/10496 Communicatieplan Maritiem Programma
Bedrag	P/10517 Training en kennisuitwisseling amateurs €5000,- P/10496 Communicatieplan Maritiem Programma €1000,-

2.3 Kwaliteitseisen

Als het gaat om de kwaliteit van het projectresultaat zijn er vanuit de afdeling communicatie richtlijnen over hoe te publiceren (zowel op het web als in druk). Bij de afdeling communicatie is een productie leider werkzaam, hij kan het productieproces begeleiden en adviseren (in overleg met de communicatie adviseur) over de uiteindelijke opzet van het eindresultaat. Tijdig afstemmen met communicatie over deze kwaliteitseisen is aan te raden,

2.4 Voortgangsbewaking

Overleg met:

- * [REDACTED], opdrachtgever: 1 x per maand
- * Dir. E&K: regelmatig afstemmen via de mail/telefonisch

2.5 Projectorganisatie

Projectorganisatie		
Rol	Wie	Taken/Verantwoordelijkheid-bevoegdheden
Opdrachtgever	[REDACTED]	Eindverantwoordelijk
Projectleider	[REDACTED]	Organisatie en coördinatie
Deelprojectleiders/teamleiders	[REDACTED] [REDACTED]	Ondersteuning projectleider en communicatie
Projectmedewerkers	Maritiem Programma: [REDACTED] [REDACTED] Organisatie: [REDACTED] --- ---	

2.6 Communicatie

Voor het project wordt een communicatieplan (zie bijlage I) opgesteld door de betrokken communicatie adviseur [REDACTED], waarin een communicatiestrategie en een praktische aanpak worden beschreven voor het organiseren en uitvoeren van de communicatie activiteiten. Belangrijke elementen in het plan zijn een social media-strategie, een strategische aanpak voor pers en publiciteit en hoe we het project resultaat gaan communiceren. We verwachten grote betrokkenheid bij dit onderwerp vanuit het maritiem archeologische netwerk. Regie op communicatie is dus van belang om het project goed te laten verlopen. De inzet van de communicatie adviseur zal voor een groot deel gericht zijn op de procescommunicatie.

2.7 Risicoanalyse

Risico	Maatregel
Social Media: geen animo tot discussie of discussie ontspooit juist	Social Media-strategie opstellen, regelmatig bijsturen
Te eenzijdige deelname discussie	Vooroverleggen met amateurgroepen
Discussie ontspooit	Goede ervaren discussieleider, met inhoudelijke achtergrond
Te hoge verwachtingen kunnen niet worden waargemaakt	Goede communicatie vooraf middels communicatie strategie
Discussie zo diffuus dat geen resultaat kan worden opgeleverd	Goede discussieleider, strak programma
E&K haakt af of blijft bijstellen	Goede afstemming met Eenk
Te weinig zicht op de ontwikkelingen in de rest van de organisatie	Goede afstemming en interne communicatie
Uitkomsten niet bruikbaar of niet uitvoerbaar door de al aangenomen Erfgoedwet	Goede afstemming met programma Erfgoedwet
De rest van organisatie onvoldoende betrokken bij het project	Relevante collega's betrekken bij de inhoud van de bijeenkomst

Versiebeheer contract

Versie	Datum	Status	Wijziging	Opgesteld/gewijzigd door
01	30-07-2015	Concept	Initiële versie	LB

Akkoordverklaring contract versie 1.0

Opdrachtgever

Naam: [REDACTED]

Datum: 30-07-2015

Akkoord: Handtekening

Projectleider

Naam: [REDACTED]

Datum: 30-07-2015

Akkoord: Handtekening

BIJLAGE I

Communicatieplan

Duiken op wrakken. Vrijwilligers in de maritieme archeologie

1. Aanleiding / situatie analyse

Vanuit de RCE-Maritiem Programma is bewust het initiatief genomen om in 2015 een stap te zetten in het onderzoeken, bespreken en zichtbaar maken van de rol van de vrijwilliger in de onderwaterarcheologie. De inschatting is dat de relatie professional – amateur in de maritieme archeologie over het algemeen slecht is en dat dit een negatieve uitwerking heeft op de samenwerking, en uiteindelijk dus ook op de mogelijkheden om gezamenlijk te zorgen voor (beter) beheer van maritiem erfgoed.

Directe aanleiding is de Erfgoedwet, die verscherpte regelgeving bevat als het gaat om het handhaven op illegale handelingen mbt maritiem erfgoed. Deze nieuwe regelgeving zet de relatie onder druk en maakt dit urgent.

Om te bepalen hoe de situatie nu werkelijk is, is een mapping onderzoek in gang gezet om dit in kaart te brengen en feiten te kunnen presenteren. Tijdens een symposium in het najaar komen de groepen bij elkaar, een belangrijk moment waarna vanuit het MP de wens is dat er een (nieuw) gezamenlijk beeld ontstaat over de relatie en de samenwerking professional – amateur, en de mogelijkheden voor verbetering in de toekomst.

2. Projectdoel en beoogde projectresultaten

Het doel is balans tussen wetgeving en praktijk. Na het symposium is duidelijk hoe de samenwerking tussen professionals en amateurs bijdraagt aan (beter) beheer van onderwater erfgoed.

Dit doen we door de volgende vragen/punten

- Wat zijn de diverse stakeholders de normen inzake zoeken en vinden (mapping   )?;
- Wat zijn wettelijke normen, gedeelde normen, en ongedeelde normen?;
- Wat is schadelijk voor het erfgoed en wat is toelaatbaar, wat is illegaal en wat niet? Het gaat vooral om het behoud van de context van de archeologie.
- Dialoog tussen verschillende partijen nieuw leven inblazen en structureren;
- Helderheid te scheppen over waar vondsten te melden; zodat zij goed worden geregistreerd;
- Hervinden vertrouwen tussen amateurs en de professionele wereld

Verderop in dit plan worden de projectresultaten uitgewerkt en gekoppeld aan communicatiemiddelen.

3. Communicatiedoelen

Waar het project zich met name zal richten op concrete resultaten, richt de communicatie zich op draagvlak en

- Rol MP/RCE: uitdragen en verduidelijken
- Rol vrijwilliger/amateur: wat kan wel, wat kan niet, wensen aanhoren en mogelijkheden verkennen
- Kennisniveau verhogen: over kaders waarbinnen we met elkaar werken (Erfgoedwet, regelgeving)
- Kennis over elkaars drijfveren, motieven, wensen

- Respect voor elkaars deskundigheid
- De dynamiek van de relatie verandert: wordt structureel vormgegeven
- Bij een kerngroep (stakeholders, sleutelfiguren) is commitment om te werken aan de relatie en het hogere doel voorop te stellen

4. Interne communicatie

Afhankelijkheden bij andere projecten in beeld:

- Project Erfgoedwet
- Project Discussie regelgeving archeologische vondsten (2014)
- Project Erfgoedmonitor o.l.v. [REDACTED], v.w.b. aanname beleid van depots (o.a. vondsten van amateurs);
- Archis 3
- Mapping Sportduikers en amateurarcheologen in het onderwater cultureel erfgoed veld ([REDACTED])
- Making Waves, Sharing Maritime Heritage Projects online
- Pilot project Texel

5. Strategie

Om de strategie te bepalen is het belangrijk het krachtenveld goed in beeld te hebben (krachtenveldanalyse toevoegen). De RCE is slechts één van de stakeholders, het is belangrijk om dat in de communicatie te blijven benadrukken en de andere stakeholders in positie te brengen en een rol te geven.

Voorgesprekken voorafgaand aan het symposium dragen bij aan die positiebepaling. Concrete bijdrage aan het symposium wordt besproken met een long list van te betrekken strategische partners, aan de hand daarvan communicatie inzet van de stakeholder bepalen. Wat is hun rol en wat willen zij eruit halen, wat kunnen zij die dag inbrengen?

In het projectplan is een overzicht opgenomen met doelgroepen en stakeholders, hun rol en mogelijke bijdrage.

<strategie op de dag zelf: nog verder invullen. We gaan uit van werken met stellingen, voor- en tegen pitches, gesprek met de zaal. Goede gespreksleider is belangrijk>

6. Kernboodschap

Dit is wat we afspreken met elkaar uit te dragen:

Samen verkennen we de rol van de vrijwilliger in de onderwaterarcheologie. Met elkaar bekijken we de mogelijkheden om de zorg voor onderwater erfgoed te verbeteren en hoe duikers en amateur archeologen daar aan bijdragen. Als we scheepswrakken voor de toekomst willen behouden, is het cruciaal om gedeelde uitgangspunten te hebben voor het duiken op wrakken. Na deze dag hebben we een gezamenlijk beeld van de samenwerking. Het gaat niet alleen om de vrijwilligers zelf, maar ook om de beherende instanties, overheden, professionals, toezichthouders en verenigingen.

7. Mijlpalen/belangrijke communicatie momenten

- Versturen vooraankondiging symposium
- Versturen officiële uitnodiging
- Voor bespreken met stakeholders
- Adviesnota communiceren intern/extern

8. Middelen

- E-magazine special Amateurs november
- Social Media
- Persbericht; afhankelijk pilot Texel
- Folder Making Waves, Sharing Maritime Heritage Projects online
- Guide Making Waves, Sharing Maritime Heritage Projects online
- Factsheet Erfgoedwet? ██████ Basistekst maken, notitie telefoongesprek toelichting pilot.
- Informatiemap amateurs
- Webdossier amateurs; uitleg geven, grenzen aan graven dossier.

Artikelen	
Algemeen artikel over het symposium	
Artikel over consequenties nieuwe erfgoedwet	
Making Waves, Sharing Maritime projects online	
Stakeholders in behoud van erfgoed onderwater	
Meldingsformulier	

9. Pers en publiciteit

- Persbericht?
- ██████, filmmaker tijdens bijeenkomst aanwezig?

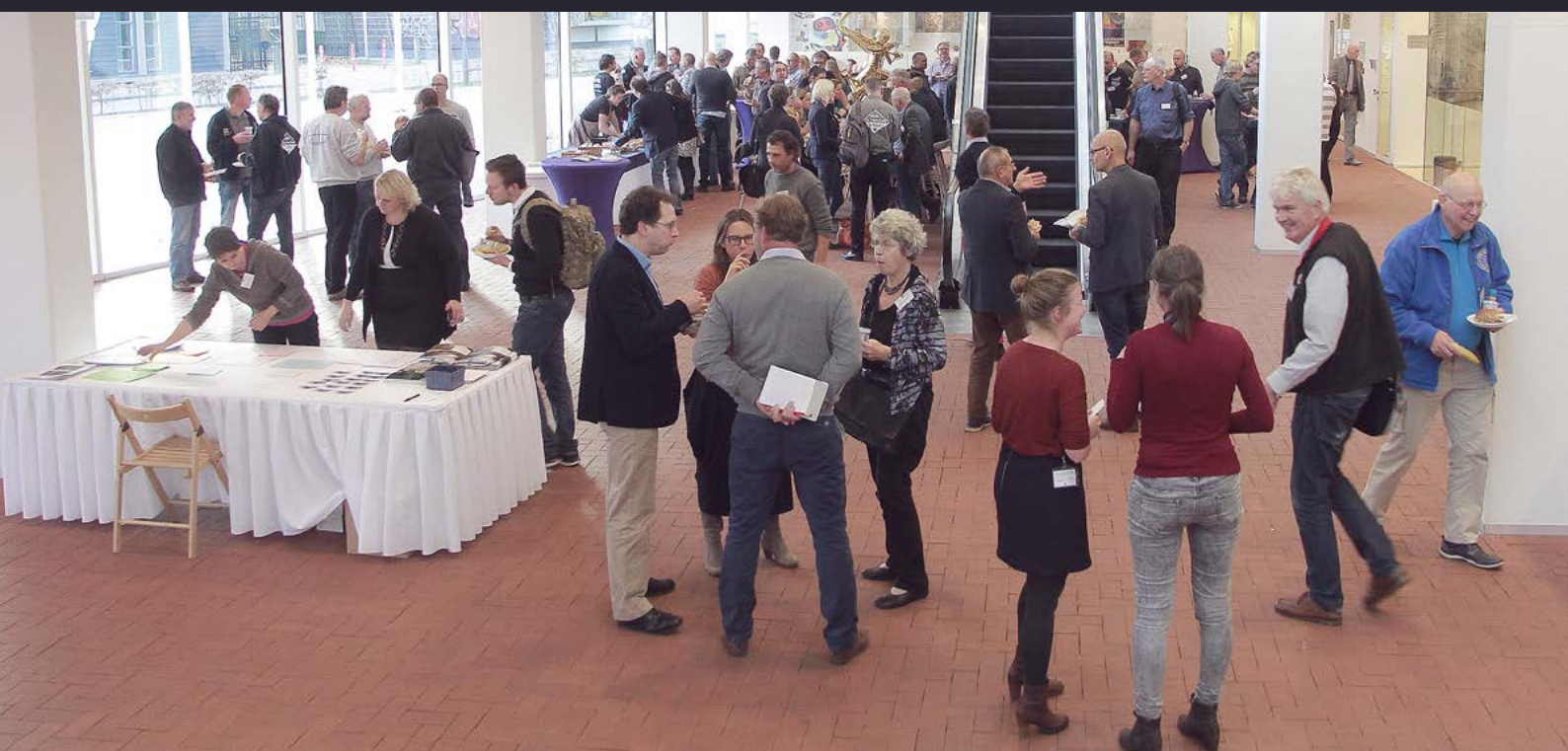
Acties

(zie planning in projectplan)

**Duikers & archeologen
in gesprek bij de RCE**
Een (beeld)verslag
Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
vrijdag 13 november, Amersfoort

Tekst: [redacted]
[redacted] (RCE)
en [redacted] (Ministerie
van Verhalen) *Vormgeving en
illustraties: Machiel Pleijssier*

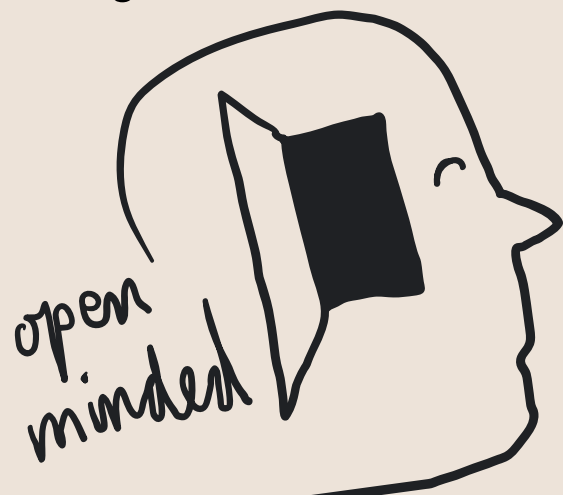
Zeg het met beelden!

In dit beeldende verslag de belangrijkste items die tijdens het symposium aan bod kwamen gevisualiseerd door Machiel Pleijsier ('live' tijdens de ontmoeting gemaakt)

Welkom

De ochtend begon met een technisch probleem, kortsluiting. Gelukkig bleek dit geen voorbode voor de rest van de dag.

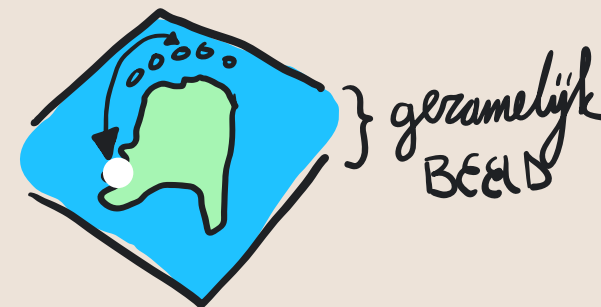

De zaal werd welkom geheten door Susan Lammers, directeur kennis en advies bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

KORTSLUITING

Susan Lammers vroeg de zaal om 'open minded' het gesprek aan te gaan.

Tijdens het symposium werd toegevoegd naar een gezamenlijk beeld voor de samenwerking bij het beheer van het onderwater cultureel erfgoed.

BOZE
BURGER
meester

Ook de samenwerking tussen de RCE en gemeenten gaat niet altijd van een leien dakje. Niet erg, wrijving zo af en toe geeft glans...

Tijdens het symposium is een verkenning uitgevoerd naar hoe alle stakeholders in de onderwater archeologie elkaar kunnen vinden.

De nieuwe erfgoedwet is – in feite - niet anders dan de oude monumentenwet, alleen is deze beter handhaafbaar om de grote (onacceptabele) excessen te kunnen aanpakken.

Iedereen moet rolvast zijn taken uitvoeren en dit uitdragen, zo creëer je duidelijkheid in de verschillende rollen en verantwoordelijkheden vanuit alle betrokken organisaties.

oog & oor

De vrijwilligers in de onderwater archeologie worden de ogen & oren genoemd van de professional, maar in hoeverre is dit zo?

WRAKBESCHERMING
WET EN REGELGEVING
TOEGANKELIJKHEID VOOR DE DUIKERS
SAMENWERKING
MEER KENNIS
VIRTUEEL MUSEUM

Dit zijn de thema's die vanuit de zaal als belangrijke onderwerpen voor de dag werden genoemd. Hiermee gingen 'we' aan de slag.

Er is hoop dat de professionals en de vrijwilligers in de onderwater archeologie elkaar steeds meer vinden.

Er is Hoop

De overheid moet niet proberen om krampachtig macht uit te oefenen, maar om natuurlijk gezag te verwerven en houden. Er moet gehandhaafd worden in de geest van de wet, niet naar de letter.

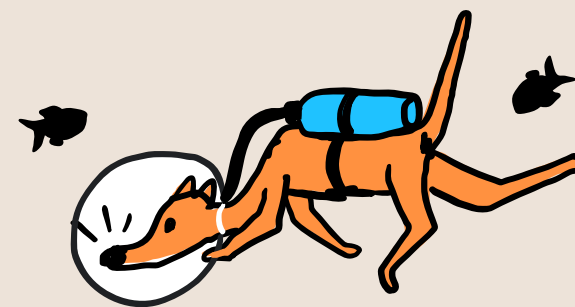
Stimon heeft een goed georganiseerd netwerk en organiseert informatiedagen en vergaderingen. De wrakduikers willen positiever belicht worden door de burger.

De samenhang tussen erfgoed en natuur moet beter belicht worden. Wrakken kunnen een hotspot zijn van biodiversiteit.

De professional wordt steeds professioneler in haar werkzaamheden.

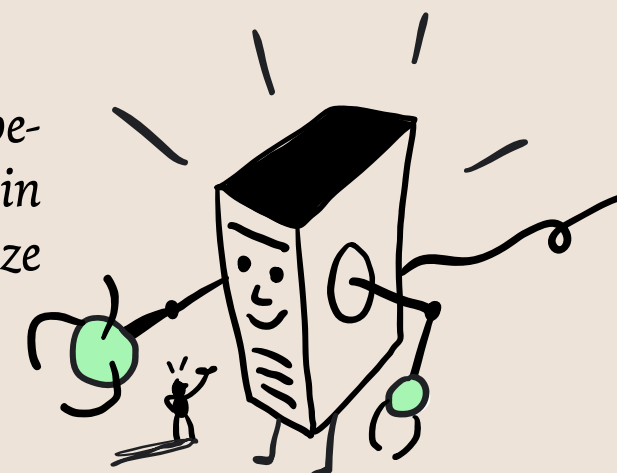
De vrijwilligers in de onderwaterarcheologie voelen zich door de nieuwe erfgoedwet weggezet als criminelen.

Samenwerking onderwater tussen professionals en amateurarcheologen lukt niet vanwege de strenge ARBO-wetgeving. De vrijwilligers voelen zich tekort gedaan en zijn meer dan een speurhond voor de professionals!

De vrijwilligers kunnen veel informatie beschikbaar stellen die zij verzameld hebben in hun eigen databases. De oproep is om van deze kennis ook gebruik te maken.

Vanuit de RCE wordt een tikje jaloers gereageerd op de vrijwilligers die veel vrijer kunnen werken en hun jongensdromen kunnen uitoefenen.

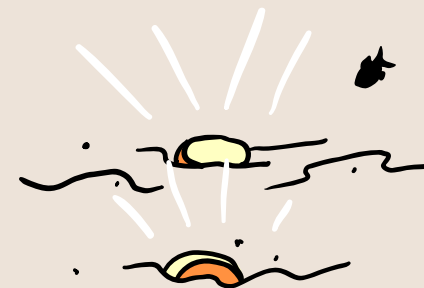
Vanuit de RCE wordt een tikje jaloers gereageerd op de vrijwilligers die veel vrijer kunnen werken en hun jongensdromen kunnen uitoefenen.

**DIGITALE
REVOLUTIE**

De digitale revolutie is een kans om kennis en expertise met elkaar te delen.

Volgens de nieuwe erfgoedwet mag verspoelde (verspoelende) lading ook niet meer meegenomen worden van de zeebodem. Het verschil met de huidige erfgoedwet is dat ook objecten die zich niet alleen in, maar ook op de zee- bodem bevinden niet meer mogen wor- den meegenomen. De vrijwilligers ervaren dit meenemen als het 'redden' van het cul- tureel erfgoed, anders zou het voor eeuwig verloren gaan. Maar als iets mogelijk verdwijnt en opgegraven moet worden, dan moet het op een professionele manier gebeuren. Het beheer van cultureel erfgoed onder water moet niet alleen van vrijwilligers afhankelijk zijn.

Een belangrijke wens van de vrijwilligers is dat de RCE helderheid creëert wat met een melding gebeurd. Worden deze meldingen daadwerkelijk voor onderzoek gebruikt?

Onderzocht moet worden of scientific diving, ruimte kan bieden om de samenwerking tussen professionals en vrijwilligers te verbeteren. Scientific diving wordt door omringende landen gebruikt om vanuit de wetenschap aan minder hoge eisen te hoeven voldoen dan de reguliere professionals.

Ook freelancers en zzp-ers zijn professionals en moeten zich daarom aan alle geldende AR-BO-eisen voldoen.

Nu alle zorgen zijn geuit, moeten we met elkaar in gesprek gaan hoe we kunnen gaan samenwerken.

Volgens een aantal vrijwilligers is in slecht zicht is niet altijd duidelijk of een object van eventueel archeologische of historisch belang is.

Zorg ervoor dat amateurarcheologen en vrijwilligers in de onderwaterarcheologie mee worden genomen in de besluitvorming die van invloed is op hen.

Archeologische bedrijven vrezen dat het inzetten van vrijwilligers bij AMZ-plichtige onderzoeken leidt tot concurrentievervalsing.

Concrete Ideën, ACTIES!!!!

Genoeg gepraat, we gaan aan de slag! In groepjes worden verschillende thema's uitgewerkt tot concrete voorstellen.

In te vullen door opdrachtgever

1 PROJECTBRIEF		Datum:
Naam opdrachtgever		
Naam projectleider		
Projectnaam (werktitel)		
<i>Pilot Texel maritiem</i>		

1.1 Achtergrond / Probleemstelling / situatieschets / uitgangssituatie / aanleiding

In 2015 is met meerdere partijen een protocol ondertekend gericht op het behoud van en de omgang met scheepswrakken en hun lading rondom Texel. Naast menselijke ingrepen bedreigen ook natuurlijke processen de vele scheepswrakken rondom het eiland. Door veranderende getijdestromingen komen soms scheepsdelen vrij die bloot worden gesteld aan erosie aan stroming en paalworm. In een vrij korte tijd kan daardoor waardevolle archeologische informatie verdwijnen. Snel handelen is dan een vereiste. Scheepsdelen en vondsten die acuut bedreigt worden kunnen onder voorwaarden veilig worden gesteld door sportduikers. In het protocol zijn de stappen beschreven.

Met het protocol wordt dus tevens een rol toegekend aan de sportduikers binnen het maritiem erfgoed bestel. De partijen zijn: Ministerie van OC&W, RCE, PNH (inclusief Huis van Hilde), gemeente Texel, Kaap Skil en de Duikclub Texel.

1.2 Projectdoelstelling

Doel is het behoud van de omgang met (delen van) scheepswrakken en hun lading die direct dreigen te verdwijnen als niet tijdig wordt gehandeld. De inzet van sportduikers is een middel (strategie) om dit te verwezenlijken. Dit project dient uitvoering te geven aan het vastgestelde protocol Onderwaterstrategie Texel.

1.3 Projectresultaat (optioneel)

- 1) Uitvoer van het protocol, tastbaar gemaakt door eind 2016 een verslag te presenteren met de geleverde uitkomsten van dit protocol*
- 2) Afgeleide: de sportduikers een rol geven binnen het maritiem erfgoed bestel hetgeen leidt tot een goede werkrelatie en werkbare afspraken tussen de bovengenoemde partijen. Ook dit dient in het verslag terug te komen*
- 3) Meer zicht op het opgedoken materiaal, niet gemelde of afgesproken bergingen zal daardoor hopelijk verminderen.*

1.4 Afbakening van het project (optioneel)

Start datum:	20	/	november	/	2015	Eind datum:	31	/	december	/	2016
<ol style="list-style-type: none"> <i>1) Het rijksmonument Burgzand Noord valt nadrukkelijk buiten dit project.</i> <i>2) Binnen het project ligt de nadruk op de rol die wordt toegekend aan de sportduikers. Vragen en andere aspecten die weliswaar te maken hebben met het maritiem erfgoed rondom Texel maar los hiervan staan vallen hier niet onder. Voorbeeld de onderhandelingen met EZ betreffende de plaatsing van de mosselzaadinstallaties (MZI), of de inbreng maritiem erfgoed ten behoeve van de structuurvisie Waddenzee</i> 											

1.5 Mogelijkheden tot projectsubsidie / (gedeeltelijke) externe financiering (optioneel)

<i>(indien van toepassing: toevoegen bijlage subsidievoorwaarden, aanvraagvereisten, verantwoordingseisen, etc.)</i>	
Subsidieverstrekker:	Conservering en restauratie van door sportduikers geborgen vondsten vindtplaats op kosten van de PNH.
Subsidiebedrag:	onbekend

Bijlagen:	
-----------	--

1.6 Afhankelijkheden / bijzonderheden (optioneel)

Het succes van dit protocol valt of staat bij een goede onderlinge werkrelatie tussen alle partijen. Gezien wrijvingen uit het verleden en het bergen van vondsten van wrak BZN17 in het verleden zijn er enkele spanningen opgetreden. Het investeren in een goede werkrelatie met respect voor ieders rol is wel een eerste vereiste. Naast de Duikclub Texel zijn nog andere sportduikers rondom Texel actief. Het risico is dat deze niet gemelde bergingen doen waardoor projectresultaat 3 niet wordt behaald.

De binnen het protocol verrichte werkzaamheden worden benut om beleid en erfgoedzorg binnen de gemeente Texel ver te ontwikkelen en verfijnen

Versiebeheer projectbrief

Versie	Datum	Status	Wijziging	Opgesteld/gewijzigd door
0.1	00-00-0000	Concept	Initiële versie	
1.0	00-00-0000	Definitief		

Akkoordverklaring projectbrief 1.0

Opdrachtgever

Naam: X
Datum: xx-xx-xxxx
Akkoord: (handtekening)

Projectleider

Naam: Y
Datum: yy-yy-yyyy
Akkoord: (handtekening)

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Duikclub Texel

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

[REDACTED]

BEL/MIL

Doorkiesnummer

[REDACTED]@noord-holland.nl

1 | 2

Betreft: overdracht vondsten onderwaterarcheologie Texel

Geachte [REDACTED],

Hierbij bevestig ik de ontvangst van uw brief van 29 januari 2016. In deze brief maakt u kenbaar dat de Duikclub Texel vondsten die zij in het deel van de Waddenzee dat tot het grondgebied van de gemeente Texel hoort (de 'Rede van Texel') heeft gedaan, overdraagt aan de provincie. De overdracht van deze collectie valt binnen de overdrachtsperiode die tussen de partners van de pilot onderwaterarcheologie is afgesproken. In de bijlage vindt u een voorlopige beschrijving van de overgedragen collectie.

De provincie heeft een budget van €330.000,- beschikbaar gesteld voor de eerste noodzakelijke acties ten aanzien van deze vondsten:

- wetenschappelijk onderzoek naar de vondsten en monitoring van de vondsten: het volgen hoe de conditie van de vondsten is, om zo achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen voorkomen;
- conservering en restauratie;
- communicatie en eerste presentatie van de vondsten aan het publiek.

In uw brief geeft u aan dat de vondsten gedaan bij Texel ook op Texel, in museum Kaap Skil te zien moeten zijn. De provincie ondersteunt die gedachte. Presentatie van de vondsten in Kaap Skil zal plaatsvinden op basis van een bruikleenovereenkomst tussen de provincie en Kaap Skil. Voorwaarde voor presentatie van de vondsten is wel dat deze alleen mogelijk is als gewaarborgd is dat er geen onaanvaardbare schade aan de vondsten optreedt.

In uw brief spreekt u uw zorg uit over het behoud van het erfgoed van de Rede van Texel, die o.a. door natuurlijke erosie en ruimtelijke ingrepen in het gebied wordt bedreigd. De provincie heeft in de *Leidraad Landschap en Cultuurhistorie* de Rede van Texel aangewezen als één van de tien gebieden in de provincie met belangrijke

Verzenddatum

31 MEI 2016

Kenmerk

767924/806961

Uw kenmerk

Postbus 3007

2001 DA Haarlem

Telefoon (023) 514 3143

Fax (023) 514 3030

Houtplein 33

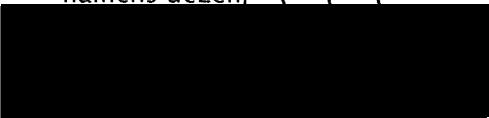
Haarlem [2012 DE]

www.noord-holland.nl

archeologische waarden. De provincie onderschrijft dan ook het belang van een goede bescherming van dit gebied. Via de pilot onderwaterarcheologie Texel hoopt de provincie samen met de andere betrokken partijen het beleid ten aanzien van de bescherming van het gebied tegen de bedreigingen waar zij aan wordt blootgesteld, op een hoger peil te brengen. Er is inmiddels een werkgroepenstructuur in het leven geroepen waarin wordt gewerkt aan concrete voorstellen ten aanzien van dit beleid.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,
namens dezen

Sectormanager a.i. Cultuur en Cultuurhistorie
mw. drs. A. Maas- van 't Hof

1 bijlage

- Beschrijving overgedragen collectie

Overzicht overgedragen vondsten

1. Overgedragen textielvondsten

Objecten aanwezig in Kaap Skil, worden overgebracht naar Huis van Hilde:

Inv.nrs.	Object	Categorie	Materiaal
105	Jurk	Kostuum	Zijde Linnen?
103 003 014 021 (a/b) 036 086 106	Jurk met zilverbeslag, met bijbehorende mouwen, overmouwen, mouwkappen en kraag	Kostuum	Zijde Metaal (ingeweven + haakjes)
026 039 040 041 042 058	Cape, rood met lange pool	Kostuum	Zijde?
Geen inv.nr.	2 Kousen, gebreid	Kostuum	Zijde
013 015 023 085	4 fragmenten van satijn: mouwen, kraag	Kostuum	Zijde Metaal (haakjes)
022 024 084	2 mouwen, zigzagpatroon	Kostuum	Zijde Metaal (haakjes)
043 044	2 geborduurde rechthoekige kleedjes, oranje-achtig satijn	?	Zijde Metaal
045 004 029 032 035 037	Rode lap (voering) met restje velours, met metaaldraad geborduurd + 5 bijbehorende fragmenten	?	Zijde Metaaldraad
102	Rode lap met tressen en franjes	?	Zijde
038	Meerkleurige geborduurde lap	?	Zijde? Metaal
048	Kussensloop, rood damast	Interieur	Wol?
001 002 030 052 053 055 056 062 t/m 076 078 081 099	4 grote en 22 kleine fragmenten: rood met tressen	?	Zijde
087	Rozerood fragment met borduurset	?	Zijde

010 011 018 027	4 fragmenten met reliëf in lussenpool	?	Zijde Wol (voering)
088 t/m 092 094	6 fragmenten van rood satijn met zigzagpatroon	Interieur?	Zijde
096	Passement met franje, met weefselresten	Interieur?	Zijde Metaal
104	Rode lap met tressen	Interieur?	Zijde
008 046a 046b 047 049 050 057 080 105	9 fragmenten van rood damast met blokjespatroon en florale motieven	Interieur?	Zijde Metalen ringen
005 012	2 fragmenten van rode brokaat met knopen	Kostuum?	Zijde
051	1 fragment bestaande uit 2 identieke rode lappen	Interieur?	Zijde
054 097	2 fragmenten, rood weefsel met franjes	Interieur?	Zijde
006 007 025 028 031 033 034 098 100	9 diverse kleine fragmenten	?	Zijde Wol? (inv.nr. 07)

Objecten aanwezig in Ateliergebouw Rijksmuseum:

Inv.nrs.	Object	Categorie	Materiaal
016 017	2 overmouwen behorende bij de jurk met zilverbeslag (inv.nr. 103)	Kostuum	Zijde Metaal (ingeweven + haakjes)
101 019 060 082	Roze jurk van damast, met bijbehorende fragmenten, mogelijk delen van (over)mouwen	Kostuum	Zijde Metaal?
059	Fragment cape, rood met lange pool	Kostuum	Zijde?
Geen inv.nr.	Jak, rood velours, bestaande uit 2 delen	Kostuum	Zijde Metaal (knopen)
020 083	2 mouwen, rode ribs met borduursel	Kostuum	Zijde
077	Fragment tressen	Interieur-textiel?	Zijde
079	Fragment rode damast	Gordijn?	Zijde
093	Fragment rode satijn met zigzagmotief	Interieur-textiel?	Zijde
009	Fragment brokaat met knoop	Kostuum?	Zijde
Geen nr.	Zak met natte fragmenten	Schoenzool, fragment boekband, textiel	Textiel Leer Metaal

Objecten aanwezig in Huis van Hilde, worden overgebracht naar Ateliergebouw Rijksmuseum:

Inv.nrs.	Object	Categorie	Materiaal
061	Lijfje, rood brokaat	Kostuum	Zijde Metaal Linnen?
038	Meerkleurige geborduurde lap	?	Zijde? Metaal

2. Overgedragen vondsten van andere materiaalsoorten

Objecten in Kaap Skil, worden overgebracht naar Huis van Hilde en vervolgens naar restauratie-atelier Restaura voor conservering/restauratie:

object	bijzonderheid
Jacobsstaf	inscriptie 1636 H.I.
Italiaans aardewerk	bichroom gemarmerd Pisa aardewerk. vergelijkbaar aardewerk in twee kanonnenwrak (1647)
Italiaans aardewerk	bichroom gemarmerd Pisa aardewerk. vergelijkbaar aardewerk in twee kanonnenwrak (1647)
scheerschaal	messaging met een ringetje aan de zijkant
apothekers zalfpotje aardewerk	bruin geglazuurd van binnen
glazen potje	lijkt op een vaasje. Vierkant
schenkkannetje aardewerk	kan binnenkant geglazuurd drie pootjes en oor
kannetje (sangria)	geglazuurd en versierd aan de buitenkant. Tuit en oor
kannetje (sangria)	geglazuurd en versierd aan de buitenkant. Tuit en oor
luizenkam	been. Komt uit een rijk bewerkte etui
etui	etui van een textiel met rijk bewerkte borduursels van metaaldraad
boekkaft	leren kaft met inscriptie orde van de kouseband
geurknopen (3x)	ronde knopen die aan een ketting gedragen konden worden. Holte voor geurende kruiden
knoop van kleding	ronde knoop die vergelijkbaar is met de knopen op het rode jak
plankje	plankje bewerkt met parelmoer, schildpadschild
boekbeslag	drie sluitingen. Veelvormig en tekening
grote sluiting	recht maar met veel tekening
boekhoeken	metaal met hout
sluiting met leer	metaal met onderdeel leer afkomstig van een boek
boekbeslag onderdelen	verschillende metalen boekbeslag restanten
bokaaldeksel	onderdeel van een bokaal. De deksel is versiert met een stands poppetje met stok in de hand
beker van een bokaal	onderdeel van een bokaal. De beker is aan de buitenkant rijk versiert met gezichtjes, bloemen ed.
voet van een bokaal	onderdeel van een bokaal. De voet is rondom versiert met afbeeldingen.
tinnen onderdeel met schildpadden	onbekend voorwerp versiert met schildpadden en salamanders
tinnen borden (4 aan elkaar)	borden met brede rand. Waarschijnlijk tin

tinnen bekers	vier bekers in elkaar met daaraan een lepelrestant
plankje	plankje met bladgoud bewerkt. Onderdeel van iets groters
marmeren plaat	
vijzel	stenen vijzel
schoenrestanten	lederen onderdelen van schoenen

Hoosvaatjes 2x

Houten kom klein

Houten kom groot

Leerpons van hout

Kleding borstel met zilverdraad

Messing kruidkoker

Div stammetjes palmhout

Div tinnen fragmenten van kandelaars

Tinnen snuitschaar

Tinnen fragment van dienblad

Triptiek van hout

Objecten overgebracht naar Huis van Hilde, overgebracht naar restauratie-atelier Restaura voor conservering/restauratie:

volgnr	materiaal	beschrijving	opmerking
1	mfe	2x fr pistolet	
2	mbr	haak	
3	mxx	indet	
4	msn	stapel van 4 bekers	
5	mxx	2x bord	
6	mxx	voetkandelaar	
7	mxx	tuit van kan	
8	mxx	kan/bokaal?	
9	mxx	fragment kandelaar?	
10	mxx	kandelaar/kaarshouder?	
11	mxx	kaarsensnuit	
12	mxx	indet fragm	
13	mxx	div plaat fragm	
14	mxx	kandelaar/zoutvat?	
15	mxx	kandelaar/zoutvat?	
16	mxx	4x schaalte	
17	mxx	kandelaar/kaarshouder?	
18	mxx	deksel bokaal?	
19	mxx	kandelaar/kaarshouder?	
20	mxx	kandelaar/kaarshouder?	
21	mxx	kandelaar/kaarshouder?	
22	mxx	standing	
23	mxx	kandelaar/kaarshouder?	
24	mxx	olielamp	
25	mxx	kandelaar/kaarshouder?	
26	mxx	kandelaar/kaarshouder?	
27	mxx	heft	
28	mxx	heft	
29	mxx	kan? 4 fragmenten	

30	mxx	geschulpt bord/schotel	
31	mxx	fragment kan met scharnier	
32	mag	indet	
33	mxx	7x fragment standing	
34	mxx	handvat/lus	
35	mxx	1x indet	
36	mxx	2x indet	
37	mxx	7x indet	
38	mxx	1x indet	
39	mxx	1x indet	
40	mxx	1x indet	
41	mxx	20x indet	
42	mxx	veel klein gruis indet	
43	mxx	1x indet	
44	mxx	1x indet	
45	mxx	1x randfr bokaal?	
46	mxx	6x indet	
47	mxx	dop	
48	mxx	1x indet	
49	mxx	staaf	
50	mxx	2x fragm bokaal?	
51	mxx	1x fr bokaal?	
52	mxx	1x indet	
53	oph	drieluik	meerdere fragmenten
54	odl	boekomslog	
55	odl	1x indet	verdroogd
56	oph	1x indet	verdroogd
57	oph	1x indet	verdroogd
58	oph	2x buis met inkeping	
59	oph	1x buis	1 fr afgebroken
60	oph	2x fr buis	
61	oph	1x indet	
62	oph	2x buis met inkeping	
63	oph	5x duig	
64	oph	plankje incl 2 doorboringen	
65	oph	3 duig	
66	oph	1x plank met uitsparing	
67	oph	7x duig	
68	oph	ca 10-15 spijlen/planken	
69	oph	bak/doos?	
70	oph	ca 10-15 spijlen/planken	
71	oph	3x plank	
72	oph	1x schep	
73	oph	7x heft ?	
74	oph	2x afgeschuinde plank met 4x spijker	
75	oph	7x stok	
76	oph	10x plankjes emmer?	
77	oph	stop?	
78	oph	ca. 5x plank	
79	oph/odl/mxx	plankje met leer+sluiting(boekband?)	
80	oph	2x bodemplank	
81	oph	1x half rond stuk hout met uitsparing	
82	oph	2x boterspaan	
83	oph	1x indet	

84	oph	bal met gat	
85	oph	hamer incl steel	
86	oph	2x katrol	
87	oph	2x omlijsting	
88	oph	3x indet.	
89	oph	1x deegroller/pomp?	
90	oph/textiel	plank incl textiel	
91	oph	1x indet	
92	oph	3x fr plank?	
93	oph	4x balk/plank	
94	odb	1x dierlijk bot	
95	oph	fineer	
96	oph	schep	
97	anijs	anijs	
98	anijs	anijs	
99	oph	wiel van affuit	
100	oph	wiel/as van affuit	
101	oph	goot	
102	ker	amfoor, ca. 45 scherven	
103	oph	2x indet	
104	oph	fragment wiel affuit	
105	oph/mfe	stok met ijzeren uiteinde	
106	oph	2x plank met uitsparing	
107	oph	1x deegroller/pomp?	
108	oph	6x plank	
109	oph	3x stok	
110	oph	ca 8x kwast?	
111	oph	8x onderdeel zandloper?	
112	oph	halve nap	
113	oph	nap	
114	oph	1x indet	
115	oph	6x fragment lamp	
116	oph	1x indet	
117	oph	3x fr lamp	
118	oph	4x fr lamp	
119	oph	fragmenten lamp	
120	oph	fragmenten lamp	
121	oph	fragmenten lamp	
122	oph	fragmenten lamp	
123	oph	fragmenten lamp	
124	oph	meerdere latjes	
125	oph	4x lampfragment	
126	oph	5x lampfragment	
127	oph	boomstam	
128	oph	kruitmaat/naaldenkoker 3x	
129	oph	wiel van affuit	
130	XXX	kegels	mogelijk giftig
131	oph	5x indet	
		8x duig/ onderdeel kist waar hars in	
132	oph	zit	verdroogd
133	mfe	2x kanonskogel	
134	oph	as affuit	
135	oph	as affuit	
136	oph	onderdeel affuit	
137	oxx	touw-achtig materiaal	

138	oph	boomstam palmhout	
139	anijs	anijs	
140	oph	boekband	
141	oph	schep	
142	oph	indet	
143	oph	3x indet.	
144	oph	2x katrol	
145	oph	nap	
146	oph	katrol	
147	oph	4x katrol	
148	oph	meerdere fragm kommen/nappen	
149	oph	meerdere fragm deksels/bodems	
150	oph	katrol	
151	oph	4x katrol	
152	oph	2x katrol	
153	oph	2x katrol	
154	oph	4x plank	
155	oph	2x deksel/bodem	
156	oph	kom/schaal	
157	oxx	lapzwans	overleg Restaura
158	oxx	prut uitzoeken	
159	odl	leerlappen	
160	odl	schoenzolen	
161	odl	rechthoekig fragm	
162	oxx	anijs?	
163	odl/mxx	indet	
164	odl/mxx	beslag	
165	odl	schoenzolen	
166	oxx	touw	
167	oxx	touw	
168	oxx	mastiek	
169	oxx	mastiek	
170	mag	ca. 8 fragm. Bokaal?	
171	mag	standring	
172	mag	standring	
173	mag	plaat	
174	mag	1x indet	
175	mag	ovaal plaatje met gat	
176	mag	1x indet	
177	mag	1x indet	
178	mag	1x indet	
179	mag	fragm bokaal?	
180	mag	1x indet	
181	mag	1x indet	
182	mag	kandelaar/kaarshouder?	
183	mag	1x indet	
184	mag	standring	
185	mag	1x indet	
186	mag	1x indet	
187	mag	1x indet	
188	mag	1x indet	
189	mag	scharnier vaatwerk/bokaal	
190	mag	1x indet	
191	mxx	1x plaatje	

192	mx	1x plaatje
193	mfe	1x indet/corrosie
194	mx	1x indet
195	mx	fragm kaarssnuit
196	mx	1x indet
197	mag	1x indet
198	mag	1x indet
199	mag	1x indet
200	mag	1x indet met fragm leer
201	mag	1x fragm schaar of snuit
202	mag	1x indet
203	mag	1x indet
204	mag	3x fragm indet.
205	mag	1x indet
206	mag	1x indet
207	mag	1x scharnier
208	mag	1x scharnier/handvat
209	mag	1x indet
210	mag	6x fragm. Indet
211	mag	1x indet
212	mag	1x indet
213	mag	1x indet
214	mag	1x indet

Project onderwaterarcheologie Texel

Inleiding

Dit projectplan vormt de basis voor de samenwerking van de provincie Noord-Holland, het ministerie van OCW, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de gemeente Texel, de Duikclub Texel en het museum Kaap Skil inzake de vraag hoe het onderwater-erfgoed op het grondgebied van de gemeente Texel beter beschermd en benut kan worden, zowel in situ, als ex situ. Dit, mede naar aanleiding van de unieke vondsten uit het Palmhoutwrak. Het project beslaat de jaren 2016 en 2017.

Op 14 april 2016 is de collectie van het Palmhoutwrak wereldkundig gemaakt. Dit heeft geleid tot een ongekende media-aandacht, die duidelijk maakt dat maritiem erfgoed, zowel archeologisch, historisch als museaal, het grote publiek zeer aanspreekt. Echter, gelet op de grote diversiteit aan problemen waarmee de onderwater-archeologie op het grondgebied van de gemeente Texel te maken heeft is er ook veel werk te doen. Bovendien zijn er ook beleidsmatige en politieke risico's. De provincie neemt in dit project als 'middenbestuur' (in overleg met de genoemde betrokken partijen) een coördinerende rol op zich. Alle deelnemende partijen stemmen in met het onderhavige projectplan en werken in beginsel op basis van de hieronder geformuleerde werkwijze, planning en inzet van middelen.

1. Probleemstelling

De Rede van Texel is internationaal befaamd vanwege de grote aantallen, hoogwaardige en goed geconserveerde scheepswrakken uit de 16e-19e eeuw. De maritieme archeologie in de Waddenzee nabij Texel is dan ook één van de tien gebieden in Noord-Holland die door de provincie zijn aangewezen als gebieden die een bovenregionale archeologische waarde vertegenwoordigen en waar vindplaatsen beschermd dienen te worden.¹ Een deel van de Rede (Burgzand) is aangewezen als beschermd rijksmonument.

De door sportduikers gedane zeer bijzondere collectie vondsten, waaronder uniek textiel heeft de discussie over de bescherming van wrakken op het grondgebied van Texel medio 2015 in een stroomversnelling gebracht.

Eind 2015 is de pilot onderwaterarcheologie van start gegaan: op basis van een handelings-'protocol' waarin Rijk, gemeente, provincie, duikers, museum Kaap Skil samenwerken, staat het Rijk bij hoge uitzondering toe dat sportduikers onder haar auspiciën en onder bepaalde voorwaarden vondsten mogen bergen en aan land brengen. Het Rijk biedt sportduikers dus tijdelijk de mogelijkheid om onder haar opgraafvergunning in gevallen waarbij sprake is van acute bedreiging vondsten te verzamelen; uitsluitend op het grondgebied van Texel en buiten het Rijksmonument Burgzand Noord. De vondsten worden in gezamenlijk overleg geborgen en overgedragen aan de provincie, waarna gekeken wordt of en hoe ze gerestaureerd moeten worden. Het einddoel van de pilot is in het protocol als volgt gedefinieerd: "Einddoel is het behoud in situ van het erfgoed rondom Texel. Dit protocol is specifiek gericht op het behoud van en de omgang met (delen van) scheepswrakken en hun lading die dreigen direct te verdwijnen wanneer niet tijdig wordt gehandeld. De onder voorwaarden veiliggestelde vrijgespoelde materialen worden na conservering en restauratie op Texel tentoongesteld."²

Het Rijk wil middels de pilot Texel onder meer onderzoeken welke rol sportduikers kunnen spelen bij de zorg voor erfgoed onder water en welke afspraken en voorwaarden daarbij passen. Dit met het oog op een mogelijk structurele uitzonderingsbepaling in het Besluit Erfgoedwet Archeologie.

¹ Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, 2010, p. 16

² Protocol onderwaterarcheologie Texel, p. 3

In het Coalitieakkoord van de provincie (mei 2015) is de bescherming van de vindplaatsen als thema op de agenda geplaatst en is ook bedrag van (2x) € 600.000,- aan dit thema gewijd.

Inmiddels is een eerste verkenning van de problemen uitgevoerd, grotendeels gebaseerd op bestaande studies van de RCE (m.n. publicaties van A. Vos), die wijzen op een relatief snelle en vrijwel onbeheerste teloorgang van scheepswrakken door toedoen van ruimtelijke ontwikkelingen, visserij, erosie en schatgraverij, een onduidelijke juridische en bestuurlijke taakverdeling en een gespannen relatie tussen samenwerkende partijen. In de huidige situatie worden het educatieve en wetenschappelijke potentieel van deze vindplaatsen, dat internationaal gezien zeer hoog is, vrijwel niet benut.

De discussie rond het erfgoed van de Rede van Texel spitst zich toe op twee belangrijke aandachtsgebieden.

- De omgang met de collectie die door de sportduikers uit het Palmhoutwrak is opgedoken, waaronder 'de jurk' en het andere textiel.
- De bescherming van de wrakken/vindplaatsen op het grondgebied van Texel tegen ruimtelijke aantastingen, visserij, erosie en schatgraverij, met daarinbinnen op korte termijn in het bijzonder aandacht voor de omgang met het Palmhoutwrak.

NB De scope van dit projectplan omvat dus de pilot onderwaterarcheologie Texel maar beperkt zich daar niet toe. De pilot onderwaterarcheologie Texel heeft betrekking op de vindplaatsen op het grondgebied van Texel buiten het Rijksmonument, dit projectplan heeft betrekking op het hele gebied.

2. Projectdoelen

Gelet op het feit dat alle samenwerkende partijen, OCW, de RCE, de gemeente Texel, de provincie Noord-Holland, de Duikclub Texel en Kaap Skil uiteindelijk alle een goed beheer van dit unieke erfgoed voorstaan, worden de volgende doelen beoogd:

1. Ten aanzien van de wrakken/vindplaatsen op het grondgebied van Texel, met daarinbinnen op korte termijn in het bijzonder aandacht voor het Palmhoutwrak, zijn de doelen:
  - a. Inventarisatie en bijeenbrengen van de kennis van de vindplaatsen, van de bedreigingen en van rollen/taken/verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen
  - b. Een verantwoord en gedragen beheer van de vindplaatsen en de bescherming van de wrakken tegen ruimtelijke aantastingen, visserij, erosie en schatgraverij, vastgelegd in Rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid en in een concreet uitvoeringsprogramma. Hierbinnen in het bijzonder aandacht voor de rol van de duikers: in beginsel is het doel om de duikers mede op basis van de uitkomsten van de pilot een actieve rol te geven in het beheer.
2. Ten aanzien van de omgang met de collectie die door de sportduikers uit het Palmhoutwrak is opgedoken, waaronder 'de jurk' en het andere textiel, zijn de doelen:
  - a. Een zorgvuldig en duurzaam beheer van de collectie
  - b. Een goede (wetenschappelijke) uitwerking van de (gedeeltelijke) 'opgraving' van het Palmhoutwrak
  - c. Een optimale museale en educatieve benutting van de collectie, waarbij het uitgangspunt is dat de collectie uiteindelijk op Texel, in museum Kaap Skil, getoond zal worden.

NB vooralsnog beperkt de scope van projectdoel 2 zich tot de collectie uit het Palmhoutwrak. Indien gewenst en in overleg met de betrokken partijen kan deze scope (evt in een latere fase) worden verbreed met andere vondsten.

3. Vertaling projectdoelen naar deel- en eindresultaten

Hieronder zijn de projectdoelen vertaald naar concrete deel- en eindresultaten. Omdat het project de jaren 2016 en 2017 beslaat zijn de eindresultaten benoemd voor het eerste kwartaal van 2018.

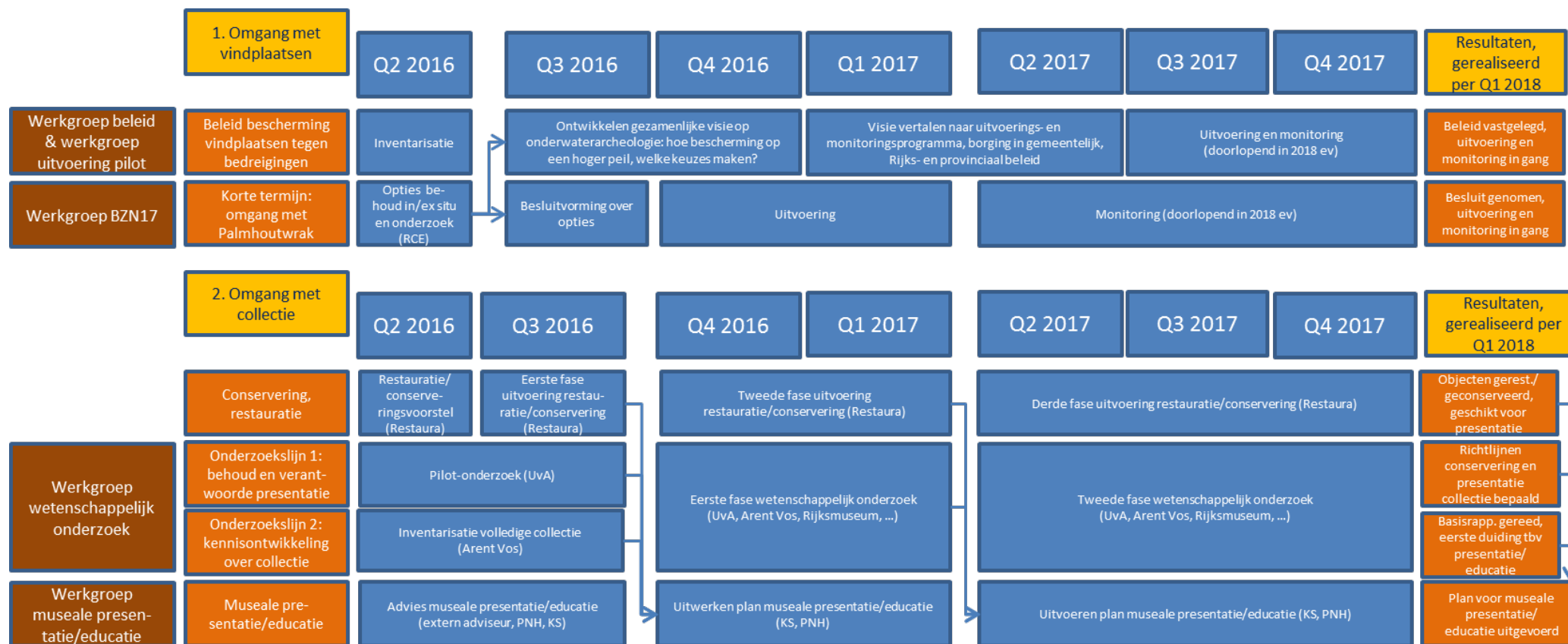
1. Omgang vindplaatsen

Deelproject	Tussenresultaten	Eindresultaat Q1 2018
Beleid bescherming tegen bedreigingen	<ul style="list-style-type: none"> - Inventarisatie en verzamelen informatie over vindplaatsen en bedreigingen - Inventarisatie rollen en verantwoordelijkheden - Gezamenlijke visie op onderwaterarcheologie - Vertaling naar uitvoerings- en monitoringsprogramma - Borging in gemeentelijk, Rijks- en provinciaal beleid 	Beleid vastgelegd, uitvoering en monitoring in gang
Korte termijn omgang met Palmhoutwrak	<ul style="list-style-type: none"> - Opties behoud in/ex situ en onderzoek, keuze uit verschillende scenario's - Gekozen optie vastleggen in uitvoerings- en monitoringsprogramma 	Besluit genomen, uitvoering en monitoring in gang

2. Omgang collectie

Deelproject	Tussenresultaten	Eindresultaat Q1 2018
Conservering, restauratie	<ul style="list-style-type: none"> - Restauratie/conserveringsvoorstel 	Objecten gerestaureerd/geconserveerd, geschikt voor presentatie
Wetenschappelijk onderzoek, onderzoekslijn 1: behoud en verantwoorde presentatie	<ul style="list-style-type: none"> - Pilot-onderzoek - Onderzoeksvoorstel voor deze onderzoekslijn 	Richtlijnen conservering en presentatie collectie bepaald
Wetenschappelijk onderzoek, onderzoekslijn 2: kennisontwikkeling over collectie	<ul style="list-style-type: none"> - Inventarisatie volledige collectie - Onderzoeksvoorstel voor deze onderzoekslijn 	Basisrapportage gereed, eerste duiding collectie voor presentatie en educatie
Museale presentatie en educatie	<ul style="list-style-type: none"> - Advies museale presentatie/educatie - Vertaling advies in plan voor museale presentatie/educatie 	Plan voor museale presentatie en educatie uitgevoerd

4. Schematische weergave van projectresultaten en planning

5. Organisatie

Het project bestaat uit een aantal aparte, maar wel aan elkaar gerelateerde opgaven, qua beleidsontwikkeling en politieke besluitvorming, maar ook uit een aantal concrete uitvoeringszaken.

5.1 Werkgroepen

De onderwerpen zijn ondergebracht bij zes verschillende werkgroepen. Elke werkgroep heeft een trekker die verantwoordelijk is voor de voortgang en resultaten binnen de werkgroep.

i. Werkgroep beleid

De werkgroep beleid richt zich op de doelen ten aanzien van de vindplaatsen:

- a. Gedegen kennis van de vindplaatsen, van de bedreigingen en van rollen/taken/verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen
- b. Een verantwoord en gedragen beheer van de vindplaatsen en de bescherming van de wrakken tegen ruimtelijke aantastingen, visserij, erosie en schatgraverij, vastgelegd in Rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid en in een concreet uitvoeringsprogramma. Hierbinnen in het bijzonder aandacht voor de rol van de duikers: in beginsel is het doel om de duikers mede op basis van de uitkomsten van de pilot een actieve rol te geven in het beheer.

Leden werkgroep: provincie (vz, [redacted]), gemeente Texel, RCE, Duikclub Texel.

ii. Werkgroep BZN17

Binnen de werkgroep BZN17 wordt op korte termijn een voorstel ontwikkeld voor de omgang met de vindplaats BZN17. Het uiteindelijke doel is om tot een duurzame oplossing te komen hetzij voor behoud in of ex situ. Bij behoud in situ dient ook een gedegen beheerplan worden opgesteld. Mocht blijken dat het wrak en/of lading daadwerkelijk Engels is dan dient de keuze ook worden medegedeeld aan Engeland. Het voorstel moet passen binnen het beleid dat binnen de werkgroep beleid voor alle vindplaatsen in het gebied wordt ontwikkeld.

Leden werkgroep: RCE (vz), provincie, Duikclub Texel, gemeente Texel.

iii. Werkgroep uitvoering pilot (technisch overleg)

De werkgroep uitvoering pilot is verantwoordelijk voor de praktische uitvoering van de pilot, zodanig dat de uitkomsten van de pilot kunnen worden benut bij de totstandkoming van nieuw beleid ten aanzien van de vindplaatsen en het bepalen van de rol van sportduikers in het beheer. Eerste opvang kan plaatsvinden bij Kaap Skil. Vanuit de gemeente ([redacted]) is ondersteuning voor het opzetten van een juiste registratie, waardestelling vondsten en meldingen, kennisniveau en achtergronden materiaalkennis vergroten bij Kaap Skil. Vanuit de RCE ([redacted]) is ondersteuning in het op niveau brengen van kennis onderwater waarnemingen registreren bij de sportduikers.

Leden werkgroep: gemeente Texel (vz. [redacted]), RCE, Duikclub Texel, Kaap Skil, provincie.

iv. Werkgroep wetenschappelijk onderzoek vondsten BZN17

(Beoogd) opdrachtnemer en voorzitter commissie: [redacted] (UvA)

Betrokken partijen: UvA, Rijksmuseum, RCE (namens opdrachtnemers), Kaap Skil (gebruiker)

Scope van het onderzoek: alle bekende vondsten van de BZN17, niet alleen onderzoek naar textiel (materiaal-technisch en kostuumhistorisch onderzoek) maar ook naar andere vondsten, ook historisch onderzoek. Daarnaast advies over conservering, restauratie en tentoonstellen vondsten.

Opdrachtgever: Provincie Noord-Holland. De betrokken partijen bij de pilot worden door de provincie geïnformeerd over het onderzoeksplan, de voortgang en resultaten van het onderzoek.

v. Werkgroep educatie/museale presentatie collectie

Deze werkgroep is verantwoordelijk voor de optimale museale en educatieve benutting van de collectie. Er zal een onderzoek worden uitgevoerd naar de vraag hoe de collectie straks in Kaap Skil

gepresenteerd kan en moet gaan worden: technisch, educatief en qua taakverdeling tussen eigenaar (provincie/Huis van Hilde) en presenterende organisatie (Kaap Skil).

Leden werkgroep: Provincie en Kaap Skil in nauw overleg met elkaar; afstemming met Duikclub Texel.

vi. Werkgroep Communicatie

Deze werkgroep is verantwoordelijk voor een gemeenschappelijk communicatieplan met bijbehorende afspraken en gemeenschappelijke communicatieboodschappen over pilot, beleid, behoud vindplaatsen, topvondsten.

Leden werkgroep: Provincie (vz. [REDACTED]), gemeente Texel, RCE, Kaap Skil, Duikclub Texel.

5.2 Overlegstructuur

Om de structuur hanteerbaar te houden wordt een overlegstructuur voorgesteld waarbij de werkgroepen niet steeds afzonderlijk van elkaar bijeen hoeven te komen, maar er driewekelijks plenair wordt vergaderd. Dit o.a. omdat de werkgroepen grotendeels uit steeds dezelfde deelnemers bestaan en omdat er nauwe inhoudelijke relaties zijn tussen de verschillende werkgroepen.

- Het plenair overleg vindt elke drie weken plaats (exacte data nog in overleg te bepalen, worden vooruit gepland). Het overleg duurt 2 uur en vindt afwisselend plaats op de locaties gemeentehuis Texel en Lands End.

- Het driewekelijkse overleg biedt plaats voor overleg over onderwerpen uit alle werkgroepen. Om de focus te houden wordt het eerste uur van het overleg gewijd aan één specifiek onderwerp dat inhoudelijk wordt uitgediept. Dat onderwerp wordt door de werkgroep-trekker voorbereid. In het tweede uur komen andere onderwerpen aan bod. Deze worden voorafgaand aan het overleg (tenminste twee dagen van tevoren, zodat de andere deelnemers zich erop kunnen voorbereiden) per e-mail door de deelnemers aan het overleg aangemeld.

- Bij elk driewekelijks overleg is ook één van de leden van de werkgroep communicatie aanwezig.

5.3 Stuurgroep

Twee keer per jaar komt de Stuurgroep bijeen. In de Stuurgroep vindt besluitvorming plaats over politiek-beleidsmatige zaken. Alle partijen behouden hun eigen bevoegdheden maar wel wordt gezamenlijk een integrale afweging genomen bij keuzes. In de Stuurgroep zijn vertegenwoordigd (op sectorhoofd/afdelingshoofd-niveau): Provincie, RCE, gemeente Texel en Stichting Texelse Musea.

6. In te zetten mensen en middelen

6.1. Inzet mensen

De volgende mensen nemen deel aan het project, de werkgroepen en de stuurgroep (de opgegeven uren (waar bekend) zijn voor het tweede deel van 2016):

Provincie Noord-Holland	
[REDACTED] (300 uur)	Werkgroep beleid (voorzitter), werkgroep BZN 17, werkgroep wetenschappelijk onderzoek, werkgroep museale presentatie/educatie
[REDACTED] (500 uur)	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot, werkgroep BZN 17, werkgroep wetenschappelijk onderzoek, werkgroep museale presentatie/educatie
[REDACTED]	Werkgroep communicatie
[REDACTED]	Stuurgroep
Gemeente Texel	
[REDACTED]	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot (voorzitter), werkgroep BZN 17

██████████ (ingehuurd vanuit gemeente Hoorn)	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot, werkgroep BZN 17
██████████	Werkgroep communicatie
██████████	Stuurgroep

RCE	
██████████ (200 uur)	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot, werkgroep BZN 17 (voorzitter)
██████████ (300/500 uur) nader overleg noodzakelijk en loopt separaat)	Ondersteuning van werkgroepen beleid en BZN17. Werkgroep wetenschappelijk onderzoek
██████████ (40 uur)	Werkgroep communicatie
██████████ (80 uur)	Werkgroep BZN17
██████████ (40 uur)	Stuurgroep

OCW	
██████████	Werkgroep beleid

Kaap Skil/Stichting Texelse Musea	
██████████	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot, werkgroep BZN 17, werkgroep museale presentatie/educatie, werkgroep wetenschappelijk onderzoek
██████████	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot, werkgroep BZN 17, werkgroep museale presentatie/educatie, werkgroep wetenschappelijk onderzoek
██████████	Werkgroep communicatie
██████████	Stuurgroep

Duikclub Texel	
██████████	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot, werkgroep BZN 17
██████████	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot, werkgroep BZN 17
██████████	Werkgroep beleid, werkgroep uitvoering pilot, werkgroep BZN 17

6.2 Inzet geld

6.2.1 Provinciale middelen

Er is goedkeuring gegeven aan de investering van €600.000,-. Over een tweede budget van €600.000,- moet nog besluitvorming plaatsvinden.

De eerste €600.000,- bestaat uit twee delen:

- Het investeringsprogramma pilot onderwaterarcheologie Texel, €270.000,-
Heeft betrekking op vondsten die tijdens de pilotperiode worden gedaan.
- Het investeringsprogramma Behoud Collectie Rede van Texel, €330.000,-
Heeft betrekking op de vondsten die reeds eerder zijn gedaan en in het kader van de overdrachtsperiode zijn overgedragen.

De tweede €600.000,- is bedoeld voor de periode 2017-2019. In deze periode vallen de acties die op de middellange termijn nodig zijn ten aanzien van de vondsten die in de pilotperiode mogelijk worden gedaan en de vondsten die in het kader van de overdrachtsperiode zijn overgedragen. Het betreft hier met name onderzoek en acties om de vondsten permanent te kunnen tentoonstellen.

Investeringsprogramma Pilot onderwaterarcheologie Texel

Mochten er vondsten gedaan worden in de pilot-periode, dan zal de provincie daar als volgt aan bijdragen:

- a. De provincie bergt (indien nodig, omdat de vindplaats de expertise van de sportduikers overstijgt en behoud in situ niet mogelijk is) de vondst, met gebruikmaking van een gecertificeerd archeologisch bedrijf (tot een maximum van € 100.000,-)
- b. De provincie onderzoekt, conserveert en/of restaureert de vondsten (tot een maximum van € 120.000).
- c. Presentatie van de vondst (in principe in Kaap Skil, op basis van afspraken tussen provincie als eigenaar en Kaap Skil als bruikleennemer) (tot een maximum van € 50.000,-)

Totaal: maximaal € 270.000,- voor de pilotperiode, die loopt van november 2015 tot 31 december 2016.

Investeringsprogramma Behoud collectie Rede van Texel

- Het investeringsprogramma heeft betrekking op vondsten die reeds voorafgaand aan de pilot zijn gedaan en in eigendom van de provincie worden overgedragen.

- De middelen zijn bestemd voor de eerste noodzakelijke acties ten aanzien van deze vondsten:

- a. Wetenschappelijk onderzoek naar de vondsten en monitoring van de vondsten: het volgen hoe de conditie van de vondsten is, om zo achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen voorkomen (tot een maximum van €100.000,-)
- b. Conservering en restauratie (tot een maximum van €180.000,-)
- c. Communicatie en eerste presentatie van de vondsten (tot een maximum van €50.000,-)

- Totaal: maximaal €330.000,- voor de periode van 15 maart tot 31 december 2016.

6.2.2 Middelen RCE voor afdekken BZN17

€60.000, bestemd voor het afdekken van de meest kwetsbare delen van BZN17 en inspectie en herstel van de afdekking van het wrak BZN 2 (Poolse kanonnenwrak)

6.2.3 Gelden gemeente Texel

€50.000, bestemd voor de inhuur van externe expertise om invulling te geven aan de verantwoordelijkheid van de gemeente als bevoegd gezag voor de eerste waardestelling van de vondstlocaties.

Beste allen,

Vorige week maandag waren we op Texel bijeen voor de werkgroep BZN17, volgens mij een ontzettend nuttig en constructief overleg.

We hebben vooraf niet echt iets afgesproken over de verslaglegging, ik heb tijdens het overleg wat notities gemaakt die ik hierbij graag met jullie deel. Mochten er onjuistheden in staan of mochten jullie punten missen: corrigeer mij gerust.

Met vriendelijke groet,

[Redacted signature]

Gespreksnotities werkgroep BZN17, 4 juli 2016

Aanwezig:

[Redacted], RCE
[Redacted], Duikclub Texel
[Redacted], Gemeente Texel
[Redacted], Kaap Skil
[Redacted], Provincie Noord-Holland

Scan Periplus

[Redacted] meldt dat Periplus vandaag is begonnen met het scannen van de BZN17. [Redacted] vraagt wanneer de resultaten van de scan bekend zijn. [Redacted] vraagt dat na bij Periplus.

Update 7 juli: de eerste resultaten zijn via de mail doorgestuurd.

Bij het scannen worden niet alleen multibeam-opnamen gemaakt maar ook gebruik gemaakt van een subbottom profiler.

[Redacted] vertelt dat het om een nieuwe techniek gaat, vooral dit detailniveau is nieuw. De subbottom profiler kan tot vijf à zes meter de bodem in kijken.

In 2014 is de techniek getest op de BZN10. Toen waren de data onvoldoende (mede door slecht weer en niet goed werkende positioneringssoftware).

Het scannen met de subbottom profiler kost veel tijd.

Het zou perfect zijn als je de subbottom profiler voor een groter gebied zou kunnen inzetten. De resultaten zouden dan gebruikt kunnen worden om te kijken of je ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied kunt toestaan.

Besluit RCE tijdelijke afdekking BZN17

[Redacted] geeft een toelichting op de beslissing die de RCE heeft genomen ten aanzien van het afdekken van de BZN17.

- Alleen de kwetsbare delen worden afgedekt
- Er wordt geen gebruik gemaakt van een zandpomp
- Er wordt ook naar de conditie van andere wrakken gekeken

Op basis van gesprekken met de duikers en de multibeam-opnamen wordt bepaald wat de meest kwetsbare delen zijn die worden afgedekt.

Doel van het afdekken is om tijd te winnen voor een goed onderzoek. In de tussenliggende periode ontvangt de RCE graag zoveel mogelijk waarnemingen van de duikers over hoe de conditie van de wrakken is, en hoe de afdekkingen eraan toe zijn.

Veldwerk RCE

Op maandag 11 juli start het veldwerk van de RCE. Op die dag wordt gestart met een inspectie van de BZN2.

De waarnemingen die door Periplus worden gedaan zijn goed bruikbaar bij de voorbereidingen van het veldwerk.

Op maandagavond 11 juli heeft de RCE overleg met de duikers.

■ meldt dat er een persbericht zal worden verstuurd. Het concept-persbericht wordt op dinsdag 5 juli rondgestuurd. In het persbericht zal worden toegelicht waarom nu wordt gekozen voor een tijdelijke afdekking en wat het toekomstperspectief is.

Ook de rol van de duikers en Kaap Skil zal worden benoemd. Het persbericht zal op 11 juli worden verstuurd.

■ vraagt de RCE om met de duikers te overleggen, de duikers kennen de situatie ter plekke heel goed.

De BZN17 ligt er nu goed bij. Het wrak is bedekt met kokerwormen, deze houden het zand vast.

■ bevestigt dat het de bedoeling van de RCE is om het samen te doen. Voorafgaand aan het veldwerk zal er overleg met de duikers plaatsvinden. ■ gaat ook mee met het veldwerk.

Voorgesteld wordt dat de RCE een presentatie geeft van de resultaten van het veldwerk aan het brede publiek.

De RCE pakt deze suggestie op.

Waarnemingen duikers

■ meldt dat de duikers vorig weekend nog hebben gedoken op de BZN3, en op 3 juli nog op de BZN10.

Ook zijn er vier palen van de MZI's gecheckt. Bij iedere paal hebben de duikers een krater van een meter tot anderhalve meter waargenomen.

Bij de palen lagen stukken hout, ■ vermoedt van een oerbos dat hier zou hebben gestaan. De duikers melden dat de ankers op de 'Rob' zijn scheefgezakt.

■ geeft aan dat de duikers niet beschikken over tekeningen of multibeam-opnamen van de BZN10.

■ geeft aan dat de multibeam-opnamen in het rapport van Periplus zouden moeten staan, dit is eerder gedeeld.

Afgesproken wordt dat ■ apart nog de afbeeldingen van de multibeam-opnamen rondstuurt, dit omdat de afbeeldingen die in het rapport staan van minder goede kwaliteit zijn.

■ benadrukt nog eens dat in het protocol is afgesproken dat er binnen het Rijksmonument wel waarnemingen kunnen worden gedaan en meldingen als er zaken vrijspoelen, maar dat het meenemen van zaken uit het Rijksmonument niet kan.

Marije vult aan dat de waarnemingen van de duikers eventueel kunnen worden gebruikt om aan te tonen dat het beleid niet werkt. Als kan worden aangetoond dat er zaken zijn weggespoeld dan is dat een argument/onderbouwing om het beleid aan te passen.

■ vraagt of het wel is toegestaan om een object te verzwaren of in te pakken zodat het niet wegspoelt. ■ geeft aan dat dat is toegestaan.

■ vraagt de duikers om zoveel mogelijk waarnemingen van zoveel mogelijk wrakken door te geven, al deze gegevens kunnen gebruikt worden om een beheer- en monitoringsprogramma voor het hele gebied op te stellen. Hiermee wordt ook de aandacht vastgehouden, het momentum.

■ benadrukt dat de RCE veel heeft aan meldingen van de duikers, zoals de melding over de BZN2. Er moet wel echt iets op papier staan: het moet meer zijn dan alleen maar een appje.

■ vraagt de duikers ook om waarnemingen door te geven over de erosie rond de MZI's. Dit kan door een vast merkteken aan te brengen op een paar palen en bij te houden wat de hoogte van het zand ten opzichte van het merkteken is. Deze waarnemingen kunnen volgens de afgesproken procedure worden doorgegeven.

■ vraagt de duikers om ook waarnemingen buiten het Rijksmonument door te geven.

De duikers noemen de wrakken die bekend zijn buiten het Rijksmonument: Schervenwrak (weer bedekt) Gele Stenenwrak, Schalenwrak (hierover is eerder een publicatie verschenen), Pijpenwrak, Palland (een nieuwer schip), de Soli, het Verfhoutwrak, het Leerwrak, het Pokhoutwrak.

Toekomst BZN17

■ geeft een toelichting op de scenario's ten aanzien van de BZN17 die door de RCE zijn geschetst.

Dit zijn grofweg:

- afdekken (in verschillende varianten)
- afdekken en opgraven
- opgraven

■ geeft aan dat de presentatie van 'de jurk' heeft gezorgd voor momentum, dit biedt een kans om opnieuw te kijken naar wat we willen. Eén van de uitkomsten zou kunnen zijn: in de toekomst een opgraving doen. Cruciaal punt daarbij is natuurlijk: de financiering.

Hoe meer we van het wrak weten, hoe beter.

■ geeft aan dat er goede argumenten zijn om eventueel te kiezen voor een gedeeltelijk archeologisch onderzoek naar het wrak.

- de historische achtergrond
- vragen van maritieme aard, mbt scheepsconstructie
- de grote interesse vanuit het publiek, draagvlak

Er zijn genoeg wetenschappelijke vragen die aanleiding kunnen geven tot een archeologisch onderzoek.

■ geeft aan dat behoud in situ geen doel op zich is.

Als erfgoed bedreigd wordt dan is dat een belangrijk argument om te kiezen voor een opgraving.

Voorwaarden zijn dat er budget voor een opgraving moet zijn en een goed plan.

■ geeft aan dat het wenselijk is om mensen dingen te kunnen laten zien van het onderwater-erfgoed. Toen het duikteam van het Rijk nog bestond werd er af en toe een proefsleuf gegraven, daar kwamen vondsten uit. Zo houdt je de aandacht bij het brede publiek.

Eén boord van het schip is opengeklapt.

Het is niet bekend of het schip nog goed in verband ligt. Het is dus niet zeker of het eventueel mogelijk is om het schip in zijn geheel te lichten.

Beleidsontwikkeling RCE

■ geeft aan dat het doel is om een monitoringsprogramma op te stellen. Het voorstel zal verschillende opties schetsen: een laag, middel of hoog ambitieniveau (minimaal, redelijk en optimaal).

De waarnemingen uit het veldwerk van de RCE vormen het vertrekpunt voor het opstellen van het monitoringsprogramma. Eind deze zomer zal er een voorstel liggen.

■ vraagt om niet alleen de BZN17, maar ook de andere wrakken op te nemen in het monitoringsprogramma.

■ geeft aan dat de RCE op basis van de uitvoering van de pilot met aanbevelingen zal komen. Deze moeten uiteindelijk op politiek niveau besproken worden. Dit sluit aan op de intentie van de provincie: op termijn is een nieuw standpunt van de gezamenlijke overheden nodig, waarvoor de gedeputeerde mogelijk contact zoekt met de minister.

De aanbevelingen zullen onder andere betrekking hebben op de rol van de duikers.

In de aanbevelingen zal de BZN17 als casus worden genomen.

Het rapport met aanbevelingen moet in maart 2017 verschijnen.

■ vraagt ■ om de duikers een rol te geven in het beheer van het erfgoed. Dit is belangrijk om schatgraverij tegen te gaan.

■ geeft aan dat de RCE steigergaas kan achterlaten voor de duikers wat ze kunnen gebruiken bij het beheer.

De duikers geven aan dat de Noordzeeduikers zich nu ook melden.

■ geeft aan dat hij ■ graag de MZI's wil laten zien.

■ geeft aan dat de RCE plannen heeft om de MZI's intensiever te gaan monitoren.

De vergunninghouders moeten in de toekomst de posities van de MZI's doorgeven zodat deze in GPS kunnen worden vastgelegd.

Gesproken wordt over wat er bekend is over de verplaatsing van het zand in de Waddenzee.

De duikers geven aan dat het Watervatenwrak weer helemaal bedekt is.

█ geeft aan dat de zuidoostelijke kant steeds meer bedekt raakt.
█ doet de suggestie om bij het NIOZ na te vragen wat er bekend is over de verplaatsing van het zand. Zij heeft een ingang bij het NIOZ.

█ geeft aan dat er een achterstand is qua prospectie.
Op het land kijk je naar de totale hoeveelheid te verwachten erfgoed. Op basis daarvan bepaal je welk deel zo belangrijk is dat je gaat investeren om het te behouden, en welk deel minder belangrijk is zodat je besluit het op te geven.
Om deze afweging te kunnen maken heb je prospectie nodig.
Met de nieuwe technieken (subbottom profiler) is het voor een deel mogelijk om meer prospectie te doen.
█ waarschuwt dat dit bij bestuurders/politici kan leiden tot de neiging om te zeggen: "wachten tot alles eerst beter in beeld is" en dus geen keuzes te maken.

Onderzoek naar collectie BZN17

█ geeft aan dat █ is gestart met het inventariseren van alle vondsten van de BZN17. Alles wordt geïnventariseerd, dus meer dan alleen de vondsten van het lijstje vondsten die door de duikers officieel zijn overgedragen. Doel is zoveel mogelijk vondsten in beeld te krijgen.

Wat verder ter tafel komt

- █ meldt dat █ vanaf 5 juli met zijn werkzaamheden start. Wat zijn werkzaamheden precies gaan inhouden wordt nog nader bepaald.
Mogelijk gaat █ een basiskaart opstellen, het rapport De gelaagde geschiedenis van de Westelijke Waddenzee kan hiervoor als input worden gebruikt.
- De provincie heeft het projectplan rondgestuurd, hier zijn geen opmerkingen meer over.
Mbt de vergaderfrequentie wordt afgesproken om elke eerste dinsdag van de maand te vergaderen, afwisselend op het gemeentehuis van Texel en bij Lands End (Den Helder).
- De duikers geven aan veel moeite te hebben met passages uit het concept-rapport over de BZN17. █ geeft aan dat de bewoordingen zorgvuldiger gekozen hadden kunnen worden en dat hier bij afronding van het rapport goed naar gekeken zal worden.

www.noord-holland.nl

█ [@noord-holland.nl](mailto:█@noord-holland.nl)

Aan dit bericht en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend.
Het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

Organisatie pilot onderwaterarcheologie

Het project bestaat uit een aantal aparte, maar wel aan elkaar gerelateerde opgaven, qua beleidsontwikkeling en politieke besluitvorming, maar ook uit een aantal concrete uitvoeringszaken. Deze zaken zullen in een werkgroepenstructuur worden opgepakt,

Twee keer per jaar vindt besluitvorming plaats (over politiek-beleidsmatige zaken, alsmede in het kader van bijeenkomsten van de **Stuurgroep Rede van Texel**, waarin zitting hebben: Provincie, RCE en gemeente Texel en SMT.

Naast de overleggen in onderstaande werkgroepen vindt drie keer per jaar het **Plenair afstemmingsoverleg** plaats, waarin sturing wordt gegeven aan de uitvoering van het project. Voorstellen vanuit dit overleg gaan naar de Stuurgroep.

Daarbij zijn aanwezig: Provincie (vz, [REDACTED]), gemeente Texel, OCW, RCE, Erfgoedinspectie, Duikclub Texel, Kaap Skil.

1. Werkgroep beleid (doorontwikkeling in-situbeleid en behoud vindplaatsen)

Taak: Herbeziën behoud in situbeleid en voorstellen voor nieuw beleid maken.

Leden werkgroep: provincie (vz, [REDACTED]), gemeente Texel, RCE, Duikclub Texel.

2. Werkgroep BZN17

Taak: Bespreken gewenste (korte termijn-)acties ten aanzien van de BZN17.

Leden werkgroep: RCE (vz), provincie, Duikclub Texel, gemeente Texel.

3. Werkgroep uitvoering pilot (technisch overleg)

Taak: Zorgen dat meldingen van vondsten en besluiten over bergingen goed worden gedaan

Leden werkgroep: gemeente Texel (vz, [REDACTED]), RCE, Duikclub Texel, Kaap Skil, provincie.

4. Werkgroep educatie/museale presentatie collectie

De provincie laat een onderzoek uitvoeren inzake de vraag hoe de collectie straks in Kaap Skil gepresenteerd kan en moet gaan worden. Technisch, educatief en qua taakverdeling tussen eigenaar (provincie) en presenterende organisatie (Kaap Skil).

Leden werkgroep: Provincie en Kaap Skil in nauw overleg met elkaar; afstemming met Duikclub Texel.

5. Werkgroep communicatie

Taak: Zorgen voor gemeenschappelijke communicatieboodschappen over pilot, beleid, behoud vindplaatsen, topvondsten.

Leden werkgroep: Provincie (vz, [REDACTED]), gemeente Texel, RCE, Kaap Skil, Duikclub Texel.

6. Wetenschappelijk onderzoek vondsten BZN17

(Beoogd) opdrachtnemer en voorzitter commissie: [REDACTED] (UvA)

Betrokken partijen: UvA, Rijksmuseum, RCE

Scope van het onderzoek: alle bekende vondsten van de BZN17, niet alleen onderzoek naar textiel (materiaal-technisch en kostuum-historisch onderzoek) maar ook naar andere vondsten, ook historisch onderzoek. Daarnaast advies over conservering, restauratie en tentoonstellen vondsten.

Opdrachtgever: Provincie Noord-Holland.

In te vullen door projectleider

3 PROJECTCONTRACT	<i>Datum:</i>
--------------------------	---------------

3.1 PROJECTDEFINITIE

3.1.1 Aanleiding

In 2015 is met meerdere partijen een protocol ondertekend gericht op het behoud van en de omgang met scheepswrakken en hun lading rondom Texel. Naast menselijke ingrepen bedreigen ook natuurlijke processen de vele scheepswrakken rondom het eiland. Door veranderende getijdestromingen komen soms scheepsdelen vrij die bloot worden gesteld aan erosie, stroming en paalworm. In een vrij korte tijd kan daardoor waardevolle archeologische informatie verdwijnen. Snel handelen is dan een vereiste. Scheepsdelen en vondsten die acuut bedreigd worden kunnen onder voorwaarden veilig worden gesteld door sportduikers. In het protocol zijn de stappen beschreven.

Met het protocol wordt dus tevens een rol toegekend aan de sportduikers binnen het maritiem erfgoed bestel. De partijen zijn: Ministerie van OC&W, RCE, PNH (inclusief Huis van Hilde), gemeente Texel, museum Kaap Skil en de Duikclub Texel.

3.1.2 De uitdaging

Voortaan kan door de inzet van de sportduikers snel worden gehandeld als er scheepsdelen en of hun lading dreigt te verdwijnen. Sportduikers melden als zij bedreigingen waarnemen en fungeren als de oren en ogen onder water. Door gezamenlijke inzet kan snel worden gehandeld en blijft schade aan het maritiem erfgoed beperkt of kan deze worden voorkomen. De samenwerking leidt tot respect voor elkaars rol en taken. Mede op basis van de opgedane ervaringen en gedane werkzaamheden beschikt de gemeente Texel over een praktisch en uitvoerbaar maritiem erfgoedbeleid.

3.1.3 Doelen

Dit project dient uitvoering te geven aan het vastgestelde protocol Onderwaterstrategie Texel.

Er zijn twee doelen te onderscheiden, namelijk:

- 1) het behoud in situ van het erfgoed rondom Texel;
- 2) Verkrijgen van inzicht in de rol die de sportduikers kunnen spelen bij de zorg van het maritieme erfgoed.

Behoud in situ is niet altijd mogelijk doordat er bijvoorbeeld sprake is van acute bedreiging. Dan richt het protocol zich ook op de omgang met (delen van) scheepswrakken en hun lading die direct dreigen te verdwijnen als niet tijdig wordt gehandeld. De inzet van sportduikers is hierbij van wezenlijk belang. Zij kunnen tijdig signaleren of er sprake is van een bedreiging en bij acute dreiging onder voorwaarden los gespoelde vondsten bergen. Het project dient daarom inzichten op te leveren die gebruikt kunnen worden om ten aanzien van de rol van de sportduikers, indien gewenst en noodzakelijk, beleid en regelgeving zo vorm te geven dat hun inzet en deskundigheid optimaal wordt benut.

3.1.4 De resultaten

- 1) Stroomschema uitvoering pilot Texel, maakt duidelijk wat de sportduikers van Duikclub Texel dienen te doen indien zij waarnemingen verrichten;
- 2) Basiskaart met daarop alle beschikbare gegevens die zicht geven op het maritieme erfgoed van de gemeente Texel. Op basis hiervan kunnen vervolgens keuzes worden gemaakt waar men op wil gaan inzetten;
- 3) Uitvoer van het protocol, tastbaar gemaakt door eind 2016 een verslag te presenteren met de geleverde uitkomsten van dit protocol. Hierin komen ook de monitorresultaten in te staan;

- 4) Verkenning van de mogelijkheden om sportduikers een rol te geven binnen het maritiem erfgoed bestel, hetgeen leidt tot een goede werkrelatie en werkbare afspraken tussen de bovengenoemde partijen. Aanbevelingen over de vervolgstappen. Ook dit dient in het verslag terug te komen;
- 5) Meer zicht op het opgedoken materiaal. Niet gemelde of afgesproken bergingen zullen door het protocol en de verbeterde samenwerking hopelijk verminderen. Ook dit zal in het verslag worden besproken.

Het project loopt conform het ondertekende protocol tot 31 december 2016. Vervolgens kan het verslag worden opgesteld. Deze dient voor 1 maart 2017 gereed te zijn. Het verslag zal digitaal worden aangeleverd en maximaal 30 pagina's tellen (exclusief eventuele bijlagen).

In het verslag komen de volgende punten aan de orde:

- 1) Stroomschema stappen protocol
- 2) Opstellen van een basiskaart en de beargumenteerde keuzes die vervolgens gemaakt worden
- 3) Overzicht gedane meldingen en vervolg
- 4) Overzicht van geborgen vondsten
- 5) Overzicht overige acties (waarnemingen/monitoring)
- 6) Overzicht van geconserveerde en gerestaureerde vondsten
- 7) Overzicht rapportages van de duikacties (rapportages zelf in de bijlagen)
- 8) Evaluatie van de pilot, aanbevelingen en conclusies

3.1.5 Effecten

Positief:

Door de inzet van de sportduikers kan uitvoering worden gegeven aan het gemeentelijk maritiem onderwaterbeleid.

Bij een succes kan het protocol dienen als een voorbeeld bij andere gemeenten met andere duikclubs. Het project leidt tot een betere onderlinge werkrelatie.

Negatief:

Door de media aandacht van de vondsten van BZN17 richten duikers van buiten de Duikclub Texel zich op de wrakken op of rondom Burgzand. Mogelijk kan dit leiden tot ongewenste en niet afgesproken graaf- en bergacties.

3.1.6 Gebruikers

Doelgroepen RCE (Regio NW, afdeling Strategie & Internationaal, Beleid), Directie Erfgoed & Kunsten, gemeente Texel, provincie NH, Duikclub Texel en Museum Kaap Skil.

3.1.7 De afbakening

Het protocol richt zich tot het Texels grondgebied uitgezonderd het rijksmonument Burgzand Noord. In het protocol is specifiek genoemd dat het rijksmonument geen onderdeel hiervan vormt. Voor dit rijksmonument geldt het verzoek om eventuele waarnemingen en bedreigingen te melden aan de RCE.

Vragen en andere aspecten die weliswaar te maken hebben met het maritiem erfgoed rondom Texel maar los staan van het protocol vallen hier niet onder. Voorbeeld de onderhandelingen met EZ betreffende de plaatsing van de mosselzaadinstallaties (MZI), of de inbreng maritiem erfgoed ten behoeve van de structuurvisie Waddenzee. Ook de uitwerking en het restauratie van de reeds geborgen collectie van wrak BZN17 maken geen onderdeel uit van dit project.

Momenteel zijn naar aanleiding van de spectaculaire vondsten van het wrak BZN17, gelegen binnen het rijksmonument Burgzand Noord, wel plannen voor inrichtingsmaatregelen voor dit wrak. De RCE wil op korte termijn de meest kwetsbare delen veilig stellen in samenwerking met hier genoemde andere partijen een duurzame oplossing kiezen voor BZN17. Alhoewel dit formeel buiten het protocol is de medewerking van de andere partijen voor het slagen van het project Onderwater Archeologie Texel van essentieel.

Ook de inzet voor de gewenste aanpassingen ten aanzien van de Arbo wetgeving ten opzichte van de voorziene activiteiten van de sportduikers voor geen onderdeel van dit project, zie ook randvoorwaarden project.

3.1.8 De randvoorwaarden

Wellicht de belangrijkste voorwaarde voor het slagen van het project is de wil tot samenwerking bij alle partijen.

De andere voorwaarden worden voor een belangrijk deel bepaald het protocol in het onder meer door het geschetste stappenplan (punten 1 t/m 14) en de afspraken (zie bijlage I). Behoud in situ zal altijd de eerste optie zijn.

In het protocol zijn de volgende voorwaarden gesteld aan vervolgwaarnemingen (dus na de eerste melding van de sportduikers richting gemeente Texel):

- a. Het onderzoek wordt vooraf door de gemeente bij RCE en PNH (in verband met toezicht en handhaving) gemeld;
- b. Er wordt geen sediment verwijderd, geen structuren/vondsten vrij gelegd en wordt hooguit een selectie van (vrij liggende) vondsten en monsters geborgen/verzameld
- c. De duikers beschrijven de activiteiten ter plaatse, eventuele aanvullende informatie ten opzichte van de eerste waarneming en een eerste beschrijving op van veiliggestelde materialen;
- d. Duikers dragen de geborgen materialen en documentatie over aan medewerkers van Kaap Skil.

Om de sportduikers gericht te kunnen inzetten en een gemeentelijk maritiem erfgoedzorg op te zetten is het noodzakelijk dat een "basisstuk" wordt opgesteld. Wat willen precies laten onderzoeken en monitoren? Hiervoor dienen alle beschikbare gegevens worden verzameld en op één kaart te worden gezet. Op basis hiervan kunnen vervolgens keuzes worden gemaakt.

Alle partijen dienen dus wel bereidwillig zijn om deze data aan elkaar beschikbaar te stellen.

Externe project voorwaarden:

Ook het slagen van de projecten Collectie vondsten BNZ 17 en Toekomst van BZN 17 zijn van belang voor dit project, zie hieronder Omgeving van het project;

De inzet van sportduikers voor het uitvoeren van kleine werkzaamheden op wraken (bijvoorbeeld reparaties op afgedekte wraken, afdekken meest kwetsbare wrakdelen etc) en het gezamenlijk duiken met professionele duikers wordt bemoeilijkt door de Arbo wetgeving. Voor het slagen van het project en te komen tot een duurzame inzet van de sportduikers voor de zorg van het maritiem erfgoed, is het noodzakelijk dat deze hindernis wordt weggenomen.

Duidelijkheid over wie nu de eigenaar is van de reeds geborgen vondsten van BNZ17, zie omgeving van het project.

3.1.9 De omgeving van het project

In het verleden is de samenwerking tussen verschillende partijen niet altijd even soepel verlopen en is er soms sprake van wederzijds wantrouwen.

Ook de interne afstemming met de afdelingen Strategie & Internationaal (maritiem erfgoed), Maritiem Depot, Instandhouding en Beleid is van belang. Naast het protocol spelen zich in het maritieme deel van de Waddenzee nog andere projecten en ontwikkelingen af, namelijk de Structuurvisie Waddenzee en de plaatsing (op basis van de reeds verleende gunning) van de mosselzaad installaties.

Nu de gedane vondsten van BNZ17 van het rijksmonument Burgzand gepresenteerd zijn, richt de publieke aandacht zich op het maritiem erfgoed in de Waddenzee en op het wrak BZN17 in het bijzonder. Op zich is dit gunstig echter wellicht zullen andere externe partijen een rol gaan opeisen, bijvoorbeeld Historic England, Universiteit van Amsterdam (met onder andere [REDACTED]). De gemeente Texel heeft [REDACTED] van West-Friesland als deskundig adviseur gevraagd.

De aandacht gaat nu sterk uit naar de BZN17 terwijl dit “slechts” als casus kan dienen binnen het project meer voor dit project geen doel op zich is.

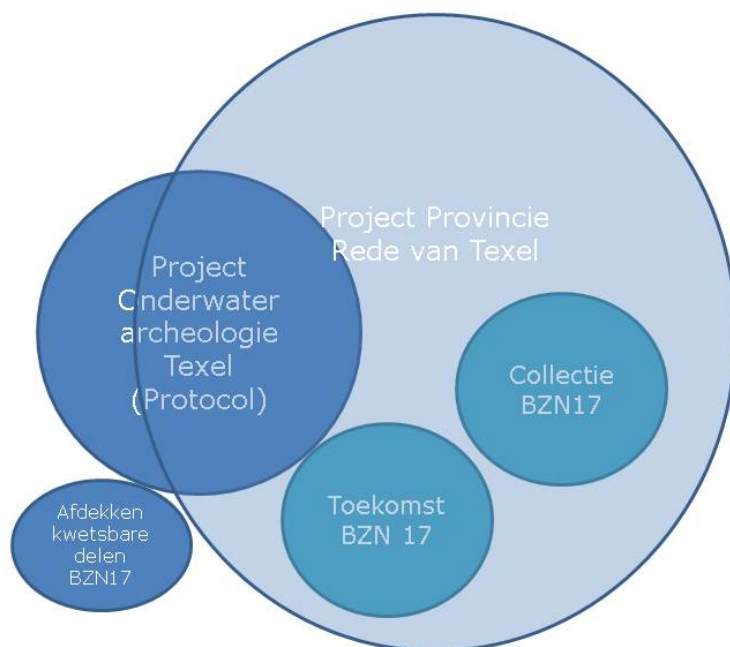
De PNH beschouwt de opgedoken vondsten van het wrak als haar eigendom. Het is prijzenswaardig dat de provincie de verantwoordelijk voor de vondsten op zich neemt. Bij het juridisch eigendom wordt echter wel vraagtekens gezet. Hier dient wel helderheid over te komen om ongeziene verrassingen en misverstanden te voorkomen.

De sensitiviteit lijkt zich met name op het communicatievlak te liggen. We dienen wel allen op één lijn te zitten en naar buiten één verhaal te brengen.

Daarnaast is de provincie Noord-Holland het project Maritiem Archeologie Rede Texel gestart en werkt daarvoor samen met dezelfde bovengenoemde partijen. Hieronder valt echter ook de reeds geborgen collectie vondsten van het wrak BZN17 gelegen in het rijksmonument en de toekomst van dit wrak.

Voor het rijk ligt de nadruk op de rol die wordt toegekend aan de sportduikers. Het lijkt erop dat het provinciale project zich richt op de Rede van Texel en niet het gehele gemeentelijk onderwater gebied van de Texel. Het provinciale project overlapt dus wel met dit projectplan maar is niet hetzelfde. Naast inhoudelijke verschillen is er ook een verschil in looptijd. Het eindverslag voor het project Onderwater Archeologie Texel dient voor 1 maart gereed te zijn (de activiteiten conform het protocol lopen tot 31 december 2016), het provinciale project loopt tot 31 december 2017. Alhoewel de zorg voor en de uitwerking van de collectie vondsten BZN 17 en de toekomst van het wrak BZN 17 strikt genomen geen onderdelen vormen van dit projectplan, is het succes van deze projecten wel van belang voor het slagen van project Onderwater Archeologie. Immers zitten dezelfde partijen hiervoor om tafel. Als de samenwerking met externe partijen bij deze projecten stroef verloopt heeft dat een negatieve uitwerking op dit project. De RCE zal ook in beide projecten (Collectie en Toekomst BZN 17) vertegenwoordigd zijn.

Vooruitlopend op een definitieve keuze voor BZN17 wil de RCE de meest kwetsbare delen van het wrak afdekken. Dit vormt ook geen onderdeel van het project Onderwaterarcheologie Texel¹.

¹ De kans is groot dat de andere partijen deze actie WEL als onderdeel beschouwen van de Toekomst BZN17!

Overzicht verschillende projecten

3.2 PROJECTBEHEERSING

3.2.1 Fasering / activiteitenplan / planning (tijd)²

Fase	Resultaat	Wanneer	Door Wie	
Fase 1 Vorbereiding	Projectopdracht en projectcontract	Ontbrak lopende project opgesteld voor 30 juni gereed	█ en █	Go no Go
Fase 2 Ontwikkeling	Stroomschema protocol Bepalen activiteiten sportduikers:	Voor begin duikseizoen	Allen deelname aan de verschillende werkgroepen	
Fase 3 Realisatie	Activiteiten sportduikers	Tijdens duikseizoen 2016	Allen	
Fase 4 Evaluatie	Overzicht duikactiviteiten Overzicht gedane waarnemingen en geborgen vondsten Evaluatie werkwijze protocol en opzet gezamenlijke visie Concept aanbevelingen inzet sportduikers algemeen en specifiek Texel	Okt-dec 2016	Allen	
Fase 5 Eindproduct	Eindverslag	Voor 1 maart 2017	█	

3.2.2 Projectbegroting (geld)

Kosten en baten

Geef hier de kostenraming voor het project aan, per activiteit en totaal.
Indien van toepassing een specificatie toevoegen.

Activiteit	Omschrijving van de kosten	Bedrag
Uitwerking protocol	Conservering, restauratie etc. provincie Noord-Holland	€270.000 beschikbaar gesteld door PNH, zie baten
Ondersteuning opzetten	O.a. concept basisstuk, door █, inhuur gemeente █	Gemeente heeft €50.000 voor inhuur expertise (█)

² In de format van het projectcontract wordt verwezen naar een bijlage voor een format voor het opstellen van een planning, deze bijlage ontbreekt echter.

gemeentelijke maritiem erfgoedzorg		
Begeleiding eerste opvang conservering Texel	Door [REDACTED], inhuur gemeente	Zie boven
Documenteren en determinatie geborgten vondsten op Texel	Door [REDACTED], inhuur gemeente	Zie boven
Inbreng kennis en expertise werkgroep beleid	Uitleen [REDACTED] aan PNH	In totaal zal [REDACTED] voor in eerste instantie 300 uur worden ingezet met een mogelijke uitbreiding naar 500 uur

Overige Activiteit Extern dit project maar gelinkt	Omschrijving van de kosten	Bedrag
Uitwerking collectie BZN17	Uitleen [REDACTED] aan PNH	Zie boven
Ondersteuning aan werkgroepen Toekomst BNZ17, wetenschappelijke collectie	Inzet [REDACTED]	Zie boven

Baten

Provinciale middelen

Er is goedkeuring gegeven aan de investering van €600.000,-. Over een tweede budget van €600.000,- moet nog besluitvorming plaatsvinden.

De eerste €600.000,- bestaat uit twee delen:

a. Het investeringsprogramma pilot onderwaterarcheologie Texel, €270.000,-

Heeft betrekking op vondsten die tijdens de pilotperiode worden gedaan.

b. Het investeringsprogramma Behoud Collectie Rede van Texel, €330.000,-

Heeft betrekking op de vondsten die reeds eerder zijn gedaan en in het kader van de overdrachtsperiode zijn overgedragen.

De tweede €600.000,- is bedoeld voor de periode 2017-2019. In deze periode vallen de acties die op de middellange termijn nodig zijn ten aanzien van de vondsten die in de pilotperiode mogelijk worden gedaan en de vondsten die in het kader van de overdrachtsperiode zijn overgedragen. Het betreft hier met name onderzoek en acties om de vondsten permanent te kunnen tentoonstellen.

Investeringsprogramma Pilot onderwaterarcheologie Texel

Mochten er vondsten gedaan worden in de pilot-periode, dan zal de provincie daar als volgt aan bijdragen:

a. De provincie bergt (indien nodig, omdat de vindplaats de expertise van de sportduikers overstijgt en behoud in situ niet mogelijk is) de vondst, met gebruikmaking van een gecertificeerd archeologisch bedrijf (tot een maximum van € 100.000,-)

b. De provincie onderzoekt, conserveert en/of restaureert de vondsten (tot een maximum van € 120.000).

c. Presentatie van de vondst (in principe in Kaap Skil, op basis van afspraken tussen provincie als eigenaar en Kaap Skil als bruikleennemer) (tot een maximum van € 50.000,-)

Totaal: maximaal € 270.000,- voor de pilotperiode, die loopt van november 2015 tot 31 december 2016.

Investeringsprogramma Behoud collectie Rede van Texel

- Het investeringsprogramma heeft betrekking op vondsten die reeds voorafgaand aan de pilot zijn gedaan en in eigendom van de provincie worden overgedragen.
- De middelen zijn bestemd voor de eerste noodzakelijke acties ten aanzien van deze vondsten:
  - a. Wetenschappelijk onderzoek naar de vondsten en monitoring van de vondsten: het volgen hoe de conditie van de vondsten is, om zo achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen voorkomen (tot een maximum van €100.000,-)
  - b. Conservering en restauratie (tot een maximum van €180.000,-)
  - c. Communicatie en eerste presentatie van de vondsten aan de pers (tot een maximum van €50.000,-)
- Totaal: maximaal €330.000,- voor de periode van 15 maart tot 31 december 2016.

3.2.3 Kwaliteitseisen

Het eindverslag zal digitaal worden opgesteld.

Alle stukken zullen op de K schijf worden opgeslagen zodat ieder er bij kan (reeds aangegeven bij ICT is echter nog niet opgepakt)

3.2.4 Voortgangsbewaking

De diverse werkgroepen komen meerdere malen dit jaar bijeen. Er zal een interne terugkoppeling plaatsvinden en op de K schijf geplaatst worden. Kort voor en na het duikseizoen overleg met opdrachtgever. Ook in oktober contact met opdrachtgever en OCW Den Haag ( ) over de eerste resultaten en voortgang project

3.2.4 Projectorganisatie

In samenwerking met de andere partijen zijn de volgende werkgroepen gevormd:

1. Werkgroep beleid (doorontwikkeling in-situbeleid en behoud vindplaatsen)

Taak: Herbezien behoud in situbeleid en voorstellen voor nieuw beleid maken.

Leden werkgroep: provincie (vz,), gemeente Texel, RCE, Duikclub Texel.

2. Werkgroep uitvoering pilot (technisch overleg)

Taak: Zorgen dat meldingen van vondsten en besluiten over bergingen goed worden gedaan

Leden werkgroep: gemeente Texel (vz.), RCE, Duikclub Texel, Kaap Skil, provincie.

3. Werkgroep overdracht vondsten

Taak: Zorgen dat de overdracht van de vondsten aan de provincie goed verloopt, dat de vondsten geconserveerd en gerestaureerd worden en goed en verantwoord worden tentoongesteld.

Leden werkgroep: provincie (vz), Duikclub Texel, Kaap Skil.

4. Werkgroep communicatie

Taak: Zorgen voor gemeenschappelijke communicatieboodschappen over pilot, beleid, behoud vindplaatsen, topvondsten.

Leden werkgroep: Provincie (vz.), gemeente Texel, RCE, Kaap Skil, Duikclub Texel.

Externe werkgroepen maar van belang van dit project:

slagen. Gezien de media-aandacht voor bijzondere vondsten uit BZN17 die geborgen werden, zal het mislukken van het project ook de nodige aandacht kunnen krijgen.

Maatregel: XXX

Illegale berging

Door de bekendmaking van de bijzondere vondsten bestaat het risico dat andere duikers illegaal vondsten gaan bergen.

Maatregel: XXX

Afhaken andere duikclubs

De vondsten van BZN17 zijn zonder toestemming geborgen. Nu de RCE wel samen wilt werken met de Duikclub Texel bestaat de kans dat andere duikclubs dit als oneerlijk behandeling beschouwen en samenwerking met de overheid opschorten. Het protocol krijgt dan geen navolging.

Maatregel: goede en open communicatie naar andere duikclubs

Versiebeheer contract

Versie	Datum	Status	Wijziging	Opgesteld/gewijzigd door
0.1	00-00-0000	Concept	Initiële versie	
1.0	00-00-0000	Definitief		

Akkoordverklaring definitie versie 1.0

Opdrachtgever

Naam: XXXXXXXXXX
Datum: xx-xx-xxxx
Akkoord: (handtekening)

Projectleider

Naam: XXXXXXXXXX
Datum: yy-yy-yyyy
Akkoord: (handtekening)

Akkoordverklaring contract versie c 1.0

Opdrachtgever

Naam: X
Datum: xx-xx-xxxx
Akkoord: (handtekening)

Projectleider

Naam: Y
Datum: yy-yy-yyyy
Akkoord: (handtekening)

Hi,

Hierbij het verslag van het overleg tussen de provincie NH en de RCE. Het gesprek was op verzoek van [REDACTED] en [REDACTED] van de PNH over de voortgang van het project Onderwater Archeologie Texel.

Het verslag is gemaakt door [REDACTED]!

De zin : "Ondanks het ontbreken van deze verplichting stelt de RCE nu een instandhoudingsplan op ([REDACTED] werkt hieraan) voor de vindplaatsen in Burgzand Noord."

Dient (de RCE werkt hieraan) te zijn.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Adviseur archeologie en cultuurlandschap, regio noordwest
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
Postbus 1600
3800 BP, Amersfoort
[REDACTED]

Ik werk op woensdagmiddag en vrijdag NIET

Van: [REDACTED] [\[REDACTED\]@noord-holland.nl](mailto:[REDACTED]@noord-holland.nl)

Verzonden: dinsdag 6 september 2016 13:25

Aan: [REDACTED]

CC: [REDACTED]

Onderwerp: gespreksnotities 5 september jl.

Beste [REDACTED],

Hierbij stuur ik je mijn gespreksnotities van ons gesprek gisteren. Wij stellen voor om de notities te delen met de andere partijen, is dat voor jullie akkoord? Aanvullingen/correcties op mijn notities zijn welkom!

Groeten, [REDACTED]

Gespreksnotities overleg RCE en Provincie Noord-Holland

[REDACTED] (RCE)
[REDACTED] (Provincie Noord-Holland)
5 september 2016

[REDACTED] geeft aan dat er naast de pilot/het project onderwaterarcheologie Texel ook andere proeven in Nederland lopen.

De proeven komen voort uit de wens om amateurs een rol te geven in het bestel.

[REDACTED] geeft aan dat de RCE zich inspant om erfgoed een plek te geven in het Investeringskader Waddengebied. Hij vraagt de provincie om aan haar kant hier ook inzet op te plegen. [REDACTED] en [REDACTED] geven aan dat ze hierover in contact zijn met collega's.

Projectplan

[REDACTED] vraagt om het doel om amateurs een rol te geven in het beheer van de vindplaatsen meer expliciet te maken in het projectplan.

Vastgesteld wordt dat de scope van het projectplan breder is dan de scope van de pilot. De pilot heeft alleen betrekking op het gebied buiten het Rijksmonument, het project heeft betrekking op het hele Texelse grondgebied.

Er wordt van gedachten gewisseld over de werkwijze van de overleggen. RCE wil graag weten wat er per overleg wordt besproken om te kunnen bepalen wie er namens de RCE aanwezig is. Hiervoor wordt een week van tevoren de agenda rondgestuurd. De provincie zit de overleggen voor.

■ meldt dat er vorige week een intern overleg heeft plaatsgevonden, met ■, ■, ■, ■ en de beleidsmensen. ■ geeft aan blij te zijn met dit interne overleg zodat binnen de RCE kennis wordt uitgewisseld.

Relatie met de Duikclub Texel

■ heeft ■ telefonisch gesproken. De bezwaren van ■ zijn: 1) er is teveel afgedekt op de BZN17, 2) er heeft geen vooronderzoek plaatsgevonden op de BZN17, 3) de duikers hadden meer overleg tussen RCE en duikers gewenst, 4) de BZN2 is op de eerste dag van het veldwerk alleen bekeken, de afdekking is niet gelijk gerepareerd, 5) de duikers zijn niet uitgenodigd op het werkschip van de RCE.

■ geeft aan dat 'de overheid' de duikers feitelijk veel biedt, maar dat de duikers toch het gevoel hebben buitenspel te staan. Recentelijk luchtten de duikers hun hart en meldden dat de pilot feitelijk te beperkte mogelijkheden bood (buiten monument) en dat de voor hen teleurstellende discussie over het afdekken van BZN17 hun nog meer het idee gaf niet serieus genomen te worden.

■ wil graag weten of de duikers nieuwe meldingen hebben gedaan bij de gemeente in het kader van de pilot. Aangenomen wordt dat de duikers hebben afgezien van het doen van meldingen vanwege de verstoorde relatie en/of omdat ze het feitelijk niet eens zijn met de opzet van de pilot. ■ geeft aan dit te willen navragen in de projectgroep op 6 september.

Beleid vindplaatsen

■ geven aan dat het Rijk (Rijksvastgoedbedrijf) eigenaar is van de wrakken in het Rijksmonument Burgzand Noord.

Voor archeologische vindplaatsen geldt, in tegenstelling tot voor gebouwd erfgoed, geen plicht voor de eigenaar tot instandhouding van het monument.

Ondanks het ontbreken van deze verplichting stelt de RCE nu een instandhoudingsplan op (■ werkt hieraan) voor de vindplaatsen in Burgzand Noord. De basis voor het instandhoudingsplan is de wens om 'goed huisbaas' te zijn. Goed eigenaarschap hoort bij de voorbeeldrol die het Rijk heeft.

Aan het instandhoudingsplan zal een vast budget worden gekoppeld. ■ geeft aan de (voorgenomen) daadkracht en transparantie in deze toe te juichen.

■ geeft aan dat het gewenst is om het onderwatererfgoed steviger te verankeren in de beleidsvisie Waddenzee. RCE werkt hieraan.

De RCE heeft budget voor maritieme archeologie, ook na het aflopen van het Maritiem programma, ook al zal dit budget na het aflopen van het programma wel minder worden.

Archeologisch onderzoek BZN17

■ geeft aan dat behoud in situ geen doel op zich is.

Voor behoud in situ wordt gekozen:

- vanwege de schoonheid die de archeologische vindplaats in situ heeft (in dit geval niet aan de orde, want niet zichtbaar)
- om toekomstig wetenschappelijk onderzoek mogelijk te maken (in dit geval aan de orde)

Er zijn argumenten voor archeologisch onderzoek naar de BZN17:

- maatschappelijk draagvlak
- wetenschappelijke vragen: 1) historisch, meer kennis over (de lading van) het wrak verwerven, 2) kennis van de scheepsconstructie – deze is bij dit wrak grotendeels bewaard gebleven wat uniek is
- momentum

■ is bezig met de uitwerking van verschillende scenario's voor archeologisch onderzoek naar de BZN17. Vragen die daarbij moeten worden beantwoord zijn: Waarom dit wrak en niet andere? Waarom nu archeologisch onderzoek doen in plaats van later? In een later stadium zal de discussie over het benodigde budget moeten worden gevoerd.

Rol duikers

■ geeft aan dat er gesprekken plaatsvinden met de Arbeidsinspectie over de Arbo-regels en de ruimte die deze bieden om amateurduikers een rol te kunnen geven bij onderwater-archeologisch onderzoek en beheer. Eerste gesprekken hebben plaatsgevonden.

■ geeft aan dat binnen de pilot verkend kan worden wat de rol van de duikers kan zijn. Het protocol geeft hiervoor de kaders. ■ doet de suggestie om explicieter beschrijven wat binnen de bestaande regelgeving de activiteiten zijn die de duikers kunnen oppakken.

Overdracht vondsten

■ geeft aan dat er nog vondsten bij duikers thuis liggen die bereid zijn deze over te dragen. Alleen als deze vondsten in eigendom zijn overgedragen kunnen ze worden betrokken in het wetenschappelijk onderzoek en kan er geld in worden gestoken voor restauratie en conservering. ■ en ■ bevestigen dat overdracht nog mogelijk is onder de afgesproken voorwaarden en stellen voor hier praktisch mee om te gaan.

Inzet

In het voorjaar is ten aanzien van de inzet van ■ 300 uur tot en met september afgesproken. ■ geeft aan dat ■ nog weinig van deze uren heeft kunnen inzetten vanwege de drukte in Lelystad. De provincie wil ■ graag vooral inzetten op de uitwerking van het archeologische onderzoek.

■ geeft aan met ■ te willen spreken over zijn inzet voor het project. Dat zal binnen 1 à 2 weken gebeuren. ■ zal ook Cees van 't Veen informeren.

■ vraagt de provincie haar verzoek voor de inzet van ■ op papier te zetten.

Kennisuitwisseling Periplus

■ vertelt over het gesprek met ■ van Periplus. Periplus heeft veel kennis die nuttig is voor het project. ■ stelt daarom een kennisbijeenkomst voor, waarbij namens RCE onder meer ■, ■, evt ■ aanwezig zouden kunnen zijn. Ook ■ en de Duikclub Texel kan worden uitgenodigd.

■ geeft aan dat hij graag binnenkort een keer wil bijpraten met ■. De provincie vindt dit een goed idee, ■ neemt het initiatief voor dit gesprek.

Schelpenwinning

■ licht het proces rond de vergunningverlening voor locaties voor schelpenwinning toe. RCE is om advies gevraagd door Rijkswaterstaat. In de regel neemt Rijkswaterstaat deze adviezen over maar dit kan niet worden gegarandeerd.

In het RCE-advies is opgenomen:

- het Rijksmonument uit de aangewezen gebieden halen
- 100 meter afstand houden tot alle bekende wrakken
- Rijkswaterstaat moet aangeven hoe zij hierop gaat handhaven
- zodra de initiatiefnemer een wrak aantreft moet deze daarvan melding maken (hierbij tekent ■ aan dat deze verplichting steeds in de vergunningen opgenomen is geweest maar dat er nooit meldingen zijn ontvangen)
- verplichting om prospectie uit te voeren (dmv sonar en magnetometers) op de plekken waar wrakken dagzomen en waar dus een grotere 'trefkans' is.
- gewezen op de gemeentelijke beheersverordening: mogelijk is de activiteit op grond van de beheersverordening vergunningplichtig.

In dit proces is aan het licht gekomen dat de gemeente geen toegang heeft tot de database die Rijkswaterstaat gebruikt. Dit is een obstakel bij het proces waar ■ mee bezig is, namelijk om alle basisinformatie op orde te krijgen.

Aan dit bericht en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend.
Het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

Hi

Tkn

Met vriendelijke groet,

consulent Archeologie & Cultuurlandschap regio west
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smalle pad 5, postbus 1600 BP Amersfoort

Begin doorgestuurd bericht:

Van: " " [@noord-holland.nl](mailto: @noord-holland.nl) >

Datum: 14 september 2016 09:53:13 CEST

Aan: " " [@cultureelerfgoed.nl](mailto: @cultureelerfgoed.nl) >, 'duikclub texel'

<[duikclubtexel@gmail.com](mailto: duikclubtexel@gmail.com)>, [@texel.nl](mailto: @texel.nl)>, [@kaapskil.nl](mailto: @kaapskil.nl)>, [@noord-holland.nl](mailto: @noord-holland.nl)>, [@hoorn.nl](mailto: @hoorn.nl)>, [@hoorn.nl](mailto: @hoorn.nl)>

Onderwerp: gespreksnotities projectgroep onderwaterarcheologie 6 september jl.

Beste allen,

Hierbij stuur ik jullie mijn notities van het overleg van de projectgroep van 6 september jl. Gisterochtend hebben we in Den Helder nog overleg gehad met Kaap Skil over hoe de tijdelijke presentatie eruit kan komen te zien, en de communicatiewerkgroep is weer bij elkaar geweest. Ook dat waren goede gesprekken, we boeken veel voortgang!

Groeten, " "

Gespreksnotities projectgroep onderwaterarcheologie Texel, 6 september 2016

Aanwezig:

" , Duikclub Texel
" , Gemeente Texel
" , Kaap Skil
" , RCE
" Provincie Noord-Holland

1. Opening/mededelingen

" heet iedereen welkom. De RCE heeft 'stand van zaken gemeentelijk beleid' aan de agenda toegevoegd.

Wegens de gevoeligheden stelt " voor te starten met het agendapunt 'terugblik veldwerk RCE'.

2. Terugblik veldwerk RCE

" geeft aan dat bij de Duikclub de verwachting was gewekt dat voorafgaand aan het veldwerk, in overleg met de duikers, zou worden bepaald wat de kwetsbare delen van het wrak waren die zouden worden afgedekt. Dat overleg heeft niet plaatsgevonden. Er is een heel grote afdekking aangebracht, de duikers begrijpen niet hoe dat een afdekking van de meest kwetsbare delen kan zijn.

" geeft aan dat er geen volledige afdekking is aangebracht. De afdekking oogt misschien veel maar het is wel degelijk een minimale variant. Het is niet zo dat de RCE gewoon het oorspronkelijke plan heeft uitgevoerd: het plan voor afdekking is aangepast op basis van de opmerkingen van de duikers en de scans van het wrak. Op dinsdagavond zijn medewerkers van de RCE op bezoek geweest bij de Duikclub. De afspraken die met de duikers zijn gemaakt zijn nagekomen, nl. 1) op de eerste dag van het veldwerk is de BZN2 geïnspecteerd, 2) er is een tijdelijke afdekking aangebracht op de meest kwetsbare delen van de BZN17, 3) er zijn enkele beschadigde afdekkingen gerepareerd

█ geeft aan op dinsdagavond door █ een toelichting is gegeven op de resultaten van de multibeam- en subbottom-opnamen. Dat was nuttig en interessant, maar die avond is niet gebruikt voor overleg over de afdekking van de BZN17.

█ concludeert dat het de Duikclub niet zozeer gaat over de inhoud maar over het proces: de duikers hadden graag met het team van de RCE samen over de aanpak willen overleggen. Het proces rond de afdekking van de BZN17 is niet helemaal goed gegaan, maar de RCE heeft de opmerkingen van de duikers wel degelijk zo veel mogelijk meegenomen.

3. Vervolg op veldwerk RCE

█ geeft een toelichting op het vervolg. Half oktober levert █ de rapportage van het veldwerk op. Daarna gaat █ een instandhoudingsplan voor de Rede van Texel opstellen. In het instandhoudingsplan moet komen te staan: hoe vaak elk wrak wordt geïnspecteerd, een plan voor het repareren van beschadigde afdekkingen, hoe er wordt gehandeld als er nieuwe wrakken bloot komen te liggen. Aan het instandhoudingsplan zijn kosten verbonden, de RCE zal hier middelen voor moeten reserveren. █ zal het concept-instandhoudingsplan voorleggen aan de partners in het project. Zoals bekend zijn de middelen van de RCE beperkt om bijv. inspecties te doen, het zou mooi zijn als de Duikclub kan aansluiten op wat de RCE doet zodat wrakken vaker worden geïnspecteerd dan alleen de keren dat de RCE dat kan doen.

█ geeft aan dat de Duikclub graag wil meehelpen maar wel serieus genomen wil worden door de RCE.

█ zal de duikers raadplegen bij het opstellen van het instandhoudingsplan. █ geeft verder aan dat 1) bekend is dat de relatie tussen de duikers en individuele medewerkers van de RCE in sommige gevallen niet goed is. Welke medewerker op een project wordt ingezet is echter een keuze van de RCE, hierin kan geen inspraak worden gegeven aan de duikers, 2) de RCE vraagt aan de duikers om advies, maar het advies van de duikers is niet bindend, het kan voorkomen dat de RCE toch anders besluit.

█ geeft aan dat er met het instandhoudingsplan een plan zal komen te liggen voor het gebied binnen het Rijksmonument. Hij geeft aan dat het zinvol zou kunnen zijn om een vergelijkbare aanpak te volgen voor de rest van het gebied, buiten het monument. Daar gaat de RCE niet over maar de gemeente.

4. Projectplan

Besproken wordt dat het gewenst is om het projectplan aan te vullen met concrete producten. Deze missen nu nog.

Concrete producten die worden aangevuld zijn:

- museale presentatie (Kaap Skil)
- publicatie over de vondsten (█)
- instandhoudingsplan (RCE)
- archeologische kaarten (gemeente Texel)
- rapportage veldwerk (RCE)

Afgesproken wordt dat iedereen een tekst over zijn/haar product aanlevert bij de provincie. De teksten moeten SMART zijn en in ieder geval een planning bevatten, plus het doel waar het product aan bijdraagt.

5. Rol duikers

█ geeft aan dat het erop lijkt dat de pilot (het door duikers eventueel bergen van vondsten uit eroderende wrakken buiten het monument) feitelijk niet lijkt te worden toegepast. Of lijkt dat maar zo?

█ geeft aan dat de duikers zich afvragen of zij actief kunnen zijn in het Rijksmonument.

█ geeft aan dat de duikers verschillende waarnemingen hebben gedaan maar die de laatste tijd niet hebben doorgegeven, in afwachting van de discussie over het veldwerk. Er zijn geen vondsten gedaan.

█ geeft aan dat het heel bijzonder is dat de duikers buiten het Rijksmonument, als vondsten dreigen weg te spoelen en de duikers daar melding van hebben gedaan, onder de vergunning van het Rijk bergingen mogen doen. Binnen het Rijksmonument mag dit echt niet. █ vraagt de duikers om de waarnemingen die ze hebben gedaan door te geven.

█ sluit hierbij aan. Doel van de pilot is om eerst aan te tonen dat het doen van bergingen buiten het Rijksmonument volgens de afspraken van het protocol goed gaat. Hij drukt de duikers op het hart dat niet binnen het Rijksmonument te doen.

█ geeft aan dat de waarnemingen belangrijk zijn om te kunnen aangeven dat het bestaande beleid tekortschiet.

█ vraagt de duikers om hun waarnemingen binnen het Rijksmonument door te geven aan de RCE, en die buiten het Rijksmonument aan de gemeente. Een mondelinge melding is niet voldoende, het moet wel op papier staan. █ geeft aan dat de duikers hun meldingen standaard aan de gemeente doorgeven.

6. Waarnemingen Periplus

█ meldt dat Periplus een concept-rapport heeft opgeleverd met de resultaten van de scans die voorafgaand aan het veldwerk zijn gemaakt.

█ geeft aan dat de resultaten van de subbottom-profiler hem een beetje tegenvielen.

█ vertelt dat █ van Periplus veel informatie heeft over het hele gebied en dat het interessant is om een keer een sessie te beleggen, met alle betrokkenen. De provincie doet een voorstel voor zo'n sessie, mogelijk in combinatie met het bezoek aan de UvA.

7. Mogelijk archeologisch onderzoek BZN17

█ geeft aan dat er binnen de RCE wordt nagedacht over een kleinschalig, stapsgewijs archeologisch onderzoek op de BZN17.

Redenen hiervoor zijn:

- draagvlak
- het doel van in-situ-beleid is juist om wetenschappelijk onderzoek mogelijk te maken/houden
- inhoudelijke wetenschappelijke vragen: 1) de context, het historische verhaal achter de vondsten, 2) de scheepsconstructie – deze is goed bewaard gebleven en niet eerder in het echt aangetroffen.
- momentum

Er zal niet direct grootschalig archeologisch onderzoek gaan plaatsvinden, eerder in de vorm van proefsleuven.

█ heeft het idee van een kleinschalig, stapsgewijs onderzoek intern binnen de RCE voorgelegd. Hij gaat dit nu verder uitwerken. Voor de kosten van archeologisch onderzoek zal ook dekking moeten worden gevonden.

█ vraagt hoe dit plan zich verhoudt tot de tijdelijke afdekking van de BZN17, de afdekking is immers tijdelijk om een plan voor eventueel archeologisch onderzoek te kunnen uitwerken. █ geeft aan dat er binnen een jaar een plan moet liggen. Afgesproken wordt deze planning op te nemen in het projectplan.

█ spreekt haar zorg uit dat de vondsten uit de BZN17 versnipperd raken. 'Het knoepje' is door de RCE gevonden en ligt dus nu in Lelystad, hoe zorgen we dat alles bij elkaar blijft?

█ geeft aan dat is afgesproken dat alle vondsten bij elkaar worden gebracht, onder andere ten behoeve van een permanente tentoonstelling in Kaap Skil.

█ vult aan dat █ alle vondsten in zijn onderzoek bij elkaar zal brengen en beschrijven.

8. Gemeentelijk beleid

█ geeft een toelichting op zijn werkzaamheden voor de gemeente Texel. █ is bezig met een vertaling van het bestaande archeologiebeleid van de gemeente naar de waterbodem.

Ten aanzien van ruimtelijke ingrepen geeft █ aan dat er nog geen bestaand beleid is.

Voor de schelpenwinning is door de gemeente vastgesteld dat er een vergunning moet worden aangevraagd.

Bij de MZI's was één van de problemen dat de exacte locatie van de palen niet werd ingemeten, waardoor ze elk jaar weer op een andere plek de grond ingingen. De RCE heeft geregeld dat de exacte locatie van de palen wordt ingemeten zodat dat niet meer gebeurt.

█ is bezig met het opstellen van een archeologische waardenkaart voor het hele gemeentelijke grondgebied. Hij is bezig om de gegevens die hij daarvoor nodig heeft te verzamelen. █ helpt hem deze gegevens bij elkaar te krijgen. █ geeft aan dat het doel moet zijn om in ieder geval voor het einde van dit jaar alle gegevens verzameld te hebben.

Verder is █ bezig met een inventarisatie van alle bekende scheepswrakken. Het boek van Arent beschrijft alle wrakken binnen het Rijksmonument. Dat moet worden aangevuld voor het gebied buiten het Rijksmonument, met een inventaris van de gevonden vondsten per wrak. █ stelt vast dat █ alle vondsten van de BZN17 in kaart brengt, en █ de vondsten van andere wrakken. Hun acties naar de duikers toe moet op elkaar worden afgestemd.

9. Museale presentatie

█ vertelt over het plan voor een tijdelijke presentatie, voor de periode totdat er een permanente tentoonstelling is van de vondsten uit het Palmhoutwrak.

Het moet een dynamische presentatie worden, waarin onder andere de tussenresultaten van wetenschappelijk onderzoek kunnen worden gepresenteerd.

Als datum waarop de permanente tentoonstelling klaar moet zijn wordt halverwege 2019 genoemd, Corina vindt dat nog best vroeg.

Verder wordt ingezet op communicatie, bijvoorbeeld in de vorm van lezingen, om het onderwerp levend te houden.

10. Wetenschappelijk onderzoek

█ licht toe dat er een plan voor het wetenschappelijk onderzoek wordt gemaakt door █ van de Universiteit van Amsterdam, het onderzoek van █ is daar een onderdeel van.

Een deel van het onderzoek gaat over de vraag hoe het textiel zich houdt onder invloed van zuurstof, warmte, licht, etc, en wat dit betekent voor het tentoonstellen van de jurk en het andere textiel in Kaap Skil.

█ heeft de duikers uitgenodigd voor een bezoek om over het onderzoek te kunnen vertellen. Daarnaast wordt een bezoekje georganiseerd voor anderen, mogelijk ook voor bestuurders. █ organiseert het en geeft de data door (voorlopig zijn 11 en 18 november genoemd, 18 november is de RCE-dag voor vrijwilligers in de onderwaterarcheologie).

█ vertelt dat de provincie in gesprek is met RTV Noord-Holland om misschien een item te maken over het wetenschappelijk onderzoek.

11. Conferentie en communicatie-acties

█ vertelt over het plan van de provincie om in november/december een conferentie te organiseren. Dit is een moment om kennis te delen met iedereen die belangstelling heeft voor dit onderwerp en ook om weer een mediamoment te creëren.

█ doet de suggestie om de conferentie naar januari te verschuiven, █ stelt voor het uit te stellen naar 14 april, een jaar na de presentatie van 'de jurk'.

█ zou graag vlak voor de kerstvakantie nog iets willen doen. █ noemt de Archeologiedagen als gelegenheid voor een communicatie-actie.

█ vertelt dat hij binnenkort twee lezingen geeft: één op Wieringen en één in Utrecht.

Op 13 september zit de communicatiewerkgroep bij elkaar, aan hen wordt gevraagd een communicatieplanning te maken. █ is bezig met het communicatieplan, zij bespreekt dit op 13 september met de communicatiewerkgroep.

█ geeft aan dat de communicatiewerkgroep afhankelijk is van inhoudelijke input van de projectgroep. █ wil bijvoorbeeld weten wat er gecommuniceerd kan worden over de vondst van het 'knoopje'. █ geeft mee dat het naar buiten brengen van de vondst van het knoopje goudzoekers kan aantrekken.

█ is vast lid van de communicatiewerkgroep en █ en █ zijn bij het overleg op 13 september. Afgesproken wordt dat de Duikclub door █ en █ op de hoogte/betrokken wordt gehouden.

█ meldt dat zij voor de vakantie een gesprek heeft gehad met █ over het idee om een documentaire te laten maken over de vondsten uit het Palmhoutwrak, onder andere over het wetenschappelijk onderzoek. █ is Texelaar en heeft eerder ook een documentaire gemaakt over de Russenoorlog. Andere documentaires van █ zijn ook op tv uitgezonden. Binnenkort hebben █ een vervolgesprek met █.

Van: [REDACTED]

Verzonden: maandag 12 september 2016 13:07

Aan: [REDACTED]; 'duikclub texel'; M [REDACTED]
[REDACTED]@hoorn.nl'

Onderwerp: 'kennissessie' bij Periplus over onderwater-scans Waddenzee bij Texel

Beste allen,

Bedankt allemaal weer voor een constructief en nuttig overleg, vorige week. Ik stuur jullie binnenkort de notities die ik bij het overleg heb gemaakt.

Graag benader ik jullie alvast in verband met het volgende: in het overleg hebben we gesproken over het organiseren van een soort 'kennis-sessie' bij [REDACTED] van Periplus, waarin [REDACTED] kan laten zien welke kennis en kaarten er allemaal de afgelopen jaren zijn verzameld over de onderwaterarcheologie bij Texel. Het lijkt ons heel nuttig om onderling uit te wisselen wat we allemaal al weten over het gebied maar ook welke kennis we nog missen, zodat we kunnen kijken wat we daar eventueel aan kunnen doen.

[REDACTED] heeft voorgesteld dit te combineren met het bezoek aan het Rijksmuseum, waarvoor zij twee voorlopige data heeft geprikt, nl. 11 en 18 november. (Overigens is op 18 november ook de bijeenkomst van de RCE over vrijwilligers in de onderwaterarcheologie.)

Wat ons betreft zou de kennissessie ook al eerder kunnen plaatsvinden, wij denken daarbij aan een van de volgende data: 30 september, 7 oktober of 14 oktober. Qua tijdstip denk ik aan 14.00-17.00 uur, hopelijk is dat ook voor de Texelaars een geschikt moment.

Ik hoor graag of dit tijdstip inderdaad schikt en welke datum jullie voorkeur heeft.

Groeten, [REDACTED]

[REDACTED]
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

busweilerg@noord-holland.nl

**Persoonlijk verslag Bespreking projectgroep Rede van Texel
6 september 2016 Land End te Den Helder**

Aanwezig: PNH: [REDACTED]
 Gemeente Texel: [REDACTED]
 Duikclub Texel: [REDACTED]
 Kaap Skil: [REDACTED]
 RCE: [REDACTED]

Voor deze bijeenkomst is het ongenoegen van de duikclub betreffende de gang van zaken van het veldwerk al duidelijk gemaakt. Ik heb vooraf met [REDACTED] (telefonisch) gesproken, ik heb jullie daar al eerder over gemaaild. Ook [REDACTED] en [REDACTED] vertelden me vooraf over het ongenoegen die bij de duikclub leeft. Desondanks was de toonzetting en de sfeer van de bijeenkomst beter dan ik had verwacht, mogelijk was de ergste frustratie al geuit en ik kreeg de indruk dat de andere partijen (waaronder Kaap Skil) bij de duikers er op hadden aangedrongen het niet op het scherpst van de snede te spelen.

Het verslag gemaakt door de PNH volgt nog maar hier mijn indruk.

De volgende punten zijn aan de orde gekomen:

1) Terugblik veldwerk RCE

Duikclub is vooral gefrustreerd over het in hun ogen gemis aan communicatie en samenwerking tussen de RCE en de duikclub. Graag hadden ze gezien dat vooraf met hun werd besproken welke delen zouden worden afgedekt. Ik was van mening dat we dit niet op deze wijze hebben afgesproken. Blijkbaar hadden we beide een andere beeld voor ogen wat we verstaan met communiceren en samenwerken.

Vanuit de RCE is het veldwerk een succes we hebben meer kunnen doen dan we hadden verwacht. Eerste dag volgens de afspraak eerst de BNZ2 geïnspecteerd en vervolgens de BZN 17 deels afgedekt en reparatiewerken en inspecties uitgevoerd. De afdekking van de BNZ2 is nog niet helemaal gerepareerd. Dat dient een follow up te krijgen

2) Projectplan Rede van Texel

Het project is groter dan hetgeen in het protocol is verwoord. Immers maakt in het laatste het beschermde monument Burgzand geen deel uit van de pilot. Ook is het protocol tot het einde van dit jaar geldig terwijl het project nog een jaar verder loopt.

De scheiding voelt voor alle partijen enigszins kunstmatig. Het vervolg van de BZN17 en het veldwerk zijn onderwerpen die immers belangrijk agendapunten vormen van de projectbijeenkomsten. Ook de waarnemingen die de duikclub heeft doorgegeven over de BNZ17 en BNZ2 zijn hier een voorbeeld van. We willen daarom praktisch met deze kunstmatige scheiding omgaan waarbij ik nadrukkelijk wel heb opgemerkt dat het doen van waarnemingen op het monument kan (en zeker deze ook doorgeven) maar dat het bergen van materiaal absoluut niet kan (ook al zouden deze verspoelen). Dit dient dan te worden gemeld aan de RCE (conform het protocol).

[REDACTED] dringt er op aan om het projectplan meer SMART te maken, geef duidelijk aan welke concrete producten wanneer gereed dienen te komen. PNH gaat dat doen, in eerste instantie zullen partijen aanvullingen hierop geven.

3) Waarnemingen

De duikclub heeft deze zomer ook waarnemingen gedaan buiten het beschermde monument maar deze nog niet doorgegeven aan de gemeente Texel terwijl dit volgens het stroomschema wel is afgesproken! Heb aangegeven dat door deze houding van de duikclub het voor mij ook wordt moeilijk wordt om intern te blijven pleiten voor een goede verstandhouding en samenwerking met de duikclub. Tot nu toe hebben we in feite slechts twee waarnemingen ontvangen (namelijk de twee bovenstaande). Het doorgeven van een waarneming is iets anders dan een losse mededeling of een telefoontje. De overige projectleden dringen er bij aan alsnog de waarnemingen door te geven aan de gemeente, immers deze waarnemingen dienen mede als basis waarop de gemeente een eigen maritiem archeologisch beleid kan opstellen. Zal bij [REDACTED] er nogmaals benadrukken dat het goed zal zijn dat vanuit de gemeente ook wat meer druk komt.

4) Instandhoudingsplan Burgzand

Geef aan dat we in november een eerste concept willen hebben van een instandhoudingsplan Burgzand. Daarin dienen de volgende punten in ieder geval aan de orde te komen. Monitoring: toe te passen remote sensing technieken, visuele inspecties en frequenties van beiden. Onderhoud: reparaties afdekkingen, planning groot en klein onderhoud. Wat te doen bij acute gevallen. Wat gaan we doen bij nieuwe wrakken die bloot komen te liggen?

We willen het concept ook graag bespreken met de projectgroep. Duikers hebben graag een rol in deze, wellicht zouden zij een deel van de werkzaamheden kunnen uitvoeren (binnen de regels van de Arbo, bijv. doen van waarnemingen).

Op de vraag over uitvoeringsbudget aangegeven dat we beperkte middelen jaarlijks beschikbaar hebben voor heel maritiem NL en deze mede aan de hand van een dergelijk instandhoudingsplan kunnen inzetten en een deel van het budget hiervoor kunnen reserveren. Het instandhoudingsplan zal meerdere jaren beslaan.

5) Mogelijkheid tot verder onderzoek BNZ17

Aangegeven dat we intern de scenario's voor mogelijk nader onderzoek op de BZN17 verder zullen uitwerken. Er zijn diverse redenen aan te geven waarom een dergelijk onderzoek gewenst en te verdedigen is. Een dergelijk onderzoek zal stapsgewijs gaan. Als we duidelijk kunnen maken waarom juist nu voor de BNZ17 nader onderzoek gewenst is, het proces schetsen en aangeven wat hiervoor nodig is kunnen we op zoek gaan naar middelen. Op de vraag of het dan ook mogelijk is dat er weer een fulltime RCE duikploeg komt gelijk aan het verleden van de ROB, heb ik geantwoord dat ik de kans daarop zeer klein acht.

6) Bijeenhouden van de collectie BNZ17

■■■■■ maakt zich zorgen over een mogelijke versnippering van de collectie BZN17. Moeten er voor waken dat er geen drie verschillende partijen ieder apart delen van de collectie uitwerken en hierdoor het overzicht missen. Ook is het niet gewenst dat de collectie uiteindelijk op drie aparte plekken worden gedeponeerd. We willen allen dat de collectie als een geheel wordt beschouwd en gedeponeerd.

7) Afspraak kennissessie Periplus

■■■■■ van Periplus heeft veel kaarten en kennis van het gebied rondom Texel beschikbaar. Het zou een goed idee zijn als we zicht krijgen wat reeds aan data aanwezig is. Dit zal de gemeente ook helpen bij het opstellen van een eigen beleid. PNH maakt een afspraak.

8) Inventarisatie waarnemingen en kaarten etc gemeente Texel

■■■■■ wil beginnen met een inventarisatie van alle beschikbare data om overzichtskaarten te kunnen maken om uiteindelijk een eigen maritiem archeologisch beleid te kunnen opstellen. De mail die ik de gemeente eerder had verstuurd met een verwijzing naar de publicatie *De gelaagde geschiedenis van de Westelijke Waddenzee* en naar de beschikbare databronnen via www.machuproject.eu was niet bij hem angekommen. Ik heb beide nogmaals verstuurd. ■■■■■ geeft aan dat Texel niet voldoende budget voor deze inventarisatie heeft en verzoekt de provincie om financiële steun. Ik onderschrijf het belang van de inventarisatie. ■■■■■ zal kijken wat mogelijk is.

9) Schelpenwinning

■■■■■ heeft op basis van de gemeentelijk beheerverordening een reactie van de gemeente geformuleerd op vergunningsaanvraag voor schelpenwinning in de Waddenzee. Hij zal een kopie van de reactie naar de RCE sturen.

10) Communicatie

Volgende week (deze week) is er een bijeenkomst van de communicatiemedewerkers van de projectpartijen. Diverse punten zullen worden besproken:

A: communicatieplan

B: mogelijkheid verkennen om internationaal congres organiseren begin 2017 over de vondsten BNZ17

C: Wat te doen met het knoepje dat tijdens het RCE veldwerk is gevonden? Wel of geen publiciteit hierover? Goed item om de aandacht weer te vestigen op het wrak maar wat is het gevaar op illegale schatgraverij?

D: Texelaar en professioneel documentairemaker ■■■■■ wil graag een documentaire maken over de BNZ17.

Memo - 15 november 2016

Verlenging pilot Onderwaterarcheologie

Aanleiding en omschrijving

Erfgoed in of op de waterbodem in de Waddenzee is kwetsbaar en wordt bedreigd. Op 20 november 2015 hebben de partijen; Duikclub Texel; KaapSkil; Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed; Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap; Provincie Noord Holland en de gemeente Texel het Protocol Onderwaterarcheologie Texel ondertekend. Het pilotperiode loopt van 20 november 2015 tot 31 december 2016.

De uitvoerende partijen willen de pilotperiode verlengen. Er is veel kennis gedeeld over de problematiek van de onderwaterarcheologie van de Waddenzee. De partijen hebben stappen gezet ten aanzien van bescherming vindplaatsen in zee, monitoring vindplaatsen, opzetten degelijk beleid, ordentelijk registreren van vondsten, conserveren vondsten en exposeren vondsten. De pilotpartijen krijgen steeds meer zicht op hun eigen en elkaars rol en verantwoordelijkheid. Men erkent dat we elkaar in de toekomst nodig hebben, want we zijn er nog niet. Het gezamenlijk doel staat voorop: beschermen van erfgoed dat bedreigd wordt door erosie. Om tot duurzame oplossingen te komen, waarbij het erfgoed in de Waddenzee de bescherming krijgt die het verdient, is verdere samenwerking noodzakelijk.

De partijen stellen voor om onder dezelfde voorwaarden de pilot te verlengen, dit kan tot 1 juli 2017. Vanaf 1 juli 2017 is het niet meer mogelijk vondsten te bergen onder de opgraafvergunning van de Rijkdienst voor het cultureel erfgoed.

Voorstel

1. De pilotperiode zoals omschreven in het 'Protocol Onderwaterarcheologie Texel' tot 1 juli 2017 verlengen.
2. Samenwerking vanaf 1 juli 2017 voortzetten tot 31 december 2019.
3. Omdat 1 juli midden in het duikseizoen (mei-oktober) valt is verzocht om voor de periode na 1 juli aan te dringen om een uitzondering te maken op het verbod gesteld in de Erfgoedwet artikel 5.1. Het voorstel voor een AMvB (mogelijk via artikel 5.1.2 van de Erfgoedwet) is door de gemeente ingediend bij de Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed om tot een oplossing te komen.

Bezoek RESTAURA in Haelen 5 december 2016

Aanwezig: [REDACTED] (Restauration), [REDACTED] (UvA), [REDACTED] (UvA), [REDACTED] (Provincie Noord Holland), [REDACTED] (UvA), [REDACTED] (UvA), [REDACTED] (RCE), [REDACTED] (UvA), [REDACTED] (UvA), [REDACTED] (Restauration), [REDACTED] (Notulen, RCE)

Het doel van de bijeenkomst was om te kijken of er objecten uit het wrak BZN17 bij Restauration liggen die onderzocht zouden moeten worden voordat ze worden gerestaureerd. In aanmerking genomen dat de deadline om de spullen te restaureren 31-12-2017 is en het feit dat er nog meer objecten aankomen die de duikers recentelijk aan de Provincie hebben overhandigd. Deze laatste objecten gaat Arent vrijdag 9 december bekijken. Tenslotte bevinden het hout en de leren boekbanden zich ten tijde van het bezoek al in de PEG omdat hun toestand ernstig begon te verslechteren en het conserveringsproces veel tijd in beslag neemt. De zilveren objecten, het droge hout en leer en een spiegel zijn nog niet geconserveerd.

Na een uitvoerige discussie over de conserveringsomstandigheden van het wrak BZN17 hebben we verschillende objecten bekeken en besproken. Uit de discussie bleek hoe waardevol het is om interdisciplinair het materiaal te bestuderen. Tenslotte hebben we de volgende vragen geformuleerd en afspraken gemaakt:

- Een aantal zilveren objecten kunnen door een student metaalconservering ([REDACTED]) met apparatuur in het Ateliergebouw (X-ray, Hirox, SEM-EDX, XRF, XRD, etc) nader worden onderzocht. Omdat het veel tijd kost om de pronkbeker te conserveren en restaureren moet deze eerst worden onderzocht en dan zo snel mogelijk weer terug naar Restauration.
- Onderzoek naar conserveringsbehandeling van de zilveren objecten door een student metaalconservering ([REDACTED])
- Er zitten textielresten aan de knopen. Deze kunnen worden vergeleken met het textiel (voor behandeling, monster nemen of knoop naar het Ateliergebouw?)
- De impressie van wapens op de boekbanden kan worden vergeleken met die in een database. Door de PEG is de impressie mogelijk minder goed zichtbaar. Misschien is het mogelijk een vergelijking te maken tussen geïmpregneerde en niet geïmpregneerde banden. Logistiek is het misschien niet mogelijk een PI student op dit onderzoek te zetten. [REDACTED] en [REDACTED] gaan de nieuwe objecten zo snel mogelijk bekijken en besluiten dan of een vergelijkende studie gedaan kan worden.
- Op de schildpad van het ingelegde kastje zijn resten goudkleurig materiaal te zien. Is dit goudleer? Herman wil het kastje na restauratie graag onderzoeken.
- Er lijken lijmrresten op het hout van de spiegel te zitten (om het textiel vast te plakken). Restauration kan van het materiaal een monster nemen.

Materiaal	Wat	Onderzoek	Wie	Wanneer
Zilver	Pronkbeker	materiaal technisch	[REDACTED] (PI-student)	Zo snel mogelijk (dan kan Restauration er weer mee verder)
	Andere objecten	materiaal technisch	[REDACTED] (PI-student)	Na de pronkbeker
	Knopen met textiel	Vergelijking van vezels met ander textiel	[REDACTED]	Voor conservering en restauratie
Leer	Boekbanden (niet gerestaureerd)	Impressie van de wapens	[REDACTED], [REDACTED]	Na bericht van [REDACTED] over bezoek

			■	vrijdag 9 december
	Boekbanden (gerestaureerd)	Impressie van de wapens Chemische samenstelling rode lijnen (Vermiljoen?)	■ PI-Student	Na afronding conservering en restauratie in April/mei
Hout	Ingelegd kastje	Materiaal technisch	■	Na conservering en restauratie
Hout, textiel, metaal	Spiegel	Lijmresten?		Restaura neemt monsters

Projectgroep onderwaterarcheologie Texel, 6 december

Aanwezig:

[REDACTED], Duikclub Texel
 [REDACTED], Gemeente Texel
 [REDACTED], Provincie Noord-Holland
 [REDACTED], Museum Kaap Skil
 [REDACTED], RCE

1. Stand van zaken afspraken projectgroep 11 november

New Yorker

[REDACTED] meldt dat hij nog een bericht heeft gestuurd naar de journaliste maar daarop geen reactie heeft ontvangen.

Lancaster

[REDACTED] vertelt dat Rijkswaterstaat de locatie heeft gescand, de exacte positie is daarmee nu bekend. [REDACTED] heeft de ambassadeur van Australië gesproken over de vondst.

Defensie draagt alle kosten. [REDACTED] brengt nog even in herinnering dat is afgesproken dat Defensie over deze vondst communiceert, dus niet vanuit deze projectgroep.

[REDACTED] vertelt dat de Duikclub na een melding van een garnalenvisser nog een stoomschip heeft gevonden.

Geconstateerd wordt dat deze vondst buiten de scope van ons project valt, maar dat de problematiek van erosie ook hier aan de orde is.

Verkenning gravende fase BZN17

[REDACTED] geeft aan dat hij de meeste opmerkingen van [REDACTED] op het stuk heeft overgenomen.

[REDACTED] vraagt wat er in de stuurgroep is afgesproken over het vervolg van het stuk. [REDACTED] meldt dat [REDACTED] heeft aangegeven dat het stuk binnen de RCE verder wordt gebracht.

Afgesproken wordt dat [REDACTED] in de notitie kan melden dat de partners uit de samenwerking onderwaterarcheologie Texel een gravend onderzoek naar de BZN17 steunen.

Met betrekking tot financiering geeft [REDACTED] aan dat een lobby vanuit de partners kan helpen om financiering los te krijgen voor het gravend onderzoek.

Gemeentelijk beleid

[REDACTED] stelt een vraag naar aanleiding van het verslag van de vorige keer: is er bedoeld dat de waardestelling van de wrakken door de duikers gebeurt? Dat is namelijk niet mogelijk volgens de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA).

[REDACTED] antwoordt dat de waardestelling door de gemeente gebeurt, op basis van de informatie die door de duikers is verzameld.

[REDACTED] geeft aan dat het gemeentelijk beleid er eind 2017 moet zijn. [REDACTED] geeft aan dat als je vindplaatsen selecteert, je deze ook moet beschermen. Dit legt een grote druk bij de gemeente.

[REDACTED] spreekt zijn zorg uit: voorkomen moet worden dat er wordt besloten om te deselecteren omdat er geen geld is voor instandhouding.

[REDACTED] geeft aan dat het aanwijzen van een vindplaats als behoudenswaardig niet altijd hoeft te betekenen dat er investeringen worden gedaan in instandhouding. Misschien is de ambitie te hoog. Besproken wordt dat eerst de inventarisatie moet worden gedaan, dan is er meer duidelijk over wat de opgave precies is.

[REDACTED] geeft aan: als de opgave in beeld is kunnen er voorstellen worden gedaan over instandhouding, waarbij de verschillende overheden hun rol ten opzichte van elkaar moeten definiëren.

■■■■■, en daarna ■■■■■, benoemt dat de waarnemingen van de duikers een moment-opname zijn. Het kan zo zijn dat een wrak op basis van een eerste waarneming niet bijzonder interessant of behoudenswaardig blijkt te zijn en dat dat oordeel op basis van latere waarnemingen niet meer blijkt te kloppen. De waarnemingen zullen dus herhaald moeten worden.

De stappen die voor de ontwikkeling van het gemeentelijk beleid zullen moeten worden gezet zijn:

- Inventarisatie
- Waardering
- Selectie/deselectie
- Uitvoering (opgraven of afdekken)

Verslag veldwerk

■■■■■ meldt dat hij nog op het commentaar op het verslag van het veldwerk wacht. Daarna zal het verslag worden rondgestuurd. Afgesproken wordt dat dat nog dit jaar gebeurt.

2. Terugkoppeling symposium RCE 18 november

■■■■■ koppelt over het symposium van de RCE op 18 november terug dat wordt ingezet op een lobby om een uitzondering op de Erfgoedwet en een versoepeling van de Arbo-regels te kunnen bereiken.

■■■■■ geeft aan dat hij het jammer vindt dat de pilot Texel niet aan bod kon komen in het programma, verschillende deelnemers gaven ook aan dat gemist te hebben. ■■■■■ geeft aan dat de projectgroep gezamenlijk heeft besloten geen toelichting te geven op de pilot Texel.

■■■■■ geeft aan dat voor de aanpassing van de Erfgoedwet de lobby belangrijk is, maar ook het doen van meldingen. ■■■■■ meldt dat de Duikclub samen met ■■■■■ bezig is de meldingen van het afgelopen duikseizoen te verwerken.

■■■■■ geeft aan dat er op het symposium van de RCE volgend jaar zeker iets te melden zal zijn. Een deel van de meldingen van de Duikclub van het afgelopen duikseizoen zal op korte termijn doorgestuurd worden. Afgesproken wordt dat de Duikclub en ■■■■■ op 7 februari, in de eerstvolgende projectgroep, een presentatie zullen geven.

■■■■■ licht toe hoe complex het is om tot een goede registratie te komen: er zijn drie verschillende meetsystemen gehanteerd en verschillende partijen hebben op de wrakken gedoken.

Vrijstelling Erfgoedwet

■■■■■ vertelt dat de Stimon/LWAOW hebben aangegeven dat zij een brief naar de Tweede Kamer willen gaan opstellen. De RCE heeft aangeboden mee te lezen. De Stimon klonk erg voortvarend maar ■■■■■ heeft sindsdien niks meer vernomen. Begin januari heeft ■■■■■ opnieuw overleg met de Stimon en LWAOW.

■■■■■ licht toe dat het ministerie van OC&W waarschijnlijk weinig zin zal hebben in een aanpassing van de wet, zo kort nadat deze in werking is getreden.

De vrijstelling moet mogelijk maken dat duikverenigingen onder bepaalde voorwaarden objecten kunnen bergen, ter identificatie van vindplaatsen en om bijv. dendrodatering te kunnen doen.

Er volgt een discussie over de vraag of de vrijstelling in de Erfgoedwet specifiek betrekking zou moeten hebben op de problematiek die bij Texel speelt, nl. natuurlijke erosie en/of dynamische waterbodem. Geconstateerd wordt dat dit voor de betrokkenen bij de onderwaterarcheologie Texel een belangrijk argument vormt om de vrijstelling te bepleiten maar dat de vrijstelling breder zou moeten zijn, voor heel Nederland van toepassing. De vrijstelling moet mogelijk maken dat amateur-archeologen de ogen en oren zijn voor beleidsmakers.

■■■■■ adviseert ■■■■■ en ■■■■■ om als Duikclub Texel aan te sluiten bij de landelijke lobby vanuit Stimon/LWAOW.

3. Terugkoppeling stuurgroep 21 november

Naar aanleiding van het verslag meldt [REDACTED] dat hij niet kan beloven dat hij ervoor zorgt dat de MZI's worden ingemeten.

[REDACTED] geeft aan dat de gemeente het initiatief heeft genomen om samen met de Duikclub zelf de velden in te meten. De Duikclub heeft dit jaar al twee velden ingemeten, volgend jaar wordt de rest gedaan.

MZI's met grondankers kunnen niet worden ingemeten, want daar kun je niet bij.

[REDACTED] geeft aan dat het het mooiste zou zijn als de MZI's worden ingemeten met multibeam, zolang de MZI's er nog staan. Dan kan worden vastgesteld hoe ver de invloed van de MZI's op stromingspatronen reikt en hoe diep de slijpgeulen zijn. Als de multibeamopnames pas na verwijdering van de MZI's worden gemaakt, en helemaal als dat te laat gebeurt zoals dit jaar het geval was, is dat effect niet meer vast te stellen.

[REDACTED] licht toe dat het voor de schade door de MZI's nog verschil maakt of ze in het zand worden geplaatst of in de klei: MZI's die in de klei zijn geplaatst trekken bij verwijdering een hele kluit mee. Soms moet er flink aan MZI-palen gewrikt worden om ze te verwijderen, dat veroorzaakt ook een grote krater.

[REDACTED] vraagt naar de stand van zaken rond de aanpassing van het convenant met Rijkswaterstaat, meldt dat dit traject voorlopig in de ijskast is gezet.

Gesprek over gezamenlijke doelen en instrumenten

[REDACTED] licht toe dat hij dit bespreekpunt op de agenda heeft gezet.

In de tekst van de pilot onderwaterarcheologie staat heel expliciet benoemd dat behoud in situ het einddoel is.

In de notitie over een eventueel gravend onderzoek naar de BZN17 staat behoud in situ als middel benoemd. [REDACTED] heeft in de stuurgroep ook benoemd dat behoud in situ geen doel op zich is.

[REDACTED] vindt dit een belangrijk punt om op te merken.

De situatie voor de archeologie onder water is anders dan de situatie voor de archeologie op het land. Op het land wordt er door ruimtelijke ingrepen regelmatig archeologisch onderzoek gedaan, onder water is dat veel minder het geval.

[REDACTED] stelt voor om in de projectgroep eens een discussie te hebben over de vraag wat de doelen zouden moeten zijn voor de archeologie onder water.

Een mogelijke formulering van het doel zou kunnen zijn: benutting van het erfgoed, zowel in situ als ex situ. Mede op basis van de gemeentelijke inventarisatie kunnen dan politiek knopen worden doorgehakt en kan ieder zijn rol definiëren: wat hebben we? wat willen we behouden en hoe dan? En ten slotte: wie doet wat? Dit is in de huidige constellatie allemaal impliciet.

[REDACTED] kondigt aan dat hij een discussiestuk wil opstellen om gezamenlijk deze discussie te voeren.

4. Overdracht vondsten

[REDACTED] vertelt dat hij naar aanleiding van de bijeenkomst in Amsterdam met de Duikclub had afgesproken om vondsten die nog niet waren overgedragen te bekijken en te fotograferen.

Vervolgens heeft de Duikclub besloten om deze vondsten alsnog over te dragen. Het gaat om bijzondere stukken. [REDACTED] heeft inmiddels een groot bestand met alle foto's naar [REDACTED] gestuurd. De objecten staan inmiddels in Hoorn. De textielvondsten zijn door [REDACTED] van Kaap Skil verpakt. [REDACTED] en [REDACTED] komen de objecten op 8 december bekijken. Daarna worden de objecten overgebracht naar de depots. Het textiel zal naar Amsterdam worden gebracht. De overige objecten zullen naar Huis van Hilde worden vervoerd en vervolgens naar Restaura.

[REDACTED] beschrijft een aantal van de topstukken.

Arent zal een lijst maken van alle objecten.

Afgesproken wordt dat er op 19 december nog niet over deze nieuw overgedragen objecten zal worden gecommuniceerd.

■ geeft aan dat hij de duikers erkentelijk is dat zij alsnog hebben besloten deze vondsten over te dragen. Belangrijk is dat we nu 'de deur achter ons dicht kunnen trekken', de collectie waar we nu mee aan de slag gaan voor behandeling en bestudering is nu compleet.

■ spreekt ook de hoop uit dat de relatie tussen de duikers en ■ weer in orde komt. ■ zal ook aanwezig zijn bij de presentatie op 19 december in Kaap Skil.

■ meldt dat er nog gewerkt aan een kaart van de BZN17 waarin wordt aangegeven waar de verschillende vondsten op het schip zijn gevonden.

■ concludeert dat er dus vooralsnog niet wordt gecommuniceerd over de overdracht van deze vondsten.

5. Evaluatie pilot

Ten aanzien van dit onderwerp geeft ■ aan dat de opgraafvergunning van de RCE per 1 juli 2017 zal komen te vervallen. Vanaf die datum kan de Duikclub geen gebruik meer maken van de uitzondering die in het kader van de pilot is geboden, nl om buiten het Rijksmonument objecten te bergen als deze dreigen weg te spoelen.

6. Stand van zaken wetenschappelijk onderzoek

■ meldt dat de beursaanvraag van ■ (Universiteit Leiden) en ■ (Universiteit van Amsterdam) bij de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk onderzoek (NWO) is gehonoreerd. Het gaat om een beurs van €100.000,-, het onderzoek start in mei 2017. Afgesproken wordt dat de provincie het projectvoorstel van ■ doorstuurt, en dat ■ en ■ worden uitgenodigd om een toelichting te geven bij de projectgroep. Ook zal er met hen worden gesproken over de afstemming van hun werkzaamheden op dat van andere betrokken instituten.

7. Opening tijdelijke presentatie, 19 december

■ licht toe dat er op 19 december een touch screen onthuld zal worden waarop de voortgang van het wetenschappelijk onderzoek kan worden gevolgd. ■ heeft een opzet gemaakt van de inhoud van het touch screen. Er zal informatie te vinden zijn over de Reede van Texel, de tapijtfragmenten (die ook op 19 december zullen worden onthuld) en informatie over vijf al eerder gepresenteerde objecten. Het touch screen zal in de benedenzaal van Kaap Skil komen te staan. Wethouder en gedeputeerde zullen aanwezig zijn, er zal een presentatie worden gegeven door ■ en ■. Na het plenaire deel zal de groep in tweeën worden gesplitst, voor een nadere toelichting door Duikclub en ■ en door ■ en ■.

Er worden ongeveer 80 bezoekers verwacht.

Afgesproken wordt dat ■ en ■ nog even contact hebben over het programma van de dag. Er zal een persbericht worden verstuurd, de communicatiewerkgroep bereidt dat voor. Er zal gericht een journalist worden uitgenodigd om een artikel te schrijven.

Besproken wordt om op 14 april in het nieuwe jaar weer een groot communicatiemoment te organiseren. (14 april is Goede Vrijdag, dus naar de exacte datum moet nog worden gekeken.) Besproken wordt dat 14 april misschien een goed moment is om de nieuw overgedragen vondsten te presenteren. Mogelijk kan het ook aan de lobby worden gekoppeld. Afgesproken wordt dat de communicatiewerkgroep een plan maakt om dit communicatiemoment voor te bereiden.

In verband met andere verplichtingen vertrekken ■ en ■ om half 4, zij zijn niet meer aanwezig bij de laatste agendapunten.

8. Artikel Archeobrief

■ geeft een toelichting op de situatie rond het concept-artikel in de Archeobrief. Uit een gesprek met de uitgever bleek ■ dat er een artikel over het Palmhoutwrak werd voorbereid met daarin ook wat pikante uitspraken over de juridische positie van de vondsten/collectie. ■ heeft hierover vervolgens andere leden uit de projectgroep geïnformeerd. De informatie in het concept-artikel bleek deels onjuist en potentieel erg schadelijk voor de samenwerking rond de onderwaterarcheologie van Texel. Afgesproken is dat het artikel niet wordt geplaatst. De uitgever heeft interesse om een ander artikel over het Palmhoutwrak te plaatsen, het ligt voor de hand dat dat dan wordt opgesteld door mensen die rechtstreeks bij de collectie en het onderzoek zijn betrokken.

Geconcludeerd wordt dat het optreden van diverse betrokkenen effectief geweest om het artikel tegen te houden.

■ meldt dat hij wil inzetten op een tweetalige Texel-special die in de zomer van 2017 zou moeten verschijnen.

9. Wat verder ter tafel komt

- ■ meldt dat zij aanwezig was bij een bijeenkomst waar informatie werd gedeeld over erosie en verzanding bij Noorderhaaks/Razende Bol, in het zeegat Molengat/Marsdiep. Specialist op dit gebied is ■.
- ■ heeft een e-mail doorgestuurd: de Erfgoedinspectie is bezig met de ontwikkeling van handhavings- en inspectiebeleid voor de onderwaterbodem. Dit is ter informatie.
- ■ meldt dat hij ook het komende jaar nog op Texel werkzaam zal blijven, dit is inmiddels geregeld.

Beste allen,

Hierbij stuur ik jullie mijn notities van onze projectgroepvergadering van 6 december jl.

Bijgevoegd vinden jullie zoals afgesproken het projectvoorstel van [REDACTED] en [REDACTED] waarvoor zij onlangs een beurs hebben gekregen.

Verder voeg ik nog een verslagje toe van een bezoek van een aantal docenten van de UvA, onze depotbeheerder [REDACTED], [REDACTED] en [REDACTED] (RCE), aan Restaura in Haalen. In het verslag staan nog wat interessante constatering die door de onderzoekers/Restaura zijn gedaan.

Tot maandag!

groeten, [REDACTED]

Projectgroep onderwaterarcheologie Texel, 6 december

Aanwezig:

[REDACTED], Duikclub Texel
[REDACTED], Gemeente Texel
[REDACTED], Provincie Noord-Holland
[REDACTED], Museum Kaap Skil
[REDACTED], [REDACTED] RCE

1. Stand van zaken afspraken projectgroep 11 november

New Yorker

[REDACTED] meldt dat hij nog een bericht heeft gestuurd naar de journaliste maar daarop geen reactie heeft ontvangen.

Lancaster

[REDACTED] vertelt dat Rijkswaterstaat de locatie heeft gescand, de exacte positie is daarmee nu bekend.

[REDACTED] heeft de ambassadeur van Australië gesproken over de vondst.

Defensie draagt alle kosten. [REDACTED] brengt nog even in herinnering dat is afgesproken dat Defensie over deze vondst communiceert, dus niet vanuit deze projectgroep.

[REDACTED] vertelt dat de Duikclub na een melding van een garnalenvisser nog een stoomschip heeft gevonden.

Geconstateerd wordt dat deze vondst buiten de scope van ons project valt, maar dat de

[REDACTED] van erosie ook hier aan de orde is.

Verkenning gravende fase BZN17

[REDACTED] geeft aan dat hij de opmerkingen van [REDACTED] op het stuk heeft overgenomen.

[REDACTED] vraagt wat er in de stuurgroep is afgesproken over het vervolg van het stuk. [REDACTED] meldt dat [REDACTED] heeft aangegeven dat het stuk binnen de RCE verder wordt gebracht.

Afgesproken wordt dat [REDACTED] in de notitie kan melden dat de partners uit de samenwerking onderwaterarcheologie Texel een gravend onderzoek naar de BZN17 steunen.

Met betrekking tot financiering geeft [REDACTED] aan dat een lobby vanuit de partners kan helpen om financiering los te krijgen voor het gravend onderzoek.

Gemeentelijk beleid

[REDACTED] stelt een vraag naar aanleiding van het verslag van de vorige keer: is er bedoeld dat de waardestelling van de wrakken door de duikers gebeurt? Dat is namelijk niet mogelijk volgens de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA).

[REDACTED] antwoordt dat de waardestelling door de gemeente gebeurt, op basis van de informatie die door de duikers is verzameld.

[REDACTED] geeft aan dat het gemeentelijk beleid er eind 2017 moet zijn. [REDACTED] geeft aan dat als je vindplaatsen selecteert, je deze ook moet beschermen. Dit legt een grote druk bij de gemeente.

[REDACTED] spreekt zijn zorg uit: voorkomen moet worden dat er wordt besloten om te deselecteren omdat er geen geld is voor instandhouding.

[REDACTED] geeft aan dat het aanwijzen van een vindplaats als behoudenswaardig niet altijd hoeft te

betekenen dat er investeringen worden gedaan in instandhouding. Misschien is de ambitie te hoog. Besproken wordt dat eerst de inventarisatie moet worden gedaan, dan is er meer duidelijk over wat de opgave precies is.

■ geeft aan: als de opgave in beeld is kunnen er voorstellen worden gedaan over instandhouding, waarbij de verschillende overheden hun rol ten opzichte van elkaar moeten definiëren.

■ en daarna ■ benoemt dat de waarnemingen van de duikers een moment-opname zijn. Het kan zo zijn dat een wrak op basis van een eerste waarneming niet bijzonder interessant of behoudenswaardig blijkt te zijn en dat dat oordeel op basis van latere waarnemingen niet meer blijkt te kloppen. De waarnemingen zullen dus herhaald moeten worden.

De stappen die voor de ontwikkeling van het gemeentelijk beleid zullen moeten worden gezet zijn:

- Inventarisatie
- Waardering
- Selectie/deselectie
- Uitvoering (opgraven of afdekken)

Verslag veldwerk

■ meldt dat hij nog op het commentaar op het verslag van het veldwerk wacht. Daarna zal het verslag worden rondgestuurd. Afgesproken wordt dat dat nog dit jaar gebeurt.

2. Terugkoppeling symposium RCE 18 november

■ koppelt over het symposium van de RCE op 18 november terug dat door de RCE is opgeroepen tot een lobby om een uitzondering op de Erfgoedwet en een versoepeling van de Arbo-regels te kunnen bereiken.

■ geeft aan dat hij het jammer vindt dat de pilot Texel niet aan bod kon komen in het programma, verschillende deelnemers gaven ook aan dat gemist te hebben. ■ geeft aan dat de projectgroep gezamenlijk heeft besloten geen toelichting te geven op de pilot Texel.

■ geeft aan dat voor de aanpassing van de Erfgoedwet de lobby belangrijk is, maar ook het doen van meldingen. ■ meldt dat de Duikclub samen met ■ bezig is de meldingen van het afgelopen duikseizoen te verwerken.

■ geeft aan dat er op het symposium van de RCE volgend jaar zeker iets te melden zal zijn. Een deel van de meldingen van de Duikclub van het afgelopen duikseizoen zal op korte termijn doorgestuurd worden. Afgesproken wordt dat de Duikclub en ■ op 7 februari, in de eerstvolgende projectgroep, een presentatie zullen geven.

■ licht toe hoe complex het is om tot een goede registratie te komen: er zijn drie verschillende meetsystemen gehanteerd en verschillende partijen hebben op de wrakken gedoken.

Vrijstelling Erfgoedwet

■ geeft aan dat de medewerkers van de RCE ambtelijk ongehoorzaam zijn geweest door in het symposium op 18 november op te roepen tot lobby. Er zal een lobby vanuit het maatschappelijk veld moeten komen.

De Stimon/LWAOW hebben aangegeven dat zij een brief naar de Tweede Kamer willen gaan opstellen. De RCE heeft aangeboden mee te lezen. De Stimon klonk erg voortvarend maar ■ heeft sindsdien niks meer vernomen.

■ licht toe dat het ministerie van OC&W waarschijnlijk weinig zin zal hebben in een aanpassing van de wet, zo kort nadat deze in werking is getreden.

De vrijstelling moet mogelijk maken dat duikverenigingen onder bepaalde voorwaarden objecten kunnen bergen, ter identificatie van objecten en om bijv. dendrodatering te kunnen doen.

Er volgt een discussie over de vraag of de vrijstelling in de Erfgoedwet specifiek betrekking zou moeten hebben op de ■ die bij Texel speelt, nl. natuurlijke erosie en/of dynamische waterbodem. Geconstateerd wordt dat dit voor de betrokkenen bij de onderwaterarcheologie Texel een belangrijk argument vormt om de vrijstelling te bepleiten maar dat de vrijstelling breder zou moeten zijn, voor heel Nederland van toepassing. De vrijstelling moet mogelijk maken dat amateur-archeologen de ogen en oren zijn voor beleidsmakers.

■ adviseert ■ en ■ om als Duikclub Texel aan te sluiten bij de landelijke lobby vanuit Stimon/LWAOW.

3. Terugkoppeling stuurgroep 21 november

Naar aanleiding van het verslag meldt [REDACTED] dat hij niet kan beloven dat hij ervoor zorgt dat de MZI's worden ingemeten.

[REDACTED] geeft aan dat de gemeente het initiatief heeft genomen om samen met de Duikclub zelf de velden in te meten. De Duikclub heeft dit jaar al twee velden ingemeten, volgend jaar wordt de rest gedaan.

MZI's met grondankers kunnen niet worden ingemeten, want daar kun je niet bij.

[REDACTED] geeft aan dat het het mooiste zou zijn als de MZI's worden ingemeten met multibeam, zolang de MZI's er nog staan. Dan kan worden vastgesteld hoe ver de invloed van de MZI's op stromingspatronen reikt en hoe diep de slijpgeulen zijn. Als de multibeamopnames pas na verwijdering van de MZI's worden gemaakt, en helemaal als dat te laat gebeurt zoals dit jaar het geval was, is dat effect niet meer vast te stellen.

[REDACTED] licht toe dat het voor de schade door de MZI's nog verschil maakt of ze in het zand worden geplaatst of in de klei: MZI's die in de klei zijn geplaatst trekken bij verwijdering een hele kluit mee. Soms moet er flink aan MZI-palen gewrikt worden om ze te verwijderen, dat veroorzaakt ook een grote krater.

[REDACTED] vraagt naar de stand van zaken rond de aanpassing van het convenant met Rijkswaterstaat, meldt dat dit traject voorlopig in de ijskast is gezet.

Gesprek over gezamenlijke doelen en instrumenten

[REDACTED] licht toe dat hij dit besprekspunt op de agenda heeft gezet.

In de tekst van de pilot onderwaterarcheologie staat heel expliciet benoemd dat behoud in situ het einddoel is.

In de notitie over een eventueel gravend onderzoek naar de BZN17 staat behoud in situ als middel benoemd. [REDACTED] [REDACTED] heeft in de stuurgroep ook benoemd dat behoud in situ geen doel op zich is.

[REDACTED] vindt dit een belangrijk punt om op te merken.

De situatie voor de archeologie onder water is anders dan de situatie voor de archeologie op het land. Op het land wordt er door ruimtelijke ingrepen regelmatig archeologisch onderzoek gedaan, onder water is dat veel minder het geval.

[REDACTED] stelt voor om in de projectgroep eens een discussie te hebben over de vraag wat de doelen zouden moeten zijn voor de archeologie onder water.

Een mogelijke formulering van het doel zou kunnen zijn: benutting van het erfgoed, zowel in situ als ex situ. Mede op basis van de gemeentelijke inventarisatie kunnen dan politiek knopen worden doorgehakt en kan ieder zijn rol definiëren: wat hebben we? wat willen we behouden en hoe dan? En ten slotte: wie doet wat? Dit is in de huidige constellatie allemaal impliciet.

[REDACTED] kondigt aan dat hij een discussiestuk wil opstellen om gezamenlijk deze discussie te voeren.

4. Overdracht vondsten

[REDACTED] vertelt dat hij naar aanleiding van de bijeenkomst in Amsterdam met de Duikclub had afgesproken om vondsten die nog niet waren overgedragen te bekijken en te fotograferen. Vervolgens heeft de Duikclub besloten om deze vondsten alsnog over te dragen. Het gaat om bijzondere stukken. [REDACTED] heeft inmiddels een groot bestand met alle foto's naar [REDACTED] [REDACTED] gestuurd. De objecten staan inmiddels in Hoorn. De textielvondsten zijn door [REDACTED] [REDACTED] van Kaap Skil verpakt. [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] komen de objecten op 8 december bekijken. Daarna worden de objecten overgebracht naar de depots. Het textiel zal naar Amsterdam worden gebracht. De overige objecten zullen naar Huis van Hilde worden vervoerd en vervolgens naar Restaura.

[REDACTED] beschrijft een aantal van de topstukken.

[REDACTED] zal een lijst maken van alle objecten.

Afgesproken wordt dat er op 19 december nog niet over deze nieuw overgedragen objecten zal worden gecommuniceerd.

[REDACTED] geeft aan dat hij de duikers erkentelijk is dat zij alsnog hebben besloten deze vondsten over te dragen. Belangrijk is dat we nu 'de deur achter ons dicht kunnen trekken', de collectie waar we nu mee aan de slag gaan voor behandeling en bestudering is nu compleet.

[REDACTED] spreekt ook de hoop uit dat de relatie tussen de duikers en [REDACTED] weer in orde komt. [REDACTED] zal

ook aanwezig zijn bij de presentatie op 19 december in Kaap Skil.

■ meldt dat er nog gewerkt aan een kaart van de BZN17 waarin wordt aangegeven waar de verschillende vondsten op het schip zijn gevonden.

■ concludeert dat er dus vooralsnog niet wordt gecommuniceerd over de overdracht van deze vondsten.

5. Evaluatie pilot

Ten aanzien van dit onderwerp geeft ■ aan dat de opgraafvergunning van de RCE per 1 juli 2017 zal komen te vervallen. Vanaf die datum kan de Duikclub geen gebruik meer maken van de uitzondering die in het kader van de pilot is geboden, nl om buiten het Rijksmonument objecten te bergen als deze dreigen weg te spoelen. ■ geeft aan dat het als onderbouwing voor de uitzondering op de Erfgoedwet, waar de RCE zich hard voor wil maken, erg zou helpen als we aan de hand van voorbeelden kunnen aantonen dat gebruik is gemaakt van deze mogelijkheid en dat de werkwijze die in de pilot is afgesproken werkt. ■ constateert op basis van de opmerking van ■ de Duikclub kan dit beschouwen als een aanmoediging om gebruik te maken van de mogelijkheid die de pilot tot 1 juli 2017 biedt.

6. Stand van zaken wetenschappelijk onderzoek

■ meldt dat de beursaanvraag van ■ (Universiteit Leiden) en ■ (Universiteit van Amsterdam) bij de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk onderzoek (NWO) is gehonoreerd. Het gaat om een beurs van €100.000,-, het onderzoek start in mei 2017. Afgesproken wordt dat de provincie het projectvoorstel van ■ doorstuurt, en dat ■ en ■ worden uitgenodigd om een toelichting te geven bij de projectgroep. Ook zal er met hen worden gesproken over de afstemming van hun werkzaamheden op dat van andere betrokken instituten.

7. Opening tijdelijke presentatie, 19 december

■ licht toe dat er op 19 december een touch screen onthuld zal worden waarop de voortgang van het wetenschappelijk onderzoek kan worden gevolgd. ■ heeft een opzet gemaakt van de inhoud van het touch screen. Er zal informatie te vinden zijn over de Reede van Texel, de tapijtfragmenten (die ook op 19 december zullen worden onthuld) en informatie over vijf al eerder gepresenteerde objecten. Het touch screen zal in de benedenzaal van Kaap Skil komen te staan. Wethouder en gedeputeerde zullen aanwezig zijn, er zal een presentatie worden gegeven door ■ en ■. Na het plenaire deel zal de groep in tweeën worden gesplitst, voor een nadere toelichting door Duikclub en ■ en door ■ en ■. Er worden ongeveer 80 bezoekers verwacht.

Afgesproken wordt dat ■ en ■ nog even contact hebben over het programma van de dag. Er zal een persbericht worden verstuurd, de communicatiewerkgroep bereidt dat voor. Er zal gericht een journalist worden uitgenodigd om een artikel te schrijven.

Besproken wordt om op 14 april in het nieuwe jaar weer een groot communicatiemoment te organiseren. (14 april is Goede Vrijdag, dus naar de exacte datum moet nog worden gekeken.) Besproken wordt dat 14 april misschien een goed moment is om de nieuw overgedragen vondsten te presenteren. Mogelijk kan het ook aan de lobby worden gekoppeld.

Afgesproken wordt dat de communicatiewerkgroep een plan maakt om dit communicatiemoment voor te bereiden.

In verband met andere verplichtingen vertrekken ■ en ■ om half 4, zij zijn niet meer aanwezig bij de laatste agendapunten.

8. Artikel Archeobrief

■ geeft een toelichting op de situatie rond het concept-artikel in de Archeobrief. Uit een gesprek met de uitgever bleek ■ dat er een artikel over het Palmhoutwrak werd voorbereid met daarin ook wat pikante uitspraken over de juridische positie van de vondsten/collectie. ■ heeft hierover vervolgens andere leden uit de projectgroep geïnformeerd. De informatie in het concept-artikel bleek deels onjuist en potentieel erg schadelijk voor de samenwerking rond de

onderwaterarcheologie van Texel. Afsproken is dat het artikel niet wordt geplaatst. De uitgever heeft interesse om een ander artikel over het Palmhoutwrak te plaatsen, het ligt voor de hand dat dat dan wordt opgesteld door mensen die rechtstreeks bij de collectie en het onderzoek zijn betrokken.

Geconcludeerd wordt dat het optreden van diverse betrokkenen effectief geweest om het artikel tegen te houden.

██████ meldt dat hij wil inzetten op een tweetalige Texel-special die in de zomer van 2017 zou moeten verschijnen.

9. Wat verder ter tafel komt

- ██████ meldt dat zij aanwezig was bij een bijeenkomst waar informatie werd gedeeld over erosie en verzanding bij Noorderhaaks/Razende Bol, in het zeegat Molengat/Marsdiep. Specialist op dit gebied is ██████.

- ██████ heeft een e-mail doorgestuurd: de Erfgoedinspectie is bezig met de ontwikkeling van handhavings- en inspectiebeleid voor de onderwaterbodem. Dit is ter informatie.

- ██████ meldt dat hij ook het komende jaar nog op Texel werkzaam zal blijven, dit is inmiddels geregeld.

██████ ██████
████████████████████
████████████████████

www.noord-holland.nl

██████ noord-holland.nl

Aan dit bericht en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend.
Het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

Gespreksnotities bijeenkomst over lobby onderwaterarcheologie Texel

19 januari, Periplus, Amsterdam

Aanwezig:

- [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] RCE
  - [REDACTED] Ministerie van OC&W
  - [REDACTED] Gemeente Texel
  - [REDACTED] [REDACTED], Periplus Archeomare
  - [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
- provincie Noord-Holland

Doel van de bijeenkomst was het bepalen van de inhoudelijke boodschap en aanpak voor een lobby naar 'Den Haag' voor de onderwaterarcheologie van Texel.

De bijeenkomst bestond uit twee delen:

1. Presentaties, door [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED]
2. Gesprek over de lobby

1. Presentaties

Presentatie [REDACTED]

Notities bij presentatie

- wrakken kunnen zich verplaatsen, vallen in de slijpgeul die achter het wrak ontstaat
- de Vogelzand-wrakken zijn bij de laatste multibeam-opnames niet meer waargenomen dus zijn waarschijnlijk helemaal verdwenen
- de BZN11 (Het Groot Leeg) is destijds bewust niet beschermd. In 12 jaar volledig verdwenen.

Wrakken die afgedekt zijn blijven goed beschermd

- aan de noordzijde van het Rijksmonument verdwijnt nu veel zand, hier verschijnen nieuwe wrakken in beeld. In de laatste multibeam-opnames is een nieuw wrak ontdekt (BZN20), buiten het Rijksmonument en vlakbij de MZI's
- monitoringsprogramma MZI's: ministerie van EZ heeft zich hieruit teruggetrokken
- aanbevelingen [REDACTED] 1. Maak een nulmeting van de bekende wrakken. 2. Inventariseer de gebieden waar zand is weggespoeld, de kans is groot dat hier nieuwe wrakken worden gevonden.

Naar aanleiding van

Vraag [REDACTED] [REDACTED] waarom is eigenlijk zo'n klein gebied aangewezen als Rijksmonument?
[REDACTED] [REDACTED] vanwege concentratie waardevolle wrakken.

Presentatie [REDACTED]

[REDACTED] laat aan de hand van het aangespoelde ezelshoofd (15/16 januari jl.) zien dat er op Texel veel betrokkenheid bij het onderwater-erfgoed bestaat. Texel kan het echter niet alleen.

Naar aanleiding van

Gesprek over vergunningverlening MZI's:

- [REDACTED] licht toe: voor de vergunning voor de MZI's is bureau-onderzoek verricht. Er

zijn geen MZI's geplaatst op bekende wraklocaties. Dit betekent echter niet dat de aanwezigheid van een wrak in de zeebodem kan worden uitgesloten.

- Geconstateerd wordt dat er onduidelijkheid is over de vraag of, met de gemeentelijke beheersverordening en met steviger gemeentelijk beleid, de gemeente het verlenen van nieuwe vergunningen voor MZI's op plaatsen die de gemeente ongewenst vindt vanwege de (mogelijke) aanwezigheid van scheepswrakken in de toekomst kan tegenhouden.
- Bij de verlening van de vergunningen voor de MZI's zijn afspraken gemaakt, o.a. over monitoring, die niet hard zijn vastgelegd en/of niet zijn nagekomen. [REDACTED] wil graag weten wat deze afspraken zijn. [REDACTED] heeft een lijstje met deze afspraken en stuurt ze naar [REDACTED]

Presentatie [REDACTED]

[REDACTED] presenteerde het volgende voorstel vanuit de provincie voor de inhoudelijke inzet van een lobby naar 'Den Haag'.

Vragen aan het Rijk:

1. Uitzondering Erfgoedwet voor sportduikers
2. Versoepeling Arbo-regels voor sportduikers
3. Betere bescherming tegen ruimtelijke ingrepen (MZI's, schelpenwinning)
4. Schep helderheid in verantwoordelijkheid ten aanzien van natuurlijke erosie
5. Investeer in monitoring, fysieke bescherming (in situ en ex situ) van vindplaatsen, binnen en buiten Rijksmonument

2. Gesprek over de lobby

Aanbevelingen

1. Haak aan/speel in op lopende trajecten

[REDACTED] noemt:

- evaluatie implementatie Verdrag van Malta, hierin is destijds al opgemerkt dat onderwaterarcheologie nog onderbelicht is gebleven.
- zelfevaluatie in het kader van de Erfgoedbalans, deze verschijnt in februari. Hierin zal worden opgemerkt dat er meer aandacht nodig is voor maritiem erfgoed en in het bijzonder voor natuurlijke erosie.
- (op een later moment, 2018:) de herijking van de regelingen voor instandhouding monumenten. Hierover gaat voorjaar 2017 een brief naar de Tweede Kamer.
- brief van het IPO over cultuurbeleid, in het kader van de kabinetsformatie. [REDACTED] gaat na bij [REDACTED] (?) van IPO.
- ratificatie Unesco-verdrag bescherming onderwater-erfgoed: is minder geschikt, heeft geen betrekking op de Waddenzee.

2. Schets het probleem breed en draag concrete oplossingen aan

- schets het probleem breed, geef dus aan dat er sprake is van een landelijke problematiek. Texel is casus. Elders in Nederland spelen: 1) Zeeland, wrak Ritthem, 2) Romeinse kano in Cuijk, 3) wrak nabij Vlieland
- formulering van punt 4, "Schep helderheid", is te vaag, geef aan waar je naartoe wilt.
- draag een behapbare oplossing aan. Bijvoorbeeld: een landelijke top-50 met locaties die bedreigd worden door natuurlijke erosie, waar het Rijk op gaat inzetten

- [REDACTED] raadt af om eerst de volledige problematiek in kaart te brengen en dan keuzes te gaan maken. Begin met wat je al weet

3. Hoe breng je de boodschap over?

- de kop boven het verhaal zou moeten zijn: belangrijk maritiem erfgoed gaat verloren
- het kaartje van [REDACTED] waarop van bekende wraklocaties in beeld is gebracht dat ze veilig, bedreigd of verdwenen zijn, geeft de kern aan
- niet te technisch
- positief framen, niet brengen als 'het Rijk doet niets'
- maak onderscheid in korte- en lange-termijn-acties. Op korte termijn kunnen MZI's, uitzondering Erfgoedwet en uitzondering Arbo-regels worden opgepakt (plus een top-50-aanpak). Op langere termijn komt de toebedeling van verantwoordelijkheden voor natuurlijke erosie.

4. Aanpak lobby

- lobby richten op zowel de minister als op de Kamer. Daarbij ook die volgorde aanhouden: eerst de minister, daarna de Kamer.
- zorg voor steun van andere partijen. Voor provincie Noord-Holland zijn de andere provincies de aangewezen partijen om samen mee op te trekken
- LWAOW¹ en Stimon² zijn bezig met lobby. Zij gaan een brief sturen over een uitzondering in de Erfgoedwet voor sportduikers. Daarnaast komt er een brief waarin wordt gepleit voor een vrijstelling van de Arbo-regels. Zij werken samen met de AWN die eerder succesvol heeft gelobby'd voor een vrijstelling voor de metaaldetector-amateurs. Zij richten zich op de minister en op de Vaste Kamercommissie. Van belang is om de voortgang van deze lobby te volgen zodat lobby-acties qua timing op elkaar kunnen worden afgestemd.

Inhoudelijk t.a.v. Arbo-regels

- [REDACTED] geeft aan dat het ministerie van SZW hier weinig invloed op heeft, de sector is zelf verantwoordelijk voor de eisen die zij op gebied van certificering stelt. In de praktijk blijkt dat de sector zeer hoge standaarden stelt, hiermee beschermt de branche haar belangen. In de wet is er wel een uitzondering gemaakt voor studenten. Wat je zou willen is ook een dergelijke uitzondering voor amateur-onderwaterarcheologen, zodat ook zij met professionals kunnen meeduiken. Dit betekent dat punt 2 van de lobby-inzet zou moeten luiden: uitzondering op de Arbo-regels voor amateur-onderwaterarcheologen.
- [REDACTED] geeft aan dat er goede voorbeelden zijn in het buitenland waar vrijwilligers wel samen met professionals kunnen meeduiken. Een voorbeeld is Engeland.

W.v.t.t.k.

- [REDACTED] brengt in dat bij alle voorbeelden de term 'natuurlijke erosie' eigenlijk niet juist is. Steeds is menselijk handelen uiteindelijk de veroorzaker. [REDACTED] en anderen geven aan: dit kan feitelijk een juiste constatering zijn, maar het lijkt geen haalbare kaart om via deze route alsnog een veroorzaker verantwoordelijk te maken voor deze gevallen.

---

¹ Landelijke werkgroep onderwaterarcheologie

² Stichting Maritiem Onderzoek Nederland

- Geconstateerd wordt dat het jammer is dat het verdwijnen van wrakken, bijvoorbeeld de Vogelzandwrakken, niet door ngo's of betrokken burgers wordt aangekaart. Mogelijke partijen die dit zouden kunnen doen zijn Heemschut of LWAOW.

- [REDACTED] [REDACTED] vraagt of in beeld is wat de kosten van verschillende maatregelen zijn: afdekken, proefsleuven en volledige opgraving. [REDACTED] [REDACTED] heeft dit voor instandhoudingsplan op hoofdlijnen in beeld gebracht. [REDACTED] [REDACTED] geeft aan dat in het kader van een Europees project ook kentallen zijn ontwikkeld. Het afdekken van een schip kost ongeveer een ton, daarna moet nog rekening worden gehouden met kosten voor onderhoud.

Actielijst

Gemeente Texel en RCE	Gaan na of de gemeente, nadat beheersverordening is vastgesteld en gemeentelijk beleid is vastgesteld, voldoende middelen in handen heeft om af te dwingen dat ruimtelijke ingrepen (MZI's en schelpenwinning) alleen worden toegestaan in gebieden die door gemeente als geschikt/niet schadelijk voor het onderwater-erfgoed worden beoordeeld. Zo ja, dan geen lobby-onderwerp.
[REDACTED] [REDACTED]	Stuurt aan [REDACTED] [REDACTED] het lijstje met de afspraken die met EZ zijn gemaakt over monitoring etc in het kader van de vergunningverlening voor MZI's.
[REDACTED]	Contact leggen met contactpersoon Cultuur bij IPO voor IPO-brief over cultuurbeleid in het kader van kabinetsformatie
[REDACTED]	Zorgen voor een verslag van deze bijeenkomst. Gaan intern verder in overleg met [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] over vervolgstappen. Mogelijke eerste stap is een GS-themaberaad.

Notities Schervendag LWAOW, 21 januari 2017

Amersfoort

Opening

LWAOW meldt dat de gezamenlijke brief met Stimon aan de minister, over de gewenste uitzondering in de Erfgoedwet voor amateur-onderwaterarcheologen, bijna klaar is.

Presentatie [REDACTED] bouwer van de Batavia

[REDACTED] vertelde dat [REDACTED] naar aanleiding van de vondst van het ezelshoofd op Texel contact met hem heeft gezocht, [REDACTED] en [REDACTED] denken dat het ezelshoofd van een Nederlands schip afkomstig is.

De kennis van [REDACTED] die hij voor het bouwen van de Batavia heeft verzameld is vastgelegd in het boek De bouw van een Oostindiëvaarder (2015). Boek met veel tekeningen van alle onderdelen van de scheepsconstructie.

Presentatie [REDACTED] over De Brittenburg

[REDACTED] heeft op basis van archiefonderzoek ongeveer kunnen bepalen waar de Brittenburg zich zou moeten bevinden. Plan is nu eerst globale scanopnames te maken en vervolgens, op basis van die scans, op een paar specifieke locaties ook subbottom-onderzoek te doen. Samenwerking met Universiteit van Gent. Nota bene: dit systeem is mogelijk wel geschikt voor harde structuren zoals stenen fundamenteën, maar minder geschikt voor houten scheepswrakken. Doel is voor de zomer het onderzoek af te ronden en daarna ook duikend onderzoek te doen.

Gemeente Katwijk is erg enthousiast (voormalig burgemeester Jos Wienen, nu burgemeester van Haarlem). Verder wordt samengewerkt met de provincie Zuid-Holland.

Presentatie [REDACTED] over het verdwenen dorp Beulake

Verdwenen dorp, nu in het meertje Beulakerwiede. Natuurmonumenten wil het voordragen als archeologisch Rijksmonument. Vanaf ca 50 jaar geleden voor het eerst duikend onderzoek verricht, veel vondsten geborgen maar zonder context/documentatie/registratie.

In opdracht van Natuurmonumenten eerst sonar-onderzoek verricht. Duikend onderzoek was nodig om meer te kunnen zeggen. Samenwerking met LWAOW gezocht.

Programma van Eisen opgesteld, goedgekeurd door RCE. Duikend onderzoek uitgevoerd door Archis Fryslan. Gemeente ook betrokken.

9 juli 2016 duikend onderzoek uitgevoerd, vondsten geborgen met toestemming van gemeente.

Locatie van voormalige kerk vastgesteld.

Presentatie [REDACTED] over fotogrammetrie

Presentatie over hoe je zelf met behulp van een Go-pro en wat software een 3d-model van een wrak kunt maken.

Nota bene: [REDACTED] vertelt dat maken van 3d-model van wrakken in de Waddenzee wel complex is. RCE heeft 3d-modellen gemaakt van delen van het Palmhoutwrak. Zijn nog bezig om dit tot een geheel te maken.

Presentatie over wrakken rond de Engelsmanplaat

Dit project is een vervolg op het onderzoek van [REDACTED] naar erfgoed in de Oostelijke Waddenzee. Onderzoeken in het kader van NAS1 en NAS2, met Programma van Eisen etc.

Presentatie Zutphen

Onderwaterarcheoloog in Zutphen, de stadsarcheoloog heeft RAAP in het programma van eisen opdracht gegeven om amateurs bij het onderzoek te betrekken. Dit loopt naar tevredenheid.

Afspraken in het kader van de Pilot Noordzeewrakken

Kader

Het beleid ten aanzien van archeologisch erfgoed is gericht op het bewaren van behoudenswaardige archeologische vindplaatsen in situ (in de bodem of onderwater). Dit vanuit de gedachte dat toekomstige generaties over hun eigen inzichten en vragen beschikken en vanuit dat perspectief ook archeologisch onderzoek kunnen doen. Als vindplaatsen worden opgegraven dan gelden daarvoor strikte regels. Deze komen voort uit de Erfgoedwet. In de wet is een opgravingsverbod opgenomen dat slechts onder voorwaarden wordt opgeheven. Voor het doen van opgravingen is een certificaat nodig, dat aan professionals wordt verstrekt die aan de benodigde kwaliteitseisen voldoen.

Ofschoon opgravingen in de regel door professionals moeten worden verricht, is het duidelijk dat sportduikers een zeer waardevolle bijdrage aan de maritieme archeologische monumentenzorg kunnen leveren. Bijvoorbeeld door het signaleren dat vindplaatsen, in het bijzonder scheepswrakken, bedreigd worden door natuurlijke erosie, of door het ontdekken en identificeren van tot dan toe (on)bekende wrakken. In sommige gevallen kan het hierbij wenselijk zijn dat de sportduikers enkele objecten mee naar de oppervlakte nemen. In deze pilot wordt onderzocht wat -binnen de geldende wet- en regelgeving- de bijdrage kan zijn van sportduikers in de omgang met bovengenoemde vindplaatsen. De afspraken, inclusief het protocol, die in het kader van deze pilot zijn opgesteld, gelden voor situaties waarin sprake is van directe bedreiging of waarin de vondst een bijdrage kan leveren aan de identificatie van het wrak. Behoud in situ blijft altijd de eerste optie.

Wrakken kunnen naast hun archeologische waarde, ook van belang zijn vanwege de maritieme flora en fauna, of fungeren als zeemans-/oorlogsgraf. Daarom wordt er met respect mee omgegaan en worden ze niet doelbewust beschadigd.

Deze pilot is een samenwerking tussen Stichting Noordzeewrakken en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De praktische uitvoering van de activiteiten, waaronder de duikactiviteiten, ligt bij de teamleden van Duikteam Zeester.

Stichting Noordzeewrakken streeft de volgende doelstellingen na, te weten:

- het opsporen, identificeren en beschermen van scheepswrakken op de Noordzee;
- het bieden van een platform voor geïnteresseerden in deze wrakken;
- het verzamelen en reinigen van artefacten voor musea en exposities.

Afspraken

Deze pilot beperkt zich tot het onderstaande gebied/de onderstaande gebieden:

Het gebied boven de Waddeneilanden: vak L, M, N (vakindeling van de Dienst der Hydrografie)

In het geval dat Stichting Noordzeewrakken c.q. Duikteam Zeester op andere locaties onderzoek wil doen, wordt hiertoe schriftelijk of per email een verzoek bij de RCE ingediend. Bij goedkeuring worden de nieuwe locaties aan de afspraken toegevoegd en door de RCE doorgegeven aan de Kustwacht, RWS en Defensie.

De pilot treedt op 1 februari 2017 in werking en eindigt uiterlijk op 1 juli 2017, of eerder als aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een certificaat wordt verstrekt voor het doen van opgravingen onderwater. Tijdens de pilotperiode zal op meerdere momenten met betrokkenen de werking van het protocol worden geëvalueerd.

De onder dit protocol verrichtte werkzaamheden worden door Stichting Noordzeewrakken en de RCE benut ten behoeve van de kennisontwikkeling over het erfgoed op de Noordzee, de verspreiding van deze kennis en ten behoeve van de verdere ontwikkeling van erfgoedzorg op de Noordzee.

De vondsten die van de zeebodem worden verwijderd zijn, conform de Erfgoedwet artikel 5.7, eigendom van de staat, tenzij iemand anders recht van eigendom kan bewijzen.

Stichting Noordzeewrakken mag de vondsten gebruiken voor museale, wetenschappelijke en educatieve doeleinden en mag de resultaten van de onderzoeken publiceren. Indien een wrak onder de soevereiniteit van een staat valt, worden de wensen van deze staat betreffende het wrak gerespecteerd.

Onverlet de toestemming die voortvloeit uit deze afspraken, zal er toestemming moeten zijn van de beherende instanties voor de betreffende activiteiten op de overeengekomen locaties, in het bijzonder Rijkswaterstaat Zee en Delta, de Water(bodem)beheerder van de Noordzee.

Ook is de Douane wet- en regelgeving onverminderd van toepassing, waarin onder andere het onverwijld aangifte doen na binnenkomst vanuit zee is geregeld.

Protocol

1. Vaarplan:

A. Voordat er uitgevaren wordt om activiteiten te gaan verrichten die onder deze afspraken vallen, wordt bij de centrale meldkamer (CCC) van de Kustwacht per e-mail een vaarplan ingediend. Het format hiervoor is te vinden in bijlage 1 bij deze afspraken;

B. Het vaarplan wordt tegelijkertijd in cc. naar de RCE, het ministerie van Defensie, Rijkswaterstaat (Zee en Delta of een andere regionale dienst), en de Erfgoedinspectie gestuurd. De contactpersonen zijn vermeld in bijlage 2 van deze afspraken. Wijzigingen in de contactpersonen worden zo spoedig mogelijk doorgegeven;

C. Indien de duiktocht daadwerkelijk doorgaat (het is altijd mogelijk dat bijvoorbeeld weersomstandigheden dit verhinderen) wordt contact opgenomen met het CCC om het ingediende vaarplan te activeren;

D. Bij terugkomst meldt men zich weer af bij het CCC via marifoonkanaal 16 (werkkanaal 23 of 83).

2. In geval van acute bedreiging door erosie, wegspoelen of ter identificatie mogen enkele aan de oppervlakte liggende objecten door duikers worden verzameld. Met dit verzamelen wordt terughoudend omgegaan.

3. Een houtmonster voor dendrochronologische datering mag worden genomen wanneer het duidelijk is dat het nemen hiervan geen grote schade aan het wrak zal aanrichten. Dit houdt in dat de structurele integriteit van de onderdelen/het wrak intact moet blijven.

4. Het is pertinent niet toegestaan om objecten van de bodem te verwijderen met mechanische hulpmiddelen zoals grijpers, hijsbanden en kranen.

5. Als ten behoeve van identificatie van een wrak het wenselijk is om sediment te verwijderen wordt hierover vooraf contact opgenomen met de RCE (contactpersoon in bijlage 2) en wordt hiervoor een plan van aanpak opgesteld. De RCE overlegt, indien het een vermoedelijk oorlogswrak betreft, met Defensie en verleent vervolgens al dan niet toestemming. Ook hierbij geldt dat met het verwijderen van objecten zeer terughoudend dient te worden omgegaan.

6. De bezochte wraklocaties worden vastgelegd in een (digitaal) logbestand. De verzamelde informatie betreft in ieder geval:

- omvang;
- waargenomen objecten en constructiedelen;
- positie van te verwijderen voorwerpen en te nemen monsters;
- de fysieke toestand van het wrak, met aandacht voor:
  - de mate van afdekking;
  - de mate van bedreiging;
  - de mate waarin de toestand van een wrak is veranderd ten opzichte van eerdere bezoeken.

7. De vondsten en waarnemingen die volgen uit punt 2, 3 en 5 van dit protocol worden binnen twee weken na de datum van terugkeer gemeld aan de RCE (bij de contactpersoon zoals vermeld in bijlage 2) met behulp van de meldformulieren in bijlage 3 (a en b) van dit protocol.

8. Stichting Noordzeewrakken draagt zorg voor een goede omgang met deze vondsten en draagt ze, indien de eigenaar dat wenst, aan de eigenaar over.

Aldus overeengekomen en getekend in tweevoud te

plaats: *Uithuizen*

Amersfoort

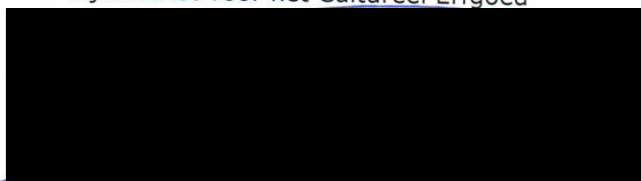
op

datum: *27-1-2017.*

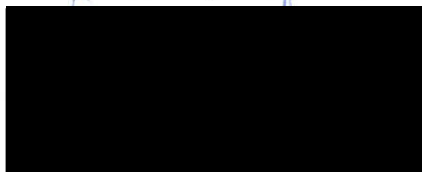
24 januari 2017

Stichting Noordzeewrakken

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

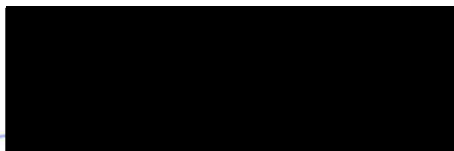

W.Straat, ceo

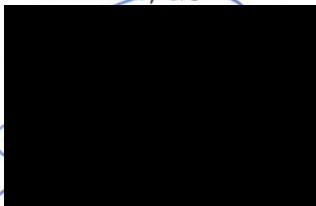

S. Lammers, directeur

J.C.Bruins, ceo

H.W. Bos, cfo

Naam overleg projectgroep onderwaterarcheologie

Locatie clubhuis Duikclub Texel

Datum 7 februari 2017

Tijdstip begin: 14.00 eind: 16.00

Uw contactpersoon

BEL/OMB

Telefoonnummer

noord-holland.nl

Agenda

1|1

Agendapunten

1. Opening/mededelingen

- Verslag projectgroep 6 december
- Notities Schervendag LWAOW

2. Terugblik op opening 19 december en tentoonstelling Kaap Skil

3. Concept-instandhoudingsplan Burgzand Noord RCE

- zendt het plan separaat toe

4. Verslag veldwerk Burgzand Noord RCE

- zendt het plan separaat toe

5. Vervolg pilot

Gesprek (OC&W) en (RCE) 23 januari jl.: RCE zal een brief sturen (wordt nog in concept voorgelegd) over het vervolg van de pilot, zoals afgesproken in stuurgroep.

6. Lobby onderwaterarcheologie

- verslag overleg over lobby, 19 januari
- presentaties
- lobbyboodschap

7. Vooruitblik/lopende zaken

- 26 januari: bijeenkomst wetenschappers in Victoria & Albert Museum, Londen
- 7/8/9 februari: bezoek onderzoekers School of Historical Dress aan Castricum
- 8 februari: communicatiewerkgroep
- februari: oplevering advies museale toekomst collectie Palmhoutwrak
- 18 maart: wrakduikavond Duikteam Zeester

8. W.v.t.t.k.

Hi,

Afgelopen dinsdag weer een projectgroep bijeenkomst Texel bijgewoond. Ditmaal in het clubhuis van de duikclub ivm een presentatie van het dataprogramma dat is gebouwd om alle meldingen en waarnemingen ordelijk vast te leggen.

De sfeer was ontspannend. Meerder personen van de DCT waren aanwezig naast [REDACTED] en [REDACTED] ook [REDACTED] ... en [REDACTED].

Hier volgt een kort intern verslag van zaken die zijn besproken zoals die mij zijn bijgebleven:

- 1) Lancaster wrak: Wrak gemeld door de DCT. Defensie gaat de resten bergen, echter onduidelijk of alle resten worden geborgen of slechts munitie en menselijke resten. [REDACTED] zou dat nagaan.
- 2) Publieke discussie: niet alle partijen waren nog uitgenodigd. PNH had wel een uitnodiging ontvangen de gemeente en de DCT echter nog niet. De PNH staan kritisch tegenover de opzet. In de projectgroep werken we al wederzijds begrip voor elkaars standpunten. Vanuit de RCE hebben we geadviseerd het gesprek open aan te gaan en de bedenkingen en opmerkingen aan het Nieuwe Trivitium kenbaar te maken. We hebben dat ook de gemeente en de DCT aangeraden. Het is geen verplichting maar een uitnodiging, het initiatief komt niet vanuit de RCE maar van de Waddenacademie. Ga het gesprek met ze aan. [REDACTED] (PNH) zal de Waddenacademie bellen voor meer toelichting.
- 3) Presentatie van [REDACTED] ingehuurd door de gemeente om een datasysteem te bouwen en uiteindelijk tot een gemeentelijk maritiem archeologie beleid. Systeem zag er op zich goed uit. Komend duikseizoen wil [REDACTED] [REDACTED] in overleg met de DCT bekijken welke wrakken zijn nader willen onderzoeken. De meldingen zouden eerdaags onze kant op komen, het systeem is zo gebouwd dat de gegevens makkelijk in een databestand van ons dient te kunnen worden opgenomen. Volgens mij is helaas Archis 3 nog niet zo ver. Wel alert blijven dat de meldingen inderdaad (mogelijk via de gemeente) onze kant opkomen. Ook de resultaten van de komende duiken ontvangen we graag, we hebben dit wederom aangegeven.

Lang niet alle locaties kunnen in een kort tijdsbestek worden bedoken. Vandaar dat men op de beleidskaart regio's gaat aanwijzen met gebieden met grote of lage kans op de aanwezigheid van wrakken. Dit zou tot stand komen met de zeebodemkaarten van Een gelaagde geschiedenis van het Westelijk Waddengebied en de waarnemingen.

- 4) Instandhoudingsplan en bijlage besproken. Erkend dat een goede stap is gezet. Ik krijg van de partijen nog schriftelijk de aanvullingen en opmerkingen. De DCT gaat aangeven welke rol zij hierin willen vervullen. Wacht alle opmerkingen af verwerk deze en stuur het nogmaals rond. Wil deze maand het plan gereed hebben. Enkele goede opmerkingen werden reeds tijdens de bijeenkomst gezegd:
  - A) Planning eenmaal in de vier jaar inzet van een duikteam voor onderhoud en inspectie is onvoldoende gezien het grootschalig achterstallig onderhoud van de wrakken. Aangegeven dat dit de inzet is van het RCE team. DCT kan tuurlijk dit aanvullen, jaarlijkse inspecties door hun zijn welkom. Kleinschalig onderhoud kan de DCT mogelijk ook doen. Maar dan dient wel concreet omschreven worden wat dit precies inhoudt. Wacht de aanvulling van de DCT hierover af. Wel dienen de werkzaamheden dan volgens het protocol te worden gemeld!
  - B) Binnen het monument zijn ook wrakdelen vrijgespoeld die als niet behoudenswaardig zijn beoordeeld. Deze worden thans uitsluitend gemonitord. PNH vroeg zich af of het mogelijk is dat deze wrakken door amateurs kunnen worden onderzocht gelijk als niet behoudenswaardige archeologie op het land. Een interessante suggestie, heb toegezegd dit intern mee te nemen en de discussie hierover te voeren.
  - C) Geef naast inzicht in de kosten ook de baten van bepaalde scenario's BZN 17 weer. Zo heeft de berging van de Mary Rose miljoenen gekost maar ook miljoenen opgeleverd middels toerisme etc.
  - D) Is het mogelijk een jaarlijks noodpotje te reserveren voor noodingrepen?
- 5) Het rapport van Periplus met de laatste monitor-bevindingen doorgestuurd. Volgens de PNH staan daarin ook aanwijzingen dat de MZI inderdaad schadelijk blijken te zijn voor het

bodemarchief. Biedt dit voldoende opening om een gesprek aan te gaan met EZ/RWS? Zal dat nagaan.

- 6) In het zelfde rapport staat dat net buiten het rijksmonument een nieuw wrak is ontdekt op Burgzand Noord. Heb aangegeven dat dit mooi door de gemeente kan worden opgepakt. Wellicht dat de gemeente hier dan voor een eerste inspectie de DCT vraagt. De RCE geeft de gemeente en de DCT dus dit vertrouwen maar wel willen dan ook een melding conform het protocol terug hebben!
- 7) Lobby richting politiek, PNH zoekt samenwerking met de andere partijen maar worstelt wel. In welke schaal gaan zij dit insteken? Enerzijds vanuit een landelijke problematiek benaderen met Texel als casus, anderzijds wilt de PNH op de voorgestelde top 50 lijst zoveel mogelijk Texelse wrakken. Heb aangegeven dat de provincie NH toch groter is dan alleen Texel. Kreeg hierbij steun van [REDACTED] [REDACTED]
- 8) We benadrukte nogmaals de noodzaak van het verschijnen van een communicatieplan. [REDACTED] zou dat woensdag meenemen als de communicatieclub bijeen kwam. Beschikbare middelen lijkt een probleem te zijn.
- 9) [REDACTED] [REDACTED] gaat op de Belgische Nederlandse Archeologie dag een presentatie geven over Texel en het project. Heb aangeboden dat samen te doen dus zowel vanuit de gemeente als de RCE. Aanbod nam hij aan. Begreep later dat onze [REDACTED] daar ook een presentatie geeft over Texel. Onderling even afstemmen, voorstel brede Texelse Archeologie verhaal laten presenteren door [REDACTED] ik doe het project en de samenwerking en [REDACTED] het veldwerk van de RCE? Het is in Gent op 18 mei.
- 10) De spullen van [REDACTED]... zouden richting depot NH zijn gegaan.

Tot zover mijn eerste indruk. De PNH maakt het echte verslag.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Adviseur archeologie en cultuurlandschap, regio noordwest
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
Postbus 1600
3800 BP, Amersfoort

[REDACTED]

Ik werk op woensdagmiddag en vrijdag NIET

elkaar worden gebracht. Hierbij zal ook een ecooloog vanuit de provincie Noord-Holland aanwezig zijn. [REDACTED] geeft aan de organisatoren van de expertmeeting ook de naam van [REDACTED] door, hij kent immers de wrakproblematiek, is marien bioloog en werkzaam bij het NIOZ.

Daarnaast wordt er een brede bijeenkomst voor de stakeholders georganiseerd, hiervoor wordt o.a. ook de Duikclub uitgenodigd.

5. Demonstratie database

[REDACTED] [REDACTED] demonstreert de database die o.a. als onderlegger voor het gemeentelijk beleid is ontwikkeld. De Duikclub Texel is intensief betrokken, in het bijzonder [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] [REDACTED]. In de database zijn alle bekende meldingen verzameld, ook van Rijkswaterstaat en Periplus. Gekoppeld zijn ook de waarnemingen van de Duikclub en de vondsten op de wraklocaties. De database is nog in opbouw. Het komende seizoen zal de Duikclub duiken maken om wraklocaties te controleren: kloppen de locaties, is er daadwerkelijk een wrak aanwezig op de gemelde locatie, wat is de stand van zaken?

[REDACTED] vraagt: hoe verhoudt dit zich tot de planning van het gemeentelijk beleid, doel is om het beleid in januari 2018 klaar te hebben? [REDACTED] geeft aan dat de Duikclub die avond de jaarplanning bespreekt, gestart wordt met de meest urgente/belangrijke locaties. Er zal worden gestart met duiken in die gebieden waar de kansen het grootst zijn om iets aan te treffen. Harmen noemt bijvoorbeeld randen van geulen. [REDACTED] geeft aan: het is wel arbeidsintensief maar doordat gericht wordt gekeken kan efficiënt worden gewerkt.

[REDACTED] vraagt of het mogelijk is om de waarnemingen van de duikers van het afgelopen seizoen die in de database worden gezet door te zetten naar gemeente, RCE en provincie. [REDACTED] geeft aan dat dit op termijn mogelijk is. [REDACTED] geeft aan dat de Duikclub haar waarnemingen het afgelopen jaar heeft geregistreerd, deze worden nu allemaal in de database ingevoerd. [REDACTED] geeft aan dat meldingen in eerste instantie naar de gemeente gaan, de gemeente zet deze door. [REDACTED] geeft aan dat met name recente waarnemingen belangrijk zijn voor de waardering van de scheepswrakken.

[REDACTED] geeft aan dat de beleidskaart van de gemeente voor het eind van het jaar klaar is. De komende periode moet blijken of er aanleiding bestaat om bepaalde gebieden als monument aan te wijzen, omdat deze zo waardevol zijn dat deze bijzondere bescherming verdienen. Voor de rest zal de beleidskaart vooral een attenderende werking hebben.

[REDACTED] geeft aan dat het de bedoeling is om ook de collectie van Kaap Skil in deze database in te voeren.

[REDACTED] meldt dat de duikers het MZI-terrein hebben ingemeten, dat zal het komende jaar opnieuw gebeuren.

6. Rapport Periplus nulmeting

[REDACTED] meldt dat de provincie en de gemeente van de RCE een rapport van Periplus toegezonden hebben gekregen. Hij vraagt [REDACTED] om een toelichting. [REDACTED] geeft aan dat RCE het rapport inderdaad met de provincie en de gemeente hebben gedeeld. Provincie/gemeente zijn vrij het te delen met andere partijen, zoals de Duikclub. Het rapport doet verslag van de ontdekking van een nieuw wrak, de BZN20 (buiten het Rijksmonument). [REDACTED] vraagt alvast aan de Duikclub om verslag te doen van hun bevindingen mochten zij op dit pas ontdekt wrak en nieuwe locaties gaan duiken.

7. Afspraken MZI's

Naar aanleiding van het rapport van Periplus meldt [REDACTED] de stand van zaken mbt de afspraken over de MZI's. Rijkswaterstaat heeft in het verleden op het verkeerde moment gemonitord. Er zou een officieel verzoek gedaan moeten worden aan Rijkswaterstaat om extra multibeam-opnamen te maken. [REDACTED] heeft dit voorgelegd aan [REDACTED] [REDACTED]

[REDACTED] heeft in het Periplus-rapport de locatie van de MZI's aan de hand van satellietfoto's vastgesteld. [REDACTED] wijst erop dat je met deze methode de palen onder water mist. *Aanvulling [REDACTED] Tijdens het overleg kwam nog naar voren dat het Periplus-rapport benoemt dat er sprake is van een versnelde erosie na 2010, na plaatsing van de MZI's. Dat kan op een oorzakelijk verband wijzen maar is nog onvoldoende om richting EZ te stappen.*

[REDACTED] vraagt wat de mogelijkheden zijn mochten we erin slagen om de schadelijke invloed van de MZI's aan te tonen. Geconcludeerd wordt dat er in de huidige vergunningperiode (t/m 2018) weinig mogelijk is. We moeten onze pijlen richten op de nieuwe vergunningperiode, in de tussentijd moeten we [REDACTED] zoveel mogelijk informatie te verzamelen over de schadelijke invloed van de MZI's. [REDACTED] geeft aan dat de MZI's mogelijk ook ecologisch schade veroorzaken, ze beschadigen immers de zeebodem. [REDACTED] geeft aan: eigenlijk zou je ook ecologisch moeten monitoren.

8. Concept-instandhoudingsplan

[REDACTED] vraagt de leden van de projectgroep om hun opmerkingen op het concept-instandhoudingsplan.

[REDACTED] vraagt om bij de scenario's BZN17 ook de baten te vermelden, wat levert het op? Als voorbeeld noemt [REDACTED] de Mary Rose: hoge kosten maar het levert een veelvoud op.

Het instandhoudingsplan vermeldt een aantal niet-behoudenswaardige wrakken binnen het Rijksmonument. [REDACTED] geeft aan intern te willen bespreken (met de BKA) of het mogelijk is om de niet-behoudenswaardige wrakken binnen het Rijksmonument vrij te geven voor archeologisch onderzoek door amateurs.

[REDACTED] vraagt of eens in de vier jaar niet onvoldoende is voor het onderhoud van de afdekkingen. [REDACTED] geeft aan dat de ervaring leert dat aangebrachte afdekkingen zich lang goed houden. Het zou dus voldoende moeten zijn. [REDACTED] geeft aan dat het afhangt van de erosiegevoeligheid van het gebied. [REDACTED] geeft aan dat schade aan afdekkingen niet altijd met multibeam te zien is. [REDACTED] geeft aan dat de Duikclub bereid is om te monitoren, om zo eventuele schade aan afdekkingen te signaleren. [REDACTED] geeft aan dat schade aan afdekkingen altijd klein begint. Als je te lang wacht wordt de schade alleen maar groter.

[REDACTED] doet de suggestie van een noodpotje om flexibel te kunnen zijn en ook tussentijds, in de tussenliggende periode tussen grote veldwerkoperaties, reparaties te kunnen doen. Voorgesteld wordt om een noodpotje toe te voegen aan het voorstel. Uit het noodpotje wordt materiaal betaald dat door de Duikclub kan worden gebruikt om kleine beschadigingen aan afdekkingen te repareren.

[REDACTED] geeft aan deze suggestie interessant te vinden. Aan het voorstel zou hij wel graag willen toevoegen dat de RCE wordt geïnformeerd als er reparaties zijn verricht door de Duikclub.

[REDACTED] haakt op het laatste in door aan te geven dat de Duikclub ook graag vermeld ziet dat het op basis van meldingen van de Duikclub is dat de RCE actie onderneemt, zoals bijvoorbeeld na melding van beschadigingen van de afdekking van de BZN10. [REDACTED] geeft aan dat de Duikclub graag op de hoogte wordt gesteld als de RCE een veldwerkoperatie heeft. Dit is in het verleden

niet altijd goed gegaan.

Afgesproken wordt dat de opmerkingen op het instandhoudingsplan per mail worden toegestuurd, [REDACTED] rondt het plan deze maand af.

9. Verslag veldwerk RCE zomer 2016

[REDACTED] heeft het verslag rondgestuurd.

[REDACTED] vraagt [REDACTED] om daar waar meldingen van de Duikclub aanleiding waren voor actie vanuit de RCE, dat in het verslag te vermelden. [REDACTED] loopt het verslag nog eens door.

[REDACTED] vraagt om de passage 'behoud in situ als einddoel' te schrappen: doel is behoud, in situ of ex situ, afhankelijk van de situatie.

[REDACTED] meldt dat het conceptrapport over het waardestellend onderzoek naar de BZN17 dat in 2015 is verricht deze maand nog zal worden afgerond. Dit zal aan de projectgroep worden toegestuurd.

[REDACTED] vraagt wat de uitkomsten zijn van het dendrochronologisch onderzoek. [REDACTED] geeft aan dat op basis van een van de monsters een kapdatum kon worden bepaald, namelijk winter 1640/1641, oorsprong Belgische Ardennen en Duitse laagvlakte. Dekplanken waren Noors, zijn ouder gedateerd. Vermoedelijk is het schip rond 1640/1645 gebouwd.

10. Vervolg pilot

De RCE zal een concept-brief rondsturen over de afgesproken verlenging van de pilot. [REDACTED] meldt dat de brief eraan komt.

11. Lobby

[REDACTED] vertelt dat in het coalitie-akkoord van de provincie de opdracht staat 'het Rijk aan te spreken op zijn verantwoordelijkheden' met betrekking tot de onderwaterarcheologie van Texel. Binnen de huidige wet- en regelgeving is dat niet eenvoudig, want officieel is er geen probleem eigenaar voor het probleem van natuurlijke erosie. *Aanvulling [REDACTED] Het Malta-verdrag verplicht ondertekenende partijen niet om zorg te dragen voor archeologische vindplaatsen die aan natuurlijke erosie onderhevig zijn. Maar met de ondertekening van het verdrag is er wel een verantwoording aan gegaan om het bijzondere (maritieme) erfgoed goed te beheren.* De provincie wil nu echter een lobby gaan starten, gericht op: een gezamenlijke aanpak voor natuurlijke erosie, een uitzondering op de Erfgoedwet voor amateurs en een uitzondering op de Arbo-regels voor amateurs.

De provincie wil hierin samen optrekken met de andere kustprovincies. Binnenkort is er een afspraak met Fryslan en Groningen, en daarna hopelijk ook met Zeeland en Zuid-Holland. Duidelijk is wel dat de problematiek bij Fryslan en Groningen nog wat minder concreet is. In Zeeland (met de Ritthem) al wel.

[REDACTED] geeft mee dat de situatie in Hollands Kroon (grenst aan gebied Burgzand Noord) aanleiding geeft tot zorg.

[REDACTED] doet de suggestie om in de lobbyboodschap ook de baten/kansen te benoemen, dus ook het positieve verhaal.

[REDACTED] geeft aan dat de lobbyboodschap misschien nog verwerkt zou moeten worden in een brochure/factsheet.

█ geeft aan dat een lobby heel effectief kan zijn: in het kader van een bezoek aan Kaap Skil heeft hij minister Plasterk gesproken, dit bezoek heeft ertoe geleid dat er geld kwam voor de nieuwbouw bij Kaap Skil.

12. Vooruitblik/lopende zaken

8 februari communicatiewerkgroep

Als aandachtspunt voor de communicatiewerkgroep geeft █ mee dat de RCE graag ziet dat er een communicatieplan komt. █ geeft aan dat er vanuit duikend Nederland veel vragen worden gesteld over de stand van zaken binnen de pilot. █ willen graag met deze groep van gedachte wisselen over de gezamenlijke boodschap.

14 februari lezing █ █

█ houdt op 14 februari een lezing bij de Historische Vereniging op Texel.

18 maart Wrakduikavond en AWN

█ vertelt dat de Duikclub Texel is uitgenodigd om een toelichting te geven bij de Wrakduikavond op 18 maart. Er ligt ook een uitnodiging vanuit de AWN, ook op 18 maart.

18 mei Belgisch-Nederlandse contactdagen

█ zal in Gent een lezing houden bij de Belgisch-Nederlandse contactdagen. █ stelt voor om er een duopresentatie van te maken. █ en █ stemmen hierover onderling af.

Sail/PreSail (juni)

█ vertelt dat er in het kader van de lobby een bijeenkomst over de onderwaterarcheologie zal worden georganiseerd bij de PreSail op Texel. █ geeft aan dat de RCE van plan is om in die periode veldwerkte █

█ geeft aan dat er in 2018 een Tall Ships' Race plaatsvindt vanuit Harlingen. Goed om dit evenement ook in de gaten te houden.

13. Publicaties

█ geeft aan dat █ █ heeft voorgesteld om jaarlijks een tweetalige publicatie uit te brengen over het onderzoek naar de collectie uit het Palmhoutwrak. █ geeft aan dat dit veel werk vraagt en veel geld kost, misschien is het beter om dit bescheidener aan te pakken.

█ geeft aan dat █ nu bezig is met het maken van een basisrapportage, deze zal in de Huis van Hilde-publicatiereeks worden uitgegeven. Als er volgend jaar nieuwe resultaten zijn, krijgt dat volgend jaar opvolging.

De provincie geeft jaarlijks de Archeologische Kroniek uit, teksten hiervoor worden in april aangeleverd. █ en █ hebben aangeboden een bijdrage te leveren. █ biedt aan een tekstje aan te leveren over het gedane archeologisch onderzoek. Afsproken wordt dat █ hier een coördinerende rol in speelt.

14. █

█ geeft aan dat het database-project een meerjarenplan is. Hij vraagt de betrokkenen om hun begrip voor het vele werk dat er verzet moet worden.

█ vraagt aan █ wat de positie van de RCE is ten aanzien van de vondsten uit de BZN17, om deze zoveel mogelijk bij elkaar te brengen. Denk aan de vondsten die de RCE heeft gedaan, zoals de gouden 'knikker'. █ geeft aan dat, met name na het opheffen van het depot in Lelystad, deze vondsten naar het provinciaal depot zouden moeten gaan. █ is daarmee bezig.

■■■ vraagt hoe het staat met de kanonnen uit de BZN17. Hij heeft enige zorg over hun conditie. ■■■■ geeft aan dat het beter zou zijn om het kanon voor Kaap Skil, dat op zijn oorspronkelijke rolpaard staat, binnen te zetten. De vulling van het kanon (cartouche) is overgedragen aan het museum.

Gesproken wordt over de overdracht van de laatste vondsten door ■■■■■: de laatste grote spullen zijn begin februari overgebracht naar Huis van Hilde.

Actielijst

wie	wat	■■■■■
■■■■■	Contact opnemen met Nieuwe Trivium over initiatief gesprek over BZN17	Gebeurd, afspraak wordt gepland
Leden projectgroep	Opmerkingen op concept-instandhoudingsplan naar ■■■■■ sturen	Vóór eind februari
■■■■■ ■■■■■	Opmerkingen verslag veldwerk verwerken	Februari

Communicatie-werkgroep onderwaterarcheologie Texel

8 februari 2017

NB (toevoeging 28 februari): de plannen mbt communicatie in het kader van de lobby zijn deels nog in ontwikkeling, daarom is een deel van wat in de communicatiewerkgroep is besproken inmiddels weer gewijzigd. Dit is zoveel mogelijk verwerkt in het verslag.

Aanwezig:

■■■■■ Kaap Skil/STM
 ■■■■■, gemeente Texel
 ■■■■■ (verslag), provincie Noord-Holland
 ■■■■■, documentairemaker Prospektor
 ■■■■■, UvA

Afwezig met kennisgeving:

■■■■■ van den ■■■■■ RCE

Terugblik opening tijdelijke presentatie met tapijtfragmenten, 19 december

Goed opgepikt door de pers, ook door social media. Opvallend is dat het nog meer internationaal dan nationaal lijkt te zijn opgepikt.

De UvA heeft een eigen persbericht uitgebracht over het onderzoek.

De aandacht was minder groot dan bij de onthulling van de jurk, dat was verwacht. Het doel 'aandacht vasthouden' is behaald. De filmpjes op Facebook worden enthousiast geliked. Verder heeft Kaap Skil meer bezoekers dan gebruikelijk in deze periode: in de Kerstvakantie 83% meer bezoekers. Het feit dat de duikers een toelichting geven bij de vondst blijkt een hit.

Het touchscreen met achtergrondinformatie wordt binnenkort ook in Huis van Hilde geplaatst, daarbij zal ook een persbericht uitgaan. Bij het touchscreen in Huis van Hilde zullen ook vondsten worden getoond, geen vondsten uit het Palmhoutwrak maar uit andere wrakken.

Communicatiekalender

Gezamenlijk wordt een communicatiekalender voor de komende maanden opgesteld. Uitgangspunt is om elke maand een communicatieve actie te doen. Communicatie-acties vallen grofweg in één van de drie lijnen: beleid/lobby, (wetenschappelijk) onderzoek en museaal.

Binnenkort verschijnt het onderzoeksrapport van de RCE over de BZN17, afgesproken wordt dat ■■■■■ bij ■■■■■ navraagt of de RCE hier nog communicatieve aandacht aan gaat besteden. De communicatieve acties van de RCE zullen worden toegevoegd aan de kalender.

Belangrijke afspraak is om relevante nieuwsfeiten en communicatieve acties binnen de projectgroep met elkaar te delen. Voorbeelden die genoemd worden zijn:

- aanwijzing Aanloop Molengat tot Rijksmonument
- optreden ■■■■■ bij Universiteit van Nederland
- lezing ■■■■■ bij Kaap Skil

Er wordt gewisseld welke onderzoekslijnen er zijn:

- ■■■■■ archeologische basisrapportage, beschrijving van alle objecten (niet-textiel)

- de groep rond [REDACTED] textiel-onderzoek, incl. contact met School of Historical Dress en [REDACTED] (fotografie, monitoring)
- historisch onderzoek: [REDACTED] en [REDACTED], en [REDACTED] (Nieuw-Zeeland). Het historisch onderzoek staat wat meer op afstand omdat er nog onzekerheid is over de relatie met Engeland/de Stuarts, maar er vindt wel uitwisseling plaats.

De provincie wil een lobby richting 'Den Haag' starten om aandacht (en geld) te vragen voor de [REDACTED] van natuurlijke erosie. Eind maart nemen Gedeputeerde Staten hierover een besluit. Besproken wordt dat het belangrijk is dit vooraf goed af te stemmen met de betrokkenen bij de pilot. Als het besluit eind maart wordt opgepikt door de media is het van belang dat de partners weten dat er mogelijk contact met hen wordt gezocht. Belangrijk in de lobby is zoveel mogelijk samen op te trekken. De lobby-boodschap en -aanpak (laatste is nog concept en kan naar omstandigheden worden aangepast) is per e-mail gedeeld.

[REDACTED] geeft aan dat het van belang is de lobby ook bestuurlijk af te stemmen (*aanvulling* maandag 13 februari heeft [REDACTED] het onderwerp besproken met de wethouder). Daarnaast ook met de duikers: hoe treden zij over dit onderwerp naar buiten? En met [REDACTED], die zeker ook gebeld zal worden. Van belang is om een woordvoeringslijn af te spreken.

Gesproken wordt over de mogelijkheid om een gezamenlijk persbericht uit te brengen. In het persbericht kan de [REDACTED] worden benoemd en het feit dat de provincie (samen met partners) een lobby start.

De LWAOW (landelijke vereniging voor vrijwillige archeologen onder water) heeft een lobby-brief gestuurd aan de minister om te pleiten voor een uitzondering op de Erfgoedwet voor het bergen van objecten door vrijwilligers. De brief wordt rondgestuurd.

In het kader van de lobby wordt gesproken over het idee om na de verkiezingen werkbezoeken te organiseren.

Financiën

[REDACTED] meldt dat het momenteel stil is rond de aanvraag van Kaap Skil voor fondsen voor educatie/communicatie bij de Bankgiroloterij. Kaap Skil heeft daarnaast een aanvraag gedaan bij het Waddenfonds. Hierover krijgt ze voor de zomer uitsluitsel.

Met betrekking tot financiering wordt de conclusie getrokken dat de communicatieve acties op de communicatie-kalender (bij elke actie is de trekker benoemd) door de trekker kunnen worden bekostigd. Op moment dat er extra financiering zou zijn is meer mogelijk.

Rede/Reede

[REDACTED] wil graag afspreken welke schrijfwijze wordt gehanteerd: Rede van Texel of Reede van Texel? De voorkeur lijkt uit te gaan naar Reede van Texel.

Lancaster

Afgesproken wordt geen communicatieve aandacht vanuit deze groep te organiseren rond de berging van de Lancaster. Er hangt veel samen met deze casus (oorlogsgraf, Defensie) wat deze casus niet zo geschikt maakt voor onze eigen communicatie-doelstellingen, zoals het onder de aandacht

brengen van de problematiek van natuurlijke erosie.

Verlenging pilot

De pilot wordt verlengd, dit zal per brief worden bevestigd. Het lijkt niet zo geschikt om hier communicatief aandacht aan te besteden aangezien de pilot formeel eind 2016 eindigde.

Sail/PreSail

Idee is om rond PreSail (juni) een aantal (communicatie-)activiteiten te organiseren en dit te koppelen aan de lobby.

- Publiek: gemeente Texel heeft een stand waarmee wordt gecommuniceerd naar het brede publiek. Biedt mogelijk ook kansen voor communicatie over de onderwaterarcheologie van Texel?
- Bestuurlijk: de provincie wil een bestuurlijk evenement organiseren: idee is om bestuurders uit te nodigen op een boot en rond te varen in het gebied van de Reede van Texel. Bestuurders worden geïnformeerd over 1) het onderzoek naar het Palmhoutwrak (rapport [REDACTED] [REDACTED] en 2) problematiek natuurlijke erosie/lobby. Voorlopige datum: 21 juni.

[REDACTED] doen de suggestie om het rapport van [REDACTED] [REDACTED] ook digitaal te ontsluiten via de website van Kaap Skil. De nieuwe website van Kaap Skil is in ontwikkeling.

Afgesproken wordt om in maart een nieuwe vergadering van de communicatiewerkgroep in te [REDACTED] In de tussentijd vindt bilateraal afstemming plaats in het kader van de lobby.

Gemeente Texel
t.a.v. wethouder E. Hercules
Postbus 200
1790 AE DEN BURG

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

@cultureelerfgoed.nl

Datum 23 februari 2017
Betreft Verlenging protocol onderwaterarcheologie

Onze referentie

Geachte heer Hercules,

In november 2015 tekenden de gemeente Texel, Duikclub Texel, museum Kaap Skil, de provincie Noord-Holland en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (waaronder de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed) het protocol onderwaterarcheologie Texel. Sinds die tijd is intensief samengewerkt in de project-, en communicatiegroep om de kennis over vindplaatsen binnen de Texelse gemeentegrens te vergroten en de samenwerking tussen overheden en sportduikers uit te breiden.

Een belangrijk doel van de pilot Texel en het ondertekende protocol is om te onderzoeken of sportduikers en amateur-archeologen, gegeven de Erfgoedwet, een intensievere rol zouden kunnen vervullen voor de archeologische monumentenzorg onder water. De pilot biedt daartoe inzicht.

In de projectgroep is de gezamenlijke wens besproken de pilot voort te zetten, ook na de formele eindtijd van 31 december 2016. Ook in de stuurgroep Projectplan Onderwaterarcheologie van 21 november 2016 is die wens besproken. Bij deze gesprekken is door mijn dienst aangegeven dat het protocol uiterlijk in werking kan blijven zolang de opgravingsvergunning van mijn dienst van kracht is. Onze opgravingsvergunning vervalt wanneer ons een certificaat tot het doen van archeologisch onderzoek wordt verleend. Naar verwachting is dat in het late voorjaar, maar uiterlijk 1 juli 2017.

Ik stel voor het protocol Onderwaterarcheologie Texel onder gelijkblijvende voorwaarden te verlengen tot het moment dat de genoemde opgravingsvergunning van mijn dienst komt te vervallen. Tevens stel ik voor in de eerstvolgende projectgroep en stuurgroep een opzet van de evaluatie te bespreken, opdat deze direct na afronding van het protocol kan plaatsvinden. Die evaluatie zou ik graag benutten in het traject van herijking van het bestaande erfgoedbeleid.

Onze referentie

In de projectgroep en de stuurgroep is tevens de wens uitgesproken om, ook als het protocol formeel eindigt, de samenwerking die met het aangaan van het protocol is gestart voort te zetten. De doelen van deze samenwerking zijn vastgelegd in het projectplan onderwaterarcheologie. Mijn dienst blijft graag een bijdrage leveren in deze samenwerking.

Indien u akkoord gaat met het hierboven beschrevene, verzoeken wij u om een exemplaar van deze brief getekend te retourneren.

Wij kijken uit naar een goede voortzetting van onze samenwerking.

Met vriendelijke groet,
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

drs. Cees van 't Veen
algemeen directeur

Voor akkoord
Gemeente Texel,
Namens deze,

Voor akkoord
Duikclub Texel,
Namens deze,

Voor akkoord
Museum Kaap Skil,
Namens deze,

Voor akkoord
Provincie Noord-Holland,
Namens deze,

Museum Kaap Skil
t.a.v. [REDACTED]
Heemskerckstraat 9
1792 AA OUDESCHILD

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

[REDACTED]
[REDACTED]@cultureelerfgoed.nl

Datum 23 februari 2017
Betreft Verlenging protocol onderwaterarcheologie

Onze referentie

Geachte [REDACTED]

In november 2015 tekenden de gemeente Texel, Duikclub Texel, museum Kaap Skil, de provincie Noord-Holland en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (waaronder de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed) het protocol onderwaterarcheologie Texel. Sinds die tijd is intensief samengewerkt in de project-, en communicatiegroep om de kennis over vindplaatsen binnen de Texelse gemeentegrens te vergroten en de samenwerking tussen overheden en sportduikers uit te breiden.

Een belangrijk doel van de pilot Texel en het ondertekende protocol is om te onderzoeken of sportduikers en amateur-archeologen, gegeven de Erfgoedwet, een intensievere rol zouden kunnen vervullen voor de archeologische monumentenzorg onder water. De pilot biedt daartoe inzicht.

In de projectgroep is de gezamenlijke wens besproken de pilot voort te zetten, ook na de formele eindtijd van 31 december 2016. Ook in de stuurgroep Projectplan Onderwaterarcheologie van 21 november 2016 is die wens besproken. Bij deze gesprekken is door mijn dienst aangegeven dat het protocol uiterlijk in werking kan blijven zolang de opgravingsvergunning van mijn dienst van kracht is. Onze opgravingsvergunning vervalt wanneer ons een certificaat tot het doen van archeologisch onderzoek wordt verleend. Naar verwachting is dat in het late voorjaar, maar uiterlijk 1 juli 2017.

Ik stel voor het protocol Onderwaterarcheologie Texel onder gelijkblijvende voorwaarden te verlengen tot het moment dat de genoemde opgravingsvergunning van mijn dienst komt te vervallen. Tevens stel ik voor in de eerstvolgende projectgroep en stuurgroep een opzet van de evaluatie te bespreken, opdat deze direct na afronding van het protocol kan plaatsvinden. Die evaluatie zou ik graag benutten in het traject van herijking van het bestaande erfgoedbeleid.

Onze referentie

In de projectgroep en de stuurgroep is tevens de wens uitgesproken om, ook als het protocol formeel eindigt, de samenwerking die met het aangaan van het protocol is gestart voort te zetten. De doelen van deze samenwerking zijn vastgelegd in het projectplan onderwaterarcheologie. Mijn dienst blijft graag een bijdrage leveren in deze samenwerking.

Indien u akkoord gaat met het hierboven beschrevene, verzoeken wij u om een exemplaar van deze brief getekend te retourneren.

Wij kijken uit naar een goede voortzetting van onze samenwerking.

Met vriendelijke groet,
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

drs. Cees van 't Veen
algemeen directeur

Voor akkoord
Gemeente Texel,
Namens deze,

Voor akkoord
Duikclub Texel,
Namens deze,

Voor akkoord
Museum Kaap Skil,
Namens deze,

Voor akkoord
Provincie Noord-Holland,
Namens deze,

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Provincie Noord-Holland
T.a.v. gedeputeerde de heer J. van der Hoek
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]@cultureelerfgoed.nl

Datum 23 februari 2017
Betreft verlenging protocol onderwaterarcheologie

Onze referentie

Geachte heer Van der Hoek,

In november 2015 tekenden de gemeente Texel, Duikclub Texel, museum Kaap Skil, de provincie Noord-Holland en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (waaronder de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed) het protocol onderwaterarcheologie Texel. Sinds die tijd is intensief samengewerkt in de project-, en communicatiegroep om de kennis over vindplaatsen binnen de Texelse gemeentegrens te vergroten en de samenwerking tussen overheden en sportduikers uit te breiden.

Een belangrijk doel van de pilot Texel en het ondertekende protocol is om te onderzoeken of sportduikers en amateur-archeologen, gegeven de Erfgoedwet, een intensievere rol zouden kunnen vervullen voor de archeologische monumentenzorg onder water. De pilot biedt daartoe inzicht.

In de projectgroep is de gezamenlijke wens besproken de pilot voort te zetten, ook na de formele eindtijd van 31 december 2016. Ook in de stuurgroep Projectplan Onderwaterarcheologie van 21 november 2016 is die wens besproken. Bij deze gesprekken is door mijn dienst aangegeven dat het protocol uiterlijk in werking kan blijven zolang de opgravingsvergunning van mijn dienst van kracht is. Onze opgravingsvergunning vervalt wanneer ons een certificaat tot het doen van archeologisch onderzoek wordt verleend. Naar verwachting is dat in het late voorjaar, maar uiterlijk 1 juli 2017.

Ik stel voor het protocol Onderwaterarcheologie Texel onder gelijkblijvende voorwaarden te verlengen tot het moment dat de genoemde opgravingsvergunning van mijn dienst komt te vervallen. Tevens stel ik voor in de eerstvolgende projectgroep en stuurgroep een opzet van de evaluatie te bespreken, opdat deze direct na afronding van het protocol kan plaatsvinden. Die evaluatie zou ik graag benutten in het traject van herijking van het bestaande erfgoedbeleid.

Onze referentie

In de projectgroep en de stuurgroep is tevens de wens uitgesproken om, ook als het protocol formeel eindigt, de samenwerking die met het aangaan van het protocol is gestart voort te zetten. De doelen van deze samenwerking zijn vastgelegd in het projectplan onderwaterarcheologie. Mijn dienst blijft graag een bijdrage leveren in deze samenwerking.

Indien u akkoord gaat met het hierboven beschrevene, verzoeken wij u om een exemplaar van deze brief getekend te retourneren.

Wij kijken uit naar een goede voortzetting van onze samenwerking.

Met vriendelijke groet,
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

drs. Cees van 't Veen
algemeen directeur

Voor akkoord
Gemeente Texel,
Namens deze,

Voor akkoord
Duikclub Texel,
Namens deze,

Voor akkoord
Museum Kaap Skil,
Namens deze,

Voor akkoord
Provincie Noord-Holland,
Namens deze,

25 feb Organisatie pilot onderwaterarcheologie

Naast de overleggen in onderstaande werkgroepen vindt drie keer per jaar plenair afstemmingsoverleg plaats, waarin sturing wordt gegeven aan de uitvoering van de pilot.

Daarbij zijn aanwezig: Provincie (vz, [REDACTED] gemeente Texel, OCW, RCE, Erfgoedinspectie, Duikclub Texel, Kaap Skil.

1. Werkgroep beleid (doorontwikkeling in-situbeleid en behoud vindplaatsen)

Taak: herbezien behoud in situbeleid en voorstellen voor nieuw beleid maken.

Leden werkgroep: provincie (vz, [REDACTED] gemeente Texel, RCE, Duikclub Texel.

2. Werkgroep uitvoering pilot (technisch overleg)

Taak: Zorgen dat meldingen van vondsten en besluiten over bergingen goed worden gedaan

Leden werkgroep: gemeente Texel (vz. [REDACTED] RCE, Duikclub Texel, Kaap Skil, provincie.

3. Werkgroep overdracht vondsten

Taak: Zorgen dat de overdracht van de vondsten aan de provincie goed verloopt, dat de vondsten geconserveerd en gerestaureerd worden en goed en verantwoord worden tentoongesteld.

Leden werkgroep: provincie (vz), Duikclub Texel, Kaap Skil.

4. Werkgroep topvondsten BZN17

Taak: Zorgen dat 'de jurk' en andere vondsten worden gepresenteerd op een wijze die alle doelen het beste dient.

Leden werkgroep: Kaap Skil (vz), provincie, gemeente Texel, RCE, Duikclub Texel.

5. Werkgroep communicatie

Taak: Zorgen voor gemeenschappelijke communicatieboodschappen over pilot, beleid, behoud vindplaatsen, topvondsten.

Leden werkgroep: Provincie (vz. [REDACTED] [REDACTED] gemeente Texel, RCE, Kaap Skil, Duikclub Texel.

Naam overleg projectgroep onderwaterarcheologie
Locatie gemeentehuis Texel
Datum 7 maart 2017
Tijdstip begin: 14.00 eind: 16.00

Uw contactpersoon

BEL/OMB

Telefoonnummer
 noord-holland.nl

Agenda

1|1

Agendapunten

1. Opening/mededelingen

- Verslag projectgroep 7 februari
- Verslag communicatiewerkgroep 8 februari
- Terugkoppeling gesprek Nieuwe Trivium/Waddenacademie
- Verzoek musical 'de jurk'

2. Evaluatie pilot

- Concept-brief over verlenging is per mail rondgestuurd.
- Ter bespreking: hoe geven we de evaluatie vorm?

3. Stand van zaken lobby

- Stand van zaken gesprekken kustprovincies
- Communicatie

4. Vooruitblik/lopende zaken

- Stand van zaken instandhoudingsplan en onderzoeksrapport BZN17
- Advies museale toekomst collectie Palmhoutwrak
- Gesprek afdekkingen als hard substraat voor ecologische ontwikkeling, Programma Rijke Waddenzee, 8 maart a.s.
- Wrakduikavond Duikteam Zeester 18 maart a.s.

5. W.v.t.t.k.

Verslag projectgroep onderwaterarcheologie Texel, 4 april 2017

Aanwezig:

■■■■ Duikclub Texel
 ■■■■ RCE
 ■■■■ Gemeente Texel
 ■■■■ Museum Kaap Skil
 ■■■■ provincie Noord-Holland

1. Verslag projectgroep 7 maart 2017

■■■■ heeft opmerkingen op het verslag doorgestuurd, deze worden in het definitieve verslag verwerkt.

De brief over de verlenging van de pilot is verstuurd. De Duikclub heeft de brief inmiddels al ondertekend teruggestuurd.

2. MZI's

■■■■ meldt dat de acties met betrekking tot de MZI's (o.a. de afspraken met Rijkswaterstaat met betrekking tot monitoring van de MZI's) nu door ■■■■ worden opgepakt. ■■■■ heeft suggesties die ■■■■ heeft gedaan aan ■■■■ doorgegeven. ■■■■ geeft aan dat de Visserijwet niet voorziet in de bescherming van archeologische waarden en dat de bescherming via de gemeentelijke beheersverordening zou moeten worden geregeld.

■■■■ concludeert dat er nog onduidelijkheid bestaat hoe de bescherming nu beter geregeld kan worden. Kennelijk is het niet goed mogelijk op nationaal niveau, maar wat is er op gemeentelijk niveau mogelijk? Afgesproken wordt dat ■■■■ de gemeentelijke beheersverordening doorstuurt. ■■■■ kan dan intern navraag doen of deze voldoende dekkend is/bescherming biedt voor toekomstige vergunningen. Het zou wenselijk zijn als geregeld kan worden dat als gedurende een vergunningperiode blijkt dat toch erfgoed wordt aangetast, dat er dan maatregelen worden getroffen. Van belang is ook dat archeologie als afweging is opgenomen en dat daar voorwaarden aan worden verbonden.

■■■■ meldt dat er vandaag opnames van de wrakken worden gemaakt met multibeam. ■■■■ is of documentairemaker ■■■■ meekon op de boot, maar dat is helaas niet gelukt. ■■■■ kan wel mee met het veldwerk van de RCE deze zomer. ■■■■ stuurt de contactgegevens van ■■■■ aan ■■■■

3. Programma Rijke Waddenzee

■■■■ vraagt naar de stand van zaken. ■■■■ geeft een toelichting: er is begin maart een expert meeting geweest, en daarna op 28 maart een stakeholdersbijeenkomst. Het idee is om hard substraat te bevestigen op de afdekking van een scheepswrak. Hard substraat is een ondergrond waar bijvoorbeeld oesters op kunnen groeien. ■■■■ had vooraf bedenkingen omdat dit zou betekenen dat je het scheepswrak eronder niet meer kunt onderzoeken. Vergunningverleners vanuit de provincie Fryslan hebben creatief meegedacht in de expert meeting en aangegeven dat dit geregeld kan worden via de regels voor tijdelijke natuur. Voor ■■■■ waren hiermee de grootste zorgen weggenomen. In de expert meeting is ook gesproken over het belang vanuit de ecologie om zo min mogelijk plastic te gebruiken. Is het mogelijk om in plaats van steigergaas alternatieve

materialen te gebruiken? [REDACTED] geeft aan dat dit nog wel lastig is. Kokosmatten zijn bijvoorbeeld heel duur en te zwaar.

De wrakken die geselecteerd zijn voor de pilot zijn de BZN2 en de BZN4. Deze zijn al afgedekt en er heeft in het verleden al waardestellend onderzoek plaatsgevonden.

Afgesproken wordt om het verslag van de bijeenkomst te delen met de leden van de projectgroep.

[REDACTED] geeft aan dat het een pilot-project is, er moet dus worden onderzocht of dit een effectieve methode is om natuur te ontwikkelen.

[REDACTED] geeft aan dat [REDACTED] [REDACTED] aanwezig was bij de expert meeting en bij de stakeholdersbijeenkomst. De Duikclub heeft het project besproken en zal er nog verder over doorpraten.

[REDACTED] vertelt dat er bij de stakeholdersbijeenkomst vissers aanwezig waren: zij gaven aan dat als er door de afdekking met hard substraat natuurontwikkeling ontstaat, de vissers het liefst daar zo dicht mogelijk bij langs willen varen.

[REDACTED] vult aan dat bodemberoerende activiteiten binnen het monument niet zijn toegestaan maar dat de controle lastig is.

[REDACTED] licht toe dat het plan van aanpak voor de pilot nog moet worden uitgewerkt. Ook de juridische kant moet verder worden uitgewerkt. Aanstaaende maandag is daarover een eerste bijeenkomst. Het programma Rijke Waddenzee trekt het project.

[REDACTED] vertelt dat de zetmeelkratjes waarover gesproken is heel duur zijn. Kippengaas is ook nog genoemd als materiaal.

Als beoogde plekken zijn de afgedekte scheepswrakken BZN2 en BZN4 gekozen. Op deze wrakken wordt binnen nu en tien jaar niet verwacht dat er nieuw proefsleuvenonderzoek zal gaan plaatsvinden. De afdekking van de BZN2 is beschadigd en moet gerepareerd worden.

[REDACTED] noemt nog dat je eigenlijk niet alleen zou moeten afdekken maar de locaties ook zou moeten beboeien om ze tegen bijv. schade door visserij te beschermen. [REDACTED] geeft aan dat er strenge regels zijn voor beboeien en dat het dus niet is toegestaan om locaties met dit doel te beboeien.

4. Gesprek Batavialand

[REDACTED] heeft onlangs samen met [REDACTED] [REDACTED] een gesprek gehad met [REDACTED] van Batavialand. [REDACTED] [REDACTED] wordt uitgenodigd voor de volgende projectgroep om een toelichting te geven op zijn onderzoek.

5. Veldwerk RCE

[REDACTED] komt nog even terug op de opmerking van [REDACTED] over de veiligheid van de RCE-medewerkers bij het veldwerk tijdens PreSail. [REDACTED] geeft aan dat hij overleg heeft gehad met Leon Vroom. De RCE werkt vanaf een groot schip en [REDACTED] en [REDACTED] beschouwen de risico's als beheersbaar.

[REDACTED] komt nog even terug op de melding van [REDACTED] [REDACTED] dat er steigergaas op het strand is aangetroffen, en de suggestie vanuit de vorige projectgroep om het steigergaas te merken. [REDACTED] geeft aan dat dit een goede suggestie is, hij is aan het kijken naar de praktische uitwerking.

De RCE moet een monumentenvergunning aanvragen voor het veldwerk, [REDACTED] meldt dat de vergunning deze week wordt ingediend. Omdat de vergunning ook door de gemeente moet worden

bekeken vraagt hij [REDACTED] om de betrokkenen in te seinen dat het eraan komt. [REDACTED] vraagt om de aanvraag in kopie naar de projectgroep te sturen.

Het plan voor de drie weken ziet er als volgt uit:

- BZN2, BZN3 en BZN10: afdekken
- BZN4, BZN8: ook repareren (afhankelijk van de tijd)
- BZN18, BZN19 en BZN20 inspecteren

[REDACTED] vraagt de Duikclub om eventuele waarnemingen door te geven zodat de RCE daarop kan inspelen.

[REDACTED] geeft aan dat de BZN20 op sonar nog niet zichtbaar is.

[REDACTED] vraagt om het veldwerk in de media te benutten en stelt voor dit in de communicatiewerkgroep te bespreken. [REDACTED] geeft aan dat er weer een persbericht en een blog zal worden gemaakt.

6. Voorstel Nieuwe Trivium

De leden van de projectgroep hebben het voorstel niet kunnen lezen. Afgesproken wordt dat het voorstel nogmaals zal worden rondgestuurd, met de vraag: voegt een gesprek zoals voorgesteld door Het Nieuwe Trivium iets toe? Zien de leden van de projectgroep het als een risico of als een kans? Suggesties voor een andere insteek zijn ook welkom. Als deadline wordt 15 april afgesproken. Afgesproken wordt ook om het niet te doen als de beelden/wensen teveel uiteenlopen.

[REDACTED] geeft aan dat hij vooral toegevoegde waarde ziet in een discussie over de omgang met erfgoed.

[REDACTED] stelt voor om ook de publieke opinie mee te nemen. [REDACTED] geeft ook aan dat de gemeente niet per se hoeft te participeren. [REDACTED] geeft aan dat het gesprek ook zou moeten gaan over het hogere doel.

7. Wrakduikavond

[REDACTED] vertelt dat hij samen met [REDACTED] en [REDACTED] een presentatie heeft gehouden bij de Wrakduikavond. Er was ongeveer 200 man publiek en de reacties waren positief. De Duikclub is ook bij de AWN op bezoek geweest, daar kwam minder publiek op af.

[REDACTED] spreekt zijn waardering uit voor het feit dat [REDACTED] vooraf de inhoud van de presentatie nog even heeft afgestemd.

[REDACTED] meldt dat Omroep Max vrijdag televisie-opnames komt maken. Doel is Texel te promoten en aandacht voor het erfgoed te vragen.

8. Advies museale presentatie

Het advies is binnen de projectgroep gedeeld. [REDACTED] licht toe dat de provincie de collectie uit het Palmhoutwrak graag wil onderbrengen bij Kaap Skil maar dat het belangrijk is dat deze visie ook gedeeld wordt door experts. Het advies laat zien dat ook experts van andere musea vinden dat Kaap Skil goede plek is. De conserveringsomstandigheden zijn wel een belangrijk aandachtspunt.

[REDACTED] vraagt: stel dat blijkt dat de collectie zó kwetsbaar is dat je deze niet kan tentoonstellen, dan kun je toch nog steeds wel een tentoonstelling maken? [REDACTED] bevestigt dit, je moet dan andere middelen zoeken. Als museum wil je natuurlijk wel zoveel mogelijk objecten ook echt tonen.

[REDACTED] geeft aan dat hij het rapport graag wil gebruiken voor de scenario's van de BZN17. Het rapport pleit voor meer onderzoek, want je wil meer weten.

█ geeft aan dat het rapport onderschrijft dat Kaap Skil geld nodig heeft om de goede conserveringsomstandigheden te kunnen creëren.

█ wil graag weten: als een proefsleufonderzoek naar de BZN17 niet doorgaat, wat betekent dat voor de tentoonstelling? █ geeft aan dat dit geen dealbreaker zal zijn. █ vult aan: hoe meer je weet hoe beter.

9. Activiteiten RCE internationaal/nationaal

█ geeft aan dat hij vorige week in de krant het nieuws las over activiteiten van de RCE in Cuba. Het verhaal suggereerde dat de wrakken netjes beschermd in het zand liggen maar toch worden onderzocht. Het verhaal wekt de indruk dat er wel geld is voor activiteiten in het buitenland en niet voor activiteiten in Nederland. █ geeft aan dat deze vraag ook gesteld wordt door bezoekers van Kaap Skil.

█ geeft aan dat er over de hele wereld Nederlandse wrakken aanwezig zijn. Nederland is hier verantwoordelijk voor. De wrakken in Cuba liggen niet goed beschermd maar zijn ook bedreigd. Het is niet zo dat er geen geld is voor activiteiten in Nederland: er wordt dit jaar €100.000 uitgegeven aan het veldwerk deze zomer. In de afgelopen dertig jaar is er slechts vier jaar niet op de Waddenzee gedoken door de RCE.

█ constateert dat de activiteiten van de RCE in het buitenland elke keer opnieuw deze vraag oproepen en dat het daarom iedere keer belangrijk is dit goed uit te leggen. █ heeft hier in een overleg van gedeputeerde Jack van der Hoek met de directeur van de RCE ook aandacht voor gevraagd: binnenkort gaat de provincie naar buiten met de lobbybrief van de gezamenlijke kustprovincies, dit kan in combinatie met de activiteiten van de RCE in het buitenland verkeerd landen. █ heeft een oproep gedaan aan de RCE: zorg dat je een goed antwoord klaar hebt liggen. █ sluit zich hierbij aan en geeft aan: bij communicatie over wrakken in het buitenland kan de RCE vermelden dat er ook in Nederland veel waardevolle wrakken liggen.

10. Lobby en mediamoment

█ geeft aan dat hij bij █ heeft aangekondigd dat de lobbybrief van de kustprovincies eraan komt. Mogelijk heeft █ nog tips en trucs.

█ vertelt dat er op 10 mei een mediamoment gepland staat. Dat mediamoment draait om de nieuwe bevindingen uit het wetenschappelijk onderzoek: de niet-westerse herkomst van een deel van de kleding. Het idee is om de pers bij de UvA een inkijkje te geven in de bestudering van de collectie. █ van de School of Historical Dress zal het woord doen.

█ vraagt of er bij het mediamoment ook een relatie wordt gelegd met de lobby. Het mediamoment zal inderdaad ook gekoppeld worden aan de boodschap over de █ van natuurlijke erosie.

█ vraagt of ook Kaap Skil en bestuurders van de gemeente Texel voor het mediamoment worden uitgenodigd.

11. Sail

Idee is om tijdens Sail/PreSail een bestuurlijk evenement te organiseren rond de █ van natuurlijke erosie. *Aanvullende informatie 12 april:* het evenement wordt verplaatst van 21 juni naar 23 juni zodat Kamerleden er ook bij kunnen zijn (zij doen alleen op maandagen en vrijdagen werkbezoeken).

12. Agenda stuurgroep 18 april

Aanvullende informatie 12 april: besloten is de stuurgroep te verplaatsen naar half mei omdat er dan een aantal mijlpalen gepasseerd zullen zijn.

De leden van de stuurgroep zijn: [REDACTED] (RCE, opvolger [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] (gemeente Texel), [REDACTED] [REDACTED] (provincie), [REDACTED] (Kaap Skil). De Duikclub is niet in de stuurgroep vertegenwoordigd, Kaap Skil stemt met de duikclub af.

Als agendapunten voor de stuurgroep worden de volgende punten genoemd:

- instandhoudingsplan en scenario's BZN17.
- evaluatie van de pilot en vooruitblik naar mogelijke aanpassing van de Erfgoedwet (de beoogde AMvB)
- lobbybrief
- ontwikkeling gemeentelijk beleid

13. Wat verder ter tafel komt

[REDACTED] merkt op dat in het instandhoudingsplan in algemene termen wordt gesproken over samenwerking met amateurs en vraagt of specifiek de Duikclub Texel kan worden genoemd. [REDACTED] licht toe dat hier bewust voor is gekozen omdat de RCE niet een specifieke duikclub voorrang kan geven.

[REDACTED] vraagt of er budget beschikbaar zal worden gesteld voor de visuele inspecties die de Duikclub in het kader van het instandhoudingsplan wil gaan doen. [REDACTED] licht toe dat dat niet mogelijk is, want op het moment dat de Duikclub een vergoeding zou krijgen zou de Duikclub gaan concurreren met [REDACTED] (die moeten voldoen aan alle zware Arbo-eisen waar de Duikclub niet aan hoeft te voldoen). De RCE krijgt op dit moment al kritische vragen vanuit [REDACTED] [REDACTED] constateert dat de kosten die door de Duikclub gemaakt worden een belangrijk punt blijft dat regelmatig terugkomt. Een idee is om dit punt op de agenda te zetten voor de volgende projectgroep.

Er ligt nog een vraag op welke wijze [REDACTED] [REDACTED] betrokken blijft bij het onderwerp onderwaterarcheologie Texel. Afgesproken wordt dat [REDACTED] dit navraagt.

[REDACTED] zal ook een voorstel rondsturen voor de evaluatie van de pilot.

Actielijst

wie	wat	
[REDACTED]	Beheersverordening toesturen aan [REDACTED]	Vóór 2 mei
[REDACTED]	Toesturen contactgegevens [REDACTED] aan [REDACTED]	Gebeurd
[REDACTED]	Toesturen verslag expert meeting en stakeholdersbijeenkomst aan projectgroep	Vóór 2 mei
[REDACTED]	Toesturen aanvraag monumentenvergunning voor veldwerk aan projectgroep	Zodra gereed
[REDACTED]	Nagaan wat betrokkenheid [REDACTED] [REDACTED] bij onderwaterarcheologie Texel vanuit zijn nieuwe functie is	Vóór 2 mei
[REDACTED]	Rondsturen voorstel evaluatie pilot	Vóór 2 mei

Toelichting RCE op activiteiten binnen- en buitenland

[REDACTED], 13 april 2017

Buitenland

In het verleden was de verantwoordelijkheid voor het beheer van de scheepswrakken van VOC, WIC en admiraliteit (waar de Nederlandse Staat eigendom van claimt) belegd bij het ministerie van Financiën, Dienst der Domeinen. De primaire focus van deze dienst was vermogensbeheer en veel minder de behartiging van erfgoedbelangen. Vanuit erfgoedoptiek werd dat door velen als een onwenselijke situatie gezien. Daartoe aangezet door de Tweede Kamer hebben de ministers van Financiën en OCW een beoordelingskader gemaakt ten aanzien van de omgang met scheepsvindplaatsen in eigendom van de Nederlandse staat (buiten Nederland). Dit heeft in 2012 geresulteerd in een opdracht van toenmalig staatssecretaris Zijlstra aan de RCE om actief erfgoedbeheer te voeren op dit erfgoed. Daarvoor is ook geld beschikbaar gesteld, en er is de afspraak gemaakt dat – indien het nodig blijkt om een vindplaats op te graven dat daarvoor incidenteel middelen worden vrijgespeeld.

Daarnaast is er nog een andere politieke opdracht. Het Kabinet voert internationaal cultuurbeleid en een onderdeel daarvan is het beleid voor Gedeeld Cultureel Erfgoed (GCE). De RCE heeft de opdracht dit beleid vraag gestuurd uit te voeren en ontvangt daarvoor financiering. Gelet op de vragen vanuit de landen waarmee samenwerkt wordt een deel van de middelen en inzet gezet op het gedeelde culturele erfgoed onder water (de scheepswrakken).

Binnenland

De binnenlandse situatie is anders. In 2011 is het archeologische stelsel in Nederland geëvalueerd. Een van de dingen die bleek was dat in de zgn. malta-systematiek de zorg voor het maritieme erfgoed achterbleef. Dit vertaalde zich in een opdracht aan de RCE om via een programma maritiem daar wat aan te doen.

Dit programma is recentelijk afgerond en werkzaamheden zijn in de lijn belegd.

De situatie is nu zo dat in situaties waarbij er een (menselijke) verstoorder is aan te wijzen meestal goed voor de archeologie kan worden gezorgd.

Wat nog niet in het systeem zit is de omgang met het erfgoed dat door de natuur wordt aangetast. Dit onderwerp is geagendeerd voor een volgende beleidscyclus, en inmiddels zijn er ook partijen opgestaan die hiervoor pleitbezorger zijn.

Een discussie die in ons gedecentraliseerde bestel met name gevoerd moet worden is WIE hierin WELKE verantwoordelijkheid heeft en HOE e.e.a. gefinancierd kan worden.

Bovenstaande neemt niet weg dat er inmiddels wel allerlei aansprekende initiatieven gaande zijn om het beheer van het maritiem erfgoed te verbeteren.

Samenvattend

Er ligt een duidelijke politiek opdracht aan de RCE om beheer te voeren op 'Nederlandse' scheepswrakken in het buitenland.

Er is geen duidelijke opdracht aan de RCE of aan enig andere overheid om beheer te voeren over archeologische vindplaatsen (waaronder scheepsvindplaatsen) in het binnenland. Wel wordt er bij steeds meer partijen een duidelijke behoefte en urgentie gevoeld om verantwoordelijkheid te nemen voor het beheer van maritiem erfgoed. Dit vertaalt zich ook in allerlei activiteiten. De kwestie komt aan de orde komen bij het recent opgestarte proces van beleidsvorming in Den Haag.

Afgelopen jaar is een bijzonder jaar geweest voor Duikclub Texel (DCT). Dit komt omdat het protocol Waddenzee meer draagkracht en aandacht heeft gekregen na de presentatie van de Jurk en de overdracht van de gedane vondsten van het Palmhout wrak (BZN17).

De aandacht die er gekomen is naar de schatten van de Waddenzee heeft geleid tot vele media optredens, presentaties en bezoeken aan (kennis)instituten. Hierbij is door de verschillende partijen aangekaart dat de samenwerking met de amateurarcheologen en de wetenschap/professionele archeologie bijzonder is en grote draagkracht vindt bij het grote publiek. Dit in het bijzonder voor de archeologische vondsten die gedaan worden onder het water oppervlak omdat de kans op verlies hiervan zo groot is. Een kleine greep van de gedane externe-activiteiten van de duikclub:

- Toekenning Jef van den Akker Award Stichting BOS ter stimulering van het goede initiatief
- Bezoek Huize Hilde, Castricum
- Lezing in Spakenburg bij de Utrechtse amateur archeologen
- Wekelijks overleg met Archeoloog [REDACTED] (gem. Texel)
- Inmeten Mosselzaad invanginstallaties (MZI's)
- Overleg bij de Universiteit van Amsterdam en overdracht vondsten (tapijt e.d.)
- Het geven van diverse rondleidingen in Museum Kaap skil, Oudeschild, door de leden van DCT
- Digitalisering, archivering, primaire conservering, observaties/monitoring van de wrakken
- Maandelijkse vergaderingen projectgroep
- Expertmeeting pilot "ecologische bescherming scheepswrakken"
- Startbijeenkomst "ecologische bescherming scheepswrakken"
- Lezing Archeologische Werkgroep Nederland (AWN)
- Lezing bij duikclub De Zeester

Bijzonder waren hierbij de presentatie "*Garderobe*" en de presentatie van de (fragmenten van) het wandkleed. Dit is tevens door de lokale bevolking erg enthousiast ontvangen, maar ook door de toeristen. Het heeft daarbij geleid tot een 11.000 extra bezoekers aan het museum Kaap Skill. De twee presentaties tezamen hebben bijgedragen aan de toename van 86% in de bezoekersaantallen(!). Uiteraard vindt deze toename ook haar weerklank in de rest van de toeristensector. Al deze extra bezoekers geven namelijk een impuls aan de lokale economie en toerisme. De naast gelegen visboer, de omliggende winkels en uiteraard alle andere (toeristische) activiteiten op Texel deden dankzij de vondsten uit het wrak BZN17 goede zaken.

Naast deze activiteiten waarbij de verschillende clubleden actief op de voorgrond stonden, zijn er achter de schermen ook een aantal ontwikkelingen doorgezet. Zo is samen met [REDACTED] en [REDACTED] een digitale database opgezet van de locaties van de wrakken en de tot op heden gedane observaties en vondsten. Deze database zal een basis vormen om de aanwezige kennis vast te leggen en te centraliseren. Hierbij worden de meest basale zaken van de geconstateerde situatie in geregistreerd. Hiervan is een kort uittreksel gemaakt welke weergegeven is in de bijgevoegde tabel. Hierin is onder meer te zien wanneer er gedoken is, waar, wat de condities waren en of er iets is gezien en zo ja wat. Het streven is om dit de komende jaren te continueren en te optimaliseren, zowel de database zelf (programma technisch) als de gelogde informatie (denk hierbij aan foto- en videomateriaal en biodiversiteit etc.).

Opvallende algemene constatering van de afgedekte wrakken was de slechte staat van deze afdekkingen. Enkele schades zijn mogelijk ontstaan door vissers, dit door de aanwezigheid van vistuigage, maar het gros is ontstaan door het schuren van de afdekking over harde onderdelen van de wrakken. Dit geeft aan dat de afdekking meer aandacht behoeft en/of er een alternatief gevonden moet worden. Een goed voorbeeld hiervan in de onderstaande foto, gemaakt door Jacco Bakker.

Serieuze slijtage van de afdekking door het schuren over harde onderdelen van het wrak.

Al met al is het een bewogen jaar geweest en ook in het nieuwe jaar zullen we verder gaan met het protocol en inzetten voor het behoud van de archeologische schatten in de Waddenzee!

Namens het bestuur,

[REDACTED]

Secretaris

#	Datum	Naam wrak	Watercondities		Gevonden/gezien materiaal									Opm. / Observaties
			Getij	Zicht	Hout	Leer	Textiel	IJzer	Koper	Aardewerk	Glas	Tin	Anders nl.	
1	3-5-2016	Leerwrak	HW	Matig										Vermoedelijk verder verzand, veel vistuig
2	7-5-2016	Schalenwrak	HW	Slecht	x									Dikke laag slib op wrak. Wrakkenton bij precies op wrak
3	8-5-2016	Poolskanonnen wrak	NN	NN										Veel afdekking kapot, hout zakt in slijpgeul
4	4-6-2016	Potter (fragment)	LW	Slecht										Te slecht zicht
5	9-6-2016	Pool	HW	NN										Holle koker met kruis er op
6	11-6-2016	Baron v. Pallandt	HW	Matig	x				x			x		Volledig bedekt met kokerwormen, vele losgeraakte koperen platen
7	12-6-2016	Palmhoutwrak	HW	Goed										Wrak lijkt iets verder verzand
8	18-6-2016	Leerwrak	LW	Goed										Mastvoet gezien
9	19-6-2016	De Rob	HW	Goed										Wrak ligt er aardig bij, afdekking behoeft wel aandacht
10	26-6-2016	Potter (fragment)	HW	Goed									Pijpjes	Vele EB pijpjes (lading), weinig verandering t.o.v. voorgaande jaren
11	17-7-2016	Poolskanonnen wrak	HW	Goed									Pijpjes	Groot kanon gezien, veel houtwerk vrij gespoeld en daarmee ook houtworm
12	24-7-2016	Leerwrak	NN	NN	x	x		x						Leren schoenzool, kanonskogels. Veel houtworm. Wrak zeer slechte conditie
13	30-7-2016	Leerwrak	HW	Goed	x									Vele losliggende houten dek-knieën
14	30-7-2016	Potter (fragment)	LW	Goed				x					Pijpjes	Div. potten gezien
15	31-7-2016	Leerwrak	HW	Goed	x			x						Kniespanten, veel houtworm
16	31-7-2016	Twee kanonnenwrak	LW	Goed	x			x		x				Veel houten spanten, div. aardewerken scherven, kanonnen. Spoelt weg.
17	2-8-2016	Twee kanonnenwrak	LW	NN	x			x		x				
18	6-8-2016	Baron v. Pallandt	HW	NN	x				x					Koperen planten en koperen spijkers. Veel mosselzaad en wrak vrij gespoeld
19	14-8-2016	Potter (Koraaltuin)	LW	Matig	x								x	Veel koraal (ballaststenen)
20	23-8-2016	Leerwrak	LW	Goed	x			x						Planken, knie-spanten, kanonskogels
21	27-8-2016	Potter (fragment)	LW	Matig				x					EB-pijpjes	Div kookpotten itt informatie gehele wrak afgedekt ipv alleen belangrijkste punten. Delen boven het zand niet afgedekt.
22	30-8-2016	Palmhoutwrak	HW	Goed										Lijntjes van RCE gezien.
23	3-9-2016	Poolskanonnen wrak	NN	NN									Tonnetje	Geen bijzonderheden
24	11-9-2016	De Pool	HW	Goed										Spijkers
25	18-9-2016	Baron v. Pallandt	HW	Goed									Brons	Geen bijzonderheden
26	22-9-2016	Leerwrak	NN	NN										Geen bijzonderheden
27	8-10-2016	Leerwrak	HW	Matig	x	x		x						Geen bijzonderheden
28	9-10-2016	Twee kanonnenwrak	HW	Goed	x					x				Geen bijzonderheden
29	22-10-2016	Twee kanonnenwrak	HW	Goed	x					x				Geen bijzonderheden
30	29-10-2016	Poolskanonnen wrak	LW	Matig	x									Geen bijzonderheden

NN = Geen gegevens beschikbaar

Naam overleg projectgroep onderwaterarcheologie Texel
Locatie Gemeentehuis Texel, Raadszaal
Datum 2 mei 2017
Tijdstip begin: 15.00 eind: 17.00

Uw contactpersoon

BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143661

noord-holland.nl

Agenda

1|1

Agendapunten

Projectgroep: 15.00-16.00 uur

1. Opening/mededelingen

- Verslag projectgroep 4 april (bijlage 1)
- Memo [redacted] over verantwoordelijkheden RCE in binnen- en buitenland (bijlage 2)
- Terugkoppeling communicatiewerkgroep 19 april (bijlage 3)
- Gesprek [redacted] en [redacted]
- Terugkoppeling bezoek [redacted] aan Duikclub Texel (18 april jl) en gesprek [redacted] met [redacted] (24 april jl.)
- Stand van zaken publicaties in Archeologische Kroniek Noord-Holland

2. Lobby, mediamoment mei, PreSail

- Stand van zaken lobbybrief kustprovincies
- Stand van zaken mediamoment 10 mei
- Stand van zaken PreSail 23 juni

3. Veldwerk RCE

Programma van Eisen: zie e-mail [redacted] [redacted]

4. Evaluatie pilot

- Stand van zaken

5. Vooruitblik

- 24 mei, stuurgroep onderwaterarcheologie

6. Lopende zaken

- Stand van zaken instandhoudingsplan, verslag veldwerk 2016, onderzoeksrapport BZN17

7. W.v.t.t.k.

Presentatie [redacted] [redacted] 16.00-17.00 uur

Aan: M

nota

Voorstel omgang natuurlijke erosie onder water en regelgeving amateurduikers

Paraaf FenK

Datum

Aanleiding

- In de Erfgoedbalans 2017 is geconstateerd dat het vraagstuk van natuurlijke erosie onder water om aandacht vraagt. Er gaat mogelijk waardevol erfgoed verloren doordat het verstoorder betaalt principe hier niet functioneert.
- De kustprovincies hebben in een brief gevraagd om een programmatische aanpak van het rijk van dit vraagstuk en een gesprek hierover met DGCM (zie bijlage).
- In hun brief vragen de provincies, evenals eerder de AWN, STIMON en de LWAOW, ook aandacht voor beperkende aspecten van de regelgeving ten aanzien van de amateurduikers (AMvB archeologie en Arbo-regels). De Tweede Kamer heeft verzocht om een afschrift van het antwoord aan AWN, STIMON en LWAOW.

In deze nota treft u een voorstel voor de omgang met deze onderwerpen.

Samenvatting

- De problematiek ten aanzien van natuurlijke erosie is door u erkend. Het is niet zo dat er nu niets gebeurt, maar er zou inderdaad meer moeten. Amateurduikers zouden daar een bijdrage aan kunnen leveren. Op dit moment is de verantwoordelijkheidstoedeling tussen de overheden echter onduidelijk en ontbreekt een procedureel afwegingskader.
- De definitieve oplossing voor het vraagstuk (inclusief de eventuele financiering) moet gevonden worden binnen het traject Erfgoed telt. Het beantwoorden van de vraag welke overheid waarvoor verantwoordelijk is is daarbij leidend.
- Vooruitlopend op Erfgoed telt zal een uitzondering op de certificeringsplicht voor archeologisch onderzoek worden ontwikkeld ten behoeve van amateurduikers, parallel aan de reeds bestaande uitzondering voor amateurverenigingen op land. Tot die tijd zal onder voorwaarden worden gedoogd.
- Eveneens vooruitlopend op de uitkomst van Erfgoed telt zal samen met SZW worden verkend wat de mogelijkheden zijn voor versoepeling van de arbo-regels.

Erfgoed en Kunsten

Van

1

T

Datum

15 mei 2017

Referentie

1192866

Biilagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met
RCE

Aantal pagina's
3

Opmerking [REDACTED]: Door de oplossing te vinden binnen het nieuwe traject loopt het dan ook geen gevaar dat dit een tijdelijke oplossing is, namelijk zolang dit traject loopt of nieuw beleid geldig is?

- Toelichten van bovenstaande in een gesprek van (wnd.) DGCM met gedeputeerde Noord-Holland op 23 juni.
- Beantwoorden van brief AWN, STIMON en LWAOW langs dezelfde lijn en hen uitnodigen voor een gesprek over de uitzondering en arbo-regels.

Datum
15 mei 2017

Toelichting

Natuurlijke erosie onder water

De belangrijkste constatering ten aanzien van natuurlijke erosie onder water is dat de bestaande regelgeving en afspraken niet voorzien in een eenduidige verantwoordelijkheidstoedeling. Het beantwoorden van de vraag welke conclusies daaruit getrokken moeten worden en of daar aanpassing van wet- en regelgeving voor nodig is of dat andersoortige afspraken gewenst zijn, dient door rijk, gemeenten en provincies gezamenlijk te worden beantwoord. Aan gemeenten en provincies zal voorgesteld worden om hiertoe een werkgroep te **starten**.

Opmerking [ ]: Geef helder aan wat het doel hiervan is, te komen tot een advies/stroomschema/voorstel procedure etc?

Een tweede kwestie is – gesteld dat de verantwoordelijkheidsvraag is **beantwoord** – dat er een afweging gemaakt moet worden om wel of niet in te grijpen. Er zal immers altijd sprake zijn van beperkte capaciteit en middelen. Voor het maken van een inhoudelijke afweging zijn voldoende instrumenten voorhanden. Dit verloopt immers vergelijkbaar met een waardestelling op land. Een procedureel afwegingskader dat ook kijkt naar het aanwezige draagvlak, de betrokkenheid van partijen en eventuele andere aspecten ontbreekt **nog**.

Opmerking [ ]: Ik vermoed dat de verantwoordelijkheidsvraag juist het dilemma is. Wellicht is het veel meer wie durft de verantwoordelijkheid op zich te nemen. Doet het Rijk dat als zij eigenaar is van de wraklocaties, of alleen als in geval van Rijksmonumenten etc. Wilt het Rijk in deze het goede voorbeeld geven?

Acties

- Delen juridische analyse met gemeenten/provincies
- Verkennen (niet inhoudelijk) afwegingskader

Uitzondering op certificaat

Er is een brede behoefte om de mogelijkheden voor amateurduikers om onder bepaalde voorwaarden zelf onderzoek te verrichten nader te regelen. Op het land is bij inwerkingtreding van de Erfgoedwet voor amateur archeologen en detectie amateurs een uitzondering gecreëerd op de plicht een certificaat te bezitten. Voor amateurduikers is dit toen niet gedaan, omdat nog niet voldoende duidelijk was wat de voorwaarden hiervoor zouden moeten zijn. Op basis van de ervaringen in reeds uitgevoerde pilots rondom Texel en op de Noordzee is hierin inmiddels meer inzicht.

Opmerking [ ]: Het maken van de afweging bestaat uit diverse stappen, een mogelijke opzet:

- 1) Bepalen waardestelling, is het wrak behoudenswaardig?
- 2) Wat zijn de bedreigingen en wat is de noodzaak (hoeveel tijd is er nog)?
- 3) Bepalen welke maatregelen gewenst zijn, fysieke behoudsmaatregelen of mogelijk zelfs (gedeeltelijk) behoud ex situ
- 4) Kosten-baten analyse (voor verschillende mogelijkheden) waarbij ook het maatschappelijk draagvlak en belang worden meegenomen niet uitsluitend naar de inhoudelijke criteria svp.

Bij een uitzondering zou zoveel mogelijk de parallel gezocht moeten worden met de uitzonderingsbepaling die voor amateurverenigingen op land bestaat. De uitzondering zou er als volgt uit kunnen zien:

- De ontheffing geldt voor verenigingen, niet individuen, die het behouden en beoefenen van archeologie als statutair doel hebben.
- De ontheffing wordt op basis van een aanvraag verleend door de RCE.
- De uitzondering heeft alleen betrekking op het ter identificatie van de bodem meenemen van voorwerpen of het meenemen van voorwerpen die acuut bedreigd worden. Deze voorwerpen moeten worden overgedragen aan het betreffende depot.
- De uitzondering heeft geen betrekking op (voorbeschermde) rijksmonumenten, provinciale monumenten of gemeentelijke monumenten, tenzij hierover andere afspraken zijn gemaakt.
- Voorwaarde voor wat betreft de Noordzee is dat het vaarplan vooraf is gemeld aan de Kustwacht. **PM binnenwateren**.
- Een volledige opgraving door amateurduikers mag alleen plaatsvinden op die locaties waar een negatief selectiebesluit over genomen is door het bevoegde gezag.

De bovenstaande stappen zijn met name gericht op een specifiek wrak (vraagstuk), Uiteindelijk zal ook de vraag waarom de één wel en het andere niet wrak dienen te worden beantwoord. Ik vermoed dat het lastig zal zijn op deze def. stap puur op inhoudelijke gronden te kunnen zetten maar vooral andere zaken een grote rol gaan spelen, zoals draagvlak en praktische uitvoerbaarheid, mede financiering etc

- Het rapporteren, documenteren en conserveren van vondsten (art. 5.4.1 Erfgoedwet) is verplicht.

Datum
15 mei 2017

Een urgent aandachtspunt is dat de pilots die nu lopen rondom Texel, op de Noordzee en in Zeeland noodzakelijkerwijs eindigen per 1 juli 2017. Na die datum beschikt de RCE door de overgang naar het certificeringsstelsel niet meer over een opgravingsvergunning die als kapstok kan dienen. Bij de deelnemers aan de pilots zal grote teleurstelling ontstaan als zij na 1 juli – ondanks de succesvolle ervaringen – geen voorwerpen ter identificatie meer mogen meenemen van de zeebodem.

WJZ geeft aan dat de enige mogelijkheid om na 1 juli 2017, vooruitlopend op nieuwe regelgeving, de pilot-praktijk voort te zetten is om deze middels een 'gentlemen's agreement' tussen RCE en de betreffende verenigingen van amateurduikers te gedogen. Hierbij zouden bovenstaande uitgangspunten voor de formele uitzondering als basis moeten dienen.

Aandachtspunten bij het realiseren van de uitzondering zijn verder:

- Dat deze moet passen binnen het Unesco verdrag.
- Dat de amateurkoepels goed moeten worden betrokken.
- Dat er afspraken moeten worden gemaakt met Kustwacht en EGI. Daarbij is het mogelijk dat de Kustwacht ook om middelen vraagt.
- Dat het actiever betrekken van amateurduikers bij het maritiem erfgoed ook gevolgen heeft voor de organisatie van het werk bij de RCE. Dit blijkt ook uit de aanbevelingen van de evaluatie van de pilot rondom Texel.

Opmerking [REDACTED]: Goed punt !

NB Voor het wijzigen van de AMvB archeologie moet een startnota worden opgesteld en gelden de gebruikelijke termijnen. Hiermee is in totaal X maanden gemoeid.

Acties

- Overleg met AWN/LWOAW/STIMON over:
  - Gedoogconstructie
  - Voorstel uitzonderingsbepaling
- Overleg met gemeenten en provincies
- Overleg met I&M/Kustwacht

Arbo-regels

Bestaande normen ten aanzien van professionele duikers maken het voor professionele onderwaterarcheologen zeer lastig om samen met amateurduikers onder water onderzoek te doen. Dit terwijl hier grote behoefte aan bestaat. Ook is er een knelpunt met betrekking tot onderwater archeologen in opleiding. Pogingen om samen met SZW tot een oplossing te komen zijn tot nog toe op niets uitgelopen. Dit heeft mede te maken met de opstelling van de grote offshore bedrijven die – met het oog op het voorkomen van dodelijke ongelukken - hechten aan strenge regels.

Actie

- Naar aanleiding van de brief van de kustprovincies zal een nieuwe poging worden gedaan richting SZW, zo nodig op hoger ambtelijke niveau.

Naam overleg stuurgroep onderwaterarcheologie

Locatie Lands End, Den Helder

Datum 24 mei 2017

Tijdstip begin: 10.00 eind: 12.00

Uw contactpersoon

BEL/REE

Telefoonnummer

noord-holland.nl

Agenda

1|3

Agendapunten

1. Verslag stuurgroep

- Ter vaststelling: verslag stuurgroep 20 november 2016 (bijlage 1)
- Naar aanleiding van het verslag: i. Stand van zaken convenant Rijkswaterstaat, ii. Stand van zaken overleg Arbo-regels. Toelichting door [\[redacted\]](#) Wellicht goed om bij het voorstelrondje om aan te geven dat jij nu opdrachtgever van de pilot bent geworden en welke zaken [redacted] nog mee heeft genomen naar zijn nieuwe functie (zie mail):
  - 1) - issue degradatie door natuurlijke oorzaken (zit in project Erfgoed Telt):
  - amvb die we willen opstellen n.a.v. de drie pilots (ook rol voor [redacted] en [redacted])
  - Arbo-regelgeving:
  - lobby van de provincies onder aanvoering van NH.

Ik weet niet hoe het RWS en de Arbo staat. Zoals ik in het instandhoudingsplan heb aangegeven verzorgt RWS voor ons enkele acties zoals het doen van Multibeam scans maar dit is erg afhankelijk van persoonlijke contacten en daarmee erg kwetsbaar. Vandaar de aanbeveling deze afspraken vast te leggen (bijv. in het nieuwe convenant). Ik heb begrepen dat het met het nieuwe convenant niet zo wil vlotten.
De s.v.z. betreffende de Arbo heb ik geen kijk op.

2. Lobby kustprovincies behoud maritiem erfgoed

- Toelichting door [\[redacted\]](#) (bijlage 2: lobbybrief)
- Reactie [\[redacted\]](#) hoe is lobbyboodschap ontvangen, hoe ziet vervolg (voor zover bekend) eruit? Heb jij enig idee, hoe zorgen we er voor dat de brief niet ergens onderop van de stapel beland?
In het bijbehorende persbericht vond ik de toonzetting redelijk" met het vingertje naar het Rijk"en ging men niet in op reeds lopende initiatieven zoals deze pilot en ging er geen boodschap vanuit om gezamenlijk de schouders er onder te zetten. In het bericht werd vermeld dat het inspecteren en waarderen van alle wrakken een rol zou zijn van het Rijk,

[echter hoezo?](#)

3. Stand van zaken pilot

i. Verlenging pilot. [De DCT en van de PNH zijn de handtekeningen binnen, ik heb niks gezien van de gemeente en Kaap Skil. \(wellicht naar \[REDACTED\] of \[REDACTED\] gestuurd?\)](#)

ii. Andere pilots (Noordzee, Zeeland)

iii. Evaluatie pilot, met het oog op het doel van de pilot: onderzoeken rol voor amateurs binnen onderwaterarcheologie, borgen van de uitkomsten in een AMvB bij de Erfgoedwet. Stand van zaken van dit traject. Toelichting door [REDACTED] [Zie mail richting gemeente Texel. Ik heb in de projectgroepbijeenkomsten meerdere malen op aangedrongen om waarnemingen en vondsten te melden \(zie ook notulen voorgaande stuurgroep\). Ik heb vandaag weer de gemeente een mail hierover gestuurd.](#)

4. Stand van zaken Instandhoudingsplan en scenario's BZN17

Toelichting door [REDACTED]
[Beide zijn gereed en worden aan de RCE directie voorgelegd](#)

5. Stand van zaken ontwikkeling gemeentelijk beleid Texel

Toelichting door [REDACTED] Naar aanleiding hiervan: stand van zaken afspraken MZI's: toelichting door [REDACTED]
[Over de MZI zijn destijds met RWS en \[REDACTED\] afspraken gemaakt. Deze zijn echter niet bij iemand belegd! Heb dit reeds in het verleden aan \[REDACTED\] doorgegeven. Volgens mij heeft hij mij verteld dat \[REDACTED\] dit zou oppakken echter bij navraag was die niet op de hoogte. Op verzoek van de gemeente heb ik ook de gemeentelijke beheersverordening Waddengebied voorgelegd aan \[REDACTED\]. De gemeente worstelt enigszins met de reikwijdte hiervan, kunnen zij nu wel of geen voorwaarden stellen aan het plaatsten van MZI en andere ruimtelijke ingrepen zoals schelpenwinning? De afbakening is inderdaad niet scherp maar dat biedt de gemeente juist ook de ruimte. Dat is wel afhankelijk van hun eigen gemeentelijk beleid en bestuurlijke wil/moed.](#)

Met opmaak: Lettertype: Niet Vet

6. Vooruitblik activiteiten juni

i. Veldwerk RCE juni. Toelichting door [REDACTED]
[Vanaf 19 juni tot en met vrijdag 7 juli is het duikteam in de weer met het repareren van de afdekkingen van een aantal wrakken in het rijksmonument. Daarnaast zal er als proef enkele lijnen kokosmat van twee verschillende dichtheden en Xmasrope over de wrakken BZN 2 en 4 worden gelegd in kader van het programma Rijke Waddenzee. Dat laatste heeft tot doel om als eerste een biologisch vriendelijk alternatief voor het kunststoffen steigergaas te vinden. Het laatste is het materiaal dat de RCE standaard gebruikt voor het afdekken van wrakken. Voorst heeft het als doel om na te gaan of op deze materialen zich mosselen en andere zogenaamde biobouwers gaan hechten dat](#)

weer allerlei kansen biedt voor andere zee fauna. Ook zouden schelpenbanken er voor kunnen zorgen dat de aangebrachte afdekking beter beschut wordt en minder onderhoud vergt.

Als er tijd over is, dat is afhankelijk van het zicht onderwater en het weer, dan zullen ook de wrakken BZN 18, 19 en 20 verkend kunnen worden.

De reparaties kunnen beschouwd worden als een eerste uitvoering van het instandhoudingsplan 2017-2021. Hiervoor is een budget van €105.000 beschikbaar gesteld (voor 2017).

Voor de uitvoering loopt thans een vergunningsprocedure.

ii. Bestuurlijke bijeenkomst Sail Den Helder 24 juni. Toelichting door [REDACTED] (bijlage 3: programma, lijst met genodigden)

iii. Korte tentoonstelling Kaap Skil. Toelichting door [REDACTED]

7. W.v.t.t.k

Verslag stuurgroep onderwaterarcheologie Texel 24 mei 2017

1. Opening

■■■■■ opent de vergadering. ■■■■■ meldt dat ■■■■■ verhinderd is. ■■■■■ vertelt dat ■■■■ en hij van functie zijn gewisseld. ■■■■■ was voorheen bij de RCE directeur Strategie en Internationaal. Vanuit die rol was hij de laatste jaren ook opdrachtgever voor het Maritiem Programma. Nog steeds is hij opdrachtgever voor de activiteiten van het Maritiem Programma in het buitenland. ■■■■■ vertelt dat hij ook veel ervaring heeft met hoe zaken in Den Haag lopen.

2. Verslag stuurgroep

■■■■■ vermeldt dat ■■■■■ verhinderd was bij de vorige stuurgroepvergadering. Naar aanleiding van het verslag meldt ■■■■■ dat zij contact heeft gelegd met andere Waddengemeenten over het onderwerp onderwaterarcheologie. In die gemeenten leeft het onderwerp minder. ■■■■■ vertelt dat het onderwerp wel leeft bij de Wadden-centra op de andere eilanden. Afgesproken wordt om de andere Waddengemeenten en de Wadden-centra te informeren over de lobbybrief die nu is verzonden. De provincie kijkt of de andere Waddengemeenten kunnen worden uitgenodigd voor het evenement tijdens Sail.

Ten aanzien van het convenant met Rijkswaterstaat geeft ■■■■■ aan dat dit convenant niet het middel is om de afspraken over de monitoring van Burgzand Noord in vast te leggen. ■■■■■ bespreekt met ■■■■ hoe deze afspraken wel kunnen worden vastgelegd. ■■■■■ geeft ook aan dat deze afspraken beter kunnen worden geborgd op het moment dat er duidelijke politieke opdracht ligt bij het RCE voor het beheer van dit erfgoed, die opdracht is er nu nog niet.

Ten aanzien van de Arbo-regels geeft ■■■■■ aan dat er een overleg is geweest, en dat de brief van de kustprovincies een aanleiding is om opnieuw om tafel te gaan. ■■■■■ geeft aan dat dit een moeilijke discussie was, onder andere vanwege dodelijke ongevallen, en dat dit overleg veel tijd gaat vragen. Het Rooswijk-project in Engeland (waarbij duikende vrijwilligers worden ingezet) kan mogelijk ook ter inspiratie dienen: daar kan het dus wel.

3. Lobby kustprovincies behoud maritiem erfgoed

■■■■■ meldt dat het ministerie heeft laten weten dat er een gesprek wordt gepland tussen gedeputeerde Van der Hoek en de waarnemend directeur-generaal, Sander Bersee. ■■■■■ zegt blij te zijn met de brief: een bruikbaar signaal.

Ten aanzien van de lobby geeft ■■■■■ aan dat zij ook graag de aandacht wil vestigen op het feit dat er niet alleen iets verloren gaat als de scheepswrakken niet worden beschermd, maar dat het ook iets oplevert als het maritiem erfgoed beter wordt benut. Er vindt een korte discussie plaats over de vraag of het zinvol is om deze baten ook te kwantificeren. ■■■■■ geeft aan dat hij inschat dat dit uiteindelijk niet het doorslaggevende argument is. ■■■■ en ■■■■ bieden aan om een aantal baten, zoals bezoekerscijfers en media-aandacht, op een rij te zetten zodat dit in de lobby kan

Notulist

■■■■■ ■■■■■

Aanwezig

■■■■■ (RCE),

■■■■■ ■■■■■ ■■■■■

■■■■■ (Texelse

musea/Kaap Skil), ■■■■■

■■■■■ ■■■■■

■■■■■ ■■■■■ ■■■■■

(Provincie Noord-Holland),

■■■■■ ■■■■■

■■■■■ ■■■■■ (gemeente

Texel)

Afwezig

■■■■■ ■■■■■

(gemeente Texel)

Kopie aan

worden benut. [REDACTED] trekt de conclusie dat het belangrijk is om een brede insteek te houden.

[REDACTED] meldt dat de provincie Flevoland ook erg actief is als het gaat om het behoud van maritiem erfgoed.

4. Stand van zaken pilot

i. Andere pilots

[REDACTED] vraagt [REDACTED] of de RCE nieuws zoals de pilots die in andere provincies zijn gestart actief in de projectgroep kan melden. Nu komt dat soort nieuws vaak indirect via andere kanalen binnen.

ii. Evaluatie pilot

[REDACTED] [REDACTED] meldt dat het jaarverslag van de Duikclub in concept gereed is. Het zal op 1 juni bij [REDACTED] [REDACTED] worden aangeleverd. Het gaat om een bescheiden jaarverslag van ongeveer 2 pagina's. Aan het jaarverslag wordt een lijst toegevoegd met de data waarop de duikclub is uitgevaren. [REDACTED] geeft aan dat deze informatie cruciaal is. Als er geen informatie wordt gedeeld kan de pilot niet slagen. En zonder een succesvolle pilot is het moeilijk om tot een AMvB te komen.

[REDACTED] licht toe dat hij samen met de duikclub werkt aan de wijze van verslaglegging: er is een database gemaakt waarin de duikclub waarnemingen kan registreren. In de komende periode zal de duikclub ook vaker gaan fotograferen. [REDACTED] zal de invoer van de duikclub checken zodat de invoer archeologisch gezien klopt en zo volledig mogelijk is. De komende periode zal de duikclub informatie verzamelen over verschillende locaties, zodat hiermee de archeologische waardekaart kan worden gevuld.

[REDACTED] vertelt dat de duikclub de afgelopen zaterdag heeft gedoken op de BZN20. Om het schip te kunnen dateren heeft de duikclub twee fragmenten aardewerk meegenomen van het dek van het schip. Daarnaast is er een grote granaat van 40 cm op het schip waargenomen. [REDACTED] heeft de duikclub op het hart gedrukt om alleen objecten mee te nemen als het niet mogelijk is om te fotograferen, en dan alleen objecten die bruikbaar zijn voor datering, zoals aardewerk. Alleen het uiterlijk en de datering van het schip zijn relevant voor de archeologische waardekaart van de gemeente. [REDACTED] vraagt nog om aandacht voor het doen van meldingen bij de RCE:

[REDACTED] geeft aan dat hij de vondst en de waarneming heeft gemeld aan de RCE.

[REDACTED] meldt dat er een positieve sfeer is bij de duikclub over de samenwerking. Besproken wordt dat het goed is om vanuit de gemeente Texel een toelichting toe te voegen aan het jaarverslag van de Duikclub, waarin ook deze ontwikkelingen worden genoemd, als resultaten van de pilot: de pilot leidt tot een betere verslaglegging en tot een betere verstandhouding tussen de duikers en andere partijen.

5. Stand van zaken Instandhoudingsplan en scenario's BZN17

■ geeft aan dat het belangrijk is dat de betrokken partijen deze voorstellen steunen. Een belangrijk aandachtspunt is dat de RCE geen opdracht heeft om te zorgen voor het beheer van de scheepswrakken in Nederland. Het is ook onduidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is. ■ wil het voorbeeld van het Burgzand bij de directie van de RCE en het ministerie dan ook koppelen aan deze bredere problematiek. ■ verwacht dat de RCE/het ministerie zullen instemmen met het instandhoudingsplan, maar dat dat lastiger zal worden voor het voorstel om proefsleufonderzoek te doen op de BZN17. De RCE heeft geen budget voor beide voorstellen, dus ■ verwacht dat de voorstellen niet alleen aan de directie van de RCE moeten worden voorgelegd maar daarna ook aan het ministerie.

■ plaatst een kanttekening bij het instandhoudingsplan: eigenlijk is een keer in de vier jaar de scheepswrakken inspecteren onvoldoende: is het plan gemaakt binnen de kaders van een budget, of puur vanuit de kwalitatieve wensen? ■ geeft aan dat je de scheepswrakken eigenlijk twee keer per jaar zou willen inspecteren. Maar hierin wil de Duikclub ook een rol vervullen. Geconstateerd wordt dat het nu belangrijk is dat het instandhoudingsplan met steun van de betrokken partijen aan RCE (en mogelijk ministerie) wordt voorgelegd. ■ geeft aan dat hij zich ervoor inzet dat er in juni een besluit wordt genomen over het instandhoudingsplan.

■ geeft verder aan dat hij voor de Nederlandse wrakken graag een vergelijkbare werkwijze zou willen als voor de wrakken in het buitenland, namelijk dat er eens in de zoveel jaar een groot project gedaan kan worden.

Ten aanzien van het voorstel voor proefsleufonderzoek op de BZN17 geeft ■ aan dat er archeologisch gezien goede argumenten zijn: er zijn vondsten gedaan die nu onvoldoende context hebben, en er is enorm veel belangstelling voor dit wrak. Hij betwijfelt echter of deze argumenten voldoende zijn voor een positief besluit. ■ ziet de instandhouding van het Rijksmonument als een soort minimum-optie, het besluit om daarnaast ook aanvullend proefsleuf-onderzoek te doen zou een soort plusoptie zijn. ■ geeft aan dat er ambtelijk binnen de RCE veel steun is.

6. Stand van zaken ontwikkeling gemeentelijk beleid Texel

■ licht toe dat het doel is om de archeologie (zowel op land als op zee) nog deze bestuursperiode structureel in te bedden in gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan. Op dit moment wordt gewerkt aan de archeologische waardekaart van de Waddenzee, in september/oktober zal een eerste concept gereed zijn. Ook de gemeentelijke toetsing zal worden verbeterd. Belangrijke bedreigingen zijn schelpenwinning en MZI's. Het huidige MZI-gebied bevindt zich gevaarlijk dicht bij de BZN20.

■ vraagt aandacht bij ■ voor de afspraken over de MZI's (o.a. over monitoring) die intern bij de RCE zijn gemaakt. De RCE heeft aangegeven dat er een sterk vermoeden is dat de MZI's een schadelijke invloed hebben op het behoud van het maritiem erfgoed, maar dat dit nog onvoldoende hard kan worden gemaakt. De monitoring moet hier de feitelijke onderbouwing voor geven. Als de monitoringsafspraken niet worden uitgevoerd ontbreekt deze onderbouwing, daarmee

hebben partijen onvoldoende in handen om ongewenste ontwikkelingen te kunnen tegengaan.

7. Vooruitblik activiteiten juni

In verband met de tijd wordt dit agendapunt overgeslagen.

Actielijst

Wie	wat	Wanneer
■■■■ ■■■■	Informereren andere Wadden-centra en Wadden-gemeenten over lobby	Voor de zomer
■■■■	Uitnodigen andere Wadden-gemeenten voor bestuurlijk evenement Sail	Eind mei
■■■■ ■■■■	Baten van beter benutten maritiem erfgoed op een rij voor lobby	Voor de zomer

_____

Retrospectief

1. Verkenning: In de maanden juli-augustus zijn de interne doelen geformuleerd; (a) het vervaardigen van een archeologische waardenkaart en maritiem archeologisch beleid voor de Reede van Texel, (b) het uitvoeren van het meldingsprotocol, (c) het archiveren en aanleveren van vondsten uit de wrakken.
2. Ontwikkeling: Omdat zowel de informatie als techniek en de infrastructuur ontbrak, moest veel worden ontwikkeld en aangeschaft. Dit is in de periode augustus-oktober 2016 gebeurd. Vooral voor de geo-data van de Waddenzee was de kennislacune omvangrijk. Met behulp van RWS, RCE en DCT is hier een grote inhaalslag gemaakt. In oktober-november was de eerste versie van de Texelse 'wrakken-database' gereed vervaardigd door Harmen de Weerd. Daarna konden de leden van DCT in dit systeem worden getraind. De database fungeert tevens als centraal punt voor het meldingsprotocol.
Bijkomende probleem is dat de geo-data op zeer diverse manier zijn ingemeten en van zeer wisselend van kwaliteit zijn. Tevens is de kennis van veel wrakken gering door het ontbreken van concrete data. Deze data zijn noodzakelijk voor de archeologische waardenkaart en het gemeentelijk archeologisch maritiem beleid Waddenzee.
3. Testfase. Van november 2016 tot februari 2017 zijn de ontwikkelde systemen geïmplementeerd en getest. Daarnaast zijn bestaande beschikbare data ingevoerd. DCT heeft in het laatste kwartaal van 2016 de nog resterende vondsten uit de BZN 17 aan de projectgroep aangedragen zodat deze beschikbaar kwamen voor verder onderzoek en conservering.

Door de formatieve fase waarin in 2016 de Pilot zich bevond, zijn relatief weinig waarnemingen op de wrakken gedaan (zie bijlage). Door het ontbreken van een goed gestructureerd meldingsprotocol, zijn geen vondsten gemeld. Wel zijn op non-destructieve wijze data verzameld bijvoorbeeld met betrekking tot locaties van wrakken en afdekking daarvan. Hiervan zijn en worden de partners in de pilot in kennis gesteld.

Tevens is de beschikbare tijd van alle partijen zeer beperkt. De leden van DCT hebben regulier werk, waardoor zij alleen in de avond en af en toe in de weekends hun clubactiviteiten kunnen uitvoeren. De inzet ten behoeve van de pilot, zowel op archeologisch als museaal gebied, vraagt van deze vrijwilligers een ferme tijdsinvestering. Daarboven is dit ook afhankelijk van getij, weer en beschikbaarheid van vaartuigen. Voor de archeologisch-ambtelijke en geo-data begeleiding geldt dat de inzet gelimiteerd is door de beschikbare financiële middelen. Van de ambtelijke en museale medewerkers is de Pilot een extra project in een al rijkelijk gevuld pakket van reguliere taken. De inzet en tijd voor de pilot waren en zijn zodoende voor alle Texelse partijen beperkt. Belangrijk is echter dat gedurende 2016 het onderlinge vertrouwen aanzienlijk is toegenomen en de sfeer flink is verbeterd, zodat een positief werk- en onderzoeksklimaat is ontstaan.

Doelen 2017

Ter verbetering van de archeologische en technische infrastructuur is verwerkings- en foto/filmapparatuur aangeschaft, door gemeente Texel gefinancierd. Dit stelt DCT in staat om ten behoeve van het protocol en de Waardekaart data te verzamelen, gestructureerd te archiveren en ordelijk te melden.

De bedoeling is om binnen het duikseizoen (15 april-15 oktober) zoveel mogelijk waarnemingen op de wrakken in de Texelse Waddenzee te verrichten om hiermee concrete data voor de Waardekaart te verkrijgen. Al deze constatering zullen via het digitale meldingsprotocol bij Provincie Noord-Holland en RCE worden gemeld. Het aantal meldingen zal zodoende significant gaan afwijken van 2016.

Speerpunten:

- Rond de jaarwisseling een vastgesteld gemeentelijk archeologisch maritiem beleid met waardenkaart voor de Waddenzee.
- De professionaliseringsslag van DCT op het gebied van waarnemen, documenteren en archiveren.
- Documentatie van de vondsten uit de wraken afkomstig uit verschillende collecties.
- Communicatie en expositie van maritiem Texels erfgoed

./.

Verslag projectgroep onderwaterarcheologie, 27 juni 2017, gemeentehuis Texel

Aanwezig:

■■■■ RCE (vanaf 15.00)
 ■■■■ Kaap Skil
 ■■■■ ■■■■ gemeente Texel
 ■■■■ provincie Noord-Holland

Afwezig: ■■■■ ■■■■ ■■■■ ■■■■ Duikclub Texel

■■■■, RCE
 ■■■■ provincie Noord-Holland

1. Opening en mededelingen

Terugblik:

- symposium UvA, 23 mei jl.

Helmer lijkt nog erg te zitten op de 'oude aanname' dat de jurk uit een Engels schip komt. Het onderzoek naar de boekbanden is cruciaal. ■■■■ en ■■■■ hebben een gesprek gehad met ■■■■ en ■■■■ over de afstemming, want dit loopt zo niet lekker.

De aanwezigen maken zich zorgen over een 'gebrek aan regie' op het wetenschappelijk onderzoek.

Wat Helmer Helmers, ■■■■ en ■■■■ doen ietwat los van elkaar lijkt te staan. Nu praat ook ■■■■ met ■■■■; wat doet zij en hoe is dat afgestemd?

■■■■ geeft aan dat dit inderdaad een probleem is. ■■■■ heeft het te druk om alles te coördineren (hoewel de provincie hem daar eigenlijk wel voor 'ingehuurd' heeft), ■■■■ werkt gewoon met zijn eigen RCE-geld en lijkt zich niet goed aan de afspraken te houden. ■■■■ praat binnenkort met ■■■■ en ■■■■ over a. het aanstellen van een management-assistent bij ■■■■ (de aanwezigen geven aan dat 'een student' te licht is; denk eerder aan iemand als ■■■■: iemand die overzicht heeft en kan organiseren) en b. een (gedeeltelijk) betaalde opdracht voor ■■■■ voor meer helderheid en sturing in wat hij doet. ■■■■ vraagt zich af of ■■■■ wel op de goede manier vondsten in een database-systeem zet. Verder moet een bijeenkomst over het 'omgaan met risico's tijdens het museale ontwerp-proces' met o.a. RCE, UvA en Kaap Skil helderheid brengen in de juiste onderzoeksvragen en een planning van het onderzoek.

- projectgroep 2 mei jl. (bijlage 1); geen opmerkingen

- stuurgroep 24 mei jl. (bijlage 2); geen opmerkingen

Stand van zaken:

- veldwerk RCE Burgzand Noord: ■■■■ noemt de schepen op die worden langsgelopen. BZN2 ('Pools kanonnenwrak') wordt gerepareerd. Op dit schip zal een 'ecologisch substraat' (zoals onderdeel van de 'Rijke Waddenzee') op worden aangebracht. De slijpgeul bij BZN3 is opgevuld. De afdekking bij de BZN17 is nog intact (onlangs gevonden stijgergaas komt daar dus niet vandaan). Morgen komt BZN4 aan bod.

- tentoonstelling Kaap Skil: Loopt goed en had ook veel positieve aandacht van de aanwezigen op de SAIL-veldexcursie. De kaftan vertelt het verhaal over de Ottomaanse herkomst van een deel van de collectie op een beeldende wijze.

- programma Rijke Waddenzee, vraag aan Duikclub Texel (bijlage 3): Doordat de duikers er niet zijn kan [REDACTED] dit niet bespreken. Hij houdt apart contact met ze.

- besluitvorming instandhoudingsplan/scenario's BZN17 ; Is aan de orde geweest in het bestuurlijk overleg op 23 juni, waarbij DG van OCW, S. Bersee en gedeputeerde Jack van der Hoek elkaar gesproken hebben. Het instandhoudingsplan kan betaald worden uit betaalde middelen, de proefsleuven zullen meedoen in de verdeling van geld die begin volgend jaar aan de orde is. Ook de claim voor extra middelen voor de 'programmatische aanpak' die in het overleg aan de orde kwam is onderdeel van deze afweging. Input moet komen vanuit een werkgroep die nu wordt ingesteld om voor het einde van het jaar met een concreet plan te komen. OCW wil graag dat de provincie namens de regio input levert. Heeft gedeputeerde Van der Hoek toegezegd. Provincie wil wel graag dat het rijk trekt en wees op de verantwoordelijkheid voor de vindplaatsen, ook als die bedreigd worden door erosie.

2. Lobby

- bestuurlijk overleg met ministerie 23 juni: Zie boven. Werkgroep zal worden getrokken door [REDACTED] [REDACTED] Begin volgend jaar discussie over middelen. Te verwachten is dat de Kamerleden de minister gaan aanspreken op haar verantwoordelijkheid. [REDACTED] (ambtenaar OCW) is hard bezig met het maken van de AMvB, die nodig is om de ervaringen met de duikers een meer permanente juridische plek te geven).

- boottocht SAIL 23 juni: Was groot succes, ook door de presentaties van [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] [REDACTED] (waarvoor hartelijk dank). Geconstateerd werd wel (door [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] dat het kanon dat voor Kaap Skil staat, er niet best aan toe is (barst open van binnenuit). Is weinig tot niets aan te doen. Ze moeten volgens [REDACTED] enkele uren 'gegloeid' worden op hoge temperatuur om ze museaal presenteerbaar te maken.

- congres "SOS! Onze schepen vergaan twee keer" op 6 juli: Jack van der Hoek is daarbij en ook [REDACTED] [REDACTED] Qua timing komt dit erg mooi uit met de lobby en de politieke discussie.

- media-aandacht: NRC, Parool, Trouw: Met name het stuk van [REDACTED] in Trouw was aardig. [REDACTED] en [REDACTED] hebben (op de boot tijdens SAIL) afgesproken elkaar meer op de hoogte te houden over ontwikkelingen binnen het project (dat zeker niet alleen om de pilot gaat).

3. Evaluatie pilot (bijlage 4)

Incl. jaarverslag Duikclub Texel (bijlage 5 en 6)

[REDACTED] en [REDACTED] vinden het een goed en bruikbaar stuk, zij het dat het (ook door de opsomming van alle afspraken) wat langdradig wordt. Maar daardoor komt het wel systematisch en degelijk over. We moeten in het oog houden dat het stuk doet wat het moet: een positief signaal naar OCW over brengen inzake de mogelijkheden van activiteiten van sportduikers (AMvB).

Twee opmerkingen:

- a. Duidelijk moet zijn dat veel van de positieve effecten feitelijk moeten worden toegeschreven aan het grote, coördinerende project dat boven de pilot staat, met als doelen:

- Goed omgaan met de collectie uit het Palmhoutwrak
  - Goed omgaan met de vindplaats BZN17
  - Beleid ontwikkelen voor de vindplaatsen in de Reede van Texel
  - Uitvoeren van de pilot
  - Heldere communicatie
- b. De reden dat de duikers pas laat aan de pilot gingen meewerken was:
- a. Eerdere concepten van het protocol waren veel ruimhartiger voor de rol van de duikers ('meehelpen opgraven/bergen'); pas later is besloten dat de wrakken in het rijksmonument niet onder de pilot vielen
  - b. Als doel werd uiteindelijk expliciet en uitsluitend 'behoud in situ' genoemd, iets waar de duikers het gedeeltelijk mee oneens zijn.

Ook bestond er een zeer gespannen sfeer tussen de duikers en de RCE (mede door de angst voor 'handhavings-acties')

■■■■ meldt dat de certificering van de RCE rond is.

Het komend halfjaar zal de pilot worden voortgezet, waarbij het bergen van de vondsten wordt 'gedoogd', maar wel gevat in afspraken die in lijn liggen met de bestaande. Hiervoor wordt nog een tekst gemaakt waar partijen een houvast aan hebben.

4. Pilots Zeeland en Noordzee (bijlage 7 en 8)

■■■■ licht kort de overeenkomsten en verschillen toe.

5. W.v.t.t.k.

■■■■ Er zijn 'vreemde' duikers waargenomen bij de BZN17, maar er lijkt/is niets beschadigd of weggenomen.

■■■■
■■■■ zit in de commissie van de Reuvensdagen (jaarlijkse archeologiecongres; dit jaar in Leiden) en wil graag presentaties over het Palmhoutwrak op het programma (16/17 november) hebben. Onze projectgroep vindt het daarvoor nog te vroeg. Eerst de sportduikersdag (RCE) op 25 november.

Evaluatie Pilotproject Onderwaterarcheologie Texel

Inleiding

Op 20 november 2015 is het Protocol Onderwaterarcheologie Texel ondertekend door zes partijen, namelijk het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Provincie Noord-Holland, de gemeente Texel, de Duikclub Texel (DCT) en het museum Kaap Skil.

De aanleiding hiervoor vormt de erkenning dat het behoud van het maritiem erfgoed in de Waddenzee bedreigd wordt door natuurlijke erosie en dat het in de Erfgoedwet voor vrijwilligers in de maritieme archeologie niet mogelijk is om objecten veilig stellen. Het rapen van de zeebodem van vondsten is immers niet toegestaan. Het pilotproject verkent de mogelijkheid om onder voorwaarden waardevol erfgoed dat bedreigd wordt toch door vrijwilligers in de maritieme archeologie veilig te laten stellen. Hiervoor is een protocol opgesteld waarin stapsgewijs is beschreven hoe dit dient te worden uitgevoerd.

In deze evaluatie van het pilotproject is nagegaan in hoeverre de afspraken zijn nagekomen, het kader is gevolgd, het einddoel is bereikt, conform het protocol is gehandeld en welke resultaten het heeft opgeleverd. Het eindoordeel is in de conclusie beschreven. Tenslotte worden enkele aanbevelingen gedaan.

In 2016 is ook het provinciaal project Maritieme Archeologie Rede van Texel van start gegaan. Dit project overlapt met het pilotproject, kent dezelfde deelnemers en heeft deels dezelfde doelen: het ontwikkelen van een maritiem archeologie beleid en bijbehorend uitvoeringsprogramma waarbij in het bijzonder aandacht wordt gevraagd voor vrijwilligers in de maritieme archeologie. Daarnaast heeft het provinciale project ook andere doelen:

Kennisvergaring van de maritieme vindplaatsen en de situatie vastleggen inclusief mogelijk bedreigingen.

Een duurzaam beheer van de collectie vondsten afkomstig uit wrak BZN17

Een gedegen wetenschappelijke beschrijving en uitwerking van deze vondsten.

Een optimale museale en educatieve benutting van deze objecten.

Dit project loopt tot eind 2017.

De hier beschreven evaluatie beperkt zich echter tot het Pilot Onderwaterarcheologie Texel!

Het kader en afspraken

Het bergen van vondsten door vrijwilligers in de maritieme archeologie is slechts toegestaan als er sprake is van een acute bedreiging waarbij snel handelen is vereist. Behoud in situ is altijd een eerste optie.

In het pilotproject zijn verschillende afspraken vastgelegd:

- A) De pilot beperkt zich tot het Texels grondgebied uitgezonderd het Rijksmonument Burgzand Noord. Voor het Rijksmonument geldt het verzoek om eventuele waarnemingen van bedreigingen te melden via de infodesk van de RCE;
- B) De naar aanleiding van dit protocol verrichte werkzaamheden worden benut om beleid en erfgoedzorg binnen de gemeente Texel verder te ontwikkelen en verfijnen;
- C) De Duikclub Texel zal ook zorgdragen voor de monitoring van bestaande (toegedekte) wraklocaties en bijzonderheden via het protocol aan de andere partners melden;
- D) De pilot is geldig van 20 november 2015 tot uiterlijk december 2016. Tijdens de pilotperiode zal op meerdere momenten met alle betrokkenen de werking van het protocol worden geëvalueerd;

Toelichting en praktische toepassing afspraken:

- A) Alhoewel het Rijksmonument formeel geen onderdeel uitmaakt van het pilotproject is het toch als zodanig beschouwd. De argumenten hiervoor zijn:
  - Zoals bij punt 3 in het bovenstaande is geformuleerd zal de DCT ook zorgdragen voor het monitoren van bestaande (toegedekte) wraklocaties. De *toegedekte* wraklocaties bevinden zich echter allen in het Rijksmonument Burgzand Noord;
  - Tijdens de uitvoering van het project bleek in het voorjaar en zomer van 2016 dat de gemaakte uitzondering voor het Rijksmonument Burgzand Noord de samenwerking niet bevorderde maar eerder hinderde. De projectleden stonden kritisch tegenover de plannen van de RCE rondom het Rijksmonument wilden hierbij betrokken worden;

- Door de andere partijen juist wel te betrekken bij het tot stand komen van een instandhoudingsplan van het Rijksmonument Burgzand Noord en de uitvoering van het voorgenomen RCE veldwerk op het monument, verbeterde de samenwerking en stimuleerde dit de opbouw van wederzijds vertrouwen;
- Waarnemingen die de DCT op het Rijksmonument heeft verricht, over aantastingen van de afdekking op de verschillende wrakken, konden in de voorbereiding van het RCE veldwerk worden meegenomen;

De melding van de DCT betreffende BZN 2 en BZN 17 (beide gelegen in het Rijksmonument) over de toestand van de afgedekte wrakken zijn niet via de Infodesk gemeld maar rechtstreeks aan de RCE-medewerkers die betrokken zijn bij het pilotproject [REDACTED] en [REDACTED] [REDACTED]

- B) De gemeente Texel heeft in de zomer van 2016 de regioarcheoloog van West-Friesland, [REDACTED] ingehuurd om een gemeentelijk maritiem archeologisch beleid op te stellen. Een eerste stap was een vaste contactavond te organiseren tussen [REDACTED] en de DCT om inzicht te krijgen in elkaars werkwijze en de aard en hoeveelheid van materiaal dat in de loop van de jaren door de DCT is verzameld. Vervolgens heeft de gemeente Texel een wrakkendatabase laten ontwikkelen waarin alle waarnemingen ingevoerd kunnen worden. Dit jaar zullen de gedane waarnemingen, ook van de afgelopen jaren, worden ingevoerd. Op verzoek van de gemeente zullen leden van DCT in 2017 enkele locaties inspecteren. Op basis van deze waarnemingen kan een beleid worden opgesteld en een beleidskaart worden vervaardigd. Het streven is dat in januari 2018 het gemeentelijk maritiem archeologisch beleid wordt vastgesteld.
- C) Vooruitlopend op het RCE-veldwerk in 2016 en 2017 heeft de DCT de situatie van de afgedekte wrakken doorgegeven. Het Plan van Aanpak en Programma van Eisen Rijksmonument Burgzand Noord zijn aan de gemeente Texel, de provincie Noord-Holland en de DCT voorgelegd. In 2016 zijn naar aanleiding van opmerkingen van deze partijen de oorspronkelijke plannen aangepast. Zo is het wrak BZN 17 niet in zijn geheel afgedekt maar zijn alleen de meest kwetsbare onderdelen afgedekt met steigergaas. Ook is afgezien van de inzet van een zuiger.
- D) De mogelijkheid tot het bergen van vondsten door sportduikers kan onder voorwaarden plaatsvinden onder de opgravingsbevoegdheid van de RCE. Bij de invoering van de Erfgoedwet wordt de opgravingsbevoegdheid echter vervangen door een certificering. Het is niet mogelijk dat een derde partij objecten bergt onder de certificering van een ander. Het pilotproject zou tot uiterlijk december 2016 lopen. Tegen die tijd zou opgravingsvergunning van de RCE naar verwachting vervangen zijn door een certificering. De datum van certificering van de RCE is echter opgeschoven naar 1 juli 2017. In het eerste half jaar van 2016 is veel inzet gepleegd op het verbeteren van de werkrelaties tussen de partijen, met name tussen de RCE en de DCT. In de loop van de jaren was de werkrelatie tussen beide aanzienlijk verslechterd. Bovendien zijn in aanloop van de uiteindelijke definitieve versie van het protocol verschillende andere versies opgesteld. De verwachting hetgeen het project uiteindelijk zou opleveren diende ook te worden bijgesteld, hetgeen het enthousiasme ervoor soms (tijdelijk) heeft bekoeld. Dit tezamen heeft de uitvoering van het protocol behoorlijk vertraagd. In onderlinge samenspraak hebben de deelnemende partijen daarom besloten het project te verlengen tot het moment dat de opgravingsbevoegdheid van de RCE vervangen wordt door een certificering. Hierdoor kan een deel van het duikseizoen 2017 ook in het project worden meegenomen. Mede op suggestie van de DCT wordt de samenwerking ook na 1 juli voortgezet. De projectgroep komt ook na deze datum bijeen op informatie uit te wisselen. Formeel is het bergen van vondsten door DCT van de zeebodem dan niet meer mogelijk. Hoe hiermee na 1 juli mee om te gaan is nog niet bekend. In de aanbevelingen wordt hierop teruggekomen.

Einddoel:

Einddoel is het behoud in situ van het erfgoed rondom Texel. Het protocol is specifiek gericht op het behoud van en de omgang met (delen van) scheepswrakken en hun lading die dreigen direct te verdwijnen wanneer niet tijdig wordt gehandeld. De onder voorwaarde veiliggestelde vrij gespoelde materialen worden na conservering en restauratie op Texel tentoongesteld.

Behaalde resultaten die direct relatie hebben met het einddoel conform het protocol:

- 1) De gemeente Texel stelt momenteel een gemeentelijk beleid Onderwater Archeologie op. Dit zal naar verwachting in januari 2018 worden vastgesteld.
- 2) De gemeente heeft een wrakkendatabase ontwikkeld waar alle waarnemingen die in gemeentelijke water van Texel zijn gedaan, worden opgenomen. In samenwerking met de Duikclub Texel wordt dit databestand gevuld
- 3) De gemeente heeft wekelijks een contactavond met de duikclub Texel georganiseerd waarbij vondsten worden gedetermineerd en waarnemingen doorgegeven;
- 4) In 2017 zullen leden van de DCT in samenwerking met de gemeente gericht op enkele locaties duiken;

Overige behaalde (afgeleide) resultaten:

Weliswaar maakt het rijksmonument Burgzand geen onderdeel uit van het protocol, toch heeft het protocol mede een invloed gehad op het rijksmonument

- 1) De RCE heeft voor het rijksmonument Burgzand een instandhoudingsplan opgesteld, dit biedt tot en met 2021 de garantie over inzet van RCE personeel en budget voor instandhouding rijksmonument Burgzand Noord;
- 2) Voor de BZN 17 zijn vier toekomstscenario's ontwikkeld, deze variëren van geen ingrepen anders dan onderhoud aan de huidige afdekking, tot een grootschalige opgraving. Aan het OCW zal worden verzocht hier een keuze uit te maken. De voorkeur van de projectgroep gaat uit naar een kleinschalig onderzoek (proefsleuven);

Opmerkingen ten aanzien van het einddoel

Het behoud in situ van het erfgoed rondom Texel is het einddoel. Dat is echter een minder duidelijk doel dan het mogelijk op eerste gezicht lijkt te zijn. Zoals in het einddoel zelf al is geformuleerd, blijkt behoud in situ niet altijd mogelijk is, zeker niet als er sprake is van een acute bedreiging. Vandaar dat de mogelijkheid tot berging door sportduikers in kader van het protocol wordt onderzocht.

In de gemeentelijke wateren bevinden zich tientallen mogelijk honderden (vliegtuig- en scheeps)wrakken. Doordat grote stroomgeulen in de Waddenzee zich verleggen, waarschijnlijk door de aanleg van de Afsluitdijk, spoelen regelmatig wrakken vrij terwijl elders juist zand wordt afgezet en wrakken bedekt raken. Vrij gespoelde wrakken staan aan degradatie bloot. Het afdekken van deze wrakken en het onderhoud aan de afdekking biedt de enige mogelijkheid om dit erfgoed daadwerkelijk in situ te kunnen behouden. In een dynamisch milieu als de Waddenzee is behoud in situ een lastige problematiek. Het is de vraag of alle scheepswrakken daadwerkelijk middels afdekken beschermd kunnen worden. Gezien de grote hoeveelheid scheepswrakken zullen in de toekomst keuzes gemaakt moeten worden welke wrakken wel en welke niet fysieke beschermd zullen worden. Planologische bescherming via gemeentelijk beleid kan wel worden gerealiseerd maar dit biedt geen uitkomst bij natuurlijke erosie.

Evaluatie Protocolpunten

- 1) Duikers treffen op de bodem van de Waddenzee/Noordzee (Texels grondgebied) vrijgespoelde (niet door sediment afgedekte) lading en/of (onderdelen van) een (scheepswrak) aan.**

De leden van de DCT hebben tijdens de pilotperiode tot nu 51 scheepswrakken geïnspecteerd, zowel binnen als buiten het Rijksmonument Burgzand Noord. Ook is een vliegtuigwrak van een Lancaster aangetroffen. Dit vliegtuigwrak was reeds bekend maar is in 2016 op een andere locatie aangetroffen. Deze casus is overgedragen aan het ministerie van Defensie.

- 2) Duikers inventariseren de vindlocatie en leggen dit vast in een (digitaal) logbestand. De verzamelde informatie betreft: coördinaten, beschrijvingen (omvang, verspreiding, waargenomen vondsten en constructiedelen, mate van afdekking, mate van bedreiging (bijv. positie slijpgeul ten opzichte van de vindplaats en inschatting snelheid erosie, conserveringstoestand), schets van de vindplaats met de belangrijkste constructiedelen en vondsten inclusief globale afmetingen en beeldmateriaal. In deze fase worden geen vondsten of monsters verzameld.**

De waarnemingen zijn vastgelegd in het wrakkendatabestand dat de gemeente heeft laten ontwikkelen. In juni 2017 is een overzicht van het wrakkendatabestand aan de RCE verstuurd. In het databestand is aangegeven welke objecten zijn waargenomen. Er is terughoudend verzameld. Uit het overzicht is niet altijd op te maken of deze ook zijn geborgen. Soms is het wel uitdrukkelijk vermeld, een andere keer geeft de mate van vondstdeterminatie/beschrijving sterk het vermoeden dat deze is verzameld, maar is het niet beschreven. Ook is een korte situatie-omschrijving gegeven, hoe het wrak erbij ligt, welke delen er zichtbaar zijn etc.

Vondsten zijn niet geborgen na melding van de wrakken maar waarschijnlijk tijdens de inspecties zelf.

- 3) De waarnemingen worden via de website van de gemeente gemeld. Het logbestand en beeldmateriaal worden overgedragen en via de melding doorgestuurd naar de Provincie en RCE.**

De waarnemingen zijn vastgelegd in het wrakkendatabase die de gemeente Texel aan de DCT ter beschikking heeft gesteld. Provincie en RCE hebben een overzicht van het databestand in juni 2017 ontvangen. Beeldmateriaal van de Lancaster is aan de RCE overgedragen.

- 4) De gemeente neemt, indien nodig hierin geadviseerd door de Provincie of RCE, een besluit over de te nemen vervolgstap. Opties zijn:**
- a) Geen dreiging/vermoedelijk lage waarde: geen vervolgacties.**
  - b) Geringe mate van bedreiging/geschat op middelhoge waarde, geen directe vervolgactie (anders dan locatie toegevoegd aan beleidskaart en Archis), vindplaats wordt indien mogelijk af en toe bezocht ten behoeve van waarneming/monitoring.**
  - c) Bedreiging wordt op korte termijn verwacht/vermoedelijk hoge waarde: bedrijf wordt ingeschakeld om vindplaats te inspecteren/waarderen, benodigde maatregelen worden getroffen.**
  - d) Acute bedreiging van de vindplaats: sportduikers doen vervolgwaarneming.**

Van de Lancaster dreigden menselijke resten te verspoelen. Dit is doorgegeven. Het ministerie van Defensie neemt de berging en coördinatie daarvan voor zijn rekening. Van de andere wrakken is de situatie beschreven, welke delen bloot liggen etc. Acties daarop zijn (nog) niet ondernomen. In 2017 zullen leden van de DCT op verzoek van de gemeente enkele locaties nader inspecteren.

- 5) In geval van acute bedreiging (optie 4d): De duikers krijgen toestemming van de gemeente om op deze specifieke locatie een vervolgwaarneming uit te voeren en eventueel vrijgespoelde materialen te verzamelen. Hierbij wordt afgesproken wat op locatie zal gebeuren: tijdelijke afdekking van de locatie is de eerste optie, waarna overgegaan kan worden op 4b of 4c. Wanneer afdekken geen optie is, worden afspraken gemaakt over het veiligstellen van vondsten en monsternamen. Voor de vervolgwaarnemingen gelden de volgende voorwaarden:**
- a) Het onderzoek wordt vooraf door de gemeente gemeld bij de RCE en Provincie (in verband met toezicht en handhaving)**

- b) Er wordt geen sediment verwijderd, er worden geen structuren/vondsten vrij gelegd en er wordt hooguit een selectie van vondsten monsters geborgen/verzameld.**
- c) De duikers beschrijven de activiteiten ter plaatse, eventuele aanvullende informatie ten opzichte van de eerste waarneming en nemen een eerste beschrijving op van de veiliggestelde materialen.**
- d) Duikers dragen de veiliggestelde materialen en alle documentatie over aan de medewerkers van Kaap Skil**

Deze situatie heeft niet plaatsgevonden.

- 6) Medewerkers van Kaap Skil zorgen voor een eerste lijn opvang van de opgedoken materialen (veiligstellen/stabiliseren conform Leidraad Eerste Hulp bij vondstmateriaal).**

Dit is niet van toepassing geweest.

- 7) De melding van de gevonden materialen wordt door de medewerkers van Kaap Skil via een eenvoudig webformulier (digitaal) op de gemeentelijke website ingediend.**

Dit onderdeel van het protocol is niet in werking getreden aangezien optie 4d zich niet heeft voor gedaan. Bovendien is hiervoor thans de gemeentelijk wrakkendatabase voor beschikbaar gekomen.

- 8) De melding van de vondst en de bijbehorende data worden na ontvangst door de gemeente doorgezonden naar het Huis van Hilde en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.**

Zie onder punt 5.

- 9) Medewerkers/conservatoren van Kaap Skil kijken in overleg met de conservatoren van Huis van Hilde hoe de opgedoken materialen het beste kunnen worden geconserveerd. Indien het soort opgedoken materiaal hier voor geeft worden andere conservatoren (nationaal/internationaal) gevraagd hierover mee te denken.**

Idem, zie punt 5

- 10) De vondsten worden eigendom van de provincie.**

Onduidelijk zijn de verzamelde objecten overgedragen?
Van de BZN 20 zijn vondsten overgedragen aan de RCE. Deze zullen de vondsten overdragen aan de provincie.

- 11) De vondsten worden geconserveerd en gerestaureerd onder verantwoordelijkheid en op kosten van de Provincie**

Dit betreft de vondsten die zijn geborgen ten tijde van het protocol dus niet die van de BZN 17.

- 12) In overleg tussen de medewerkers van Kaap Skil en Provincie wordt bepaald welke vondsten, wanneer en op welke wijze worden gepresenteerd en tentoongesteld. Hierbij is Kaap Skil in beginsel de eindbestemming voor de vondsten.**

In kader van het provinciale integrale project wordt onderzocht of en op welke wijze objecten afkomstig van de BZN 17 verzamelde objecten tentoon gesteld kunnen worden. De Universiteit van Amsterdam doet thans hier onderzoek naar.

13) In overleg met Huis van Hilde wordt een (standaard) bruikleenovereenkomst tussen Huis van Hilde en Kaap Skil opgesteld en ondertekend. Deze gevonden materialen zullen in museum Kaap Skil ten toon worden gesteld. De bruikleenovereenkomst biedt voldoende ruimte opdat conservatoren van Provincie of Rijk indien gewenst onderzoek kunnen doen naar de gevonden materialen.

Nog nvt

14) De duikers stellen van iedere duikactie, eventueel in samenwerking met de medewerkers van Kaaps Skil, een rapport op met de bevindingen conform de voorwaarden die ook aan amateur archeologen op het land gesteld worden.

In de zomer van 2017 duiken leden van de DCT op verzoek van de gemeente gericht op enkele locaties. Zij verzamelen informatie en documenteren aan de hand door de gemeente opgesteld format. De data wordt vastgelegd in de wrakkendatabase

Conclusies

Na aanvang van het project lag de nadruk in eerste instantie niet zo zeer op de directe uitvoering van de pilot maar op de bredere samenwerking tussen de betrokken partijen. Belangrijkste reden was dat bij aanvang onvoldoende wederzijds vertrouwen was. Het opbouwen van een goede werkrelatie nam tijd in beslag maar was een noodzakelijke investering.

Het inhuren van expertise door de gemeente Texel was een goede zet. Met de ontwikkeling van een wrakkendatabase beschikt de gemeente over een overzicht dat de basis kan vormen voor een maritiem archeologisch beleid.

De afspraken en protocolstappen die op papier gezet zijn niet altijd nagekomen. Soms zijn deze praktisch niet haalbaar (behoud in situ), contra-productief (uitsluiten Rijksmonument Burgzand), of ingehaald door de ontwikkelingen (melding via website in plaats van invoer in wrakkendatabase).

Anderzijds zijn sommige afspraken niet nageleefd. Het gaat dan met name over de afspraak dat een wrak eerst gemeld dient te worden en pas na een akkoord ook vrij gespoelde objecten daadwerkelijk verzameld kunnen worden.

De waarnemingen, middels een Excel bestand (uitdraai van de wrakkendatabase), die zijn verricht zijn in juni 2017 aan de RCE en de provincie Noord-Holland doorgegeven. Dat heeft de volgende redenen:

- 1) Eerst moest er voldoende onderlinge vertrouwen worden opgebouwd;
- 2) Het duurde even voordat de waarnemingen van dien aard waren dat deze op de juiste wijze in de wrakkendatabase kon worden verwerkt. De door de gemeente ingehuurd regio-archeoloog van West-Friesland heeft deze waarnemingen nagelopen;
- 3) De waarnemingen zijn vervolgens in een onlangs ontwikkelde wrakkendatabase ingevoerd;

Het pilotproject Onderwaterarcheologie Texel is op sommige punten goed en op andere punten minder goed verlopen. Positief is zeker de verwachting dat de gemeente Texel in 2018 over een maritiem archeologisch beleid beschikt waarbij de (ook de toekomstige) waarnemingen van de DCT een grote rol spelen. De wrakkendatabase vormt daarvoor een belangrijk instrument. De DCT kan vondstlocaties monitoren en mogelijk ook (tijdelijk) afdekken. Ook is er inmiddels een goede werkrelatie tussen de partijen opgebouwd.

Het navolgen van de protocolstappen is minder goed verlopen. Het duurde enige tijd voordat waarnemingen aan de RCE en provincie zijn gemeld en uit het databestand tijdens het duiken zijn wel objecten geborgen voordat dit is gemeld. Op basis van het huidige overzicht kan nog niet worden opgemaakt welke objecten nu wel of niet zijn verzameld.

Toch kan op basis van de behaalde resultaten geconcludeerd worden dat samenwerking met vrijwilligers in het maritieme erfgoed zeker zijn vruchten kan afwerpen. Heldere maar vooral praktische afspraken zijn belangrijk, echter de belangrijkste voorwaarde is wederzijds vertrouwen.

Aanbevelingen

- 1) Aan overheden: Maak een transparant afwegingskader voor inzet middelen en personeel ten behoeve van maritieme archeologie en welke wrakken wel en welke niet fysiek beschermd worden (afdekken);
- 2) Aan het Rijk: Biedvrijwilligers in de maritieme archeologie de ruimte om onderzoek te doen in gedeselecteerde gebieden en het bergen van vondsten van zogenaamde gidsfossielen en vondsten die dreigen te verspoelen;
- 3) Aan het Rijk: Gedoog tot deze mogelijkheid er is, dat tenminste de duikclubs die participeren in de drie pilots ook na 1 juli 2017 onder voorwaarden vrij gespoelde vondsten kunnen bergen;
- 4) Aan overheden: Betrek vrijwilligers actief bij het monitoren van het onder water erfgoed, geef daarbij duidelijk aan op welke informatie van belang is en op welke wijze dit het beste kan worden vastgelegd;
- 5) Aan overheden: Stel vast aanspreekpunten van voor de vrijwilligers in de maritieme archeologie, dit kan centraal of regionaal georganiseerd zijn;
- 6) Aan overheden: Zorg voor een goede terugkoppeling na een (vondst)melding, geef aan wat er mee gedaan is of wat er mee gaat gebeuren;
- 7) Aan overheden: Onderhoud op actieve wijze de contacten tussen de professionele erfgoedzorgers en de vrijwilligers in de maritieme archeologie;
- 8) Aan bestuur van organisaties vrijwilligers in de maritieme archeologie: maak leden duidelijk wat de spelregels zijn en wat er is afgesproken, let op naleving hiervan;

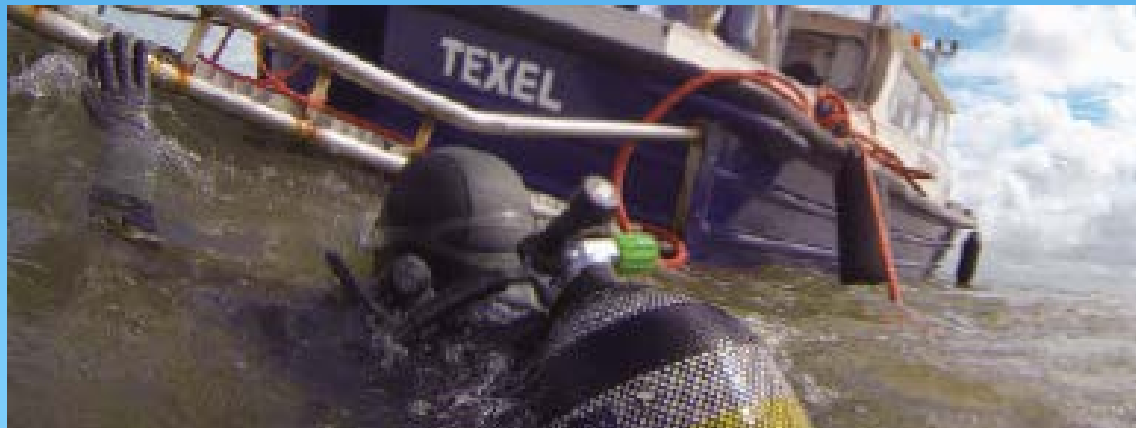
Tenslotte kwamen ook in de projectgroep en in gesprek met professionele maritieme erfgoedzorgers en vrijwilligers tijdens diverse gelegenheden ook twee andere punten ter sprake. Deze overstijgen weliswaar het pilotproject maar zijn wel dusdanig belangrijk dat deze hier ook worden genoemd:

- 1) Het is momenteel conform de Arbo wetgeving niet mogelijk dat sportduikers en professioneels gezamenlijk duiken. Dit bemoeilijkt de inzet van vrijwilligers. Ook de vijf kustprovincies vragen in de brief gericht aan de minister van OCW betreffende zorg voor het maritieme erfgoed hiervoor aandacht. Aanpassing van de Arbo wetgeving op dit punt is zeker gewenst.
- 2) Voor WIC, VOC en Admiraliteit wrakken in buitenlandse wateren is een politieke opdracht om actief erfgoedbeheer uit te voeren. Hiervoor zijn ook middelen voor beschikbaar (incidenteel ook voor onderzoek). Een dergelijke politieke opdracht ontbreekt echter voor wrakken in Nederlandse wateren. Alhoewel de wijze waarop deze situatie tot stand is gekomen wel valt uit te leggen blijft de scheiding tussen wrakken in 'buitenlandse' en Nederlandse wateren bij vele kunstmatig aanvoelen. Er is behoefte om beide situaties gelijk te trekken, hiervoor is een politieke opdracht wel noodzakelijk;

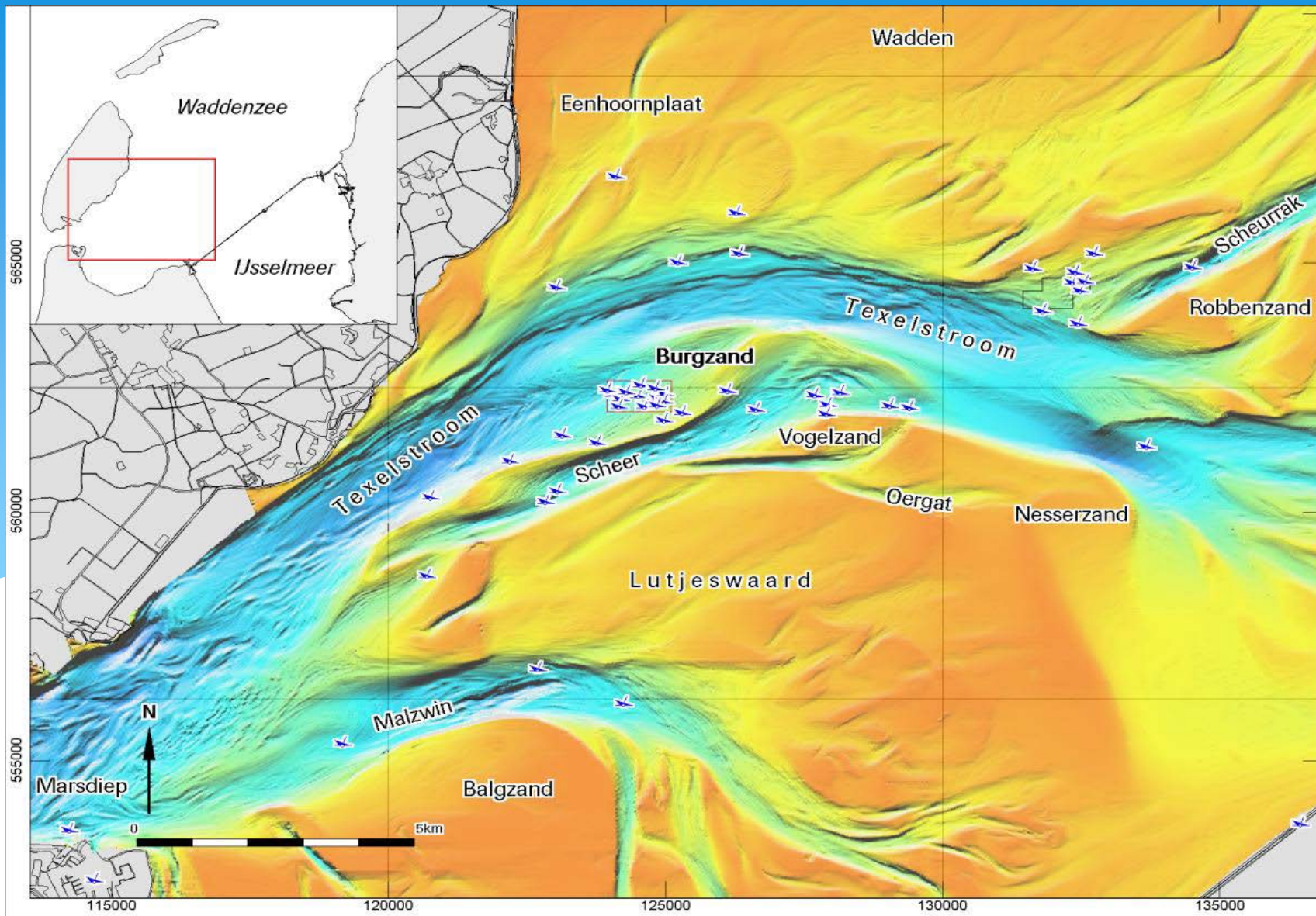

Pilotproject onderwater Archeologie Texel

De aanleiding

Protocol

Onderwaterarcheologie Texel

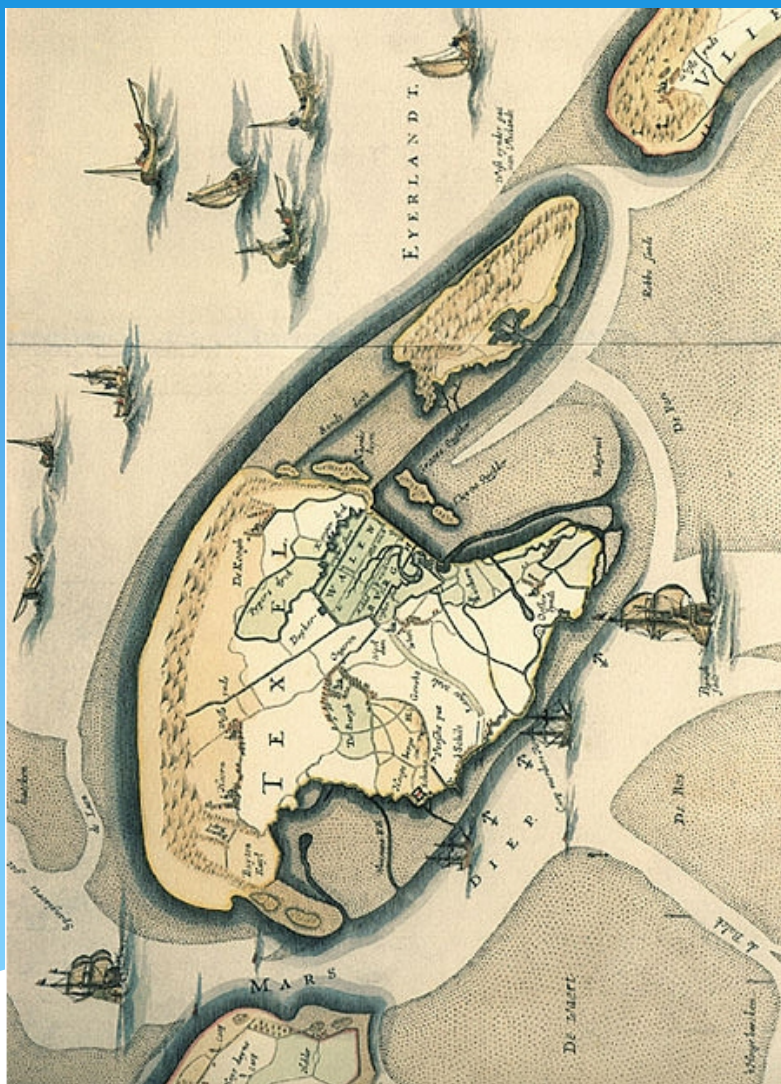
Afspraken:

Partijen:

- RCE
- Provincie Noord-Holland
- Gemeente Texel
- Duikclub Texel
- Museum Kaap Skil

- 20 nov. 2015 – dec 2016
- Grondgebied Texel m.u.v. archeologisch rijksmonument;
- Ontwikkelen van gemeentelijk (maritiem) erfgoedzorg en beleid;
- DCT monitort wrakken en melden bijzonderheden
- Bergen vondsten via stroomschema

Project: Wrakken rondom Texel

- Kennisvergroting vindplaatsen en bedreigingen;
- Bescherming en beheer van de vindplaatsen;
- Actieve rol DCT in beheer;

Collectie BZN 17

- Duurzaam beheer van de vondsten;
- Basisrapportage;
- Museale en educatieve benutting

Proces

Eerste maanden werken aan relatieverbetering

Rijksmonument formeel geen onderdeel maar nemen we toch mee in het project

Gemeente Texel heeft archeoloog ingehuurd;

Vaste contactavond tussen archeoloog en de DCT

Gemeentelijk maritiem
archeologie beleid jan. 2018

Gemeentelijk wrakkendatabase

Instandhoudingsplan
Rijksmonument Burgzand 2017-
2021. In de zomer 2017 eerste
fase uitgevoerd

Scenario's BZN 17, beschrijving
vier scenario's

Lobby brief vijf kustprovincies,
politiek aandacht voor het
onderwerp

Aanbevelingen

Aan het Rijk

- 1) Biedt vrijwilligers de mogelijkheid om gidsvondsten en objecten die dreigen te verspoelen te bergen;
- 2) Aanpassing Arbo wetgeving
- 3) Maak meer (intensiever) onderzoek in Nederlandse wateren mogelijk;

Rijksoverheid

Overheid

Aanbevelingen

Aan overheden

- 1) Stel een transparant afwegingskader op
- 2) Betrek vrijwilligers actief bij het monitoren en geef duidelijk aan welke informatie gewenst is;
- 3) Stel vaste aanspreekpunten aan voor vrijwilligers
- 4) Zorg voor terugkoppeling
- 5) Actieve wijze contacten tussen professionele erfgoedzorgers en vrijwilligers

Aanbevelingen Aan Organisaties Vrijwilligers

1) Maak leden duidelijk
wat de spelregels zijn
en wat is afgesproken,
let op de naleving
hiervan

Project onderwaterarcheologie Texel

Inleiding

Dit projectplan vormt de basis voor de samenwerking van de provincie Noord-Holland, het ministerie van OCW, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de gemeente Texel, de Duikclub Texel en het museum Kaap Skil op het gebied van de onderwaterarcheologie van Texel. Het projectplan bestrijkt de periode 2018 en 2019.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat in mei 2019 de coalitieperiode eindigt waarbinnen bij de provincie Noord-Holland de onderwaterarcheologie als specifieke opgave is benoemd en er extra middelen beschikbaar zijn gesteld voor de onderwaterarcheologie.

Dit projectplan bouwt voort op de resultaten die in 2016 en 2017 zijn behaald ten aanzien van de doelen die in het vorige projectplan (juli 2016) werden beschreven. Voor de probleemstelling die aanleiding heeft gegeven tot deze samenwerking wordt verwezen naar dat projectplan.

1. Resultaten 2016-2017

Het projectplan benoemde twee aandachtsgebieden:

- De omgang met de collectie die door de sportduikers uit het Palmhoutwrak is opgedoken, waaronder 'de jurk' en het andere textiel.
- De bescherming van de wrakken/vindplaatsen op het grondgebied van Texel tegen ruimtelijke aantastingen, visserij, erosie en schatgraverij, met daarinbinnen op korte termijn in het bijzonder aandacht voor de omgang met het Palmhoutwrak.

Hiervoor werden de volgende projectdoelen benoemd:

1. Omgang met (de collectie uit) het Palmhoutwrak

- a. Een zorgvuldig en duurzaam beheer van de collectie
- b. Een goede (wetenschappelijke) uitwerking van de (gedeeltelijke) 'opgraving' van het Palmhoutwrak
- c. Een optimale museale en educatieve benutting van de collectie, waarbij het uitgangspunt is dat de collectie uiteindelijk op Texel, in museum Kaap Skil, getoond zal worden.

2. Omgang met de vindplaatsen

- a. Inventarisatie en bijeenbrengen van de kennis van de vindplaatsen, van de bedreigingen en van rollen/taken/verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen
- b. Een verantwoord en gedragen beheer van de vindplaatsen en de bescherming van de wrakken tegen ruimtelijke aantastingen, visserij, erosie en schatgraverij, vastgelegd in Rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid en in een concreet uitvoeringsprogramma. Hierbinnen in het bijzonder aandacht voor de rol van de duikers: in beginsel is het doel om de duikers mede op basis van de uitkomsten van de pilot een actieve rol te geven in het beheer.

De resultaten die zijn behaald zijn de volgende:

1. Omgang met (de collectie uit) het Palmhoutwrak

a. Beheer collectie/Palmhoutwrak

- Conservering en restauratie van de objecten is gestart.
- De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft het Palmhoutwrak in de zomer van 2016 (tijdelijk) afgedekt om het te beschermen tegen o.a. schade door natuurlijke erosie.

b. Uitwerking opgraving/wetenschappelijk onderzoek

- Er is veel kennis verzameld over de collectie: er is een aanzet gemaakt voor de basisrapportage, een aantal deelonderzoeken zoals chemische analyse van kleurstoffen en determinatie van verschillende objecten is inmiddels afgerond, diverse artikelen zijn gepubliceerd
- Er is kennis verzameld over de randvoorwaarden voor duurzame instandhouding en museale tentoonstelling van de collectie
- De RCE verkent de mogelijkheden voor een archeologisch (gravend) deelonderzoek op het Palmhoutwrak.

c. Museale/educatieve benutting

- Succesvolle presentatie van de collectie op 14 april 2016: wereldwijde media-aandacht
- Er is een tijdelijke presentatie ontwikkeld (geopend op 19 december 2016) waarmee de voortgang van het wetenschappelijk onderzoek kan worden gevolgd.
- Er is een extern advies uitgebracht over de museale toekomst van de collectie. Museum Kaap Skil is aangewezen als aanbevolen presentatielocatie.
- Er is een eerste verkenning gedaan naar de mogelijkheden voor permanente presentatie

2. Omgang met vindplaatsen

a. Kennis bedreigingen en vindplaatsen

- Er is veel kennis ontwikkeld over de bedreigingen voor de onderwatervindplaatsen, zowel van de verstoringen als gevolg van menselijk handelen (mosselzaadvanginstallaties, schelpenwinning, visserij), als van verstoring door natuurlijke erosie. Deze problematiek wordt nu politiek-beleidsmatig onderkend. Ook de rollen en verantwoordelijkheden zijn in beeld gebracht. Gebleken is dat de verantwoordelijkheid voor de bescherming van vindplaatsen tegen natuurlijke erosie niet is belegd.
- De Duikclub Texel en Gemeente Texel zijn gestart met het bijeenbrengen van alle kennis over de vindplaatsen in een database en een waardenkaart. Daarnaast worden voor zover dit mogelijk is de bekende vondsten geordend en gearchiveerd. De Duikclub Texel is (onder begeleiding van de gemeentelijk archeoloog) gestart met een systematische kartering van de waterbodem ten behoeve van de waardenkaart.

b. Beleidsontwikkeling

- Beleidsontwikkeling door de gemeente Texel loopt. Het gemeentelijk beleid moet leiden tot een betere bescherming van de vindplaatsen tegen ruimtelijke ingrepen (mosselzaadvanginstallaties en schelpenwinning). De uitvoeringsnota (maritiem) Erfgoed is in oktober 2017 unaniem aangenomen. Daarmee is ook structureel budget vrijgekomen voor het beleid ten aanzien van de (maritieme) archeologie.

- De RCE heeft een instandhoudingsplan voor Burgzand Noord vastgesteld. Hiermee gaat het Rijk een structureel beleid voeren voor het behoud van de vindplaatsen binnen het Rijksmonument.
- Een lobby van de Kustprovincies en het maatschappelijk middenveld heeft ervoor gezorgd dat de problematiek van natuurlijke erosie op de politieke agenda is gezet. Een werkgroep onder leiding van het ministerie van OC&W gaat voorstellen uitwerken.

c. Rol sportduikers

- Ook de rol van de sportduikers is via lobby onder de aandacht gebracht. Het Rijk werkt aan een AMvB waarmee de werkwijze uit de pilot onderwaterarcheologie in de Erfgoedwet wordt verankerd. De Duikclub Texel heeft een duiklogboek ingevoerd en dit afgestemd met de Gemeentelijke Wrakkendatabase. De Duikclub Texel heeft geparticipeerd in de Open Monumentendag 2017, de dag van de Texelse Archeologie en heeft diverse lezingen gehouden.

2. Belangrijkste aandachtspunten 2018-2019

Voorzien wordt dat in de komende periode de nadruk van de inspanningen vanuit deze projectgroep zal komen te liggen op het eerste aandachtsgebied (zie boven bij 1).

1. Omgang met (de collectie uit) het Palmhoutwrak

De belangrijkste aandachtspunten zijn:

- a. Coördinatie van het wetenschappelijk onderzoek: het aantal betrokken onderzoekers is groot, van belang is dat er onderling goede afstemming plaatsvindt en dat de onderzoeksresultaten op een goede manier kunnen worden benut, dat wil zeggen, in de vorm van een allesomvattende basisrapportage en een set randvoorwaarden voor duurzame opslag en permanente presentatie van de collectie. Een duidelijke opdrachtverstrekking, sturen op kwaliteit en inhoud van de opdracht en een adequate archivering van alle data is hierbij van belang.
- b. Permanente tentoonstelling: de uitdaging is het ontwerpen van een tentoonstelling voor een unieke en kwetsbare collectie, op basis van wetenschappelijk onderbouwde uitgangspunten.
- c. Communicatie: de behoefte om te communiceren zal alleen maar groter worden, hierbij moet voldoende rekening worden gehouden met de gevoeligheden die er leven.

De partijen die primair aan zet zijn met betrekking tot deze aandachtspunten zijn provincie en Kaap Skil.

Wetenschappelijk onderzoek: provincie is opdrachtgever voor een groot deel van het onderzoek en zet zich in voor coördinatie en afstemming van het andere deel van het onderzoek. Kaap Skil is een belangrijke 'eindgebruiker' van het onderzoek, omdat op basis van de onderzoeksresultaten de condities voor de permanente tentoonstelling worden bepaald en het verhaal van de tentoonstelling kan worden ontwikkeld (zie boven).

Permanente tentoonstelling: Kaap Skil ontwikkelt de permanente tentoonstelling in samenspraak met de provincie als formele eigenaar van de collectie.

Communicatie: alle betrokken partijen hebben een belang bij een goede communicatie, om de aandacht vast te houden, maar daarbij rekening houdend met de gevoeligheden. Kaap Skil en provincie treden op als trekkers, zij stemmen af met de andere projectpartners.

2. Omgang met vindplaatsen

Ten aanzien van het aandachtsgebied Omgang met vindplaatsen kan worden geconcludeerd dat veel acties zijn belegd in lopende trajecten:

- De RCE heeft het instandhoudingsplan Burgzand Noord vastgesteld. Het instandhoudingsplan gaat nu in de uitvoering.
- De gemeente Texel ontwikkelt gemeentelijk beleid voor ruimtelijke bescherming wrakken.
- Een landelijke werkgroep onder leiding van Ministerie OC&W gaat aan de slag met de uitwerking van verbeteracties op het gebied van maritieme archeologie. De verbeteracties hebben betrekking op 1) de problematiek van natuurlijke erosie, 2) de rol van sportduikers (opstellen AMvB voor uitzondering op de Erfgoedwet, op basis van de resultaten van de pilots), 3) Arbo-regels.

Individuele projectleden zijn trekker of betrokken bij elk van deze trajecten. Voor de projectgroep als geheel is het vooral van belang om deze trajecten actief te blijven volgen.

Twee bedreigingen vragen nog om bijzondere aandacht:

- 1) mosselzaadinvanginstallaties
- 2) schelpenwinning

Mbt mosselzaadinvanginstallaties zijn de volgende acties nodig:

- afspraken maken met Rijkswaterstaat over monitoring
- betrokkenheid gemeenten en provincies bij het planproces

Van belang is dat de MZI's worden geplaatst op niet- kwetsbare locaties (recente zandbanken etc). Het trekkerschap voor deze twee acties ligt bij de RCE.

Mbt schelpenwinning zijn de volgende acties nodig:

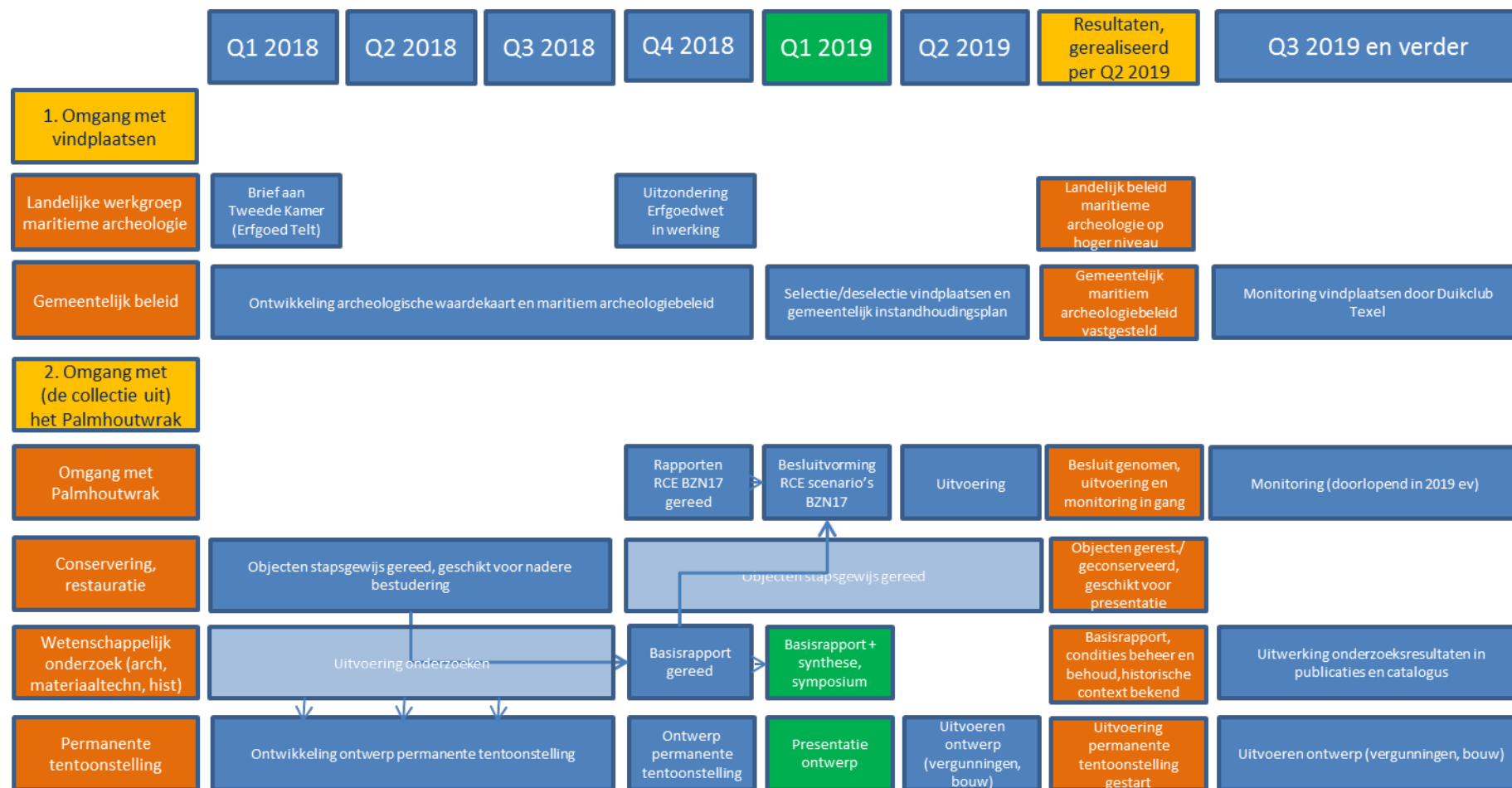
- ruimtelijke bescherming op orde (via beheersverordening gemeente Texel)

- ...

...

Wenselijk is dat het winnen van historische schelpbanken in de kwetsbare gebieden wordt afgebouwd.

Het trekkerschap voor deze acties ligt bij ...

3. Organisatie

Op basis van bovenstaande schets wordt de volgende overlegstructuur voorgesteld.

1. Werkgroep WTC (wetenschappelijk onderzoek, tentoonstelling, communicatie)

Leden: Kaap Skil ( ), provincie Noord-Holland ( )

Frequentie: één keer per maand

Taken werkgroep:

- coördinatie wetenschappelijk onderzoek (trekker provincie)
- ontwikkeling permanente tentoonstelling (trekker Kaap Skil)
- coördinatie en afstemming communicatie (provincie en Kaap Skil, in overleg met (RCE), (provincie), (gemeente Texel) en communicatie UvA)

2. Projectgroep onderwaterarcheologie Texel

Leden: Kaap Skil ( ) gemeente Texel ( ) Duikclub Texel ( ) provincie Noord-Holland ( ) RCE ( )

Frequentie: één keer per twee maanden bijeen

Taken werkgroep:

- volgen ontwikkelingen wetenschappelijk onderzoek, permanente tentoonstelling en communicatie
- volgen beleidsontwikkeling en vinger aan de pols houden bij aandachtspunten, nl. MZI's en schelpenwinning

Omdat de frequentie waarop de projectgroep bijeenkomt lager wordt is het wel van belang dat leden van de projectgroep elkaar actief blijven informeren. Dit gaat vooral via de mail.

3. Stuurgroep onderwaterarcheologie Texel

Leden: gemeente Texel ( ), provincie Noord-Holland ( ) RCE ( ) STM/Kaap Skil ( )

Omdat de nadruk in de stuurgroep op politiek-beleidsmatige zaken ligt is de Duikclub Texel niet in de stuurgroep vertegenwoordigd. STM/Kaap Skil stemt wel met de Duikclub af over de inbreng in de stuurgroep.

Frequentie: twee keer per jaar

Taken stuurgroep:

- besluitvorming over politiek-beleidsmatige zaken. Alle partijen behouden hun eigen bevoegdheden maar wel wordt gezamenlijk een integrale afweging gemaakt bij keuzes.

4. Inzet mensen en middelen

4.1 Inzet mensen

De volgende mensen nemen deel aan de werkgroep WTC, de projectgroep en de stuurgroep.

Provincie Noord-Holland	
[REDACTED]	Werkgroep WTC, projectgroep (deelname geplande overleggen: 99 uur, inzet voor overige werkzaamheden: 150 uur)
[REDACTED]	Werkgroep WTC, projectgroep (deelname geplande overleggen: 99 uur, inzet voor overige werkzaamheden: 200 uur)
[REDACTED]	Communicatiewerkgroep
[REDACTED]	Depotbeheerder (o.a. opdrachtgever voor conservering en restauratie, projectleider database collectie Palmhoutwrak) (80 uur)
[REDACTED]	Stuurgroep (10 uur)

Gemeente Texel	
[REDACTED]	Projectgroep (deelname geplande overleggen: 27 uur, inzet voor overige werkzaamheden: ... uur)
[REDACTED] (ingehuurd vanuit gemeente Hoorn/ Archeologische Dienst West-Friesland)	Projectgroep (deelname geplande overleggen: 27 uur, inzet voor overige werkzaamheden: ... uur)
[REDACTED]	Communicatiewerkgroep
[REDACTED]	Stuurgroep (10 uur)

RCE	
projectleider	Projectgroep (deelname geplande overleggen: 9 uur, inzet voor overige werkzaamheden: 41 uur)
[REDACTED]	Projectgroep (deelname geplande overleggen: 9 uur, inzet voor overige werkzaamheden: ... uur)
[REDACTED]	Communicatiewerkgroep
[REDACTED]	Stuurgroep (10 uur)

Kaap Skil/Stichting Texelse Musea	
[REDACTED]	Werkgroep WTC, projectgroep (deelname geplande overleggen: 99 uur, inzet voor overige werkzaamheden: ... uur)
[REDACTED]	Werkgroep WTC (deelname geplande overleggen: 72 uur, inzet voor overige werkzaamheden: ... uur)
[REDACTED]	Communicatiewerkgroep
[REDACTED]	Stuurgroep (10 uur)

Duikclub Texel	
[REDACTED]	Projectgroep (27 uur)
[REDACTED]	Projectgroep (27 uur)

De aangegeven uren voor deelname geplande overleggen zijn als volgt berekend:

	frequentie	vergaderduur	voorbereiding	reistijd	totaal
werkgroep WTC	12 keer	1,5	1,5	3	72
projectgroep	6 keer	1	0,5	3	27
stuurgroep	2 keer	1,5	0,5	3	10

4.2 Inzet middelen

a. Provincie Noord-Holland

De provincie investeert in de periode 2015-2019 €1,2 miljoen in onderwaterarcheologie.

Tot en met 2017 is hiervan bijna €0,5 miljoen besteed (zie onderstaande overzicht). Voor de periode 2018-2019 resteert dus nog ruim € 0,7 miljoen.

	Besteed 2016	Besteed 2017	Verwacht 2017	Totaal
1. Onderzoek				
i. pilot-project UvA	18.700			
ii. scan wraklocaties	7.600			
iii. diversen onderzoekskosten	2.400			
iv. onderzoek UvA 1e fase ('16-'17)		90.400		
v. diversen onderzoekskosten		1.300		
vi. onderzoek UvA 2e fase ('17-'18)			110.000	
<i>Totaal</i>	<i>28.700</i>	<i>201.700</i>		<i>230.400</i>
2. Conservering en restauratie				
i. conservering en restauratie	36.400	37.500	28.600	
ii. determinatie hout en keramiek	7.200	3.700		
iii. 'eerste hulp bij vondsten'-opvang	1.200			
iv. vervoerskosten	600			
v. fotografie textielvondsten		46.500		
<i>Totaal</i>	<i>45.400</i>	<i>116.300</i>		<i>161.700</i>
3. Communicatie en museale presentatie				
i. trailer 'jurk'	5.400			
ii. filmopnames	5.000	20.000		
iii. diversen communicatiekosten	300	600	1.400	
iv. advies permanente tentoonstelling		18.800		
v. tijdelijke presentatie		44.000		
<i>Totaal</i>	<i>10.700</i>	<i>84.800</i>		<i>95.500</i>
	<i>84.800</i>	<i>402.800</i>		<i>487.600</i>

b. RCE

Gereserveerde middelen voor uitvoering van het instandhoudingsplan Burgzand Noord:

...

c. Gemeente Texel

Budget gemeente Texel, o.a. voor ontwikkeling gemeentelijk beleid: ...

4.3 Afspraken afstemming

a. Landelijke werkgroep verbeteracties

De landelijke werkgroep bestaat uit [ ] (min. OC&W), [ ] (RCE), [ ] (provincie), [ ] (gemeente Texel), [ ] (Archeologische Dienst Walcheren). Terugkoppeling over de voortgang in deze werkgroep via projectgroep.

b. Wetenschappelijk onderzoek

- Onderzoeksgroep [redacted] (UvA): de provincie Noord-Holland is opdrachtgever, [redacted] hebben periodiek overleg met [redacted]
- [redacted] de provincie Noord-Holland sluit een detacheringsovereenkomst met Batavialand mbt de inzet van [redacted] [redacted] hebben periodiek overleg met [redacted] en met [redacted] (Batavialand). [redacted] stemt af met [redacted] over het uitzetten van deelonderzoeken bij materiaalspecialisten.
- andere betrokken onderzoekers: geen formele opdrachtrelatie. [redacted] maken afspraken over periodiek overleg in verband met coördinatierol provincie.

c. Conservering en restauratie

Onder aansturing van [redacted], depotbeheerder provincie Noord-Holland. Periodiek overleg tussen [redacted] en [redacted].

[redacted] is tevens projectleider voor de ontwikkeling van een database met alle informatie over de collectie objecten uit het Palmhoutwrak. Via deze (besloten) database wordt alle informatie ontsloten voor de onderzoekers die betrokken zijn bij het onderzoek naar de collectie.

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

@cultureelerfgoed.nl

Verslagnummer

verslag

Expertmeeting archeologie van het prehistorisch
landschap onder water

Vergaderdatum	21 december 2017
Vergaderplaats	RCE, Amersfoort
Aanwezig	
Afwezig	
Voorzitter	
Kopie aan	

Verslag expertmeeting archeologie van het prehistorisch landschap onder water

Doel van de expertmeeting is om in een open sfeer met elkaar in gesprek te gaan over het archeologisch onderzoek van de waterbodem. Met als resultaat een gedeeld beeld van de huidige praktijk, een inventarisatie van de ervaren knelpunten en een lijst met onderzoeksthema's en onderzoeksvragen. Aan de hand daarvan kan een agenda voor de komende jaren worden opgesteld.

Deelnemers (extern):

(Universiteit Groningen), (Deltares), (RMO), (Vlaanderen), (TNO), (ADC), (RWS), (Havenbedrijf Rotterdam), (Deltares), (Periplus), (Vestigia), (Universiteit Utrecht), (RWS), (BOOR), (Periplus), (RWS), (Arcadis).

Deelnemers (intern):

(verslag), (allen RCE).

Na een kennismaking waarbij iedereen zich voorstelde en kort vertelde naar welke tijd hij of zij graag terug zou willen gaan, begon de middag met een korte inleiding van Bjørn Smit.

schetste de ontwikkelingen op de Noordzee en kansen voor toekomstig onderzoek. De inzichten worden vooralsnog bepaald door losse vondsten. De hoeveelheid vondsten is afgelopen jaren toegenomen door o.a. de vondsten van Maasvlakte 2 en Zandmotor. Opvallend zijn de vele vondsten van menselijk

botmateriaal. Dit botmateriaal is vaak van goede kwaliteit en biedt mogelijkheden voor aDNA- en isotopenonderzoek. Ook van oudsher bekende vondsten zoals benen spitsen en harpoenen, worden continu gevonden. Recentelijk worden ook veel vuurstenen werktuigen uit het midden paleolithicum gevonden (zowel sterk verweerde als 'verse' werktuigen).

Na de inleidende presentatie van [REDACTED] werd er in groepen over de volgende vijf relevante onderwerpen gediscussieerd:

Thema 1. Naar een potentiekaart van IJsselmeer/Markermeer

Het is een wens van initiatiefnemers en de overheid om een goede bruikbare potentie/verwachtingskaart te hebben. Welke bronnen zijn er en hoe kunnen we bestaande verwachtingskaarten/potentiekaarten verbeteren? De discussie leverde het volgende op:

- Het Dinoloket is vanaf 1992 niet meer bijgewerkt. Er zou een verplichting moeten komen de gegevens bij te werken en om nieuwe gegevens in Dino op te nemen. De RCE zou hier een rol in kunnen spelen.
- Data van RWS: deels zijn dit niet verwerkte gegevens die ontsloten moeten worden. Ook de verstoringen moeten in kaart gebracht worden.
- Data van zandwinners moet verzameld worden.
- Data van archeologische bedrijven, TNO en van Deltares verzamelen en bewerken tot bruikbare bronnen.

Bovenstaande gegevens gebruiken om te onderzoeken wat je nog nodig hebt aan gegevens; waar moet je nog boren, meten en/of monsters nemen en waar moet er nog gevaren worden. Nieuwe methoden en technieken testen (gecontroleerd opspuiten/bulk sampling).

Er is behoefte aan een interdisciplinair consortium van verschillende partijen die samen aan een kaart werken.

Thema 2. Vrijdenkers

Los van bestaande kaders wat zouden we willen weten over de bewoning van de Noordzeevlakte? Welke vragen/onderwerpen moeten en kunnen we onderzoeken?

Er zou een internationaal project of programma moeten komen gericht op de volgende onderwerpen:

1. Een gedegen data-analyse op basis van alle gegevens: archeologische gegevens, karteringen van de overheid, defensie en de industrie.
2. Er moeten onderzoeksvragen worden opgesteld (bijvoorbeeld migratie en bewoningsontwikkeling).
3. Gerichte karteringen op locaties met potentie voor het aantreffen van menselijk materiaal en op lege plekken in het midden van de Noordzee en de Doggersbank d.m.v. diepe boringen, geofysische methoden en met een hoge resolutie camera.
4. Onderzoek naar kleine gefragmenteerde vondsten.
5. Een hoge resolutie landschapsreconstructie maken welke ingezet kan worden bij gerichte archeologische vragen of opgravingen.

De maatschappelijke inbedding bestaat er uit dat alle ruimtelijke en infrastructurele projecten een standaard deel van de kosten voor archeologisch onderzoek meenemen in de projecten. Seismologische data van de olie industrie wordt openbare informatie, dit wordt geregeld in de wetgeving en grondwinners

gaan beeldherkenning toepassen op hun lopende banden. Er komen dezelfde regels voor de waterbodem als op het land.
Dit project of programma levert een gedetailleerd grondmodel, reconstructies en positieve publiciteit en planning (financiers hebben ook winst door deze kennis).

Thema 3. Benaderingswijze van onderzoek naar verdronken prehistorisch landschap

Opdrachtgevers betalen voor onderzoek op daadwerkelijk te verstoren locaties. Bij bureauonderzoek en verkenningen is het onderzoek landschapsgericht. Het beleid is vaak enkel gericht op gebieden met hoge verwachtingen en de rest valt af. Wat vinden we hiervan?:

Stap af van de standaard stappen en kom los van de hoog/middel/lage verwachting :

- Breng het paleolandschap in kaart.
- Projecteer menselijke activiteiten op dit landschap, denk niet uitsluitend in termen van "zit er archeologie of niet".
- Neem bij het opstellen van de onderzoeksvragen de technische beperkingen en mogelijkheden mee. Voorwaarde is dat je vooraf budget reserveert (bijvoorbeeld 1-5% van het totale budget). Hou het onderzoek (en daarmee ook de kosten) zoveel mogelijk in eigen hand.

Doe aan managementverwachting naar de opdrachtgever: ook geen resultaat is resultaat. Dit schept meer duidelijkheid wat kan worden benut bij toekomstige plannen. Werk aan goede communicatie naar publiek.
Idee is het opzetten van een fonds voor waterbodems.

Thema 4. Potentiekaart Noordzee en verder

Afgelopen jaar zijn nieuwe kaarten gemaakt die archeologische potentie laten zien. In welke zones moeten we onze energie steken? Hoe nu verder?

Deltares heeft een archeologische potentiekaart gemaakt voor de Noordzee in 2016. Verfijn deze kaart met de gegevens van RWS van de zandwingebieden in de 12 mijlszone langs de kust. Voeg de verstoringen toe en de gegevens die we hebben over de veengebieden; waar liggen deze?

Gebruik deze gegevens om tot een paleolandschappenkaart te komen.

Wat betreft beleid: verbind de 12 mijlszone langs de kust met de regels en advies zoals deze gelden voor het land. Van het gebied daarbuiten weten we minder.

Zoek voor dit gebied samenwerking met Engeland en Duitsland.

Combineer de kaartlagen T0 tot en met T3 uit [REDACTED] project ihkv de Kenniskaart Archeologie met de 12 mijlszone langs de kust.

Voor het Midden Paleolithicum valt er een "knip in het landschap" te maken (Cohen 2011). Hiermee wordt bedoeld dat er door de Noordzee een 'breuklijn' loopt die mede conservering van potentiële archeologische resten bepaalt. Aan de ene zijde van breuklijn is bodemarchief meer afgedekt en beter bewaard gebleven dan aan andere kant waar sprake is geweest van meer erosie.

Thema 5. Realisten

Welke AMZ vragen kunnen we beantwoorden met de huidige methoden en technieken?

We kunnen een aantal AMZ vragen t.a.v. conservering, aard, datering, diepteligging etc. beantwoorden. Deze vragen kunnen kenniswinst opleveren. Er zijn echter ook beperkingen te noemen waar we tegen aan lopen. Voorbeelden daarvan zijn de vaak oplopende onderzoeks kosten, de complexiteit van het bodemarchief en de moeilijke toegankelijkheid van het bodemarchief. Denk in kansen zoals het meeliften met onderzoek wat toch al wordt uitgevoerd. Praat met initiatiefnemers wat is er mogelijk? Kijk en denk mee in het voortraject van grote RO projecten. Kijk mee bij de aanleg. Maken we genoeg gebruik van methoden en technieken buiten de archeologische kaders? Onderzoek de potentie van deze technieken. Denk aan geofysische technieken, geologie en landschapskennis. De omvang van de onderzoeksgebieden is soms enorm groot. Maak keuzes en zoom in op kleinere gebieden. Pas op voor "grote modellen". Kijk naar buitenlandse voorbeelden en onderzoek, dit kan kenniswinst opleveren. Onderzoek de sluipende erosie en invloeden van ingrepen op andere gebieden.

'Oogstmoment' onderwaterarcheologie Texel, begin 2019

In maart 2019 eindigt de huidige coalitieperiode van het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland. Dit is ook het einde van de periode waarin de provincie een bedrag van in totaal €1,2 miljoen heeft geïnvesteerd in onderwaterarcheologie. Begin 2019 wil de provincie een 'oogstmoment' organiseren. Doel is de resultaten die zijn geboekt als gevolg van de omvangrijke financiële investering door de provincie zichtbaar te maken. Ook willen we markeren dat dankzij de lobby van de kustprovincies de problematiek van natuurlijke erosie op de landelijke politieke agenda is gezet. Het oogstmoment zal bestaan uit de volgende onderdelen:

1. Presentatie publicatie onderzoeksresultaten

Het streven is een publicatie uit te brengen die bestaat uit de volgende onderdelen:

- archeologische basisrapportage (■■■■■ ■■■■ maritiem archeoloog)
- publieksvriendelijke samenvatting van de resultaten van het historische onderzoek dat door NWO is gefinancierd (■■■■■ en ■■■■)
- synthese van de resultaten van andere onderzoeken, bijv. het materiaaltechnisch onderzoek

Voor de samenstelling van deze publicatie zal de provincie een redactie bureau in de arm nemen.

2. Wetenschappelijk symposium

De Universiteit van Amsterdam en de provincie zullen een wetenschappelijk symposium organiseren. Voor het symposium zullen nationale/internationale experts worden uitgenodigd. Bij het symposium worden in ieder geval de resultaten van het materiaal-technische onderzoek naar het textiel (onderzoeksgroep UvA/■■■■■) en de resultaten van de nadere studie naar herkomst/makelij van het textiel (School of Historical Dress) worden gepresenteerd. Ook voor de resultaten van andere onderzoekers biedt het symposium een podium.

3. Presentatie schetsontwerp permanente tentoonstelling Kaap Skil en schetsontwerp aanpassing permanente tentoonstelling Huis van Hilde

Einddoel is de collectie uit het Palmhoutwrak in een permanente tentoonstelling in Kaap Skil te tonen. Streven is om als onderdeel van het oogstmoment het schetsontwerp voor deze permanente tentoonstelling aan het publiek te kunnen presenteren.

Verder zal de permanente tentoonstelling in Huis van Hilde worden aangepast om hier meer aandacht te schenken aan de Gouden Eeuw (incl. betekenis van scheepvaart/Texel en dus de onderwaterarcheologie). Ook het schetsontwerp voor deze aanpassing zal als onderdeel van het oogstmoment aan het publiek worden gepresenteerd.

4. Onthulling/media-moment

Het streven is om als onderdeel van het oogstmoment een nieuwe onthulling over de collectie naar buiten te brengen waarmee media-aandacht kan worden gegenereerd. Deze media-aandacht kan tevens worden aangegrepen om ook aandacht te vestigen op de resultaten die zijn behaald als gevolg van de lobby op het gebied van natuurlijke erosie.

5. Documentaire

Filmmaker ■■■■■ volgt sinds eind 2016 alles wat er rond deze collectie gebeurt. Begin 2019 levert hij zijn filmverslag op van dit proces, met nadruk op het onderzoek naar de collectie.

Naam overleg stuurgroep onderwaterarcheologie

Locatie Lands End, Den Helder

Datum 18 januari 2018

Tijdstip begin: 14.00 eind: 15.30

Uw contactpersoon

BEL/REE

Telefoonnummer

noord-holland.nl

Agenda

1|1

Agendapunten

1. Opening en mededelingen

- Terugblik werkbezoek minister Ateliergebouw, 15 januari jl.
- Detacheringsovereenkomst tussen Batavialand en provincie

2. Verslag stuurgroep

- Verslag stuurgroep 24 mei 2017 (bijlage 1)

3. Projectplan 2018-2019

- Ter vaststelling: projectplan 2018-2019 (bijlage 2)
- 'Oogstmoment' begin 2019, toelichting (bijlage 3)

4. Planvorming permanente tentoonstelling

- Toelichting door en

5. Rijksbeleid

- Toelichting door
  - a. Werkgroep verbeteracties maritieme archeologie, incl. proces aanpassing Erfgoedwet en gesprekken over Arbo-regels
  - b. Nieuwe onderwaterscans vindplaatsen
  - c. Stand van zaken Instandhoudingsplan Burgzand Noord (vastgesteld) en Scenario's BZN17
  - e. Afspraken MZI's (e-mail bijlage 4)
  - f. Rijksstructuurvisie Waddengebied

6. Gemeentelijk beleid

- Erfgoednota Texel, vastgesteld op 19 juli 2017 (bijlage 5), toelichting op vervolgproces door

7. Vooruitblik

- 1 februari ontmoeting onderzoekers collectie Palmhoutwrak
- 16 juni bestuurlijke netwerkbijeenkomst Ronde om Texel

8. W.v.t.t.k

Naam overleg stuurgroep onderwaterarcheologie

Locatie Lands End, Den Helder

Datum 27 maart 2018

Tijdstip begin: 14.00 eind: 16.00

Uw contactpersoon

BEL/REE

Telefoonnummer [redacted]

[redacted] noord-holland.nl

Agenda

1|1

Agendapunten

1. Opening en mededelingen

- Terugblik werkbezoek minister Ateliergebouw, 15 januari jl.
- Detacheringsovereenkomst [redacted] [redacted] tussen Batavialand en provincie
- Ontmoeting onderzoekers collectie Palmhoutwrak, 1 februari jl.

2. Verslag stuurgroep

- Verslag stuurgroep 24 mei 2017 (bijlage 1)

3. Projectplan 2018-2019

- Ter vaststelling: projectplan 2018-2019 (bijlage 2)
- 'Oogstmoment' begin 2019, toelichting [redacted] (bijlage 3)

4. Planvorming permanente tentoonstelling

- Toelichting door [redacted] [redacted] en [redacted] [redacted]

5. Rijksbeleid

- Toelichting door [redacted] op ontwikkelingen Rijksbeleid (Kamerbrief over het nieuwe Cultuurbeleid, landelijke werkgroep verbeteracties maritieme archeologie, incl. proces aanpassing Erfgoedwet en gesprekken over Arbo-regels, stand van zaken scenario's BZN17, Rijksstructuurvisie Waddengebied)

6. Gemeentelijk beleid

- Erfgoednota Texel, vastgesteld op 19 juli 2017 (bijlage 4), toelichting op vervolgproces door [redacted] [redacted]

7. Vooruitblik

- 16 juni bestuurlijke netwerkbijeenkomst Ronde om Texel

8. W.v.t.t.k

Verslag projectgroep onderwaterarcheologie Texel

Aanwezig: [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]
[REDACTED]. Afwezig: [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (vanaf 4 u aanwezig)

1. Opening, mededelingen

[REDACTED] heet [REDACTED] welkom, zij is voor het eerst aanwezig bij deze projectgroep.

[REDACTED] RCE deze zomer

[REDACTED] meldt dat de RCE op dit moment bezig is om controles te doen op het materiaal dat is aangebracht in het kader van het Programma Rijke Waddenzee (aanbrengen hard substraat zodat zowel de scheepswrakken beschermd zijn en het bodemleven in de Waddenzee wordt gestimuleerd).

[REDACTED] vertelt dat de RCE recent nieuwe multibeam-opnames heeft laten maken, hieruit blijkt dat het Scheurak er niet goed bij ligt. De RCE heeft nu opdracht gegeven aan [REDACTED] om de oude onderzoeken naar het Scheurak uit te werken.

De projectgroep weet dat er nieuwe multibeam-opnames zijn gemaakt maar ze zijn nog niet gedeeld. Afsproken wordt aan [REDACTED] te vragen wanneer de RCE deze met de projectgroep kan delen.

[REDACTED] vertelt verder dat de RCE gravend onderzoek gaat doen naar een wrakje in het IJsselmeer. Dit o.a. om de certificering van de RCE rond te kunnen krijgen.

[REDACTED] [REDACTED] vertelt telefonisch dat de RCE deze zomer geen veldwerk zal doen op het Burgzand. De jaarlijkse monitoring vindt wel plaats. Het Scheurak zal wel duikend worden bekeken.

[REDACTED] geeft aan dat hij de plannen voor het veldwerk deze zomer nog niet op papier heeft gezien. [REDACTED] zal deze doorsturen zodra ze er zijn.

[REDACTED] verwoordt namens de projectgroep dat de projectgroep graag door de RCE wordt betrokken bij de afweging welk wrak wordt gekozen om gravend onderzoek te doen. Naast het Scheurak is ook het Palmhoutwrak hierbij een kandidaat.

2. Terugkoppelingen

Landelijke werkgroep

[REDACTED] meldt dat de natuurlijke erosie bij scheepswrakken nu in de Cultuurbrief van de minister staat. Hier zijn extra middelen voor vrijgemaakt. Er moet nu een actieprogramma worden uitgewerkt. Dit actieprogramma is in concept in de landelijke werkgroep toegelicht maar het is nog niet rondgestuurd. Het concept komt overeen met de wensen die in de lobbybrief van de kustprovincies stonden verwoord.

Positief is dat er ook beweging zit in de AMvB (vrijstelling Erfgoedwet) en zelfs de Arbo-regels.

Stuurgroep

[REDACTED] verwijst naar het verslag dat is toegestuurd. [REDACTED] heeft zijn waardering uitgesproken over wat er bereikt is dankzij de lobby. Hij heeft ook aangegeven dat de RCE het landelijke programma graag uitwerkt in samenwerking met de regionale overheden.

3. Gemeentelijk beleid

[REDACTED] meldt dat [REDACTED] nog steeds druk bezig is met de inventarisatie. Van bekende wrakken zijn soms verschillende locaties bekend die ver uit elkaar liggen. Dat moet allemaal worden gecheckt. Dit checken gaat in samenwerking met de Duikclub. [REDACTED] meldt dat de Duikclub vorig jaar tien wrakken heeft gecheckt. Dit seizoen wordt dat werk voortgezet. De Duikclub start weer met duiken zodra het water helder is, dit is naar verwachting eind april-begin mei. [REDACTED] geeft aan dat de Duikclub ook wil checken hoe de BZN17 erbij ligt.

Zodra de archeologische kaart klaar is kan de beheersverordening voor de Waddenzee worden aangepast.

4. Permanente tentoonstelling

_____ meldt dat er een aantal positieve ontwikkelingen zijn: Kaap Skil heeft een subsidie toegekend gekregen van het Waddenfonds van 500.000 euro. Verder is de architect van het huidige hoofdgebouw, Mecanoo, ingeschakeld om een schetsontwerp te maken voor de uitbreiding die nodig is voor de collectie uit het Palmhoutwrak.

Verschillende leden uit de projectgroep spreken hun zorgen uit over de voortgang. Ze geven aan dat er een projectleider nodig is om dit traject te gaan trekken. [REDACTED] en [REDACTED] zijn erg druk bezet en kunnen onvoldoende tijd vrijmaken.

██████ en Duikclub willen graag een tentoonstelling over het Schervenwrak, ook daarin is de voortgang naar hun beeld onvoldoende.

Er zijn ook zorgen over de vondsten op de bovenverdieping van Kaap Skil. De provincie heeft aan Kaap Skil aangeboden om de vondsten te conserveren en te restaureren. Daarvoor is nu nog geld beschikbaar. Voorwaarde is wel dat deze vondsten aan de provincie worden overgedragen. Ze gaan vervolgens in bruikleen weer terug naar Kaap Skil.

█ en █ geven aan de zorgen over de vondsten op de bovenverdieping te delen.

_____ geeft aan dat er voor de vondsten die eigendom zijn van Kaap Skil geen beletsel is om deze over te dragen aan de provincie om ze te kunnen conserveren en restaureren.

█ geeft aan dat hij als onderdeel van de opdracht van de gemeente bezig is met een inventarisatie van alle bekende vondsten per wrak. Op dit moment wordt gewerkt aan het Schervenwrak. De vondsten worden beschreven, gefotografeerd en komen in de database. Ook de eigendomssituatie wordt beschreven: wat is geschonken, wat is in bruikleen gegeven. Als de inventarisatie klaar is kan worden bepaald wat er geconserveerd moet worden. █ geeft aan dat hij nieuwgierig is naar dit project en dat het mooi zou zijn als █ daar vaker en meer informatie over zou delen.

Afgesproken wordt om een afspraak te plannen om deze twee acties op elkaar af te stemmen, dus de inventarisatie van alle vondsten en de conservering/restauratie van de vondsten.

5. Vooruitblik

geeft een korte vooruitblik op een aantal geplande bijeenkomsten en lopende trajecten.

- 24 mei vindt de tweede bijeenkomst voor de onderzoekers plaats. Een 'save the date' hiervoor is naar iedereen verstuurd.

- 16 juni vindt de Ronde Om Texel plaats, de provincie organiseert in samenwerking met gemeente Texel en Kaap Skil een netwerkevenement. Doel is vasthouden van het politiek draagvlak en sponsoren/geldschietters warm maken voor de nieuwbouw bij Kaap Skil.

- De inhoudsopgave van de basisrapportage is bepaald, de auteurs zijn benaderd. Doel is dat de basisrapportage in januari 2019 gereed is.

- Oogstmoment februari 2019: het oogstmoment zal uit verschillende onderdelen bestaan: presentatie basissrapportage (de insteek is om daar een mooi publieksgericht werk van te maken), presentatie ontwerp permanente tentoonstelling in zowel Kaap Skil als Huis van Hilde documentaire ██████████, onthulling van een (gerestaureerd) topstuk, wetenschappelijk symposium. De ideeën voor het oogstmoment zullen in samenwerking met de communicatiewerkgroep verder worden uitgewerkt.

6. Wat verder ter tafel komt

■■■■■ vraagt of er nog ruimte is in de Archeologische Kroniek 2017, die dit jaar zal verschijnen, voor 'Texel'. Ja, bijdragen over het Palmhoutwrak komen in de basisrapportage maar voor andere wrakken en de landarcheologie is zeker ruimte in de Kroniek.